T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

ʿAbdullâh Ṣâfî, Dîvân
(İnceleme-Metin)

ÖZGÜR OKMAK

TEZ DANIŞMANI
DR.ÖĞR. ÜYESİ FATİH GÜNAY

EDİRNE 2024

Tezin Adı: ʿAbdullâh Ṣāfî, Dīvān (İnceleme-Metin)

Hazırlayan: Özgür OKMAK

ÖZET

Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra bu medeniyetin etkisi altına girmişler ve bir süre sonra da bu medeniyetin güçlü bir savunucusu ve temsilcisi olmuşlardır. İslam medeniyetinin Türkler üzerinde siyasal, kültürel, sosyal, yaşayış biçimi ve bunun gibi daha birçok alanda önemli etkileri olmuştur. Bu etkilerin en önemlilerinden biri de edebi alanda gerçekleşmiştir. Böylelikle altı yy. boyunca varlığını sürdürüp, birçok önemli örneklerin verildiği, Osmanlı toplumunun duygu, düşünce, dünya görüşü, zevk ve hayallerinin yansıtıldığı bir edebiyat meydana getirilmiştir. Geleceğe daha bilinçli ve güvenle bakabilmek için geçmişimizin ve geçmişte oluşturulmuş edebiyatımızın layıkıyla bilinmesi gerekmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak da geçmişimize ait edebiyat eserlerinin günümüze kazandırılıp incelenmesi gerekmektedir.

Biz bu çalışmamızda 1241/1809'da Kerkük'ün Kale-Meydan Mahallesi'nde doğmuş, babası devrin önde gelen âlimlerinden Molla Derviş diye bilinen Mehmed Efendi olan asıl adı Abdullah olup, Sâfî mahlasını kullanan 19. yy. divan şairlerimizden Sâfî'nin hayatını, kendi el yazısıyla kaleme aldığı şiirlerini transkripsiyonlu olarak Latin harflerine aktarıp, sonrasında şiirlerinin şekil ve muhteva özelliklerini tespit etmeye çalıştık.

Çalışmamızın ilk bölümünde Sâfî'nin hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümünde ise çalışmamıza esas olan şiirlerin şekil ve muhteva bakımından incelemesi yapılmıştır. Üçüncü bölümünde ise şiirlerin transkripsiyonlu tespitinden sonra sırasıyla – yapmış olduğumuz çalışmalardan edindiğimiz izlenimler ve çıkarımların yer aldığı – "Sonuç", çalışmamız esnasında yararlandığımız kaynakların alfabetik sıraya göre listelenmiş "Kaynakça" kısmı yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sâfî, divan, Kerkük, gazel, tarih.

Name of Thesis: ʿAbdullâh Ṣāfī, Dīvān (Analysis-Text)

Prepared by: Özgür OKMAK

ABSTRACT

After adhering to Islam, the Turks have been influenced by that civilization, and then they have become a strong defender and representative of it. Islamic civilization have had significant political, cultural, social, life style and so on effects on the Turks. One of the most significant effects has been realized in literary field. Thus a literature has been created in which the senses, the thoughts, the worldviews, the pleasures and the dreams of Ottoman society existed for six centuries having many examples of it, were reflected. It is crucial to know thouroghly our past and our literature which was formed in the past so as to look to the future more consciously and confidently. As a natural result of this, literary works belonged to our past must be studied by making them contemporary.

In this study, we have attempted to find out the life of Sâfî, one of the 19th century poets using the pseudonym of Sâfî whereas his real name was Abdullah whose father was Mehmet Efendi known as Molla Derviş-one of the prominent scholars of the age-, born in Kale-Meydan district of Kirkuk in 1241/1809, and also to identify the form and content features of his poems which had been written by his own handwriting after translating them into Latin letters with transcription.

In the first section of our study, the information about the life of Sâfî, his literary literary personality and his works given. In the second section the examination of his poems, which are the basis of our study, in terms of form and content. In the third section, following the transcription of the poems, " the conclusion part ", in which our impressions and deductions t from our studies take part and then the alphabetically ordered "bibliography part" in which the sources we have benefited from during the course of our study and finally the systamatic index take place.

Key Words: Sâfî, divan, Kerkük, gazel, history.

ÖN SÖZ

Edebî eserler bir milletin yaşayışına, kültürüne, inançlarına, toplumsal değerlerine, ahlakî anlayışına, gelenek ve göreneklerine, diğer milletler ve kültürlerle ilişkilerine ışık tutan önemli kaynaklardan birisidir. Genel olarak Türk edebiyatını göz önüne aldığımızda başlangıçtan günümüze kadar geçen sürede oluşmuş bulunan çok zengin bir malzemeye sahip bir edebiyatla karşılaşmaktayız. Tabi bu geniş kapsamlı edebiyatın içerisinde özellikle de Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra İslamiyet'in de çok büyük etkisiyle oluşmuş divan edebiyatı, tekke ve tasavvuf edebiyatı gibi temelinde İslamiyet'i barındıran edebî alanlar ortaya çıkmış ve bu alanlara ait birçok edebî eser vücuda getirilmiştir. Bu eserler de yukarıda bahsettiğimiz gibi atalarımızın inançlarına, toplumsal, ahlakî, dinî vb. anlayışlarına, sosyal yaşayışlarına, çeşitli alanlardaki duygu ve düşüncelerine kısacası geçmişimizi hemen her yönüyle aydınlatmaya yardımcı olma özelliklerine sahip eserlerdir.

Bu çalışmamızda öncelikle asıl adı Abdullah olan Sâfî'nin kendi el yazısıyla kaleme aldığı şiirlerinin transkripsiyonlu olarak Latin harflerine aktarmasını yaptık. Ardından bu şiirlerin bir divan tertibi gereğince sıralamasını yaptık. Daha sonra da bahse konu olan şiirlerin şekil ve muhteva incelemelerini yapmaya çalıştık.

Çalışmamız esnasında orijinal metindeki imlaya sadık kalmaya çalıştık. Bunun yanında daha önceki yy'larda görülen yuvarlaklaşma hadisesinin yerine biz ilgili yerlerde bunların düz şekillerini tercih ettik. Orijinal imlasında "itdim, didim, virdim" gibi "i" ileye yazılan yerlerde "i" harfinin yerine transkripsiyonlu metinde "ė" harfini kullandık. Yine orijinal yazımında sonu "güzel he" ile biten "ki, sanki" gibi kelimelerin transkrpsiyonunda "i" yerine "ĭ" harfini kullandık.

Divanda 1'i Farsça, 5'i natamam olmak üzere 18 kaside, değişik konularda yazılmış 1'i Farsça olmak üzere 79 tarih, 2 müstezad, 2 terkib-i bend, 7 tahmis, 1 muhammes, 4 murabba, 2 şarkı, 1 bahr-i tavil, 1 mesnevi, 4'ü Farsça, 4'ü mülemma, 6'sı nâ-tamam olmak üzere toplam 161 gazel, 2'si Farsça olmak üzere 16 adet kıta, 1'i Farsça olmak üzere 28 adet rubai, 7 muamma, ve 10'u Farsça olmak üzere 62 adet müfred yer almaktadır.

Çalışmamız esnasında yüksek lisans ve doktora derslerini aldığım, engin deneyim ve bilgileriyle bana yol gösteren hocam Prof. Dr. Ali İhsan ÖBEK'e, yine çalışmamız esnasında engin bilgi ve deneyimlerinin yanında göstermiş olduğu dostane ilgi sevgisiyle zaman zaman düştüğüm zor durumları aşmamda büyük katkıları olan hocam Prof. Dr. Rıdvan CANIM'a, Farsça metinlerin okunuşlarında büyük yardımlarını gördüğüm arkadaşım Doç. Dr. Gülçiçek AKÇAY'a, metinlerin mikrofilmlerini temin etmemde büyük yardımlarını gördüğüm Dr. Nazım TERZİ ve Prof. Dr. Mehmet Ömer KAZANCI'ya, çalışmamızın başından sonuna kadar – eserin sadece tereddütte kalınan, okuma ve anlamada zorluk çekilen bölümlerinde değil tamamının okunmasında ve kontrol edilmesinde – değerli vakitlerini ayırıp bana her türlü kolaylığı ve yardımı sağlayan sevgili ağabeyim, danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Fatih GÜNAY'a ve bu oldukça zorlu, sıkıntılı süreçte bana maddi ve manevi yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyip her zaman yanımda ve destek olan ailem, sevgili eşim Aslı'ya, çocuklarımız Göktürk Rüzgâr ve Almila'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca TÜBAP'a destekleri için teşekkürlerimi borç bilirim.

EDİRNE – 2024
Özgür OKMAK

İÇİNDEKİLER

ÖZET I

ABSTRACT II

ÖN SÖZ III

İÇİNDEKİLER.....IV

KISALTMALAR..... VII

GİRİŞ……1

BİRİNCİ BÖLÜM……...4

I: ABDULLAH SÂFÎ…….. .4

I.1:HAYATI……....4

I.1.1: Doğum…… .4

I.1.2: Tahsil Hayatı……..4

I.1.3: İstanbul Yılları…….……..…4

I.1.4: Memuriyet Hayatı…….….5

I.1.5: Ölümü……6

I.2: EDEBÎ ŞAHSİYETİ…….…7

I.2.1: Şairliği…… ...7

I.2.2: Şiirlerindeki Dil ve Üslup……..7

I.2.3: Şiirlerindeki Nazım Tekniği ve Ahenk……...…….13

I.2.4: Yazarlığı……...……16

I.3: ESERLERİ…….……... .17

I.3.1:*İftirāʿnāme:*…… ...*17*

I.3.2: *Ḳısṭās-ı Müstaḳīm:*…… .*17*

I.3.3: *Müşāʿare:*……..*17*

I.3.4: *Ḥikāye:*……..*18*

I.3.5: *Emṣile:*……*18*

I.3.6: Aḫbārü'd-düvel ve Āṯārü'l-evvel……..*18*

I.3.7: *Lüġat-i Türkiyye:*……..*18*

I.3.8: *Dīvān:*……*18*

I.3.8.1: Nüsha Bilgisi:……*18*

İKİNCİ BÖLÜM……...20

II.1: DİVANIN ŞEKİL İNCELEMESİ:……...20

II.1.1: NAZIM ŞEKİLLERİ:……20

II.1.1.1: Kasideler:……20

II.1.1.2: Tarihler…….. 22

II.1.1.3: Musammatlar:…… 25

II.1.1.4: Mesnevī:…… .28

II.1.1.5: Gazeller:……. 28

II.1.1.6: Kıtalar:……..…. .29

II.1.1.7: Rubailer:……..…29

II.1.1.8: Muammalar:…….....29

II.1.1.9: Müfredler:……29

II.1.2: VEZİN:…… 30

II.1.2.1: Remel:……..30

II.1.2.2: Hezec:…….….30

II.1.2.3: Muzârî:……....31

II.1.2.4: Mütekârib:…… .31

II.1.2.5: Müctes:……....31

II.1.2.6: Recez:……..31

II.1.2.7: Hafif:……...31

II.2: DİVANIN MUHTEVA İNCELEMESİ:…….….32

II.2.1: Etkilendiği Şairler……..32

II.2.2: Diğer Şairlerle Müşterek Şiirleri……...35

II.2.3: Şiirlerindeki Aşk Acısı, Iztırap ve Sevgiliye Sitem……...36

II.2.4: Kendini Övmesi……38

II.2.5: Şiirlerindeki Dünya Görüşü……...39

II.2.6:Oğluna Nasihat…….…..41

II.2.7: Şiir, Şair, Şairlik ve Söz Üzerine Düşünceleri……..42

II.2.8: Şiirlerinde İstanbul……44

II.2.9: Döneminde Gerçekleşen Önemli Olaylara Tarih Düşürmesi……44

SONUÇ:…… 47

KAYNAKÇA:…… .49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM……..53

DİVAN METNİNİN TRANSKRİPSİYONLU TESPİTİ:……... 53

KISALTMALAR

a.g.e. Adı geçen eser

a.g.m. Adı geçen makale

a.g.t. Adı geçen tez

bkz. Bakınız

Bah. T. Bahr-i Tavil

B1 Bağdat Asar ve Türas Genel Heyeti Mahtutat Ulusal Merkezi 3/12220 no'lu nüsha.

C. Cilt

DBY Dün Bugün Yarın

G. Gazel

Haz. Hazırlayan

K. Kaside

Kıt. Kıta

m. Miladi

M. Mesnevi

M.E.B. Millī Eğitim Bakanlığı

M.R. Mısra-i Rabi

Mua. Muamma

Müf. Müfred

Müs. Müstezat

OSEDAM Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi

R. Rübāī

T. Tarih

Tah. Tahmis

S. Sayı

s.	Sayfa
Ş.	Şarkı
T.B.	Terkib-i Bend
vb.	Ve benzeri
yy	Yüzyıl

GİRİŞ

18. yy.'da başlayan Osmanlı Devleti'nin çöküşü 19. yy.'da da hızla devam etmiş ve devlet yöneticileri bu durumu önleyebilmek için çeşitli çareler aramayı sürdürmüşler; Batı dünyası ile iletişim kurmanın Batı'nın tekniğinden yararlanmanın gereğine daha fazla inanmışlardır. Yüzyılın başındaki padişah III. Selim'dir. 19. yy.'ın diğer padişahları ise IV. Mustafa, II. Mahmut, Abdülmecid, Abdülaziz, V. Murad ve II. Abdülhamit'tir. 19. yy.'da dış güçlerin saldırgan emelleri Osmanlı İmparatorluğu üzerinde devam ettiğinden, imparatorluk Rusya ve Batılı devletlerin tehdidi altında bulunmaktadır.

Diğer taraftan imparatorluk içte de ciddi sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunların en mühimlerinden birisi Fransız İhtilali sonrasında ortaya çıkan "milliyetçilik" akımıdır. Bu akım imparatorluğu meydana getiren değişik etnik gruplar arasında hızla benimsenmiş ve yayılmıştır. Bunun sonucunda da bu farklı etnik gruplar isyan ederek imparatorluktan ayrılmak istemişler ve imparatorluk içerisinde ciddi bunalım meydana getirmişlerdir. Neticede 19. yy.'da Osmanlı İmparatorluğu çok ciddi şekilde dağılma tehlikesiyle karşı karşıya gelmiştir.

19. yy.'da bir önceki yy.'da çeşitli alanlarda başlatılan yenileşme çalışmaları yeniçeriler ve medreseler olmak üzere iki önemli engelle karşılaşmıştır. Bu iki oluşum gerek kaba kuvvetle olsun gerekse de olumsuz tavırlar takınarak yapılmak istenen yenilikler karşısında her zaman karşı tavır takınmışlardır. Neticede asker ve ulema imparatorluğun devamı için yararlı olmaktan çıkıp zararlı güçler haline dönüşmülerdir. Nihayet 1826'da II. Mahmud döneminde yeniçeriliğin kaldırılmasıyla yenileşme hareketlerinin karşısındaki ciddi bir engel ortadan kaldırılmış olmuştur. Harbiye Nazırı Mustafa Reşid Paşa'nın çabalarıyla 3 Kasım 1839'da Tanzimat Fermanı ilān edilmiştir. Böylelikle yenileşme hareketi devletin resmi programı hāline gelmiştir. Meşrutiyet'in 1876'da ilānıyla da rejim ve hukuk açısından önemli değişiklikler meydana gelniştir. Diğer yandan bu yüzyılda eğitim alanında da bazı yenilikler yapılmaya başlanmıştır. Bu yenilikler çerçevesinde yeni okullar açılmış, eğitim ve öğretim işlerinin yürütülmesi için yeni bir bakanlık kurulmuştur.

"*19. Yy.'da edebiyat özellikle de asrın ilk yarısında bir önceki asrın devamı niteliğindedir. Bir önceki dönemde yetişen klasik edebiyatımızn son üst*

düzey şairi diyebileceğimiz Şeyh Gâlib'ten sonra klasik edebiyatın beslendiği kaynaklar kurumuş, orijinalliği bitmiş, hemen hemen söylenebilecek her sözü bitmiş, divan şairleri önceki ustaları tekrarlamaktan öteye gidememiş, orijinal olma hevesiyle yapmacılık, yavanlık ve hatta bayağılığa düşmüşlerdir. Tanzimat'la birlikte Fransız edebiyatının etkileri edebiyatçılar üzerinde artmış ve yeni edebiyat eski edebiyat karşısında gittikçe güçlenmiştir. Klasik edebiyat artık kendi geleneği içerisinde bile değerini koruyamaz duruma gelmiştir. Bu yüzyıldaki divan şairlerinin çoğu 18. Yy.'da Nedîm'le başlayan "Mahallileşme Akımı"nı devam ettirme peşindeydiler. Bu şekilde yazan şairlerin en büyük özellikleri, halk söyleyişlerini şiire sokmada aşırılığa kaçmaları, şiirlerinin hayal zenginliğinden ve duygu derinliğinden yoksun olmaları ve vezne uydurulmuş kafiyeli sözler izlenimi vermeleridir."[1]

Bu dönemde eski şiiri içine düştüğü bu durumdan kurtarmak ve yeniden canlandırmak amacıyla 1861 yılında "Encümen-i Şuara" adında bir edebî topluluk kurulmuştur. Bir yıl kadar çalışmalarını sürdüren bu topluluğun toplantıları, Hersekli Arif Hikmet'in Lâleli-Çukurçeşme'deki evinde yapılmıştır. Encümen-i Şuara, üyeleri çoğunun aynı kültür ve anlayışa sahip, birbirini daha önceden tanıyan, bir yerde toplanarak edebiyat ve şiir sohbetleri yapan, genellikle ortak bir zevki paylaşan insanların bir araya gelerek oluşturdukları bir dost meclisi niteliğindedir. Bu toplantılara katılan başlıca üyeler şunlardır: Topluluğun reisi Leskofçalı Galip, ev sahibi Hersekli Arif Hikmet, Halet Bey, Recaizade Celal Bey, Manastırlı Hoca Naili Efendi, Osman Şems, Lebib Efendi ve Kazım Paşa'dır.

19. yy.'da kullanılan nazım şekilleri eski dönemlere göre faklılık göstermese de bazı nazım şekillerinin kullanınmasında azalma ve bazı nazım şekillerinin kullanılmasında da artış görülmektedir. Bu yy.'da en az kullanılan nazım şekli mesnevidir. Önceki dönemlerde binlerce beyit hâlinde kaleme alınan mesnevi bu dönemde artık hemen hemen yazılmaz hâle gelmiştir. Yazılan mesneviler de kısa mesnevilerdir. Bu dönemde öne çıkan nazım şekilleri şarkı, tarih kıtaları, terkib-i bend ve terci-i bend nazım şekilleridir.

Bu yy.'da önceki yy.'ların aksine divanlarda yer alan gazel sayılarında azalma buna karşılık kaside sayılarında ise gözle görülür bir artış meydana gelmiştir. Bu dönemde bir kasidenin tüm bölümleri yalnızca bir memduha sunulan "medhiye/maksud" kasidelerinde görülmektedir. Diğer kasidelerde

[1] Ahmet Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi,* İstanbul 2012, s.566.

bütün bölümlerin yer aldığı kaside sayısı oldukça azdır. Dinî konuların ağırlıklı olduğu tevhid, na't, münacat gibi türlerde sadece "maksud" ve "dua" bölümlerinin bulunması neredeyse genel bir kural niteliğini kazanmıştır.

Bu yy.'da da geçen yy.'da olduğu gibi birçok şair yetişmiştir. Bunlardan bazılarının günümüze ulaşabilen divanlarının yazma nüsha sayısı -sadece İstanbul kütüphanelerinde bulunanlar-114'tür. Ayrıca bu asırda matbaanın çokça kullanılması neticesinde birçok matbu divan da neşredilmiştir.

Bu asırda eser vermiş belli başlı şairler de şunlardır: Enderunlu Vâsıf, Keçeci-zâde İzzet Molla, Leskofçalı Gâlib, Osman Şems, Aynî, Yenişehirli Avnî, Şeyhülislām Ârif Hikmet, Leylâ Hanım, Şeref Hanım, Kuddusi, Türâbî, Tayyâr-zâde Ata, Alâ Handî, Mahmûd Nedîm Paşa, Müştak Baba, Sükûtî, Râşid, Selâmî …dir.

Çalışmamıza konu olan Abdullah Sâfî işte bu dönemde ve bu şartlar altında eserler vermiş bir şahsiyettir. Sâfî'nin şiirlerinde bu dönemin anlayış ve izlerini görme imkânımız bulunmaktadır. Özellikle çalışmamızın "inceleme" kısmında bu özellikleri görmemiz mümkündür.

I. BÖLÜM

I: ABDULLAH SÂFÎ

I.1. Hayatı:

I.1.1. Doğumu:

Sâfî, 1241/1809'da Kerkük'ün Kale-Meydan Mahallesi'nde doğmuştur.

Sâfî eserleriyle tanınmış divan şairlerimizdendir. Şiirde üstat olduğu kadar nesirde de mümtaz bir kalem sahibidir. Sâfî'nin doğumu hakkında Molla Sabir şöyle diyor:

" Hicretin 1241'inci yılında Kerkük'te Meydan Mahallesi'nde doğmuştur. Hakiki adı Abdullah, halk arasında lakabı ve şiirde mahlası Sâfî'dir."

I.1.2. Tahsil Hayatı:

Çocukluğundan itibaren iyi bir öğrenim hayatı geçiren Sâfî'nin tahsilhayatıyla ilgili Ata TERZİBAŞI bize şu bilgileri vermektedir:

"İlk tahsilini mahalle mekteplerinde bitiren Sâfî, daha sonra şehrin medreselerinde ulum-i Arabiye ve Farsiye tahsil etmiş, ayrıca tarih, coğrafya ve mantık gibi bazı dersleri de okuyarak ilmini ilerletmiş ve sonradan ticarete atılmıştır. Aynı zamanda boş vakitlerini edebiyata hasr ederek şiir sanatıyla uğraşmış ve bu sahada büyük bir başarı sağlamıştır."[2]

I.1.3. İstanbul Yılları:

Sâfî, babasından kendisine kalan duâgûyluk beratını yenilemek için İstanbul'a gider ve sekiz yıl kadar orada bulunur.

Sâfî, İstanbul'da kendisini oldukça üzen enteresan bir olayla karşı karşıya kalır. İstanbul'da beraber kaldığı Vaiz lakabıyla bilinen Mustafa isimli bir hemşehrisi kendi kendini boğazından yaralar ve bu olayda Sâfî'yi suçlar. Sâfî üzerine atılan bu iftira yüzünden hayli sıkıntılı zamanlar geçirir. Bir süre mahkemede duruşmalara katılır. Nihayetinde Vaiz'in ifadesini değiştirerek Sâfî'yi töhmet ettiği sırada bunalımda olduğunu belirtmesi ve başta Kerküklü şair Mehmet Mihrî başta olmak üzere Sâfî'yi tanıyan birçok kimsenin düzenlediği tezkiye mazbatası ile Sâfî içine düştüğü bu komplodan kurtulur. Bu çirkin ve elim olay Sâfî'yi

[2] Ayşe Erdoğan Taşralı, *Ata Terzibaşı, Kerkük Şairleri: 1,* (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans) Tezi, Edirne 2007, s. 112.

o kadar derinden etkiler ve üzer ki şair daha sonra bu olayı hikâyeleştirerek yaklaşık üç bin beyitlik " İftiraname" isimli mesnevisini yazar.

I.1.4. Memuriyet Hayatı:

Birçok önemli devlet memurluklarında bulunan Sâfî'nin memuriyet hayatıyla ilgili Ata TERZİBAŞI'nın "Kerkük Şairleri adlı eserinde şu önemli bilgilere rastlamaktayız:

"Sâfî, 1276 yılında otuz beş yaşında iken iki yüz elli kuruş aylıkla Kerkük Evkaf Dairesi kitabetine tayin olunur. Dört ay bu vazifede bulunmuş ise de yerine başka bir şahıs atandığından işine son verilmiştir. 1284'te yeni kurulan Belediye Sandık Eminliği'ne getirilmiş, 10 Ağustos 1287'de bu vazife ilga edilince Şehrizor vilayeti merkezi Kerkük'te Arapça kitabetinde istihdam olunmuştur. Haziran 1299'da beş yüz kuruş aylıkla Şivan nahiye müdürlüğüne ve Eylül 1302'de Karatepe nahiye müdürlüğüne atanmıştır. Son olarak da Tuzhurmatu nahiyesinde - Şimdi kaza merkezidir. – emlâk-ı hümayun muavinliğine alınmıştır. Bu vazifede iken 1311 hicrî yılında fena bir hâlde ayaklarından romatizmaya tutularak altı ay kadar bu hastalığın tesiriyle yatağa kapanmış, nihayet 1316 hicrî (m. 1898) yılında gözlerini hayata yummuştur"[3]

Bunların yanında şairin bizzat kendisi tarafında hazırlanıp hükûmete verilmiş olan – bizim de üzerinde çalışmakta olduğumuz müellif hatlı nüshanın 204a-204b sayfalarında yer alan- tercüme-i hâl sureti aynen şöyledir:

204a Ḫükūmete Virilmiş Olan Tercüme-i Ḥāl Varaḳasınıŋ Şūretidür

"*İsmüm ʿAbdu'llāh ve şöhretüm maḫlaṣum Ṣāfī pederüm ismi Mollā Dervīş tārīḫ-i velādetüm bin iki yüz ḳırḳ bir mevlidüm Kerkük'dür*

Maḥalle mekteblerinde ve memleket-i meẕkūre medreselerinde ʿulūm-ı ʿArabiye ve Fārisiyeyi taḥṣīl eylemişim yedümde şehādetnāme yoḳdur zīrā ol vaḳtde daha mektebler güşād olmamış idi ʿArabī Farsī ve Türkī lisānlarıyla hem tekellüm ve hem kitābet iderüm Türkī lisānıyçün ba'ż īżāḥāt ile beraber bir emṣile ve üçbiŋ lüġatden ʿibāret bir lüġat-i Türkiye ve üç biŋ beyt miḳdārı bir İftirānāme ve Ḳıstās-ı Müstaḳīm nāmıyla te'līflerüm vardur işbu Ḳıstās-ı Müstaḳīm şimdi elde mütedāvil Bülbül? mecmuʿasında yaʿni ʿahd-i ʿatīḳ ü cedīde vāḳiʿ olan nefy-i teṣlīṯ ü iṯbāt tevḥīd u taḥrīf u ʿaleyhi'ṣ-ṣalavat efendimiziŋ enbiyā-yı

[3] Haz. Ali İhsan Öbek, Ayşe Taşralı, *Kerkük Şairleri,* İstanbul 2013, C.1, s.109.

ḥażerātı cānib-i ʿālīlerinden virilmiş iḫbārātına ve anlarıŋ beyānına dā'ir protestānat meẕhebinde olan bir pāpās ile olan münāẓara-yı ʿaczānemdür

*Yigirmi beş yaşumda ve yetmiş altı tārīḫinde muvaẓāẓaf'en ḫidmet-i devlete dāḫil olmuşam yetmiş altı senesinde iki yüz elli ġurūş māʿaşla Şehrizor evḳāf kitābetine taʿyīn olınaraḳ dört māh miḳdārı īfā-yı vaẓīfe eyledüm ise Der'aliye'den yerüme digeri taʿyīn olındığından infiṣālüm vuḳūʿbularaḳ baʿżı meṣāliḥ-i ẕātiyem ẓımnında Āstān-ı 'Aliyyeye ʿazīmet ve orada seksen dört senesine ḳadar mekṣ ü iḳāmetüm vāḳiʿ ʿavdetümde Fi ibtidā-yi teşrin-i evvel sene 84 **204b** tārīḫinde iki yüz ġuruş maʿaşla yeŋi teşkīl olınmış olan beldeye ṣandıḳa emīnligine me'mūr olup on ay miḳdārı o me'mūriyyetde ḳalup fi 10 aġustos sene 85 tarīḫinde dört yüz ġurūş maʿaşla żābıṭa merkezi kitābetine taḥvīl-i me'mūriyyet eyledüm kitābet-i meẕkūre laġv olunaraḳ fi 15 aġustos sene 87 tārīḫinde üç yüz ġurūşdan müteṣāʿid'en dört yüz ġurūşa varınca Şehrizor mutaṣarrıflıġı ve vilāyet merkezi ʿArabī kitābetinde istiḫdām olındum hīçbir nişānı ḥāmil olmadıġum gibi rütbeye daḫı nā'il olmamışam Derʿaliye'de ḳaldıġum müddet ve bu me'mūriyetlerde açıḳ ḳaldıġum zamānlar maʿaşa destresi olamamışım*

Bālāda gösterildigi vechle birinci me'mūriyetde Deriʿaliye'den yerime digeri taʿyīn ḳılındıġı ve ikinci me'mūriyetimde maʿaşımıŋ azlıġı ve üçünci me'mūriyetimiŋ laġvı ve dördünci me'mūriyetümde merkez vilāyetiŋ Mūṣula naḳlinde keẕālik maʿāşımıŋ noḳṣān olması sebebleriyledür taḫt-ı muḥākemeye alınmamış ṣandıḳ emīnliginden yedümde tebriye mażbaṭası vardur

Beş yüz ġurūş maʿāşla fī ḥazīrān sene 99 tārīḫinde Şivān müdīrligine taʿyīn oldum Üç yüz iki eylülinde maʿāşla Ḳaratepe müdirligine taʿyīn olındum fī eylül sene 302"

I.1.5. Ölümü:

Sâfî, yakalanmış olduğu romatizma hastalığı neticesinde Tuzhurmatu'da 1898'de vefat etmiştir.

"*Sâfî Tuzhurmatu'da emlâk-i hümayun muavinliği görevideyken hicrî 1311 (m. 1894)'da romatizma hastalığına yakalanarak altı ay kadar bu hastalığın etkisiyle yatağa mahkûm olmuş ve sonunda hicrî 1316 (m. 1898)'de hayata gözlerini yummuştur.*

Vefatına çağdaşı ve hemşehrisi Kâbil'in düşürmüş olduğu tarih şöyledir:

Maḫzen-i faẕl u hüner Ṣāfī-i pākīze-siyer

Ḳasvet-i ʿālemi terk itdi viṣāle yetdi

Çār tekbīr ile manḳūṭ bu tārīḫi dėdim

Pīr-i ferḫunde-i eṭfāl-i maʿārif gitdi ***(128b)***

پیر فرخندۂ اطفال معارف کیتدی

Sâfî; temiz kalpli, yüksek değerli, olgun bir insan olup, Hicaz'a gitmiş ve gönülden hacı olmuştur."[4]

I.2: Edebî Şahsiyeti:

Sâfî, şairliğinin yanında yazarlığı da çok kuvvetli olan bir şahsiyettir. Bu yüzden biz çalışmamızda O'nun edebî şahsiyetini şairliği ve yazarlığı olmak üzere iki ana başlık altında incelemeye çalışacağız:

I.2.1: Şairliği:

I.2.2: Şiirlerindeki Dil ve Üslup:

Yapmış olduğumuz çalışmalar neticesinde Sâfî'nin döneminin usta şairlerinden biri olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Şiirlerinde kasidelerinin dili diğer şiirlerine oranla biraz daha süslüdür. Bu da gayet normal bir durumdur. Özellikle gazellerinde açık, anlaşılır ve akıcı bir dil kullanmıştır. Bunun yanında şiirlerindeki ahenk de dikkat çekmektedir.

"*Sāfī, Türkçe ve Farsça şiir söylemede üstat şairlerdendir. Çoğunlukla sade bir dil kullanan şair, çeşitli söz ve mana oyunlarına meyli dolayısıyla bazen de süslü bir dille yazar. Şu kadar ki bu süslü dilin hudutlarının, sade dille kaleme aldığı şiirlerdeki yerlilikten çıkarak, ortalama bir Osmanlı divan şairinin üslubundaki süslülüğü aşmadığını belirtmek lāzımdır. Şiirleri edebī şahsiyeti oturmuş her şair gibi, eslaftan beslenmekle onları taklit etmenin çok farklı şeyler olduğunun göstergesidir. Ata Terzibaşı, eserine aldığı şiirlerinin edebî değeriyle ilgili mütalaa ve tahlile lüzüm bile görmediğini belirtirken bu şiirlerin kendilerini zaten ispat ettiğini vurgulamış olmaktadır."*[5]

[4] Haz. Ali İhsan Öbek, Ayşe Taşralı, a.g.e., C.1, s.110.

[5] Ali İhsan Öbek, *Klasik Türk Edebiyatında Müşaare (Fâiz-Sâfî),* İstanbul 2005, s. 56-57.

Sâfî'nin şiirlerindeki dil özelliklerini belirlemeden önce O'nun yaşamış olduğu 19. asırdaki divan şairlerinin genel anlamda dil özellikleri nelerdi, bunu ifade etmek gerekir.19. asırda Nedîm'de zirve noktasına ulaşan "mahallî tarz" etkisini sürdürmeye devam etmiştir. Fakat bu dönemdeki şiirlerde Nedim'deki zerafetin yerini bayalığın aldığı görülmektedir. *"Bunun yanında şiirler duygu yoğunluğu, hayal zenginliği ve ahenkten uzaktır. Böylelikle şiirler kelimelerin yan yana dizilmesiyle ortaya çıkmış zevksiz manzumeler bütününe dönüşmüşlerdir. Şiirlerde zarif İstanbul Türkçesinin yerine normalin altındaki seviyede bulunan halkın dilinin hatta kaba köylü ağzının kullanıldığı dikkati çekmektedir. Bunun yanında tasavvuf terminolojisinin bu dönem şairlerince sıkça kullanındığı göz ardı edilmemelidir.*[6] Bu özellikleri göze alarak Sâfî'nin dil ve üslup özelliklerini şöyle ifade edebiliriz:

Sâfî, Arapça ve Farsçayı iyi bilmesine; hatta Farsça şiirler söylemesine rağmen şiirlerinde -kasideleri hariç- özellikle gazellerinde sade, temiz İstanbul Türkçesini başarıyla kullanmıştır. O'nun birçok şiirinden ve özellikle "Sade Türkī Gazel"[7] başlıklı şiirinden de rahatlıkla anlaşılabileceği gibi Sâfî döneminin genel dil anlayışına uygun şiirler söylemiştir. "Sade Türkī Gazel" başlıklı şiirin ilk ve son beyitleri şöyledir:

Ayrıldıġum günden berü gözler dökerler gözyaşın

Bāġrımda gözler ṣaŋkī var yaḳmaḳdadır bāġrım başın (G.117/1)

Aldanma bu gök ü yere bir bir bizi ṣoḳar yere

Bu genç midür yā iḫtiyār Ṣāfī yiyer ṣormaz yaşın (G.117/5)

Sâfî'nin şiirlerinde dikkati çeken unsurlardan birisi de şiirlerinde hâkim olan konuşma havasıdır. Bu da Sâfî'nin okuyucuya samimi ve içten yaklaşımını gözler önüne sermektedir.

İder mi ʿaḳlı olan ṭaʿn Ḳays [u] Mecnūna

Bu meclisin delisi bir midir hezār hezār (Müf.12)

Cānıŋ ṣıḳıldı ise Sıtanbul'da eger

Gel ẕevraḳ-ı muḥabbete bin Üsküdāra giç (Müf.52)

Bī-vefālıḳ seni ol nesneye döndürmüş kim

Ne seni ġayb iden acır ne bulanlar sevinir (Müf.62)

---

[6] Ahmet Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, 6. Baskı, Dergāh Yayınları, İstanbul 2012, s.566.

[7] Bkz: G/117.

Ḥaddin efzūn ẓulm ü cevr itdiŋ bana

Netmişem bilmem a sulṭānım saŋa

Gösterüp luṭfıŋ raḳīblerden yana

Netmişem bilmem a sulṭānım saŋa (Ş.1/1)

Sevdigim cāndan uşandurdı beni derd-i firāḳ

Cānımı almaḳ bu demde cānā minnetdür bana (G.5/2)

Arapça ve Farsçayı şiir söyleyebilecek derecede iyi bilen Sâfî'nin bu üç dilde müşterek söylemiş olduğu "Farsī ve ʿArabī Ḳarışıḳ ve Baʿż'en Türkī ve Farsīyi Tʿarīb ile İnşād Olunan Ġazeldür"[8] başlıklı şiiri de bulunmaktadır. Bu şiirin ilk ve son beyti şöyledir:

Mā reeytu minke bir gün tā beporsī ḥālenā

Yoḳ vefāke yā ḥabībī yoḳsa yoḳdur mā lenā (G.9/1)

Mā nenūşī'l-bāde fī bezmin ve mā neḥtācu fīh

Sāfiyā min bādeti'd-dudāġ por-dur cāmenā (G.9/7)

Sâfî, yer yer şiirlerinde tasavvufî terminolojiyi ve tasavvufun zengin hayal dünyasını başarılı bir şekilde kullanmıştır. O'nun asıl gayesi tasavvuf değildir. Şiir ve sanattır. Bu yüzden tasavvufu sanat bağlamında ele almaktadır. Tasavvuf Sâfî'de şiirleri için güçlü bir ilham kaynağı durumundadır.

Bāde-i ʿaşḳ-ı ḥaḳīḳīden hemen bir cürʿa bul

Her ne **vārıŋ** var bir ḳaṭresine ḳıl fedā (G.1/6)

Sāfīyā ḳaṣdıŋ **ḥaḳīḳatse** Fużūlī söylemiş

Sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat ʿaşḳa eyler iḳtidā (G.1/7)

Ṭarīḳ-i mülk-i beḳāyı gözet **fenādan** geç

Bu **mülk-i fānide** Sāfī yeter bu ḫˇāb sana(G.2/7)

Ey **munis-i cān mihr-i şerīʿat** nirede

Ey **Yūnus-ı dil bāḥr-i tarīḳat** nirede

Cānımdan uşandırdı beni ʿ**aşḳ-ı mecāz**

[8] Bkz: G.9.

Ey **pīr-i ḥaḳīḳat** bu **ḥaḳīḳat** nirede (R.12)

Yā Rab mey-i ʿaşḳıŋ eylegil pīşe baŋa
Bir fāʾide göstermedi bu şīşe baŋa
Endīşemi tevḥīdiŋe eyle maẕhar
Tevḥīdden özge vėrme endīşe baŋa (R.13)

Musiki bilgisi şiirlerinden anlaşılan Sâfi yer yer şiirlerinde musiki terimlerini kullanmıştır.

Āheng-i şafīr ėtdirir olsam ḳalemim ger
İcrā-yı maḳām ėtmede biŋ **zīr ü bemim** var (G.35/3)

Tār-ı ṭanbūra ḳulaḳ ṭutsan lisāndır büsbütün
Hey ne şeydür ol ki tār-ı bī-zebānı söyledir (G.44/4)

Ey ṣabā var ḫaber it **rāst** ise ʿ**uşşāḳ** içre
Ola **Baġdād'da** nevres bu hevāda yedelüm (G.97/2)

Çāk ider dāmene **nāmūs-ı nihāvend-i** ʿ**Acem**
İsfahan perdelerinde görinir olsa elim (97/3)

Būselik vaḳti gelince çıḳar evc-i nāza
Bu muḫālifde o **şehnāz** ile bilmem nidelüm (G.97/4)

Sâfî bahar mevsiminin gelişini anlattığı "Bahariyye" adlı kasidesinde baharın gelişini yer yer espirili bir şekilde kaleme almıştır.

Yine nevruz gelüp oldı cihān mīnū-vār
Ḳaldırup raḫt u bisāṭını şitā itdi firār (K.13/1)

Ṣūfī-veş bād-ı bahār aldı başından gitdi
Berfden sarmış iken başa imāme kühsār (K.13/2)

Yine İstanbul'da geçirmiş olduğu şiddetli bir kış mevsimini mizahî bir edayla kaleme almıştır.

Gūşe-i duzāḫa cān atmadır ehl-i behişt

İlticā eylemesün Mālik'e nitsün Rıdvān (K.15/9)

Şimdi duzāḫ görinir ehl-i ʿaẕāba cennet

Şimdi cennet görinir ehl-i ṣafāya nīrān (K.15/10)

Ditreşirler bu bürudet ile ḫāk-i emvāt

Olsa nebbāş ʿacep görme melā'ik bu zamān (K.15/11)

Cān fedā eyler eger görse şihābı İblīs

Baġrına baṣar eger bulsa rücūmı Şeyṭān (K.15/12)

O'nun gazellerinde yer yer Nedîmvari, şuh söyleyişlere de rastlamaktayız.

Sāʿat beşe vardı ḳadeḥi atmayalım mı

Ol dilberi āġūşa alıp yatmayalım mı (G.145/1)

Sâfî hayatının bir bölümünü İstanbul'da geçirmiştir. Bu süre zarfında İstanbul'u çok sevmiş ve İstanbul'dan çok etkilenmiştir. Bunu da şiirlerine aksettirmiştir:

Vefā Meydānı'ŋa gel dėdim ol ṣūḫ-ı cefā-kāra

Çelenklerdir ṭaḳınmış gitdi ol Şehzādebaşı'nda (Müf.51)

Cānıŋ ṣıḳıldı ise Sıtanbul'da eger

Gel ẕevraḳ-ı muḥabbete bin Üsküdār'a gėç (Müf.52)

Şemʿ-i kāfūrları gerden-i ḫūbāndır hep

Ėtmiş İstanbul'ı rūşen leb-i deryāda fener (Müf.54)

Bir beg oġlına dūçār oldı Begoġlı'nda göŋül

Eylemiş vālih ü şeydā nice Beglerbegi'ni (Müf.55)

Bunun yanında Sâfî devrinin ekonomik sosyal ve siyasal bozukluklarını ve çarpıklıklarını hicvetmekten geri kalmamıştır. Bir şiirinde lira fiyatının yükselmesini

elştirmiştir.[9] Bunun yanında 1288'de Kerkük'te meydana gelen şiddetli bir kolera salgını için söylemiş olduğu bir tarih manzumesi bulunmaktadır.[10]

Sâfî devrinin önemli olaylarına ve durumlarına kayıtsız kalmamıştır. Zamanında gerçekleşen birçok olaya ve ortaya çıkan duruma tarih düşürmüştür. Örneğin Kerkük'te eczane açılışına bir tarih manzumesi söylemiştir.[11]

Yine yapımıyla Kerkük halkının yıllardır çekmiş olduğu eziyete son veren taş köprü[12] için söylemiş olduğu yedi beyitlik tarih manzumesi önemli bir tarihi belge niteliğindedir.

Hazret-i Hüseyin'in şehit edilişinden duyduğu üzüntüyü dile getirdiği terkib-i bend tarzında kaleme aldığı on iki bentlik mersiye onun samimi, duygusal ve içten anlatımına güzel bir örnektir:

1 Āh kim māh-ı muḥarrem yine gösterdi hilāl

Ḳabladı ʿālemi başdan başa endūh u melāl

2 Bu o mehdir ki gelüp bir araya āl-i Yezīd

Ėtdiler kevni melāl ü ġam ile māl-ā-māl

3 Bu o mehdir biriküp bir yere erbāb-ı fesād

Gördiler ḳatl-i ciger-gūşe-i Zehrā'yı ḥelāl

4 Bu o mehdir ki bütün ḫalḳı iderken sīr-āb

Āl ü evlād-ı nebīden kesilüp āb-ı zülāl

5 Bu o mehdir ki ḳızıl ḳanlara ġarḳ oldı Ḥüseyn

Bu o mehdir ki sürūr eyledi aṣḥāb-ı ḍalāl

6 Cāh içün ḳatl olunup bir nice evlād-ı nebī

Bu ne endīşe-i bāṭıldır İlāhī bu ne ḥāl

7 Aġla aġla gözümün nūrı ki şimdi demidir

Sīneyi daġla ki evlād-ı nebī mātemidir (T.B.2/1)

…

1 Aġla aġla cigeriŋ dāġla yaḳıl yan Ṣāfī

Esef ü ḥüznle gözyaşını ḳıl ḳan Ṣāfī

2 Elem-i Ḥażret-i Peyġamber'i yād eyle bugün

Dāġ dāġ eyle deli sīneyi büryān Ṣāfī

[9] Bkz. Kıt.3
[10] Bkz. T.72
[11] Bkz. T.1
[12] Bu köprünün yapılma nedeni, yapım aşaması ve akıbeti için bkz: Ata Terzibaşı, *"Kerkük'ün Taş Köprüsü"*, Kardaşlık Dergisi, Kerkük Vakfı Yayınları, İstanbul, S.53, 2012, s.12-17.

3 Sīne-i çākiŋ yād eyle o gül-pireheniŋ
Çāk ḳıl dest-i ʿazā ile girībān Ṣāfī

4 Āl ü evlād-ı Nebī'ye bu ḳadar cevr ü cefā
Kāfir eyler ėdemez hīç müselmān Ṣāfī

5 Niçe taʿrīf ėdeyüm ḥāṣılı kim eylememiş
Bunların ėtdigini Ādem'e Şeyṭān Ṣāfī

6 Ḫatm ėdüp söyleyelim biz de be-ḳavl-i Nevres
Ṭurmayup ṣubḥ u mesā ẓāhir u pinhān Ṣāfī

7 Bunı kim ėtmiş ise cānına yüz biŋ nefrīn
Ėtsün Allah anı dūzahda mü'ebbed āmīn (T.B.2/12) (Öbek 2005: 58)

"*Sâfî'nin şairliğinin yanında yazarlığı da üst düzeydir. Kendinden önce gelenlerin basit bir taklitçisi olmak istemeten Sâfî ırak Türkmen edebiyatında " Az çok çığır açmaya muvaffak olmuş ilk yazardır." Nesri yer yer külfetlidir ama buna rağmen sadelik ve yenilik bakımından gösterdiği başarı onun Kerkük ve havalisince "büyük üstat" ünvanıyla anılmasını haklı kılar."*[13]

Sâfî nesirde hem sade hem süslü üslup kullanmıştır. 1293/1876-77'deki Osmanlı-Rus muharebesi münasebetiyle Osmanlı devletine yazdığı istidʿa Sâfî'nin üslubuna güzel bir örnektir.

"*Bunun dışında Sâfî'nin hemen hemen daima süslü, tumturaklı bir üslup kullandığı rahatlıkla söylenebilir. Hele hele mensur şiir ya da seçili nesri, sadece yüksek bir yetenek değil, tam bir emek mahsulüdür."*[14]

Gülşen-i ḥüsniŋ gülisen sünbülisen zanbaḳısan bezm-i cihānıŋ mülisen neş'esisen revnaḳısan merḥamet eyle kerem it meclis-i teşrīfiŋ ile bir daḫı beytü'l- ḥarem it bendeleriŋ muḥterem it bezmi cemāliŋle ṭonat maḥfili bāġ-ı İrem it cāmı bıraḳ sāġarı al ṭut ḳadeḥi kāseyi ṣal birbiri ardınca yürit bādeyi seylü'l-ʿarim it def döge tā sīnesini çeng açа tā ṭurrasını şevḳile ney nāle ide encümini vālih ide ḳadd-i kemānıŋ ola ḫam zīrini ḳānūn ideyüm ḳoymaya dillerde elem ʿaşḳıyla muṭrib çeke hey sāzına mıżrābına v'ey ṣavt-ı muġanī ide ṭayy menzil-i evc-i felegi būselik ile getüre raḳṣa ʿumūmā melegi gāh ṣabā gāh nevā baġlaya geh beste-nigār rāḥatü'l- ervāḥa inüp ide muḥayyerde ḳarār hāy ide mestāneleriŋ hūy ide dīvāneleriŋ devr ide peymāneleriŋ ʿArabda āfāḳı ṭuta naʿralar eflākı yıḳa zühre temāşāya çıḳa cümlesi medhūş olalar mey ile bī-hūş olalar āḫiri ḫāmūş olalar ṣoŋra ferāmūş olalar ḫāk olalar pāk olalar neş'ede tāk olalar sen ḳalasan bezmde tek bezm ḳala cümle saŋa (B.T.M/4)

I.2.3: Şiirlerindeki Nazım Tekniği ve Ahenk:

[13] a.g.e. Ali İhsan Öbek, a.g.e., s. 62-63.

[14] Ali İhsan Öbek, *a.g.e.*, s. 63.

Sâfî iyi bir eğitim almıştır. Farsça ve Arapçayı da şiir söyleyecek derecede iyi bilmektedir. Şiirleri nazım tekniği ve içerik bakımından oldukça başarılıdır. Özellikle gazellerinde söyleyişteki ahenk dikkati çekmektedir. Şiirlerinde kelimeleri oldukça başarılı seçip bir araya getirmiştir. Bu da şiirin ahengini arttırmaktadır. Muhteva bakımından şirlerinde yer yer dinî-tasavvufî, hikemî yer yer de aşıkane ve rindane eda göze çarpmaktadır. Özellikle gazellerinde sevgiliye duyulan özlem, ayrılık acısı, sevgilinin âşıka çektirdiği cevr ü cefa, aşk acısıyla kendini içkiye verme vb. konular dile getirilmektedir.

Bahār eyyāmıdır çıḳ geşt ḳıl ṣaḥn-ı gülistānı

Çemende ḫāke tapşır serv-i şimşādı ḫırām eyle

Yeter ey tīr-i ġamze olmam baġrım içre ḫūn-ālūd

Nihāl-i ʿömrsün gel göz kenārında maḳām eyle

Lebiŋ şevḳiyle mestem gözleriŋ şevḳiyle maḫmūrum

Lebiŋ ḳurbānıyım sāḳī beni mest-i müdām eyle

Sirişkiŋ dāne baġrıŋ āb ėdüp dök Ṣāfī ebr-āsā

Bu bāġıŋ ḳuşlarına böyle bir nevʿile dām eyle (G.123/3-4-5-6)

Hazret-i Hüseyin'in şehit edilişinden duyduğu üzüntüyü dile getirdiği terkib-i bend nazım şekliyle kaleme aldığı on iki bentlik mersiye onun samimi, duygusal ve içten anlatımına güzel bir örnektir:

…

Āh kim Māh-ı Muḥarrem yine gösterdi hilāl

Ḳabladı ʿālemi başdan başa endūh u melāl

Bu o mehdir ki gelüp bir araya Āl-i Yezīd

Ėtdiler kevni melāl ü ġam ile māl-ā-māl

Bu o mehdir biriküp bir yere erbāb-ı fesād

Gördiler ḳatl-i ciger-güşe-i Zehrā'yı ḥelāl

Bu o mehdir ki bütün ḫalḳı iderken sīr-āb

Āl ü Evlād-ı Nebī'den kesilüp āb-ı zülāl

Bu o mehdir ki ḳızıl ḳanlara ġarḳ oldı Ḥüseyn

Bu o mehdir ki sürūr eyledi aṣḥāb-ı ḍalāl

Cāh içün ḳatl olunup bir nice Evlād-ı Nebī

Bu ne endīşe-i bāṭıldır İlāhī bu ne ḥāl

Aġla aġla gözümün nūrı ki şimdi demidir

Sīneyi daġla ki Evlād-ı Nebī mātemidir (117a)

…

Ey benim cān-ı ʿazīzimden ʿazīzim pederim

V'ey benim müfteḫirim seyyid-i ʿalī-güherim

Kör olaydı bu gün ey nūr-ı dü çeşm-i Zehrā

Görmeseydi seni bu ḥālde tek dīdelerim

Ḳıyaraḳ kesdi ol ḫançer ki seniŋ gerdeniŋi

Senden evvelce benim pāreleseydi cigerim

Cevr içinde hele baḳ cevre ki ḳoymaz aʿdā

Bir kez ey cān ser-i pür-nūrıŋa düşsün naẓarım

…

Kime dād eyleyeyim dehriŋ elinden bilmem

Kime feryād ėdeyim devriŋ elinden bilmem

Aġla aġla cigeriŋ dāġla yaḳıl yan Ṣāfī

Esef ü ḥüzn ile gözyaşını ḳıl ḳan Ṣāfī[15] (Öbek 2005: 58)

…

I.2.4: Yazarlığı:

Sâfî'nin şairliğinin yanında yazarlığı da oldukça kuvvetlidir. O'nun yazarlığı hakkında Prof. Dr. Ali İhsan ÖBEK şunları söylemektedir:

"Sâfî'nin şairliğinin yanında yazarlığı da üst düzeydir. Kendinden önce gelenlerin basit bir taklitçisi olmak istemeyen Sâfî, Irak Türkmen edebiyatında, " az çok bir çığır açmaya muvaffak olmuş ilk yazardır." Nesri yer yer külfetlidir ama buna rağmen sadelik ve yenilik bakımından gösterdiği başarı onun Kerkük ve havalisince " büyük üstat" ünvanıyla anılmasını haklı kılar."[16]

Sâfî nesirde hem sade hem de süslü üslup kullanmıştır. 1293/1876-77'deki Osmanlı-Rus muharebesi münasebetiyle Osmanlı devletine yazdığı istida Sâfî'nin sade üslûbuna güzel bir örnektir.

"Bunun dışında Sâfî'nin hemen hemen daima süslü, tumturaklı… bir üslup kullandığı rahatlıkla söylenebilir. Hele hele mensur şiir ya da secili nesri, sadece yüksek bir yetenek değil, tam bir emek mahsulüdür.[17]*:*

"Gülşen-i ḥüsniŋ gülisen sünbülüsen zanbaḳısan bezm-i cihānıŋ mülisen neş'esisen revnaḳısan merḥamet eyle kerem it meclis-i teşrīfiŋ ile bir daḫı beytü'l- ḥarem it bendeleriŋ muḥterem it bezmi cemāliŋle ṭonat maḥfili bāġ-ı İrem it cāmı bıraḳ sāġarı al ṭut ḳadeḥi kāseyi ṣal birbiri ardınca yürit bādeyi seylü'l-ʿarim it def döge tā sīnesini çeng açа tā ṭurrasını şevḳile ney nāle ide encümini vālih ide ḳadd-i kemānıŋ ola ḫam zīrini ḳānūn ideyüm ḳoymaya dillerde elem ʿaşḳıyla muṭrib çeke hey sāzına mıżrābına v'ey ṣavt-ı muġanī ide ṭayy menzil-i

[15] Ali İhsan Öbek, a.g.e., s. 58.
[16] Haz. Ali İhsan Öbek, *a.g.e.*, s. 62-63.
[17] Haz. Ali İhsan Öbek, *a.g.e.*, s. 63.

evc-i felegi būselik ile getüre raḳṣa ʿumūmā melegi gāh ṣabā gāh nevā baġlaya geh beste-nigār rāḥatü'l- ervāḥa inüp ide muḥayyerde ḳarār hāy ide mestāneleriŋ hūy ide dīvāneleriŋ devr ide peymāneleriŋ ʿArabda āfāḳı ṭuta nʿaralar eflākı yıḳa zühre temāşāya çıḳa cümlesi medhūş olalar mey ile bī-hūş olalar āḫiri ḫāmūş olalar ṣoŋra ferāmūş olalar ḫāk olalar pāk olalar neş'ede tāk olalar sen ḳalasan bezmde tek bezm ḳala cümle saŋa" (Bah.T.M.R)

I.3: ESERLERİ

I.3.1: ***"İftiraname" :*** Şairin İstanbul'da uğramış olduğu bir iftira sonucu kaleme aldığı yaklaşık üç bin beyit civarında olan mesnevī çalışmamıza konu olan eserin 138a-202a sayfaları arasında yer almaktadır.

I.3.2: ***"Kıstas-ı Müstakim": "****Sâfî bu eserinde dini nefy-i teslis, isbat-ı tevhid, ve tahrif ve aleyhissalat efendimizin enbiyâ hazaratı taraflarından verilmiş ihbarata dair Protestan bir papaz ile münazaratına yer vermiştir*.[18] Sâfî'nin bu eseri çalışmamıza konu olan eserin 107b-116a sayfaları arasında yer almaktadır.

I.3.3: ***"Müşaare":*** Ata Terzibaşı eserle ilgili şu bilgileri vermektedir: *"Sâfî ve Fâiz arasında karşılıklı manzum bir münazaradır. Bu eserin metnini ilk kez Molla Mehmet'in oğlu Molla Sabir 1953 yılında Bağdat'ta Kerkük şairlerinden Fâiz ve Sâfî efendiler arasındaki müşaare unvanıyla bir kitap hâlinde bastırmıştır. Buna dair ünlü Türk edebiyatçısı İsmail Habip 26.6.1953 tarihli Cumhuriyet gazetesinde bir değerlendirme yazısı yayımlamıştır.*

Kitabın yazılmış bu metnini daha sonra yazma eski bir cönkte gördüğüm başka bir metinle karşılaştırarak 1968'de "Kerkük Şairleri" kitabının beşinci cildinde yayımladım.

Üçüncü baskı Prof. Dr. Ali İhsan Öbek tarafından açıklamalı olarak " Klasik Türk Edebiyatında Müşāare"[19] *başlığıyla 2005'te Kerkük Vakfı yoluyla İstanbul'da ele getirilmiştir. Nihayet ben acizleri 2008'de yayımlamış olduğum " Kerküklü Fāiz" adlı kitabın dördüncü cildini söz konusu müşāareye tahsis etmişimdir.*

Kitapta Sâfî'nin komşusu Hasan Efendizade Ali Efendi bir bayram sabahı Fâiz'i ziyaret etmesi üzerine hakkında Fâiz tarafından yazılan bir manzume vesilesiyle iki şair arasında tartışmalı latif manzumeler oluşmuştur.[20]

[18] Haz. Ali İhsan Öbek, Ayşe Taşralı, *a.g.t., s. 112.*
[19] Ali İhsan Öbek, Klasik Türk Edebiyatında Müşāare, Kerkük Vakfı, İstanbul, 2005
[20] Haz. Ali İhsan Öbek, Ayşe Taşralı, *a.g.t.,* s.112-113.

Sâfî'nin Müşaaresi çalışmamıza konu olan eserin 133b-136a sayfaları arasında yer almaktadır.

I.3.4: *"Hikâye":* *"Roman tarzında yazılmış bir eser olduğu söylenir."*[21]

I.3.5: *"Emsile":* "*Türkçe darbımeselleri içine almaktadır."*[22]

I.3.6: *"Ahbâr-üd-Düvel ve Âsâr-ül Evvel":* *"Aslında Arapça olan bu eserin üç ciltlik Türkçe tercümesidir.*[23]

I.3.7: *"Lügat-i Türkiyye":* *"Türkçe yerli sözlüktür ki kullanılması gittikçe azalan üç bin kadar kelimenin elifba sırasıyla izahını muhtevīdir. Eserin ön sözü öz Türkçe dille ve yabancı sözcüklerden arı olarak yazılmıştır. Bu kitabın ufak bir kısmını vaktiyle Molla Sabir yanında görmüştüm.*[24]

I.3.8: *"Divan":* Sâfî'nin en önemli eserlerinden olan "Sâfî Divanı" bizim de çalışma konumuz olduğu için bu eser üzerinde ayrıntılı olarak duracağız.

I.3.8.1: Nüsha Bilgisi: "Sâfî Divanı'"nın nüshaları hakkında Ata Terzibaşı şu önemli bilgileri vermektedir: *"Şairin kendi eliyle yazılmış olan divanının biricik nüshası Hafız Molla Mehmetoğlu Sabir tarafından istinsah edilerek asıl nüsha tanınmış tarihçi Abbas Azzavî'ye verilmiştir. Bu divanın istinsah edilmiş suretini vaktiyle Molla Sabir yanında görmüş ve ondan çokça yararlanmıştım.*[25]

Son zamanlarda değerli dostum Prof. Dr. Mehmet Ömer Kazancı, şairin kendi hattıyla yazılı divanını Asâr ve Türas Genel Heyeti Mahtutât Ulusal Merkezi'nde görüp bunun bir nüshasını usulî yoldan bana bağışlamak lütfunda bulunmuştur. Kazancı'nın bu jesti beni memnun etmiş, kendisine derin şükranlarımı sunarım.

Bu musavvar nüsha her ne kadar dağınık yapraklardan oluşmaktaysa da ve terkimi güç durumdaysa da işime yaramıştır."[26] Diğer yandan Asâr ve Türas Genel Heyeti Mahtutât Ulusal Merkezinde 12177 ve 3/12220 numaralarda Dîvân-ı Sâfî isimleriyle kayıtlı bulunan nüshalar hakkında Prof. Dr. Mehmet Ömer KAZANCI şu önemli bilgileri vermektedir:

"Kerkük'ün yetiştirmiş olduğu divan şairleri arasında görkemli bir yere sahip olan Sāfī'nin asıl adı Abdullah Molla Derviş Mehmet'ir. Divanından el yazması merkezinde iki nüsha bulunmaktadır. Birbirinden farklı olan bu nüshaların fiziksel özellikleri şöyledir:

---

[21] Haz. Ali İhsan Öbek, Ayşe Taşralı, *a.g.t.,* s.113.
[22] Haz. Ali İhsan Öbek, Ayşe Taşralı, *a.g.t.,* s.112.
[23] Haz. Ali İhsan Öbek, Ayşe Taşralı, *a.g.t.,* s.112.
[24] Haz. Ali İhsan Öbek, Ayşe Taşralı, *a.g.t.,* s.112.
[25] Bu nüsha Kerkük'te özel bir şahsın kütüphanesinde bulunduğu için bu nüshaya ulaşamadık.
[26] Haz. Ali İhsan Öbek, *a.g.t.,* s.107.

Nüsha No.	*Sayfa Sayısı*	*Satır Sayısı*	*Boyut (cm)*	*Hat tipi ve rengi*
12177	*404*	*Farklı*	*21 x 13,5*	*Nesih. Kırmızı ve Kara*
12220/3	*205*	*Farklı*	*22 x 10*	*Talik. Kara*

Birinci nüsha şairin divanıyla birlikte, Kūstas-ı Müstakīm, İftira-name, Saki-name gibi eserlerine yer verilmiştir.

Divan Bölümü: Rahmetli Âkif Paşa'nın "Adem" kasidesine "nakîze" olarak söylenen bir kasideyle başlamaktadır. Sonraki sayfalarda gazeller, ağıtlar, Peygamber Efendimiz ile ehl-i beyte övgüler, değişik olaylarda, muhtelif münasebetlerde tarih düşürmek amacıyla yazılmış olduğu mısralar, şiirlere yer verilmektedir. Ayrıca Celaletin Rumi'nin mesnevisinden bazı beyitlerin çeviri ve açıklamalarının yapan şiirler de içermektedir.

"Kûstâs-i Müstakîm" bölümünde bir papaz ile Eski Ahit, Yeni Ahit kitaplarında Allah'ın varlığı, birliği ve Peygamber Efendimiz ile ilgili ileri sürülen düşünceler doğrultusunda bir münâzara söz konusudur. Bu münāzarada İslam dini hak bir din olarak savunulmaya çalışılmıştır.

"İftira-name" bölümünde, şairin uğradığı bir iftira 3000 beyitte anlatılmaktadır.

"Saki-name" bölümünde, uzun bir kaside yer almaktadır.

Şairin kendi eliyle yazılmış olduğu bu nüshada yer yer düzeltmeler gözden kaçmamaktadır. Şairden sonra Kerküklü Hafız Molla Sabir'in eline geçen bu nüshanın, onun da vefatından sonra El Yazmaları Millī Merkezine intikal ettiği eserin bazı yerlerine yazılan notlardan öğrenilmektedir.

İkinci nüsha ise yalnız 48 kaside ve şiir içermektedir. Bu şiirlerin kimi gemi şeklini andırır surette yazılmıştır. Bu nüshanın da ötekisi gibi, şairin kendisi tarafından tertip edildiği düşünülmektedir.[27]-[28]

[27] Mehmet Ömer Kazancı, *Irak-Bağdad El Yazmaları Merkezinde Arap harfli Türkçe Divanlar kataloğu,* Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – BELLETEN, 68, Aralık 2019, s.165.
[28] Bizim de çalışmamıza esas teşkil eden nüshalar, Kazancı'nın belirttiği bu nüshalardır.

İKİNCİ BÖLÜM

II.1: DİVANIN ŞEKİL İNCELEMESİ

II.1.1:Nazım Şekilleri:

II.1.1.1: Kasideler:

Sâfî divanında biri Farsça, beşi natamam olmak üzere 18 kaside bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda sırasıyla bu kasidelerin başlıkları ve beyit sayıları verilmiştir:

Kaside No:	Başlık	Beyit Sayısı:
1	Fī medḥü'n-Nebī ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem	16
2	Naʿt-ı E'imme İṯnā-ʿAşer	13
3	Birṭāḳım eşḳiyāyı girift-i der-zincīr ėderek buraya getürdikde olvaḳtde mīr-livā olup şimdi müşīriyyet maḳām-ı celīlini iḥrāz iden devletlü Fu'ād Pāşā Ḥażretleri ḥaḳḳında söyledigim ḳaṣīdedir	19
4	Vālī-yi vilāyet Feyżī Pāşā Ḥażretleri'ne taḳdīm olunan ḳaṣīdedir	45
5	Merkez-i vilāyet Kerkük oldıġı ḥālde Baġteten Mūṣul'a naḳl olunması irādesi ẓuhūrında vālī-yi vilāyet devletlü Taḥsīn Pāşā Ḥażretleri'ne Taḳdīm olunan ḳaṣīde-i te'essüfiyyedir	33
6	İftirā-nāmemiziŋ tabʿ u temṯīli ḫuṣūṣı veliyyü'n-niʿam merḥūm Necīb Pāşā-zāde ʿaṭūfetlü Aḥmed Şükri Beg'e taḳdīm olunan ḳaṣīdemizdir	37
7	"Başlıksız kaside"	52
8	Ḳaṣīde-i dīger	28
9	Merḥūm ʿĀkif Pāşā'nıŋ Ḳaṣīde-i ʿAdemiye'sine naḳīż olaraḳ söylenen ḳaṣīdedir	47
10	Ḳaṣīde-i dīger	27
11	Ḳaṣīde-i dīger	34
12	Ḳaṣīde-i hezl	37
13	Bahāriyye	33
14	Ḳaṣīde-i nā-tamām	9
15	Ḳasīde-i nā-tamām şitāʿiyye	31
16	Ḳaṣīde-i medḥ ü zemm-i nā-tamām	15
17	"Başlıksız kaside"	5
18	Bahariyye-i Nā-temām-ı Ṣāfī	8

Birinci kaside "Fī medḥü'n-Nebī ṣalla'llâhu ʿaleyhi ve sellem" başlıklı, "Muhammed" redifli, Hz. Muhammed'in övgüsünün yapıldığı, toplam 16 beyitten müteşekkil nattır. Bu kasidenin taç beyti 16. Beyittir.

İkinci kaside "Naʿt-ı E'imme İṯnā-ʿAşer" başlıklı, " yüz döndür" redifli, On iki imamın övgüsünün yapıldığı toplam 13 beyitten müteşekkil kasidedir. Bu kasidenin taç beyti 13. Beyittir.

Üçüncü kaside "Birṭaḳım eşḳiyāyı girift-i der-zincīr iderek buraya getürdikde olvaḳtde mīr-livā olup şimdi müşīriyyet maḳām-ı celīlini iḥrāz iden devletlü Fu'ād Pāşā Ḥażretleri ḥaḳḳında söyledigim ḳaṣīdedir" başlıklı, müşiriyet makamında bulunan Fuad Paşa'nın Şehrizor'u eşkiyalardan kurtarması vesilesiyle Fuad Paşa'nın övgüsünün yapıldığı 19 beyitten müteşekkil kasidedir. Doğrudan Fuad Paşa'nın övgüsüyle başlayan kasidenin 18. beyti taç beyit, 19. beyit de dua bölümüdür.

Dördüncü kaside "Vālī-yi vilāyet Feyżī Pāşā Ḥażretleri'ne taḳdīm olunan ḳaṣīdedir" başlıklı Fevzi Paşa'nın Kerkük'e vali olması üzerine Fevzi Paşa'ya sunulan, toplam 45 beyitlik tarih kasidedir. Kasidenin 1-18. beyitleri arası teşbib, 19. beyit girizgâh, 20-36. beyitleri arası mehdiye, 37-41. beyitleri arası tegazzül, 42. beyit taç beyittir. 44 ve 45. beyitler Fevzi Paşa'nın Kerkük'e geliş tarihini (h. 1296-1879) veren beyitlerdir.

Beşinci kaside "Merkez-i vilāyet Kerkük oldığı ḥālde baġteten Mūṣul'a naḳl olunması irādesi ẓuhūrında vālī-yi vilāyet devletlü Taḥsīn Pāşā Ḥażretleri'ne taḳdīm olunan ḳaṣīde-i te'essüfiyyedir" başlıklı Vali Tahsin Paşa'ya teesüflerini bildiren toplam 33 beyitlik kasidedir. Kasidenin 10. beyti girizgâh, 11- 24. beyitleri arası mehdiye, 25. beyit taç beyit, 26-30. beyitleri arası tegazzül, 31- 33. beyitleri arası dua bölümüdür. .

Altıncı kaside "İftirā-nāmemiziŋ tabʿ u temṣīli ḫuṣūṣı veliyyü'n-niʿam merḥūm Necīb Pāşā-zāde ʿaṭūfetlü Aḥmed Şükri Beg'e taḳdīm olunan ḳaṣīdemizdir" başlıklı Ahmed Şükri Paşa'ya sunulan toplam 37 beyitlik kasidedir. Bu kasidenin 1- 18. Beyitleri arası teşbib bölümü, 19. beyti girizgâh, 20- 34. beyitleri mehdiye, 35. beyti taç beyit, 37. beyti dua beytidir.

Yedinci kaside başlıksız, Ali Haydar ve Muhammed isimli çocukların övgülerinin yapıldığı toplam 52 beyitten müteşekkil bir manzumedir. Kasidenin 1- 21. beyitleri bâde içmenin, rindane bir hayatın zevklerini anlatan teşbib bölümü, 22. beyti girizgâh, 23- 44. beyitleri mehdiye, 45- 49. beyitleri fahriye, 50. beyti taç beyit, 51-52. beyitleri dua bölümünü oluşturmaktadır.

Sekizinci kaside "Ḳaṣīde-i dīger" başlıklı Merdān Çelebi'ye sunulmuş 28 beyitten müteşekkil kasidedir. Kasidenin 1- 14. beyitleri şairin bir takım ciddi sıkıntılarının olduğunu söylediği teşbib bölümü, 15. beyti girizgâh, 16- 25. beyitleri mehdiye, 26. beyti taç beyit, 27-28. beyitleri dua bölümüdür.

Dokuzuncu kaside "Merḥūm ʿĀkif Pāşā'nıŋ Ḳaṣīde-i ʿAdemiye'sine naḳīż olaraḳ söylenen ḳaṣīdedir" başlıklı Akif Paşa'nın "ʿAdem Kasidesi"ne Sāfī tarafından nakize olarak yazılmış "Vücūd" redifli toplam 47 beyitten müteşekkil kasidedir. Akif Paşa'nın tasavvufi anlayışla ifade etmiş olduğu "ʿadem (yokluk)" anlayışının zıddı olan "vücûd (varlık)" anlayışı Sâfî tarafından kasidenin bütününde ele alınmıştır. Kasidenin 41. beyti taç beyittir.

Onuncu kaside "Ḳaṣīde-i dīger" başlıklı toplam 27 beyitten müteşekkil bir kasidedir.

On birinci kaside "Ḳaṣīde-i dīger" başlıklı "kemāl" redifli 34 beyittten müteşekkil bir kasidedir. Sâfî'nin başlangıçta dönemin düzeninin ve anlayışının bozukluğunu ifade ettiği; daha sonra bu durumun böyle devam etmeyeceğini, bu bozukluk ve yanlışlıkların

düzeleceğini ifade ettiği 1- 15. beyitler arası kasidenin teşbib bölümüdür. 16. beyit girizgâh, 17- 26. beyitler mehdiye, 27- 31. beyitler fahriye, 32. beyit taç beyit, 33- 34. beyitler dua bölümüdür.

On ikinci kaside "Ḳaṣīde-i hezl" başlıklı hiciv tarzında yazılmış içerisinde galiz küfürler içeren toplam 37 beyitten müteşekkil bir kasidedir. 37. Beyit taç beyitttir.

On üçüncü kaside "Bahāriyye" başlıklı toplam 33 beyitten müteşekkil bir bahar kasidesidir. Kasidenin 1- 14. beyitleri baharın gelişinin anlatıldığı nesib bölümüdür. 15. Beyit girizgâh, 16- 29. beyitler sevgilinin (Saki) övgüsünün yapıldığı mehdiye, 30. beyit taç beyit, 31- 33. beyitleri dua bölümüdür.

On dördüncü kaside "Ḳaṣīde-i nā-tamām" başlıklı, tamamlanmamış 9 beyitlik manzumedir. Nesib bölümü bulunmayan manzume doğrudan medhiye ile başlamış ve dokuz beyitte memduhun övgüsü yapılmıştır.

On beşinci kaside "Ḳasīde-i nā-tamām şitāʿiyye" başlıklı, tamamlanmamış 31 beyitten müteşekkil manzumedir. 1- 31. Beyitleri arasında çok şiddetli geçen kış mevsiminin tasviri yapılmıştır.

On altıncı kaside "Ḳaṣīde-i medḥ ü zemm-i nā-tamām" başlıklı, tamamlanmamış hiciv ve medh tarzında yazılmış 15 beyitlik manzumedir. Manzumenin 1- 13. beyitleri arası hiciv bölümü, 14. Beyitten itibaren medhiye kısmı başlıyor.

On yedinci kaside başlıksız bir manzumedir. Manzume mevcut haliyle taç beyitle (1. beyit) başlayıp devamında dua bölümüyle (2- 5. beyitler arası) son bulmaktadır. [29]

On sekizinci kaside "Ḳaṣīde-i nā-tamām-ı Ṣāfī"[30] başlıklı bahar mevsiminin gelişini haber veren matla beyti ile sevgilinin övgüsünün yapıldığı 7 beyitle beraber toplam 8 beyitlik manzumedir.

II.1.1.2: Tarihler:

Sâfî'nin şiirleri içerisinde değişik konularda[31] yazılmış biri Farsça olmak üzere 79 adet tarih manzumesi bulunmaktadır. Bu tarihlerden 52, 62, 63, 64 ve 65. manzumeler kaside tarzında, diğerleri kıta-i kebire, kıta, beyit ve tek mısra olarak kaleme alınmışlardır. Aşağıdaki tabloda sırasıyla bu tarih manzumelerinin başlıkları ve beyit sayıları verilmiştir:

Tarih No:	Başlık	Beyit Sayısı
1	Eczā-ḫāne güşādında söylenilen tārīḫdir	3
2	Boya-ḫāne ḳaraḳol ḫānesine yapılan tārīḫdir	2
3	Tārīḫ-i ḳışla-i debboy der- Kerkük	6
4	Ve Salāḥiye'de bir sene içinde Köy Sancaġı'nda inşā olınan ḳışlalara	5

[29] Bu manzumenin kanaatimizce bir önceki sayfası kopuktur.
[30] Bu manzume 137b'de "Bahāriyye-yi nā-tamām Ṣāfī" başlığı adı altında bir kez daha yazılmıştır. Biz 92b'de bulunan "Ḳaṣīde-i nā-temām-ı Ṣāfi" başlıklı manzumeyi almayı tercih ettik.
[31] Bu konulara çalışmamızın "muhteva incelemesi" kısmında değinilecektir.

	söylenen tārīḫdir	
5	Tārīḫ-i köpri ber-ser – i çāy-ı Kerkük	7
6	"Başlıksız manzume"	9
7	Sarāy derūnında ẓābıṭa içün yapılan dā'ireye söylenen tārīḫdir	3
8	Mūṣul Ġazetesi'ne söylenen tārīḫdir	17
9	Çāya muttasıl mevḳiʿde meydān-ı ġılāl u ḳahve-ḫāne ve būy-ḫāne ve deḳākīn ü südde binā olındığına söylenen tārīḫdir	8
10	Kerkük'de Bulāḳ Maḥallesi'nde Ḥācı Aḥmed Aġā Cāmiʿ-i Şerīfi Muṣṭafa Aġā ṭarafından mücedded'en inşā vü tāʿmīr olındığına	4
11	Şaṭurlı'da Şeyḫ ʿAbdü'lbāḳī'niŋ tecdīd itdigi cāmiʿe söylenen tārīḫdir	6
12	Ṭuzḫūrmatū Cāmiʿī tārīḫi	5
13	Mīr-alāy Tevfīḳ Beg'iŋ Āḫī Ḥüseyin Maḥallesi'nde binā itdügi ḫānesine söylenen tārīḫ-i laṭīfdür	3
14	"Başlıksız manzume"	2
15	"Başlıksız manzume"	2
16	Anca ʿAlemdār-zāde Meḥmed Pāşā'nıŋ maḫdūmı Maḥmūd Beg'iŋ oġlınıŋ vilādetine tārīḫdir	7
17	Ṭıfl-ı meẕkūre meyl ü muḥabbetüm ziyāde oldığından bu āyet-i kerīmeden daḫı bu āyet istiḫrāc olınmış	Bakara/165 iktibas
18	Tārīḫ-i vilādet-i duḫter-i Şeyḫ ʿĀrif	1
19	Tārīḫ-i vilādet	1
20	Tārīḫ-i vilādet	5
21	Tārīḫ-i vilādet	5
22	Tārīḫ-i vilādet	10
23	Tārīḫ-i vilādet	5
24	Muḥāsebe muʿāvini ʿAli Neyyir Efendi'niŋ kerīmesi vilādetine tāriḫdir	2
25	Baġdād Evḳāf Nāẓırı Yaḫyā Efendi'niŋ maḫdūmı Cevdet Efendi'niŋ vilādetine tārīḫdir	3
26	Tārīḫ-i vilādet-i maḫdūm-ı ʿAbdu'llah Maẓhar Efendi muʿāvin-i muḥāsebe	4
27	Muṣṭafā Maẓhar Pāşā-zāde Celāl Beg'iŋ maḫdūmlarınıŋ vefātına tārīḫdir	5
28	Tārīḫ-i vefāt	1
29	Tārīḫ-i vefāt (Farsça)	
30	Tārīḫ-i der-vefāt-ı Ḳurbī Pāşā	3
31	Meclis İdāre Başkātibi Resūl Pāşā-Zāde Ḫurşīd Beg'iŋ tārīḫ-i vefātı	3
32	Taḥrīrāt Müdīri Muḥammed Efendiniŋ Vefātına Söyledigim tārīḫdir	1
33	Ḳazancı Dervīş'iŋ ḥaremi vefātına söyledigim tārīḫdir	1
34	Taḥrīrāt Müdīri İsmāʿīl Fā'iḳ Efendi'niŋ hemşīresi Meh-Cebīn Ḫānım'ıŋ vefātına söylenen tārīḫdir	3
35	Telġrāf Müdīri Kāmil Efendi'niŋ birāderi Şevket'iŋ tārīḫ-i vefātı	2
36	İdāre Aʿżāsından Ḥasan Efendi'niŋ vefātına söylenen tārīḫdir	8
37	Tārīḫ-i Vefāt Ḳā'immaḳām Rıżā Beg	3
38	"Başlıksız manzume"	3
39	Ḥasan Efendi-zāde Aḥmed Ṣabri Efendi'niŋ vefātına söylenen tārīḫdir	4
40	Kerkük Mutaṣarrıfı Yūsuf Maẓhar Pāşā'nıŋ maḫdūmı ʿAbdu'l-lah Beg'iŋ vefātına dinilen tārīḫdir	3
41	Alāy Begi ʿAbdü'l-kerīm Beg'iŋ vefātına söylenilen tārīḫdir	5
42	Maṣāriʿ tevārīḫ-i der-ḥaḳḳ-ı cülūs-ı Sulṭān Murād-ı Ḫāmis tārīḫ-i tām	1 mısra
43	Tārīḫ-i tām	1 mısra

44	Tārīḫ-i mücevher	1 mısra
45	Tārīḫ-i mücevher	1 mısra
46	Tārīḫ-i mücevher der-ḥaḳ-ı ḫalʿ-i Sulṭān ʿAbdü'l-ʿazīz vü cülūs-ı Murād-ı Ḫāmis	1 mısra
47	Merḥūm Sulṭān ʿAbdü'l-ʿazīz'iŋ ḫalʿinde söylenen tārīḫdir	1
48	Tārīḫ-i cülūs-ı Sulṭān ʿAbdü'lʿazīz Ḫān	12
49	Ve yine bu cülūsa tārīḫ olaraḳ sūre-i Rūm'dan istiḫrāc ėtdigim tārīḫdir	Rūm/4-5
50	Meḥmed Emīn Pāşā ṣadāretine tārīḫdir	7
51	Tārīḫ-i der-ʿazl-i Nāmıḳ Pāşā Ez-Baġdād	1
52	Esbaḳ Baġdād Vālīsi Ḥācı Meḥmed Necīb Pāşā'nıŋ maḫdūmı Maḥmūd Nedīm Pāşā'nıŋ māḳām-ı ṣadāret-i ʿuẓmāya teşrīflerinde söylenilen tārīḫdir	28
53	Ḥüseyin Pāşā-zāde Feyżī Beg Efendi'niŋ mīrlivālıġına söylenilen tārīḫdir	17
54	ʿAbdü'n-nāfiʿ Efendi'niŋ Şehrizūr Vilāyeti'ne vālī oldıġı zamān söylenen tārīḫdir	6
55	Mūṣul Vilāyeti Mektūbcısı Ḫalīl Ḥamdi Beg Efendi Ḥażretleri'niŋ vilāyet-i meẕkūre merkezi mutaṣarrıflıġına taʿyīni zamānında söylenmişdür	20
56	ʿAbdu'rraḥmān Pāşā-zādelerden Süleymāniyeli Ḥüseyin Beg-zāde Muṣṭafa Ẕihnī Beg Efendi'niŋ Baġdād'a mektūbcı oldıġı zamān söylenen tārīhdür	9
57	Baġdād Mektūbcısı Muṣṭafā Ẕihnī Beg'iŋ rütbe-i ṣāniye mütemāyizliginde söylenen tārīḫdir	8
58	Baġdād Vilāyeti Mektūbī Mümeyyizi İsmāʿīl Fā'iḳ Efendi'niŋ tevcīh-i rütbesinde söylenen tārīḫdir	1
59	"Başlıksız manzume"	B
60	Mūṣul Vilāyeti Merkez Mutaṣarrıfı Ḥamdi Beg'e taḳdīm olunan tārīḫdir	10
61	Süleymāniyeli ʿAbdu'r-raḥmān Pāşā-zāde ʿOṣmān Beg'iŋ oġlı Ḥüseyin Beg Neced'e muṭaṣarrıf oldıġı günde söylenüp maḫdūmı Muṣṭafā Zihnī Beg'e taḳdīm ḳılınmışdur	4
62	Fātiḥ-i Neced Ferīḳ-i Saʿādetlü Nāfiẕ Pāşā'nıŋ Kerkük'e muṭaṣarrıflıġına söylenen ḳaṣīde-gūne tārīḫdir	25
63	Āṣım Pāşā'nıŋ Şehrizūr'a mutaṣarrıflıġı hengāmında ḳaṣīde-gūne tārīḫdir	19
64	Saʿādetli Ḥamdi Beg'iŋ mektūbçılıġına söylenen ḳaṣīde-gūne tārīḫdir	26
65	"Başlıksız manzume"	45
66	Sulṭān 'Abdüʿlmecīd Ḫān Ḥażretleri'niŋ Rusya Muḥārebesi'nde fetḥ buyurduḳları Sīvāstopol'a tārīḫdir	1
67	Mūṣul vilāyet olup Kerkük'i oraya ilḥāḳ ḫaberi şüyūʿ bulduḳda söylenen lāṭīfe-gūne tārīḫ-i mücevherdür	2
68	Keẕālik	8
69	Taʿmiye-gūne tārīḫ berāy-ı rū-pūşīden-i zenān	20
70	Seneniŋ muʿtedil vü şitā şiddetsiz geçüp havaların güzel olmasından mezrūʿātıŋ ḳuvvet-nümāsı eşcār u ezhārıŋ çāpük ulaşması üzerine söylenen tārīḫ-i mücevherdir	6
71	Dīger tārīḫ-i tām	1
72	Kerkük'e şiddetlü bir ḳolerānıŋ düşdügi zamān söyledügim tārīḫdir	5
73	Maḥbūblarıŋ Avrupa nāmında olan mūy-ı müca'adları ḳaṭ' olındıḳda söylenen tārīḫdir	4
74	Tārīḫ-i ḫaṭṭ	1
75	Ḫaṭṭāṭ Muḥammmed Rıf'at Efendi'niŋ tabʿ itdürdigi inşāsına tārīḫdir	6
76	Necīb Pāşā-zāde ʿuṭūfetlü velīyü'n-niʿam Aḥmed Beg Ḥażretleri'niŋ maḫdūmı Meḥmed Beg'iŋ liḥyesine söylenilen tārīḫdir	5

77	Velehū	1
78	Hezl-güne tārīḫdir	4
79	"Başlıksız manzume"	1

II.1.1.3: Musammatlar:

Sâfî Divanı'nda iki müstezad, iki terkib-i bend, yedi tahmis, bir muhammes, dört murabba, iki şarkı, bir bahr-i tavil bulunmaktadır.

Sâfî Divanı'nda yer alan iki müstezad da beşer beyittir ve kafiye düzenleri: Aa Aa Bb Aa Cc Aa Dd Aa Ee Aa[32] 'dır.

Divanda "Mersiye-i Cenāb-ı Seyyidü'ş- Şühedā" başlıklı ilk terkib-i bend 14'er mısralık yedi bendden oluşmaktadır. "Merṣiye-i Ṣâfî" başlıklı ikinci terkîb-i bend ise 14'er mısralık 12 bendden oluşmaktadır.

Sâfî Divanı'nda yedi adet tahmis bulunmaktadır. Sâfî ilk olarak"Taḫmīs-i Ġazel-i Nevres-i Baġdādī" başlığı altında Nevres'in:

Zülf-i ḫaṭṭıŋ ḫalḳa mār u mūr şeklin gösterir

Şemʿ-i ḥüsniŋ şevḳi nār u nūr şeklin gösterir

matla'lı gazelini tahmis etmiştir. Dokuz bendden oluşan bu tahmisin son bendi şöyledir:

Dėme zāhid ol ḳabāḥat bu ḫaṭādur naẓmda

Her ne söylersem ḥaḳīḳatde revādur naẓmda

Gerçi ṭabʿ-ı Ṣāfī Ḫıżr-ı reh-nümādur naẓmda

Ṭabʿıma Mūsā dėsem Nevres-sezādur naẓmda

Levḥa vü kilkim ʿaṣā vü Ṭūr şeklin gösterir (Tah.1/9)

Sâfî ikinci tahmisini "Taḫmīs ez- Ḳaṣīde-yi ʿAdem-i Ākif Pāṣā" başlığı altında Âkif Paşa'nın "Adem Kasīdesi"ne yapmıştır.[33] Kasidenin matla beyiti şöyledir:

Cān virür ādeme endīşe-i ṣahbā-yı ʿadem

Cevher-i cānumı meger cevher-mīnā-yı ʿadem

Sekiz bendden oluşan bu tahmisin son bendi şöyledir:

Diḳḳat ėtdim ṭoludır remz-i kitābet bunda

[32] Büyük harfler uzun küçük harfler kısa mısralardır.
[33] Bu kaside altmış dokuz beyitten oluşmaktadır. Sāfī bunun ilk sekiz beytini tahmis etmiştir. Devamı var mıdır, bilemiyoruz.

Nice yoḳ saḳlamayayum var işāret bunda

Görmedim hīç ne ġāyet ne nihāyet bunda

Yoḳ didüḳçe var olur yoḳ mı ġarābet bunda

Nām-ı hestī mi nedür ḥall-i muʿammā-yı ʿadem (Tah2/8)

Sâfî üçüncü olarak "Taḫmīs-i ġazel-i ḥażret-i veliyyü'n-niʿam-ı Aḥmed Şükri Beg" başlığı altında Şükrü'nün:

Kerem eyle bizi mestāneler içre ser-efrāz ėt

Ėdip bir nīm ḫande noḳṭa-i mevhūmı ibrāz ėt

matlalı gazelini tahmis etmiştir. Beş bendden oluşan bu tahmisin son bendi şöyledir:

Bu vaḥdet-ḫānede nūş ėt dem-ā-dem bāde-i ẕikri

Bıraḳma ṣāḳiyā bintü'l-ʿınеb-veş duḫter-i bikri

Ėrişdir maʿrifetde *men-ʿaref* esrārına fikri

Ṭarīḳ-i ʿaşḳda istersin ser-āmed olmaḳ ey Şükri

Vücūdıŋ ẕerre-veş maḥv-ı reh-i dil-dār-ı ṭannāz ėt (Tah3/5)

Sâfî dördüncü olarak "Taḫmīs-i ġazel-i Fużūlī-i Baġdādī" başlığı altında Fuzûlî'nin:

Reh-rev-i ʿirfāna besdür sāġar u sāḳī delīl

Kim meh ü ḫurşīdden bulmış temennāsın Ḫalīl

matlalı gazelini tahmis etmiştir. Yedi bendden oluşan bu tahmisin son bendi şöyledir:

Nār-ı hicrile egerçi bir ṭutuşmuş āteşim

Vaʿde-i vaṣl-ı teselli baḫş eyler dil-ḫoşum

Ṣāfiyā fikr-i mey-i laʿlile dā'im ser-ḫoşum

Ey Fuẓūlī ḫūblar ẕikr-i cemāliyle ḫoşum

Şükr kim kesb ėtmişem ʿālemde bir ẕikr-i cemīl (Tah4/7)

Sâfî beşinci olarak "Altıncı Ordū-yı Hümāyūn Re'īsi Eşref Pāşā Ḥażretleri'niŋ irticālen söyledügi Mersiye-i Ḥüseyin üzerine yapılan taḫmīsdür" başlığı altında Eşref'in ilk beyiti:

Ṣāḥib-i deşt-i Kerbelā nā'ib-i murteżā Ḥüseyn

Ḳurre-i çeşm-i Muṣṭafā mefḫar-ı evliyā Ḥüseyn

olan Hz. Hüseyin mersiyesini tahmis etmiştir. On dört bendden oluşan bu tahmisin son bendi şöyledir:

Çünki o şāh-ı bī-ḫaṭā oldı reh-i Ḥaḳḳ'a fedā

Ṭutdı ṭarīḳ-i iḥtidā aġla ölünce Ṣāfiyā

Ḳaldı o Āl-i Muṣṭafā düşmen elinde bī-ṣafā

Ḫāriciyān-ı bī-vefā eylediler nice cefā

Oldı bu günde Eşrefā tārik-i māsivā Ḥüseyin (Tah5/14)

Sâfî altıncı olarak "Erbīl ḫānedānından Yaʿḳūb Aġa'nıŋ gönderdiği ġazeliŋ taḫmīsidür" başlığı altında Yakub'un:

Ẕevḳ-i şiʿri olmayan maʿnāya olmaz rāhber

Bir gelür bī-çāreye bū-yı buḫūr ile necr

matlalı gazelini tahmis etmiştir. Altı bendden oluşan bu tahmisin son bendi şöyledir:

Vāḳıf olmaz ḥāle biŋ kez eylesem şerḫ ü beyān

Bu beyān-ı ḥāli anlar vāḳıf-ı aḥvāl olan

Ḥāṣılı taṣdīḳi me'mūlüm olup ėtmem gümān

Görse bu beş beytimi Ṣāfî gibi bir nükte-dān

Hīç şek yoḳ cümlesin taṣdīḳ ėdüp te'yīd ider (Tah6/6)

Sâfî yedinci olarak "Ġazel-i ʿİzzet taḫmīs-i Ṣāfī" başlığı altında İzzet'in:

Gerçī ṣabr ėt diyemem āteş-i hicrāndır bu

Var ise ṣabrıŋ eger vaṣldan āsāndır bu

matlalı gazelini tahmis etmiştir. Beş benden oluşan bu tahmisin son bendi şöyledir:

Ṣāfiyā ḳılma tamaʿ ehl-i riyādan himmet

Hāle-veş ḫalḳalanup her mehe ṭutma ülfet

Mevlevī tek ṭolanup başına çekme zaḫmet

Merkez-i dā'ire-i pīrde ṭur ey ʿİzzet

Bir gün elbetde döner başıŋa devrāndır bu /Tah7/5)

Sâfî Divanı'nda "ʿIydiyye" başlıklı bir adet muhammes bulunmaktadır. Dört benden oluşan bu muhammesin kafiye düzeni "muhammes-i müzdevic" şeklindedir: aaaaa bbbba cccca ddda.

Sâfî Divanı'nda dört adet murabba bulunmaktadır. İlk iki murabba altışar bendden, üçüncü ve dördüncü murabbalar beşer bendden oluşmaktadır. Dört murabbanın da kafiye düzeni "murabba-ı müzdevic" şeklindedir: aaaa bbba ccca ddda eeea fffa.

Sâfî Divanı'nda iki adet şarkı yer almaktadır. Bunlarda ilki beş bend, ikincisi iki bendden oluşmaktadır. Her iki şarkı da "murabba-ı mütekerrir" kafiyelidir: aaaA bbbA cccA dddA eeeA.

Sâfî Divanı'nda mısra-ı evvel, mısra-ı sânî, mısra-ı sâlis ve mısra-ı râbi başlıkları adı altında dört mısradan oluşan, kıta tarzında kaleme alınmış bir adet bahr-i tavil yer almaktadır. Bu bahr-i tavilin kafiye şeması kıta düzenindedir. Yani aaaa şeklindedir. Mısraların tefile sayıları eşit değildir. Birinci mısra 91 müfteʿilün, ikinci mısra 74 feʿilātün, üçüncü mısra 94 feʿilātün ve dördüncü mısra ise ilk 55 tefile müfteʿilün, sonraki otuz beş tefile feʿilātün olmak üzere 90 tefileden oluşmaktadır.

II.1.1.4: Mesnevi:

Sâfî Divanı'nda bir adet "feʿilātün feʿilātün feʿilün" kalıbıyla kaleme alınmış otuz dört beyitten müteşekkil kısa mesnevi yer almaktadır.

II.1.1.5: Gazeller:

Sâfî'nin divanında 4'ü Farsça (12, 13, 27 ve 105. gazeller), 4'ü mülemma (1, 9, 82 ve 83. gazeller), 6'sı natamam olmak üzere toplam 161 gazel bulunmaktadır. Bu gazellerden 4'ü (35, 39, 112, 153. gazeller) mahlassızdır. Geri kalan gazellerinin tamamında tahallüs beyiti aynı zamanda makta beyitidir.

Sâfî, divanında bütün harflerle kafiye yapmıştır. Divanındaki gazellerin harflere göre dağılımı ise şöyledir:

ا – 11 gazel (1'i Farsça), ب – 2 gazel, ت – 3 gazel (2'si Farsça), ج – 2 gazel, ح – 2gazel, خ 2 gazel, د – 4 gazel (1'i Farsça), ذ – 2 gazel, ر – 18 gazel, ز – 9 gazel, ش – 4 gazel, ص – 5 gazel, ض – 2 gazel, ط – 3 gazel, ظ – 2 gazel, ع – 4 gazel, غ – 1 gazel, ف – 2 gazel, ق – 3 gazel (1'i Farsça), ك – (7 gazel), ل – 3 gazel, م – 13 gazel, ن – 15 gazel (1'i Farsça), و – 1 gazel, ه – 18 gazel , ى – 19 gazel.

Sâfî'nin gazellerinin beyit sayısı 4 ile 9 arasında değişmektedir. Gazellerin beyit sayıları şöyledir: 4 beyitlik 1 gazel, 5 beyitlik 57 gazel, 6 beyitlik 29 gazel, 7 beyitlik 53 gazel, 8 beyitlik 9 gazel, 9 beyitlik 6 gazel. Ayrıca natamam gazellerin beyit sayıları da şöyledir: 156, 157 ve 160. gazeller 3'er beyit, 158. gazel 4 beyit 1 mısra, 159 ve 161. gazeller ise 4'er beyittir.

Sâfî'nin divanında yer alan 32, 40 ve 69 numaralı gazeller gazel-i muvaşşah tarzındadır. 6 beyitten oluşan 32 numaralı gazelin her beytinin ilk harfleri sırasıyla خ, و , ر , ش , د , ى ‘dır. Bu harfleri yukarıdan aşağıya okuduğumuz zaman "Ḫurşīd" (خرشید) ismi ortaya çıkmaktadır. Yedi beyitten oluşan 40 numaralı gazelin her beytinin ilk harfleri ise م , د , م , ح , ى , ل , ع ‘dir. Bu harfleri yukarıdan aşağıya okuduğumuz zaman "Muḥammed ʿAlī" (محمدعلی)

ismi ortaya çıkmaktadır. Yine aynı şekilde 6 beyitten oluşan 69 numaralı gazelin de her beytinin ilk harfleri sırasıyla خ ,و ,ر , ش , ی , د'dir. Bu harfleri de yukarıdan aşağıya okuduğumuz zaman yine "Ḫurşīd" (خرشید) ismi ortaya çıkmaktadır.

Sâfî'nin gazelleri içerisinde 87 ve 88 numaralı gazeller Hamdî ve Hasbî ile müşterek olarak söylemiş olduğu gazellerdir.

8 beyitten oluşan Hamdî ile müşterek söylediği 87 numaralı gazelin 1, 3, 6, 7, 8. beyitlerinin ilk mısraları Sâfî, ikinci mısraları Hamdî tarafından; 2, 4 ve 5 numaralı beyitlerin ise ilk mısraları Hamdî ikinci mısraları Sâfî tarafından söylenmiştir. Bu gazelin tahallüs beyiti şöyledir:

Ṣāfī Hīç var mı yeri Ṣāfī ḫarābatdan özge

Ḥamdī Bu meygedede ben gibi bir ḫāne-ḫarābıŋ (G.87/8)

Sâfî'nin Hasbî ile müşterek söylediği 9 beyitten oluşan 88 numaralı gazelin 1, 3, 5, 6, 7 ve 9. Beyitleri Sâfî tarafından; 2, 4 ve 8 numaralı beyitleri ise Hasbî tarafından söylenmiştir. Sâfî ve Hasbî'nin mahlaslarının geçtiği 8 ve 9 numaralı beyitler ise şunlardır:

Ḥasbī Ṣıdḳ u kiẕbe iḫtimāli var nesin diŋler Ḥasīb

Ḳıṣṣa-i Mecnūn u Leylā tek ḳurı efsāneniŋ (G.88/8)

Ṣāfī Ṣāfiyā Ferhād u Ḳayṣ efsānesin ġūş eylemem

Celb-i ḫ ̌āba müntehī ḫāṣṣiyyeti efsāneniŋ (G.88/9)

II.1.1.6: Kıtalar:

Sâfî Divanı'nda ikisi Farsça olmak üzere on altı adet kıtʿa bulunmaktadır. Bu kıtʿalardan 11 tanesi 2 beyit, 3 tanesi 3 beyit, 1 tanesi 8 beyit, bir tanesi de 11 beyitten oluşmaktadır.

II.1.1.7: Rübailer:

Sâfî Divanı'nda biri Farsça olmak üzere 28 adet rübai bulunmaktadır.

II.1.1.8: Muammalar:

Sâfî Divanı'nda "Muʿammā-yı Ṣāfī be-ism-i İsmāʿīl", "Be-ism-i muʿammā-yı Muhammed Reşīd", "Muʿammā-yı be-ism-i Reşīd", "Be-ism-i Reşīd" … şeklinde başlıklarla kaleme alınmış 7 adet muammā yer almaktadır.

II.1.1.9: Müfredler:

Sâfî Divanı'nda onu Farsça olmak üzere 62 adet müfred yer almaktadır.

II.1.2: VEZİN

II.2.1: Remel

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün: K.4, K.14, T.3, T.6, T.9. T.11, T.12, T.16. T.20, T.21, T.26, T.27, T.32, T.35, T.36, T.40, T.45, T.46, T.50, T.52, T.55, T.56, T.58, T.60, T.66, T.67, T.73, Tah.1, Tah.4, Tah.6, G.1, G.3, G.4, G.5, G.6, G.7, G.8, G.10, G.14, G.18, G.25, G.28, G.30, G.36, G.38, G.43, G.44, G.45, G.47, G.52, G.57, G.63, G.68, G.69, G.71, G.75, G.76, G.77, G.78, G.82, G.88, G.99, G.100, G.102, G.103, G.108, G.110, G.111, G.114, G.115, G.120, G.121, G.125, G.127, G.131, G.134, G.135, G136, G.137, G.141, G.142, G.148, G.149,, G.157, G.159, G.160, Kıt.1, Kıt.15, Mua.4, Müf.2, Müf.6, Müf.17, Müf.22, Müf.24, Müf.25, Müf.28, Müf.29, Müf.32, Müf.42, Müf.44, Müf.48, Müf.49, Müf.49, Müf.50, Müf.54, Müf.55

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün: T.37, T.41, T.68, Ş.1, Ş.2, G.53, G.70, G.83, G.90, Müf.30, Müf.35

Fāʿilātün Fāʿilātün: Mur.1

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün: K.5, K.7, K.8, K.9, K.11, K.13, K.15, T.2, T.5, T.19, T.22, T.23, T.24, T.25, T.28, T.30, T.31, T.34, T.57, T.61, T.62, T.63, T.65, T.72, T.74, T.B.2, Tah.2, , Tah.7, Mur.2, Mur. 3, G.17, G.22, G.26, G.41, G.42, G.48, G.56, G.58, G.61, G.62, G.64, G.67, G.79, G.80, G.85, G.91, G.93, G.96, G.97, G.113, G.132, G.150, G.151, G.155, Kıt.3, Kıt.10, Kıt.11, Kıt.16, Mua.1, Mua.3, Müf.10, Müf.11, Müf.13, Müf.18, Müf.19, Müf.20, Müf.21, Müf.31, Müf.34, Müf.37, Müf.38, Müf.39, Müf.43, Müf.46, Müf.57, Müf.58, Müf.59, Müf.61, Müf.62

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün: T.47, M.1, Müf.16

II.1.2.2: Hezec

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün: K.2, K.3, K.12, T.1, T.4, T.10, T.18, T.33, T.38, T.42, T.44, T.54, Tah.3, Muh.1, Mur.4, G.15, G.32, G.34, G.37, G.49, G.51, G.54, G.55, G.59, G.73, G.89, G.104, G.107, G.112, G.116, G.118, G.119, G.123, G.124, G.126, G.129, G.140, G.152, Mua.5, Müf.4, Müf.7, Müf.8, Müf.15, Müf.27, Müf.41, Müf.47, Müf.51, Müf.60

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün: Kıt.12

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün: K.10, K.16, T.79,Müs.1, Müs.2, G.24, G.29, G.35, G.39, G.40, G.66, G.72, G.81, G.87, G.101, G.130, G.138, G.144, G.145, G.146, G.147, G.156, Müf.40, Müf.45, Müf.53, Müf.56

Mefāʿīlün Feʿūlün Mefāʿīlün Feʿūlün

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün: K.1, T.8, T.43, T.51, T.75, T.76,

Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün: G.46, Mua.6, Müf.14

II.1.2.3: Muzârî

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Faʿilün: T.B.1, G.21, G.50, G.86, G.912, G.94, G.95, G.98, G.106, G.109, G.128, G.133, G.139, G.143, G.153, G.158, G.161, Kıt.5, Kıt.7, Müf.52

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefūlü Fāʿilātün: G.31,

II.1.2.4: Mütekârib

Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl: T.69,

II.1.2.5: Müctes

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün: K.6, T.15, T.78, G.2, G.11, G.16, G.20, G.23, G.33, G.84, Kıt.2, Kıt.4, Kıt.14, Müf.5, Müf.12, Müf.23, Müf.36

II.1.2.6: Recez

Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün: Tah.5, Müf.9

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün: T.7, T.14, T.48, T.64, T.70, T.71 G.60, G.117, Mua.2

Müstefʿilün Faʿūlün Müstefʿilün Faʿūlün

II.1.2.7: Hafif

Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün: T.39, T.53, T.59, G.19, Mua.7

II.2: DİVANIN MUHTEVA İNCELEMESİ

II.2.1: Etkilendiği Şairler:

Sâfî; Fuzûlî, Nedim, İzzet gibi şairlerden etkilenmiştir. Bu şairlerin şiirlerinden mısra ya da beyit olarak iktibaslar yapmıştır. Fuzûlî ilk gazelinde aşkı anlatmıştır. Sâfî de ilk gazelinde Fuzûlî'den de iktibas yaparak aşkı anlatmıştır:

1 İşraḳat şemsü'l ʿale'l-uşşāḳ min burcü'l-hüdā
Ḳavl-i hezār bile kevn ü mekān ṭoldı sedā

2 Her nice baḳdımsa erbāb-ı baṣīret ėtmedi
Zülfini ruḫsārdan ruḫsārı zülfden cüdā

3 ʿAşḳ-ı Bārī oldı çün īcād-ı kevne ibtidā
Birbirinden ʿāşıḳ u maʿşuḳ u ʿaşḳ olmaz cüdā

4 ʿAşḳdır ol nūr-ı rūşen kim anıŋ her zerresi
Mihr ü māha dā'imā çarḫ üzre vėrmekde ġıdā

5 ʿAşḳdır ol ṭūṭī-yi gūyā-yı şeker-ḫāy kim
Bī-ḥurūf u ṣavt bu nüh ṭāḳı ṭoldurmış sedā

6 Bāde-i ʿaşḳ-ı ḥaḳīḳīden hemen bir cürʿa bul
Her ne varıŋ var ise bir ḳaṭresine ḳıl fedā

7 Ṣāfiyā ḳaṣdıŋ ḥaḳīḳatse Fużūlī söylemiş
Sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat ʿaşḳa eyler iḳtidā [34] **(G.1)**

[34] Bu mısra Fuzûlî'den iktibastır.

Sâfî, 4. kaside 33. beyit Nefî'den, 62. tarih 22. beyit Nefî'den, 63. tarih 16. beyit Vehbî'den, terkib-i bend 2-12/7 Nevres'ten, 1. gazel 7. beyit Fuzûlî'den, 43. gazel 7. beyit Nevâyî'den, 100. gazel 7. beyit Esad-ı Bağdâdî'den tazminler yapmıştır. Örneğin:

Vehbī-i nādire gūyıŋ burada ḫātıruma
Geldi bu beyti yazup medḥine gördüm şāyān (T.63/15)

Eylese meşḳ-i süḫan āyīne-i ṭabʿından
Ola ṭūṭīde daḫı ḥüsn edā-yı ḥisān (T.63/16)

Ṣafiyā bu ol ġazeldir kim Nevāyī söylemiş
Ḳanġı yer gökiŋ yüziŋ tek mihr-i ʿālem-tābı var (G.43/7)

Ayrıca Sâfî, Nevres-i Bağdâdî'nin bir gazelini, Akif Paşa'nın Adem Kasidesi'ni[35], Ahmed Şükri Beg'in bir gazelini, Fuzûlî'nin bir gazelini[36], Eşref Paşa'nın mersiyesini, Yakup Ağa'nın bir gazelini, İzzet'in bir gazelini tahmis etmiştir.[37] Örneğin:

Erbīl Ḫānedānı'ndan Yaʿḳūb Aġa'nıŋ gönderdiği ġazeliŋ taḫmīsidir

(- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün)

1

1 İtme her ṭabʿı saḳīme ʿarż-ı kālā-yı hüner
2 Ḳılma her aʿmā-yı māder-zāda taʿrīf-i baṣar
3 Leẕẕet-i şiʿri ne bilsün ẕevḳsüz her bī-ḫaber
4 *Ẕevḳ-i şiʿri olmayan maʿnāya olmaz rāhber*
5 *Bir gelür bī-çāreye bū-yı buḫūr ile necr*

2

1 Naẓmdan nāẓım olan ėtmek gerekdir keff-i yed
2 Şiʿr eger āb-ı ḥayāt olursa da olmaḳda red
3 Şaḫṣı bed-bīn görmede cehl üzre dā'im ḫūbı bed
4 *Bu ṣıfatla muttaṣıfken olsa da ehl-i ḥased*

[35] Bu şiir eksiktir.
[36] Fuzūlī'nin: Reh-rev-i irfāna besdür sagār u sākī delil / Kim meh ü hurşīdden bulmış temennāsın Halīl" matlalı gazeli.
[37] Bu şiirler çalışmamızın "Tahmisler" bölümünde yer almaktadır.

5 *Dürr-i güftārı ġalaṭ-ḫ ̔ānlıḳla eyler pīle-ver*

3

1 Gerçi kim erbābına ol āb-ı ḥayvān görinür

2 Sīne-i cühhāle her bir ḥarfi peykān görinür

3 Her ne söylersem beni men ʿ ėtme şāyān görinür

4 *Nev ʿī-i pākīze-gūyıŋ ḫayli çespān görinür*

5 *İşbu beytin bu maḥalde eylesem īrād eger*

4

1 Luṭf ėdüp ṭab ʿ-ı ḫaḳīḳat-bīne çekdirme miḥen

2 Pek ḫaṭādır şimdi ḫalḳa şi ʿr ile açmaḳ dehen

3 Cehlden yā bir ṭabī ʿden midir bilmem neden

4 *Şimdi ebnā-yı zamāne ḳılmadan ʿarż-ı süḫan*

5 *Yegdür ėtmek zümre-yi ḥaccāma ʿarż-ı nīşter*

5

1 İşbu ḳıṣṣa pek uzun bitmez tükenmez söylesem

2 Muḳteżā-yı ʿaṣrdır ʿaṣra ne yapsam n'eylesem

3 Semt-i īcāzı ṭutup yekdiger ıṭnābı kesem

4 *Bir muṭavvel baḫ̱ş olur Ya ʿḳūb tafṣīl eylesem*

5 *Bu beyān-ı ḥāle kāfīdür kelām-ı muḫtaṣar*

6

1 Vāḳıf olmaz ḥāle biŋ kez eylesem şerḫ ü beyān

2 Bu beyān-ı ḥāli anlar vāḳıf-ı aḥvāl olan

3 Ḥāṣılı taṣdīḳi me'mūlüm olup ėtmem gümān

4 *Görse bu beş beytimi Ṣāfi gibi bir nükte-dān*

5 *Hīç şek yoḳ cümlesin taṣdīḳ ėdüp te'yīd ėder*

Sâfî'nin gazellerinde yer yer Nedim-vâri, şuh söyleyişlere de rastlamaktayız:

Sā ʿat beşe vardı ḳadeḥi atmayalım mı

Ol dilberi āgūşa alıp yatmayalım mı (G.145/1)

Pozulsun bezm sāḳī cām-ı meclis ser-nigūn olsun

Ḳadeḥ ṣunsun ṣurāhī pārelensin bāde ḫūn olsun (Müf.60)

Nitekim;

Ḳayda çekdiŋ bunca ʿuṣṣāḳı bu gīsūlarla sen

Gör ne sāḥirsin ki dīvler baġladıŋ mūlarla sen (G.111/1)

Matlaıyla başlayan gazeli, Nedîm'in;

Ākıbet göŋlüm esīr ėtdiŋ o gīsūlarla sen

Hey ne cādūsıŋ ki āteş bağladın mūlarla sen (N.D.G.103/1)

matlalı gazeline naziredir. *"Öte yandan şair, bu gazelin son beyitinde Nedîm'den (ve İzzet'ten) övgüyle bahseder, onu büyük bir üstat olarak kabul eder."*[38]

Pey-rev olmaḳlıḳ neden Ṣāfi Nedīm [ü] ʿİzzet'e

Başa mı çıḳmaḳ dilersin ol süḫan-gūlarla sen (G11/7))

II.2.2: Diğer Şairlerle Müşterek Şiirleri:

" Sâfî'nin, birçok divan şairine göre ayrıcalıklı olmasa bile, belirgin bir farklılığı göze çarpmaktadır. Edebî münâzara, muhâvere ve müşâarelere açıktır; bu türlere olan meyli çok barizdir. Sadece Fâiz ve Mehmet Emin Ağa ile değil Kâbil, Kudsî Mazhar Paşa, Hamdî ve Hasbî gibi diğer çağdaşlarıyla da bu türden atışmaları, müşterek şiirleri olmuştur."[39]

Çağdaşlarından Hamdî ile müşterek söyledikleri şiir şöyledir:

Ġazel-i müşterek bā-Ḥamdī

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün]

1	Ṣāfī	Baḳ mevc-i ṣafāsına bu şeb ʿālem-i ābıŋ
	Ḥamdī	Ṣaçsın başına çarḫ ḥasedden ḳo türābıŋ
2	Ḥamdī	Ey dilber-i nāzik bedenim bunca ḳaçınma
	Ṣāfī	Gel ḳoynıma gir ḳaçmaya tā leẕẕet-i ḫʿābıŋ

[38] Ali İhsan Öbek, *a.g.e.*, s. 60.
[39] Ali İhsan Öbek, *a.g.e.*, s. 60.

3	Ṣāfī	Girdāb-ı ġama ṣalma dili ẕevḳ dururken
	Ḥamdī	Baḥr-i feriḥe ẕevraḳını sür mey-i nābıŋ
4	Ḥamdī	Ḳulḳul dėdigiŋ ʿişrete dā'ir mey degil mi
	Ṣāfī	Gel ṣavtın işit gerden-i mīnāda şarābıŋ
5	Ḥamdī	Gizlenmesi mümkün mi ʿaceb ḳanlu sirişkiŋ
	Ṣāfī	Mādām aḳar dīdesiniŋ ābı kebābıŋ
6	Ṣāfī	Baġlandıŋ ise ṭurrasına zülfe ilişme
	Ḥamdī	Ey murġ-ı göŋül pençesine düşme ʿuḳābıŋ
7	Ṣāfī	Vuṣlat demidir boġma bizi nāz u ʿitāba
	Ḥamdī	Hīç sevdicegim vaḳti midir şimdi ʿitābıŋ
8	Ṣāfī	Hīç var mı yeri Ṣāfī ḫarābatdan özge
	Ḥamdī	Bu mey-gedede ben gibi bir ḫāne-ḫarābıŋ (G.87)

II.2.3: Şiirlerindeki Aşk Acısı, Iztırap ve Sevgiliye Sitem:

Sâfî'nin şiirlerinde dikkat çeken önemli unsurlardan birisi de aşk acısı ve ıztıraptır. Onun şiirlerinde aşkın acı yüzü, sıkıntılı yönü sıkça karşımıza çıkar. Bir bakıma Sâfî'nin şiirleri aşk acısı ve ıztıraptan beslenmektedir diyebiliriz. O, acı çekmekten hoşlanır; derdi, üzüntüyü ister. Sevgiliye kavuşmayı, mutlu olmayı istemez. O, göğsündeki yaranın iyleşmesini istemez. Çünkü göğsündeki yara sevgilinin didarını seyrettiği bir başka penceredir:

Merhem itme Ṣāfiyā sīnemde zaḫm-ı tīrine

Seyr içün dīdārına bir başḳa revzendür bana (G.8/5)

Fuzûlî'de de benzer özellikler göze çarpmaktadır. Örneğin: Fuzûlî de sevgilinin göğsünde açmış olduğu yaranın iyileşmesini istemez ve sevgiliye göğsünde açmış olduğu yarayı merhem sürerek iyileştirmesini istemediğini söyler:

"*Merhem koyup onarma sinemde kanlı dâğı*

Söndürme öz elinle yandırdığın çerâğı"[40]

O, sevgilinin kahrı ile dost olmuştur, lütfunu istemez; hasta devadan tat almaz, hoşlanmaz:

Luṭfıŋ dilemem ḳahrıŋ ile ṭutmuşum ülfet

Olmaz güzelim ḫasta devādan müteleẕẕiẕ (G.29/2)

Hayli zamandır kavuşmaktan mahrum olalı, ayrılığın acısıyla ciğeri dopdolu kandır:

Maḥrūm-ı viṣāliŋ olalı ḫayli zamāndır

Hicriŋ elemiyle cigerim ṭopṭolı ḳandır (G.40/1)

Sâfî bir başka beyitte aşk hastalığına yakalandığını, tedavi olmaya çalışmaması gerektiğini çünkü aşkın olduğu yerde sıhhatin olmayacağını dile getirmektedir:

Düşdiŋ maraz-ı ʿaşḳa müdāvāya çalışma

ʿAşḳ oldıġı yerde ʿacabā ṣıḥḥat olur mı (G.147/2)

Yine bir başka beyitte Sâfî sevgiliye yalvarıyor: Ey sevgilim Allah'ını seversen başka elem verme, kerem eyle benim kendi derdim kendime yeter:

Vėrme bir başḳa elem Ḥaḳḳı sėversen cānā

Kerem eyle yetişir kendime kendi elemim (Müf.58)

Yine bir başka beyitte Sâfî sevgilisine sitemde bulunuyor: Vefâsızlık seni o nesneye döndürmüş ki, ne seni kaybedenler acır, ne bulanlar sevinir:

Bī-vefālıḳ seni ol nesneye döndürmüş kim

Ne seni ġayb iden acır ne bulanlar sevinür (Müf.62)

Bir başka şiirinde Sâfî vefasız felekten yakınmaktadır: *Bīdad bu vefāsız çarhtan bīdād, bilmem ki elinden kime etsem feryād? Ayrılık eliyle yaktı yandırdı beni, bir an kavuşma ile beni şād etmedi.*

Bīdād bu çarḫ-ı bī-vefādan bīdād

Bilmem ki elinden kime ėtsem feryād

Hicrān eliyle yaḳdı yandurdı bizi

Bir laḥẓa viṣāl ile beni ėtmedi şād (R.1)

Yine bir başka şiirinde merhametsiz sevgiliye yapılan sitem karşımıza çıkmaktadır:

Ey sevgilim bunca yalvardım sana rahm etmedin, bunca derdimi kâğıda şerh ettin. Yok mu güzelim sende insaniyyet acaba, soğuk ahım gönülleri dağ etmektedir:

[40] Haz. Kenan Akyüz, Süheyl Beken, Sedit Yüksel, Müjgan Cunbur, *Fuzûlî Divanı,* Ankara 1990, s.258.

Raḥm eylemediŋ bunca saŋa yalvardım

Şerḥ eylediŋ kāġıẕa bunca derdim

Yoḳ mı güzelim sende mürüvvet ʿacabā

Dāġ ėtmededir dilleri āh-ı serdüm (R.4)

II.2.4: Kendini Övmesi:

Sâfî'nin şiirlerinde yer yer karşımıza çıkan bir durum da onun kendisini ve şiirini övmesidir. O, büyüleyici, nükteli, güzel söz söyleyen bir şairdir:

Yoḳsa bir ben gibi naẓm-āver u siḥr-i āṣāra

ʿAybdur eylememek medḥiŋüzde ḥüsn-i ḳıyām (K.7/46)

O'nun nazmı Mesîha-demdir, can bağışlayıcıdır. Harfler O'nun kaleminin ağzından nazm sayfasına dökülürken can bulur:

Ol Mesīḥā-dem naẓmım dehen-i ḫāmemden

Cān bulır ṣafḥa-i naẓma dökilürken erḳām (K.7/49)

Sâfî'nin hafıza kesesi mana çeşitleriyle, söz söyleme kâsesi de söz çeşitleriyle doludur:

Kīse-i ḥāfıẓa envāʿ-yı maʿānī ile pür

Kāse-i nāṭıḳa lebrīzdir eṣnāf-ı kelām (K.7/50)

O, Hâfız üsluplu ve Sadî akıllıdır:

Benim olʿāşıḳ-ı Ḥāfıż-reviş ü Saʿdī hūş

Benim ol bende-i mey-ḫāre vü rindān kemāl (K.11/28)

O'nun kalemi, kimsenin yazamayacağı güzel sözleri yazan, mucizeler söyleyen kalemdir:

Ben sükūt ėtsem müfīd olmaz yine ġam Ṣāfiyā

Cebr ėder tā ḫāme-i muʿciz-beyānı söyledir (G.44/5)

O, nazm ipliğine mana incilerini dizmektedir:

Vaṣf-ı dendānda Ṣāfī-veş ey erbāb-ı süḫan

Rişte-i naẓmda kilk-i dürr-i maʿānī çekelim (G.96/5)

Sâfî bir beytinde şiirini kin ve fesatlıktan uzak tutması gerektiğini, şiirinin okundukça gönle şarap gibi neşe bahş etmesini söylüyor:

Ġıll u ġışşdan Ṣāfiyā ṣāf ėt derūn-ı şiʿriŋi

Neş'e baḫş olsun oḳunduḳça dile müller gibi (G.142/5)

Sâfî bu özelliği ile bize adeta fahriye üstadı olan Nefʿî'yi hatırlatmaktadır. Nefʿî'nin şu beyitlerini örnek olarak gösterebiliriz:

"Ukde-i ser-rişte-i râz-ı nihânîdir sözüm

Silk-i teşbih-i dür-i seb'a'l-mesânîdir sözüm"

"Hâkipâyüm sürme eylerse aceb mi rüzgâr

"Unsur-ı rûh-ı Kemâl-i Isfehânîdir sözüm"

"İşte Hallâk-i ma'âni şimdi geldi âleme

Gûş edün âsârını kim tercemânıdır sözüm"[41]

II.2.5: Şiirlerindeki Dünya Görüşü:

Sâfî şiirlerinde yer yer dünya görüşünü de dile getirmektedir. O; dürüstlük, doğruluk yolunda elif gibi doğru olmak istemektedir. Yā gibi eğri olmak istememektedir:

Ḳıl elif tek ṭoġrı rāh-ı istiḳāmetde beni

Ṣāfi-yi bī-çāreye yā gibi vėrme iʿvicāc (G.18/7)

Bu dünya bir misafirhanedir. Her konan mutlak bir gün göçer. Onun için bu dünya kimseye mülk olmaz:

Bir misāfir-ḫānedür göçer ḳonan

Kimseye mülk olmaz oldı bu ribāṭ (G.70/6)

Bu dünya vefası olmayan sevgiliye benzer, o seni terk etmeden sen ondan alākayı kes. Bu dünyaya bel bağlama:

Beŋzer ol maḥbūba dünyā kim vefāsı yoḳ ola

Ol seni terk ėtmeden sen kes bu dünyādan ṭamaʿ (G.75/2)

Yine bir rübaisinde Sâfî dünyadan şöyle bahsetmektedir: Bu dünyaya gelişten maksad yine gitmek imiş, hayat tomarını tez elden dürmek imiş; dünyaya gelenleri gider gördüm hep, bildim bu dünyanın işi gelip gitmek imiş:

Maḳṣad bu gelişden yine bir gitmek imiş

Ṭūmār-ı ḥayātı tīzce ṭayy ėtmek imiş

Dünyāya gelenleri gider gördüm hep

[41] Haluk İpekten, *Nef'î Hayatı Sanatı Eserleri,* Ankara 1996, s.96.

Bildüm bu iviŋ işi gelüp gitmek imiş (R.19)

Bir başka rübaisinde Sâfî dünyada rahat yaşamanın şifresini şu ifadelerle dile getiriyor: Azminin neticesi derd ü maraz olmuş, marazla dost olanlar marazdan kurtulamaz. Dünyada rahat yaşamak istersen kimseyle garaz tutma, garaz oldu araz:

Olmış ʿazminiŋ netīcesi derd ü maraż

Āzād olamaz marażdan aṣḥāb-ı maraż

Rāḥat yaşamaḳ ister isen dünyāda

Kimseyle ġaraż ṭutma ġaraż oldı ʿaraż (R.26)

Yine Sâfî bir başka beytinde şu tavsiyede bulunuyor: Makam-mevkiye, mala-mülke aldanıp felaket tuzağına düşme, Yusuf gibi sen de Zeliha'dan etek çek:

Cāh u māla aldanup düşme felāket dāmıŋa

Çek etek Yūsuf gibi görsün Zelīḫā'dan ṭamaʿ (G.75/3)

Zamanın insanlarından vefa ummak, adeta kör birisinden görmesini beklemek gibi bir şeydir:

Şimdi ebnā-yı zamāndan ėtmek ümmīd-i vefā

Eylemekdir ʿādetā bīnālıḳ aʿmādan ṭamaʿ (G.75/4)

Yine bir beytinde Sâfî zulme karşı şunu söylemektedir: Zulüm kasrı ne denli sağlam olursa olsun, mazlumun ahı onu temelinden söker:

Ḳaṣr-ı ẓulm olsa nedeŋlü muḥkem

Temelinden söker āh-ı maẓlūm (Müf.16)

Gülşende her bir gonca ağızlı güler fakat, güler yüzlü olmaz; her taraftan yel eser fakat bu nesim olmaz:

Güler gülşende her bir ġonce fem ammā besīm olmaz

Eser her semtden yel līk ṣubḥ içre nesīm olmaz (G.54/1)

Parlaklık asil kişinin yaratılışının cevheridir, ne kadar parlak olursa olsun demirden gümüş olmaz:

Aṣīliŋ cevher-i fıṭriyyesidür ẕātına revnaḳ

Ne deŋlü ḳābil-i revnaḳsa da tīmūr sīm olmaz (G.54/2)

Çirkin yüze ziynet güzellik verse geçicidir, emanettir; güzellik tabii olmayınca süsle güzellik olmaz:

Güzellik virse ziynet ʿāriyetdür çehre-i zişte

Ṭabīʿī olmayınca ḥüsn zīverle vesīm olmaz (G.54/3)

Yaratılışı düzgün olan hiç doğruluktan geçer mi; yaratılış doğru olsa bozuklukla bozuk olmaz:

Gėçer mi müstaḳīmü'l-ṭabʿ olan hīç istiḳāmetden

Ṭabīʿat müstaḳīm olsa saḳāmetle saḳīm olmaz (G.54/4)

Eğer sükut Rıdvan'ın elinden kevser içse meyve vermez, sonuç vermez; insanın zatında keramet olmasa kerim olmaz:

Semer vėrmez sükut ger içse kevs̱er-i dest-i Rıḍvān'dan

Kerāmet olmasa ẕātında insānıŋ kerīm olmaz (G.54/5)

Dünyayı döndüren ümit ve korkudur; bu açıktır ki bir dilde ümit olmazsa korku olmaz:

Ümīd ü bīmdür dünyāyı Ṣāfi döndüren yoḳsa

Bu rūşendür ki bir dilde ümīd olmazsa bīm olmaz (G.54/7)

II.2.6: Oğluna Nasihat:

Bir beytinde Sâfî oğluna ilim tahsil edip cahil kalmamasını öğütlemektedir:

ʿİlm taḥṣīliŋe sʿay ėt ḳalma cāhil ey oġul

Baḳma cāha bulmadı cāh ile cāhil ḳadrini (Müf.48)

Benzer durum Nâbî'nin Hayriyye'si ve Sünbülzâde Vehbî'nin Lutfiyye'sinde de karşımıza çıkmaktadır. Nâbî, Hayriyye'sinin "Matlab-ı Dâniş-i Envaʿ-ı Ulûm" bölümünde oğluna ilim tahsil etmesini, cahil kalmamasını öğütlemektedir. Örneğin:

"*Sa'y kıl ilm-i şerife şeb ü rûz*

Kalma hayvân sıfat ol ilm-âmûz"

"İlme sa'y eylememekden hazer it

İlm ü sa'y ikisi birdür nazar it"

"Sıfat-ı Hazret-i Mevlâdur ilm

Cümle evsâfdan a'lâdur ilm"

"Matlab-ı ilme çalış ol a'lem

"Farzdur dėdi Resûl-i Ekrem"...[42]

Yine aynı şekilde Sünbülzâde Vehbî de Lütfiyye'sinde oğluna: İlmin her şeyden önce geldiğini, onun değerini anlaması gerektiğini, ilm güzel ahlâkın mayası olduğu için onun her şeyin önünde olmasının doğal sayılmasından, bahsetmektedir:

"Cümleden evvel eyâ cân-ı peder

Eyeledüm ilme seni Şevk-âver

Ki odur cümleden akdem bilesin

İlmi bu rütbe mükerrem bilesin

Oldı çün mâye-i hüsn-i ahlâk

Bulsa takdim nola istihkak"...[43]

13 numaralı kıtada Sâfî oğluna şu şekilde öğütte bulunuyor: Ey oğul! Bu dünyaya gönül verme, ziynetine inanma sonu fenadır. Devamı yok olamazsa evrenin esası, sonunda mülk-i bekâda seni utandırır:

Fenādur ʿāḳıbeti vėrme dil amān ey oġul

İnanma zīnetine işbu dār-ı dünyānıŋ

Utandırır seni mülk-i beḳāda āḫir-i kār

Devāmı yoḳ olamazsa esāsı bünyānıŋ (Kıt.13)

II.2.7: Şiir, Şair, Şairlik ve Söz Üzerine Düşünceleri:

Sâfî'nin şiirlerinde şiir, şairlik ve söz üzerine düşüncelerine de rastlamaktayız. Örneğin: Her hastalıklı mizaçlı kişiye, marifet kumaşını sunma; her anadan doğma köre görme tarifi yapma; her zevksiz, cāhil kişi şiirin lezzetini ne bilsin:

[42] Haz. İskender Pala, *Hayriyye, İstanbul 2005, s. 68.*
[43] Haz. Süreyya Ali Beyzâdeoğlu, *Sünbülzâde Vehbî Lutfiyye,* İstanbul 1996, s.40.

Ėtme her ṭabʿı saḳīme ʿarż-ı kālā-yı hüner

Ḳılma her aʿmā-yı māder-zāda taʿrīf-i baṣar

Leẕẕet-i şiʿri ne bilsün ẕevḳsüz her bī-ḫaber (Tah.6/1-1-2-3)

Şiirden şair olmadan küfr-i yed etmek gerektir; şiir eğer ölümsüzlük suyu olsa da reddolmakta; kişiyi kötümser görmede cahillik üzerine daima güzeli çirkin:

Naẓmdan nāẓım olmadan ėtmek gerekdür küfr-i yed

Şiʿr eger āb-ı ḥayāt olursa da olmaḳda red

Şaḫṣı bed-bīn görmede cehl üzre dā'im ḫūbı bed (Tah.6/2-1-2-3)

Gerçi kim o erbabına ab-ı hayvan görünür, cahillerin göğsüne her bir harfi peykan görünür, her ne söylersem beni men etme şāyān görünür:

Gerçi kim erbābına ol āb-ı ḥayvān görinür

Sīne-i cühhāle her bir ḥarfi peykān görinür

Her ne söylersem beni menʿ ėtme şāyān görinür (Tah.6/3-1-2-3)

Lutf edip hakikati gören mizaçlara sıkıntı çektirme, şimdi halka şiir ile konuşmak pek hatadır, cahilden yāabir tabʿden midir bilmem neden?

Luṭf ėdüp ṭabʿ-ı ḫaḳīḳat-bīne çekdirme miḥen

Pek ḫaṭādır şimdi ḫalḳa şiʿr ile açmaḳ dehen

Cehlden yā bir ṭabīʿden midir bilmem neden (Tah.6/4-1-2-3)

Bin kez açıklasam da durumu anlamaz, bu durumu hāle vākıf olan anlar:

Vāḳıf olmaz ḥāle biŋ kez eylesem şerḫ ü beyān

Bu beyān-ı ḥāli anlar vāḳıf-ı aḥvāl olan (Tah.6/6-1-2)

Ey zahit nazmda o kabahat bu hatadır deme, Her ne söylersem gerçekte revadır nazmda, gerçi Sâfî'nin mizacı nazmda yol gösteren Hızırdır:

Dėme zāhid ol ḳabāḥat bu ḫaṭādır naẓmda

Her ne söylersem ḥaḳīḳatde revādır naẓmda

Gerçi ṭabʿ-ı Ṣāfī Ḫıżr-ı reh-nümādır naẓmda (Tah.1/9-1-2-3)

Sâfî bunların yanında 4 numaralı kıtada söz için şunları söylemektedir:

Eğer söz cahilin ağzında şeker olursa, kırılmış demekle zehirin zehiri olur. Eğer ki alimin ağzında zehir olursa, fesahat güzelliğinin mükemmelliğinde şeker olur. Sözüm şiirleri okuyana nisan yağmuru gibi yılanın ağzına düşer zehir olur, sadefe düşer cevher olur:

Şeker olursa eger söz dehān-ı nādānda

Şikeste-beste dėmekle olur helāhil-i zeher

Egerçi zehr olursa dehān-ı dānāda

Kemāl-i ḥüsn-i feṣāḥat ile olur şeker

Sözüm ḳırā'at-ı eşʿāra āb-ı nīsān-veş

Dehān-ı māra düşer zehr olur ṣadefde güher (Kıt.4)

II.2.8: Şiirlerinde İstanbul:

Sâfî hayatının bir bölümünü İstanbul'da geçirmiştir. Bu süre zarfında İstanbul'u çok sevmiş ve İstanbul'dan çok etkilenmiştir. Bunu da şiirlerine aksettirmiştir:

Şemʿ-i kāfūrları gerden-i ḫūbāndur hep

Ėtmiş İstanbul'ı rūşen leb-i deryāda fener (Müf.54)

Bir beg oġlına dūçār oldı Begoġlı'nda göŋül

Eylemiş vālih ü şeydā nice Beglerbegi'ni (Müf.55)

Yine bir kıtasında İstanbul'dan şöyle bahsetmektedir: Bu şaşırtıcı tavla oyununda beni zar ettin, bir pula alınmazlar (değersizler) ile beni yâr ettin. Bir ekmek için İstanbul şehrinde, ey riyakâr çarh beni riyakâr ettin:

Bu şeş-der-i ḥayretde beni zār ėtdiŋ

Bir pula alınmazlar ile yār ėtdiŋ

Bir etmek içün şehr-i Sitanbul içre

Ey çarḫ-ı riyā-kār riyā-kār ėtdiŋ (Kıt.6)

Yine bir beytinde İstanbul'dan şöyle bahseder: Canın sıkıldı ise İstanbul'da eğer, gel muhabbet kayığına bin Üsküdar'a geç:

Cānıŋ ṣıḳıldı ise Sıtanbul'da eger

Gel ẕevraḳ-ı muḥabbete bin Üsküdār'a gėç (Müf.52)

II.2.9: Döneminde Gerçekleşen Önemli Olaylara Tārīh Düşürmesi:

Sâf devrinin önemli olaylarına ve durumlarına kayıtsız kalmamıştır. Zamanında gerçekleşen birçok olaya ve ortaya çıkan duruma tarih düşürmüştür. Örneğin: Kerkük'te eczane açılışına söylemiş olduğu tarih şöyledir:

Eczā-ḫāne güşādında söylenilen tārīḫdir

[. -- -- -- / . -- -- -- / . -- -- -- / . -- -- -- meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün]

Cenāb-ı ḥażret-i Maẓhar vezīr-i maʿdelet-güster

Duʿā-yı millete maẓhar niẓām-ı devlet maẓhar

Açınca sāye-i luṭfı bu eczā-ḫāneniŋ babın

Teşekkürle ahāli oldılar yekdigere muḫbir

Görince bendesi Ṣāfi dėdi cevherli bir tārīḫ

Ėdüp şükr ehl-i belde bu eczā-ḫāneye bir bir (T.1)

1290

1288'de Kerkük'te meydana gelen şiddetli bir kolera salgını içinde söylemiş olduğu tarihin ilk ve son beyti şöyledir:

Düşürüp ol bāḥūra teṣādüf günini

Ġālibā şiddet-i germāya bulaşdı ḳolerā

…

Yanaraḳ birçoḳ eḥibbāya bu tārīḫi dėdim

Yaḳdı çoḳ cānı gelüp Kerkük'e düşdi ḳolerā (T.72/5)

1288

Yapımıyla Kerkük halkının yıllardır çekmiş olduğu eziyete son veren taş köprü[44] için söylemiş olduğu yedi beyitlik tarih manzumesi önemli bir tarihî belge niteliğindedir. Bu manzumenin ilk ve son beyitleri şöyledir:

İki üç biŋ senedir olalı bu şehr binā

Ḥākim olmuş aŋa bunca vüzerāʿ vü ümenā

[44] Bu köprünün yapılma nedeni, yapım aşaması ve akıbeti için bkz: Ata Terzibaşı, *"Kerkük'ün Taş Köprüsü"*, Kardaşlık Dergisi, Kerkük Vakfı Yayınları, İstanbul, S.53, 2012, s. 12-17.

…

Hātif-i ġayb mücevher dėdi Ṣāfi tārīḫ

Yapup iḳbāl ile bu köpriyi Nāfiẕ Pāşā (T.5/7)

1292

Bunların yanında Sâfî'nin halkı ekonomik yönden sıkıntıya sokan lira fiyatının üç yüz kuruşa yükselmesiyle ilgili söylemiş olduğu şiirinin ilk ve son mısraları şöyledir:

Ḳāfa çıḳsun bıraḳıŋ siʿr ü ḳıyām-ı lira

Olsun efsāne-i ʿAnḳā gibi nām-ı lira

…

Ṣāfiyā ḫayrdurur ümmet-i merḥūme içün

İsteme tesviye-yi emr-i mehāmm lira (Kıt.3/11)

SONUÇ

19. yy.'ın önemli divan şairlerinden birisi olan Abdullah Sâfî ve onun şiirleri üzerine yaptığımız çalışmamız neticesinde şu sonuçlara ulaşmaktayız:

Abdullah Sâfî, devrin önde gelen ālimlerinden Molla Derviş diye bilinen Mehmed Efendi'nin oğlu olarak 1241 / 1809'da Kerkük'ün Kale-Meydan Mahallesi'nde doğmuştur.

İlk tahsilini mahalle mekteplerinde yapan Sâfî, devamında şehrin medreselerinde Arapça ve Farsça tahsil etmiş; ayrıca tarih, coğrafya ve mantık gibi dersler okuyarak ilmini ilerletmiştir. Boş zamanlarında da edebiyatla uğraşmış ve şiirde ve bu sahada büyük başarı sağlamıştır.

Sâfî bir ara kendisine babasından kalan duâgûyluk beratını yenilemek için İstanbul'a gider ve sekiz yıl kadar İstanbul'da kalır. Bu süre zarfında İstanbul'da başına bir takım olumsuz olaylar gelir ve bunları "İftirânâme" adlı mesnevisinde anlatır.

Sâfî ömrünün bir bölümünde memurluk yapmış ve en son Tuzhurmatu'da emlâk-i hümâyûn muavinliği görevindeyken 1311/1894'te vefat etmiştir.

Şairin kendisi gibi şair olan Behçet adında Sâkit mahlaslı bir oğlu bulunmaktadır.

Sâfî, şairliğinin yanında yazarlığı da çok kuvvetli olan bir şahsiyettir. O, Türkçe ve Farsça'da yerli şiirin güzel örneklerini vermiştir. Türkçe ve Farsça şiir söylemede üstattır. Çoğunlukla sade bir dil kullanan şair, çeşirli söz ve mana oyunlarına meyli dolayısıyla bazen de süslü bir dil kullanır.

Şiirleri nazım tekniği ve içerik bakımından oldukça başarılıdır. Özellikle gazellerindeki ahenk dikkati çekmektedir. Muhteva bakımından şiirlerinde yer yer dinî-tasavvufî, hikemî yer yer aşıkane ve rindane eda göze çarpmaktadır.

Özellikle gazellerinde ele aldığı konular şunlardır: Sevgiliye duyulan özlem, ayrılık acısı, sevgilinin āşığa çektirdiği cevr ü cefā, aşk acısıyla kendini içkiye verme vb.'dir.

Sâfî; Fuzûlî, Nedim, İzzet, Vehbî, Nefî, Nevres, Nevâyî, Esad-ı Bağdâdî gibi şairlerden etkilenmiştir. Ayrıca Nevres-i Bağdâdî'nin bir gazelini, Âkif Paşa'nın Adem Kasîde'sini, Ahmed Şükri Beg'in bir gazelini, Fuzûli'nin bir gazelini, Eşref Paşa'nın mersiyesini, Yakup Ağa'nın bir gazelini, İzzet'in bir gazelini tahmis etmiştir. Bunların yanında Sâfî; Fâiz, Mehmed Emin Ağa, Kâbil, Kudsî Mazhar Paşa, Hamdî ve Hasbî gibi diğer çağdaşlarıyla da atışmalarda bulunmuş ve müşterek şiirler kaleme almıştır.

Sâfî'nin şiirlerinde yer yer karşımıza çıkan bir durum da kendisini övmesidir.

Yine O'nun şiirlerinde dünya görüşüne rastlamak mümkündür.

Yine Sâfî'nin şiirlerinde oğluna nasihat ve şiir, şairlik ve söz üzerine düşünceleri gözümüze çarpmaktadır.

Sâfî'nin hayatında İstanbul'un ayrı bir önemi vardır. Ve bu İstanbul sevgisi şiirlerine yer yer yansu-ımaktadır.

Yine O'nun şiirlerinde dönemimde gerçekleşen önemli olaylara düşürdüğü tarihler karşımıza çıkmaktadır.

Sâfî'nin şairliğinin yanısıra yazarlığı da üst düzeydedir. Sâfî Irak-Türkmen edebiyatında az çok bir çığır açmaya muvaffak olmuş ilk yazardır. Sâfî nesirde hem sade hem de süslü bir üslup kullanmıştır.

Sâfî'nin kaleme almış olduğu eserleri şunlardır: İftiraname, Kıstas-ı Müstakim, Müşaare, Hikâye, Emsile, Ahbâr-üd-Düvel ve Âsâr-ül-Evvel, Lügat-i Türkiyye ve Divan.

Sâfî Divanı'nda biri Farsça, beşi natamam olmak üzere 18 kaside, biri Farsça olmak üzere 79 tarih manzumesi, iki müstezad, iki terkīb-i bend, yedi tahmis, bir muhammes, dört murabba, iki şarkı, bir bahr-i tavil; bir adet mesnevi; 4'ü Farsça, 4'ü mülemma, 6'sı natamam olmak üzere 161 gazel; ikisi Farsça olmak üzere on altı adet kıt'a; biri Farsça olmak üzere 28 adet rübai; 7adet muamma, onu Farsça olmak üzere 62 adet müfred yer almaktadır.

Sâfî Divanı'nda Remel, hezec, muzârî, mütekârib, müctes, rezec ve hafif bahirleri kullanılmıştır.

KAYNAKÇA

Akyüz, Kenan, Beken Süheyl, Yüksel, Sdid, Cunbur, Müjgan, *"Fuzûlî Divanı"*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1990.

Anwar, İbrahim, *"Irak'ta Türkçe Eğitiminin Dünü Ve Bugünü"*, Kardaşlık, Kerkük Vakfı Yayınları, S.53, 2012, s. 22-26.

Ateş, Süleyman, " *İslâm Tasavvufu* ", Yeni Ufuklar Neşriyat.

Ayverdi, İlhan, *" Büyük Misalli Türkçe Sözlük ",* Kubbealtı Yayınları, İstanbul, 2011.

Bakır, Abdulhalik, *"Eski Çağlardan Günümüze Dek Türkmen Şehri Kerkük-1"* Kardaşlık, Kerkük Vakfı Yayınları, S.71, 2016, s. 28-35.

Banarlı, Nihad, Sami, *"Resimli Türk Edebiyatı Ansiklopedisi 1-2"*, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 2001.

Beyzadeoğlu, Süreyya, *"Sünbülzade Vehbi Lutfiyye",* Bedir Yayınları, İstanbul, 1996.

Bilkan, Ali Fuat, *"Nâbî Divanı I-II",*Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1997.

Canım, Rıdvan, *"Divan Edebiyatının Kaynakları"*, Akılş Fikir Yayınları, İstanbul, 2016.

Canım, Rıdvan, *"Divan Edebiyatında Türler"*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2011.

Canpolat, Mustafa (Haz.), *"Mecmûatü'n-Nezâir Metin-Dizin-Tıpkıbasım"*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları:500, Ankara, 1995.

Ceylan, Ömür, *"Tasavvufî Şiir Şerhleri"*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2007.

Doğan, Muhammed, Nur (Haz.), *" Hüsn ü Aşk"*, Yelkenli Yayınları, İstanbul, 2017.

İpekten, Haluk, "*Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz"*, Dergāh Yayınları, İstanbul, 2004.

İpekten, Haluk, "*Nefî Hayatı, Sanatı, Eserleri"*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1996.

Kalkışım, Muhsin, *"Şeyh Gâlîb Divanı"*, Akçağ Yayınları Ankara, 1994.

Kâşânî, Abdürrezzak, "*Tasavvuf Sözlüğü"*, İz Yayınları, İstanbul, 2004.

Komisyon, "*Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Ansiklopedisi 6 Azerbaycan-Irak (Kerkük) Türk Edebiyatı"*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997.

Macit, Muhsin, *"Nedîm Divanı"*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997.

Mengi, Mine, *"Eski Türk Edebiyatı Tarihi"*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002.

Okmak, Özgür, *" Kerküklü Abdullah Sâfî ve Külliyâtı Üzerine ",* Prof. Dr. Hidayet Kemal Bayatlı Hatıra Kitabı, Kerkük Vakfı Yayınları, İstanbul, 2019, s.361-371.

Öbek, Ali İhsan, "*Klasik Türk Edebiyatında Müşaare"*, Kerkük Vakfı Yayınları, İstanbul, 2005 .

Öbek, Ali İhsan, *"Klasik Türkmen (Kerkük) Şairleri Üzerine"*, Kardaşlık, Kerkük Vakfı Yayınları, S.53, 2012, s. 27-31.

Pala, İskender, *" Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü ",* Akçağ Yayınları, Ankara, 1995.

Pala, İskender, *"Yusuf Nâbî Hayriyye",* Kapı Yayınları, İstanbul, 2005.

Pakalın, Mehmet, Zeki, *"Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü 1-2"*, M.E.B. Yayınları, İstanbul, 2004.

Saatçi, Önder, *"Irak Türkleri Dil Çalışmaları Bibliyografyası"*, Diyalektolog Ağız Araştırmaları Dergisi, S.8, Yaz.2014, s. 12-47.

Saatçi, Suphi, *"Kerkük'ün Türkmenliği Tarihi Bir Gerçektir"*, Kardaşlık, S.33, İstanbul, Ocak-Mart 2007.

Saatçi, Suphi, *"Türkmen Dağarcığı"*, Kardaşlık, Kerkük Vakfı Yayınları, S.53, 2012, s. 18-21.

Saatçi, Suphi, *"Tarihi Gelişim İçinde Irak'ta Türk Varlığı",* Tarihi Araştırmalar ve Dökümantasyon Merkezleri Kurma ve Geliştirme Merkezleri Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996.

Şentürk, Ahmet Atilla, *" Osmanlı Şiiri Kılavuzu I. C. ",* OSEDAM Yayınları, İstanbul, 2016.

Şentürk, Ahmet Atilla, *" Osmanlı Şiiri Kılavuzu II. C. ",* OSEDAM Yayınları, İstanbul, 2017.

Şentürk, Ahmet Atilla, *“ Osmanlı Şiiri Kılavuzu III. C. “*, DBY Yayınları, İstanbul, 2019.

Şentürk, Ahmet Atilla, *“ Osmanlı Şiiri Kılavuzu IV. C. “*, DBY Yayınları, İstanbul, 2020.

Şentürk, Ahmet Atilla, *“ Osmanlı Şiiri Kılavuzu V. C. “*, DBY Yayınları, İstanbul, 2021.

Şentürk, Ahmet Atilla, *“ Osmanlı Şiiri Kılavuzu VI. C. “*, DBY Yayınları, İstanbul, 2022.

Şentürk, Ahmet Atilla, Kartal, Ahmet, *“Eski Türk Edebiyatı Tarihi”, Dergāh Yayınları”*, İstanbul, 2012.

Tarlan, Ali, Nihat, *"Fuzuûlî Divanı Şehi"*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2001.

Taşralı, Ayşe, *“Ata Terzibaşı, Kerkük Şairleri I”*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2007.

Terzibaşı, Ata, (Haz. Ali İhsan Öbek, Duygu Dalbudak), *“ Erbil Şairleri “*, Kerkük Vakfı Yayınları, İstanbul, 2007.

Terzibaşı, Ata, (Haz: Ali İhsan Öbek, Ayşe Taşralı), *“Kerkük Şairleri I, I.-II. C.”*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2013.

Terzibaşı, Ata, (Haz. Duygu Dalbudak, Çağdaş Albayrak), *“Kerkük Şairleri II, III., IV., V. C.”*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2013.

Terzibaşı, Ata, (Haz. Duygu Dalbudak, Çağdaş Albayrak, [VI., VII. Ve VIII. C.], Yüksel Topaloğlu, Ayşe Taşralı, [IX. C.], *Kerkük Şairleri III. C.,* Ötüken Yayınları, İstanbul, 2013.

Terzibaşı Ata, (Haz. Yüksel Topaloğlu), *“ Kerkük Şairleri IV., X, XI, XII, ve XIII. C.,* Ötüken Yayınları, İstanbul, 2013.

Terzibaşı, Ata, *“Kerkük’ün Taş Köprüsü”*, Kardaşlık, Kerkük Vakfı Yayınları, S.53, 2012, s. 12-17.

Uludağ, Süleyman, "*Tasavvuf Terimleri Sözlüğü"*, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2005.

Zavotçu, Gencay, *"Divan Edebiyatı Kişiler Kişilikler Sözlüğü"*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİVAN METNİNİN TRANSKRİPSİYONLU TESPİTİ

KASİDELER

1

129 b **Fī medḥi'n-Nebiyy Ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem**

[. - - - / . - - - /. - - mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün]

1 Şefāʿat baḥriniŋ kānı Muḥammed
Nebīler ḫānı sulṭānı Muḥammed

2 Aŋa kim var kĭ yoḳdur iḥtiyācı
Cihānıŋ luṭfı iḥsānı Muḥammed

3 İki dünyā anıŋla oldı iḥyā
Bütün ḫalḳıŋ dil ü cānı Muḥammed

4 Cemīʿ-i evliyānıŋ serveridür
Cemīʿ-i aṣfiyā şānı Muḥammed

5 ʿAvālim ẕātı ile oldı mevcūd
Bu kevniŋ çār erkānı Muḥammed

6 Bu ʿālem yā o ʿālem derdiniŋ hep
Muḥammed oldı dermānı Muḥammed

7 Ḥaḳ'ıŋ peyġamberi ʿabdi ḥabībi
ʿİbādıŋ nūr-ı īmānı Muḥammed

8 ʿİbādıla olan vaʿd ü vaʿīde
Ḫudā'nıŋ ʿahd ü peymānı Muḥammed

9 ʿUrūcında ṭıbāḳ-ı āsumāna
Ev-ednā mülki mihmānı Muḥammed

10 Gelince ʿāleme nār-ı ruḫıyla
Pür ėdi kevni ekvānı Muḥammed

11 ʿUlūmı mülk-i cehli ėtdi vīrān

Yaḳup ālāt-ı evṣānı Muḥammed

12 Ėdüp nesḫ-i kütüb ibṭāl-i edyān
Ḳodı meydāna Ḳur'ān'ı Muḥammed

13 Ḳılup küffārı ʿāciz muʿcizātı
Ėdüp şaḳḳ māh-ı tābānı Muḥammed

14 Şihāb-ı ṣāḳıb ile sürdi gökden
Bütün İblīs'i Şeyṭān'ı Muḥammed

15 Ebū Bekr ü ʿÖmer ʿOṣmān ʿAlī'yi
Bu dīniŋ itdi erkānı Muḥammed

16 Ėder Ṣāfī'ye elbette şefāʿat
Şefāʿat baḥriniŋ kānı Muḥāmmed

2

44a **Naʿt-ı E'imme-i İṣnā-ʿAşer**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün]

1 Muḥammed Muṣṭafā tek ṣāḥib- i Ḳur'ān'a yüz döndür
Şefāʿat baḥri raḥmet gevheri sulṭāna yüz döndür

2 Ṣıfātı *hel etā*dır vaṣf-ı ẕātı *lā-fetā* oldı
ʿAliyyü'l-Murteżā Sāḳī-i Kevṣer ḫāna yüz döndür

3 Ḥasan'dır rīze-i elmāsla ḳan eyleyen baġrın[45]
Fenā zehrin çeken ol şāh-i ʿālī-şāna yüz döndür

4 Şehīd-i Kerbelā yaʿnī Ḥüseyn-i şāh-ı ḫūbāna
Ciger ḳanıyla dil mülkini ḳandır ḳana yüz döndür

5 O Zeyne'l-ʿĀbidīn kim şemʿ-i nādī-i şehīdāndur

[45] baġrın: göŋlün (B1-S.27)

Fürūġ-ı ʿaşḳına yanmaġa çün pervāne yüz döndür

6 Muḥammed Bāḳır'ıŋ evṣāf-ı naʿtinde ḫoş-elḥān ol
Çü bülbül ey göŋül gel ol gül-i ḫandāna yüz döndür[46]

7 Zebān-ı düşmene bir tīġ-i bürrān Mūsi-i Kāẓım
Feżā-yı meslaḫ-ı ʿaşḳında var ḳurbāna yüz döndür

8 Ḫorāsān'ı żiyā'-i ḥüsnile tenvīr ḳılmışdur
Rıżā tev'em ʿAlī nām ol meh-i tābāna yüz döndür

9 Muḥammed hem Taḳī hem muttaḳī hem etḳıyādandur
Saʿādet bul o nesl-i eşref-i insāna yüz döndür

10 Naḳī'dür hem ʿAlī hem hādi-i rāh-ı ḥaḳīḳatdir
Hidāyet ister isen rehber-i rıżvāna yüz döndür

11 Ḥasan nām ü mülaḳḳab ʿAskerī kān-ı kerāmetdir
Ḥuṣūl-i kām-ı dil bul ey göŋül ol kāna yüz döndür[47]

12 Muḥammed Mehdi'dür mehdinde çün ṭūṭī olan gūyā
İmām-ı ʿĪsi vü ṣāḥib-zamān sulṭāna yüz döndür

44b **13** Muḥibb-i ḫānedān-ı Muṣṭafā ol Ṣāfiyā her dem
Ciger ḳanını gözden aḳıdup efġāna yüz döndür

3

93a Bir ṭaḳım eşḳıyāyı girift ü der-zencīr iderek buraya getürdükde ol-vaḳtde mīr-livā olup şimdi müşīriyyet maḳām-ı celīlini iḥrāz iden devletlü Fu'ād Paşa ḥażretleri ḥaḳḳında söyledigim ḳaşīdedür

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün]

1 Fu'ād-ı mülk [ü] millet şān-ı devlet rūḥ-ı emniyyet

[46] //Muḥīṭ-i ʿilmde ġavvāṣdur ol Caʿfer-i Ṣādıḳ/ ʿAdīmü'l- miål imām-ı rehber-i īmāna yüzdöndür// B1-S.27)
[47] döndür: - B1-S.27)'de yok.

Cemāl-i ʿāṭıfet mīr-i livā pāşā-yı 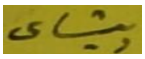 ẕī-ḳudret

2 Cebīninde şecāʿat cevheri ḫurşīd-veş lāmiʿ
Zirih-āsā ḳuşatmış her ṭaraf sīmāsını heybet

3 ʿAdūya ḳarşu tertīb-i maṣāf eylerse ḫavfından
Ḳumandanlar ṭutarlar her ṭarafda kūşe-i ʿuzlet

4 Fünūn-ı ḥarbde taṣfīf-i leşkerde yoḳ aḳrānı
N'ola ögrense andan fenn-i ḍarb u ḥarbi her millet

5 Girerse çarḫa meydān-ı veġāda muṭlaḳā itmez
Elinde tīġ-i ṣamṣāmı ṭururken çarḫa da minnet

6 Vücūdı ḳanġı bir ṣafda bulunsa düşmene ḳarşu
Olur her ṣaff-ı ʿasker bir zırıhlu ḳalʿadan eṣbet

7 Ḳumandanlıḳ biçilmiş ḳaddine ḳaftan gibi gūyā
Dikilmiş her ṭarafdan dāmen-i ḳaftānına himmet

8 Ẓafer ardınca ʿavn-i Ḥaḳḳ öŋince ḳande kim gitse
Yemīninde gezer fetḥ ü yesārında döner nuṣret

9 Eyā mīr-i livā v'ey emn ü āsāyiş nigeh-bānı
Eyā tīġ-i ẓafer v'ey seyf-i meslūl-i kef-i devlet

10 Niçe aydan niçe yıldan berü olmuş-idi ṭārī
Livā-yı Şehrizūr'a eşḳiyādan selb-i emniyyet

11 Tüfek patlatmadan ḥarb itmeden tedbīr ü re'yiŋle

Ele cümle getürdiŋ eşḳiyāyı virmediŋ fırṣat

12 Ṭutup bir bir çeküp gerdenlerin ṭavḳ-ı mücāzāta
Bu yüzle millete el-ḥāṣıl itdiŋ bir büyük ḫidmet

13 Reʿāyāyı ḥaḳīḳat cān u mālından emīn itdiŋ
Biraz himmetle ebnā-yı sebīle virdiŋ emniyyet

14 Reʿāyā vü berāyā pāy-māl olmuşdı gitmişdi
Bu günlerde eger göstermeseydiŋ böyle bir şiddet

15 Ahālī cümleten eyler teşekkür işbu iḳdāma
İderler belkĭ vāḳıf olsalar ḥāle bütün millet

16 Bu iḳdāmāt u saʿyi görmemiş çoḳdan berü kimse
Cenāb-ı Ḥaḳ müḳāfātın virür bir gün saŋa elbet

17 Cenāb-ı Ḥaḳḳ'a şükr olsun kĭ bir böyle ḳumandāna
Naẓīrin görmemiş çeşm-i cihān mālik imiş devlet

18 Duʿā eyler ahālī sen de aç Ṣāfī eliŋ Ḥaḳḳ'a
Kĭ zīrā böyledür şiʿr-āverāna eskiden ʿādet

19 Cenāb-ı Ḥaḳ seni çoḳ görmesün ʿAbdü'l-ʿazīz Ḫān'a
Bulasın āsitānında maḳām-ı übhet ü re'fet

4

95a **Vālī-i vilāyet Feyżī Paşa Ḥażretleri'ne taḳdīm olunan ḳaṣīdedür**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Eyler idüm Şehrizūr'ıŋ ḥālini bir gün beyān
Bu dil-i maḥzūna biŋ güne te'essüfle ʿayān

2 Ḥālimüz āyā n’olur dirdüm kĭ gör her bir livā
Oldılar ıṣlāḥ içün fī’l-cümle dāmen der-miyān

3 Ẓulmet-i cehl içre ḳaldıḳ biz kemāl-i ye’sile
Yoḳdur istiḳbāli te’mīn eyleyen bir kārvān

4 Öyle me’yūsuz kĭ istiḳbālimizden ḥāl ile
Ger ararsaḳ kevni te’mīne bulunmaz bir mekān

5 Derdini teşḫīṣ ide nabż-āşinā yoḳ bir ṭabīb
Olmada gitdikçe āsāyiş żaʿīf ü nā-tüvān

6 Fikr-i iḥḳāḳ-ı ḥuḳūḳ icrā-yı ḳānūn defʿ-i cevr
Ḳaṭʿ-ı ʿırḳ-ı eşḳiyā tertīb-i esbāb-ı emān

7 Şevḳ-i tekṣīr-i zirāʿat ẕevḳ-i tanẓīm-i beled
Meyl-i tervīc-i maʿārif neyl-i nefʿ refʿ-i ziyān

8 Bizde yoḳ bunlar dir iken çıḳdı efvāha düşüp
Şehrizūr oldı vilāyet ber-ḥavādiṯ nā-gehān

9 Merkezinden ayrılan vāpūr-veş git git bu baḥṯ
Buldı ḳuvvet tā kĭ ṣıdḳın eyledi ḫalḳa ʿayān

10 Döndi ṣafvetlenmeġe gerd-i kederden her ṭaraf
Paslanup ḳalmış olan çoḳdan berü mir’āt-ı cān

11 Bu beşāret güftügūsında iken göŋlüm ile
Gördüm elde bu ḳaṣīde geldi bir ṣāʿir hemān

12 Semt-i maġribden yine bir māh-ı nev oldı ʿayān
Bedrler maşrıḳda oldı hep żiyāsından nihān

13 Māh-ı nev mi söylediŋ yoḳ yoḳ ḫaṭā itdiŋ göŋül
Belkĭ bir ḫurşīd-i raḫşāndur ṭulūʿ itdi hemān

14 Şehrizūr'ıŋ göz açup baḫtı uyandı ḫ̆ābdan
Ṭaldıġı olmuş idi uyḳuya bir ḫayli zamān

15 Her ṭarafdan güş-ı cāna ṭoldı āvāz-ı sürūr
Refʿ olup ḳalmadı dillerde temennā-yı cinān

16 Eyledi ol rütbe t'eṣīr-i meserret ʿāleme
Ẕevḳ ü şādī ile gūyā kim ṭolup kevn ü mekān

17 Bu sürūra dīde-i ḥayretle eylerdüm nigāh
Böyle ḥālī görmemişdüm olmuşıdı çoḳ zamān

18 Birisi geldi kemāl-i inbisāṭ ile dėdi
Müjde olsun ḳalmadı ʿālemde ḥırmāndan nişān

19 Oldı vālī devlet ü übhetle işte geldi baḳ
Feyżi Pāşā yaʿni ol feyz-i Ḫudā-yı Müsteʿān

20 İftiḫār-ı devlet ü millet vezīr-i kār-bīn
İʿtibār-ı ḥaşmet ü saṭvet ḫıdīv-i kār-dān

21 Maʿdelet-pīşe melek-endīşe ṣāḥib-żabṭ u rabṭ
Bār-gāh-ı ʿadl ü dādı millete dārü'l-emān

95 b

22 Rezmde ḳahrı şedīdü'l-baṭş ise lâkin olur
Bezmde luṭfı bütün ebnā-yı cinse mihribān

23 Almaġa imkān mı vardur irtifāʿ-ı himmetin
Olmasa ḫayṭü'ş-şuʿāʿ-ı mihrden ger rīsmān

24 Ṭāḳ-ı dergāhına pek ḳışşa düşer medd-i naẓar
Ḳurmasa çarḫa ʿanāṣırdan mürekkeb nerdübān

25 Tāb-ı temmūz-ı sitemden ḳalmadı dillerde ḫavf
İşte ḳurdı ʿadl ü dādı başlar üzre sāyebān

26 Ceyş-i nekbet bār u bengāhın ḳoyup ḳaçdı çöle
Oldı teşrīfiyle çün sehm-i saʿādet der-kemān

27 Var ümīdüm öyle maḥv olsun fiten devrinde kim
Çeşm-i dilber fitnesinden de bula diller emān

28 Āṣafā deryā-kefā bedrā raʿiyyet-perverā
Ey olan ʿadl ü mürüvvet ile meşhūr-ı cihān

29 Sensin ol dāver müdemmerdir seniŋle cevr ü ẓulm
Sensin ol server muʿammerdir seniŋle cism ü cān

30 Sensin ol Āṣaf Süleymānlar saŋa muḥtācdır
Olsa lāyıḳdur Arisṭo dergehiŋde tercümān

31 Ẓulm fırṣat mı bulur destin dırāza baʿd-ezīn
Ẓālim u maẓlūma oldı ḳahr u luṭfıŋ pās-bān

32 Nefʿi-i mʿuciz-beyānıŋ işbu beyti ḫātıra
Geldi şāyāndır eger vaṣfıŋda ḳılsam rāyegān

33 “Ḫalḳ-ı ʿālem ser-te-ser bīmār-ı derd-i iḥtiyāc
Dehr bir dārü’ş-şifā luṭfıŋ ṭabīb-i mihribān”

34 Ḳanġı taʿbīr ile bilmez ḥüsn-i ẕātıŋ vaṣf ide
Āṣafā maʿẕūr ṭut taʿbīre ʿācizdür zebān

35 Ḥüsn-i ẕātıŋ ḥāṣılı müstaġni-i taʿrīfdür
Bu gibi taʿrīflerden çekmez elbet imtinān

36 Bir ġazel şevḳiŋ füyūżātıyla inşād eyledim
Öyledür çün ḥükm-i ḳānūn-ı ḳadīm-i şāʿirān

37 Sīne-i sūzānıma çekdimse dāġ-ı ḫūn-feşān
Bir celī ḫaṭṭ ile vaṣf-ı ḥāliŋi eyler beyān

38 Çillesin çekmek ne mümkün ol kemān ebrūlarıŋ
Ġamze-i dil-dūzdan ġayrı olursa ḳahramān

39 Ḳahramān olsa ḳırar virmez aman aslan gibi
Zūr-bāzūy-i nigāhıŋla olunmaz imtiḥān

40 İşbu nāz u bu girişme işbu ḫāl ü ḫaṭṭ ile
Mālik-i mülk-i melāḥatsin vezīr-i ḥüsn [ü] ān

96 a **41** Olḳadar ṣafvetlenir ʿaks-i ruḫıŋ aldıḳça dil
Görinir āyīne-veş sīnemde hep rāz-ı nihān

42 Mülk-i ḥüsniŋ ḥıfẓ içün Ṣāfī icābetden ėdüp
Zülf-i pür-çīnin zirih müjgān-ı ḫūn-rīzin sinān

43 İşbu dört tārīḫ-i cevher-dārı ẕeyl eyle yeter
İtme ṭatvīl-i süḫan taṣdīʿa yol virme amān

44 Bir ʿazīz eyler nidā gördüm kĭ ẕevḳ ü şevḳ ile 1296[48]

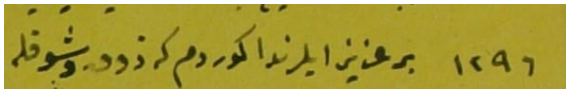

Müjde oldı Feyżī Pāşā vālī ey ehl-i zamān 1296

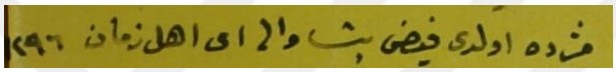

45 Kerkük'e luṭf eyleyüp übhetle teşrīfen gelüp 1296

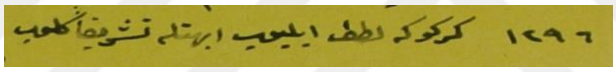

Maḳdem-i pākiyle virdi ḫalḳa bir bir tāze cān 1296

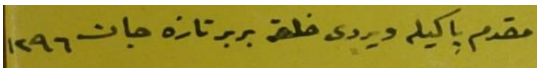

5

98a Merkez-i vilāyet Kerkük oldıġı ḥālde baġteten Mūṣul'a naḳl olunması irādesi ẓuhūrında Vālī-i Vilāyet Devletlü Taḥsīn Paşa Ḥażretlerine taḳdīm olunan ḳaṣīde-i teʾessüfiyyedir

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Ḥayf ṣad ḥayf yine işbu sipihr-i ġaddār
Başladı eylemege żıdd ümerāma reftār

2 Döndi birḳaç gün eger maḳṣadımız üzre felek
Nidelim eylemedi āh o devrinde ḳarār

3 Gönül āyīneleri ṣafvete yüz ṭutmuş iken

[48] M. 1879

Ḳoymadı ʿaks ala birdenbire ḳondurdı ġubār

4 Her ṭaraf bād-ı feraḥ esmege bed’ itmişiken
Ġam u hemm yellerin esdirmege oldı der-kār

5 Cūy-i āmāle iderken cereyān āb-ı murād
Ḫas ü ḫāşākile ṭoldırdı ėdüp dilleri zār

6 Ḫuşk ėdüp gülşen-i ümmīdi vėrüp ye’s ü fütūr
Gözedirken o çemenden niçe verd ü ezhār

7 Olmadı neyleyelüm ġonce-i ümmīd güşād
Nidelüm ḳılmadı te’ṯīr fiġān-ı dil-i zār

8 Böyledir ṭālʿi-i bergeşte olanlar ḥāli
İşi baḫt-ı siyehiŋ böyle olur nā-hemvār

9 Şehrimiz dā’ire-i maʿdelete merkez iken
Yaʿni erkān-ı vilāyetle iken zīnet-dār

10 Naḳl ėdüp Mūṣul’a gitdi o şeref bizden ḥayf
Ne ḳadar eylese feryād ahālī yeri var

11 Bā-ḫuṣūṣ vāli-i Cem-kevkebe Taḥsīn Pāşā
Faḫr-i vülāt-i zamān Āṣaf-ı ʿālī-miḳdār

12 Ol kĭ kilkiyledir inẓām-ı niẓām-ı kişver
Ol kĭ ʿadliyledir āsāyiş ü emn-i emṣār

13 Āsumān-ḳadr felek-miknet ü gerdūn-himmet

Kūh-ı Elbürz-vaḳār vāli-i pākīze-tebār

14 Olsa çoḳ görme eger emrine devrān maḥkūm
Ḳalbi aḫz itmededir şems-i ḳaderden envār

15 Merḥamet bezm-i ṣafāsında döner çoḳ sāġar
Maʿdelet meclis-i ḥükmünde ṭurur çāker-vār

16 İdeli ṣandali-i bezm-i vilāyetde cülūs
Oldı bünyān-ı niẓāmāt u ḳavānīn iʿmār

17 Fikret ü dānişine ʿavn-i İlâhī yāver
Esb-i tevfīḳine nuṣretle ẓafer ġāşiye-dār

18 Āsitān-ı keremi melceʾ-i ehl-i ḥācāt
Südde-i ʿāliyesi menbaʿ-ı feyż-i envār

19 Āṣafā muḥteşemā dāver-i gerdūn-ḫademā
Ey süḫan-senc [ü] süḫandān u merāḥim-kirdār

98b **20** Görmemiş sen gibi bir vāli-i ʿālī gerdūn
Gelmemiş ʿāleme ẕātıŋ gibi ʿālī-miḳdār

21 Luṭfuŋa biz degiliz cümle-i ʿālem müşṭāḳ
Ḫidmet-i devletiŋe devr-i zamān ḫˇāhiş-kār

22 Hicr-i elṭāfıŋa yoḳ ṣabr u taḥammül bizde
Baʿde-mā aġlayalım hicriŋ ile leyl ü nehār

23 Ḥaḳḳımız vaar eger aġlar-ısaḳ ḥaşre ḳadar

Gözyaşın eyler-ısaḳ seyl gibi sāḥile yār

24 Bu firāḳa nice ṭāḳat getirir ādem olan
Ėde iḥsān meger ṣabr cenāb-ı Cebbār

25 Ṣāfiyā ḥāle münāsib burada inşād ėt
Bir ġazel kim ėde aḥvāl-i firāḳı iẓhār

26 Cigerim ḳanını gözden aḳıdup ėtdi niṣār
Hicriŋ ey āfet-i cān ayrılıġıŋ ey dil-dār

27 Çekemem çille-i hicriŋ a ḳaşı yāyım ben
Saʿd-i Vaḳḳāṣ ḳadar olsa da zūrum her bār

28 Kime iẓhār ėdeyüm derd-i firāḳıŋ elemin
Yoḳ devāsı bilürüm eyler isem de iẓhār

29 Dāmen-i vuṣlatıŋı āh çıḳardım elden
Çāk çāk olsa eger sīne firāḳıŋla ne var

30 Ola mı bir de müyesser ʿacabā vaṣl güni
Şeb-i hicr içre ḳalur yoḳsa kĭ işbu dil-i zār

31 Aç eliŋ başla duʿāya yeter ėt ḥāli beyān
Bu imiş ḳāʿideten şāʿir olanlarda şiʿār

32 Tā kĭ gülzār-ı cihān içre çü devr-i dāʾim
Döndüre birbirini faṣl-ı ḫazān ile bahār

33 Dāʾimā ṣafvet ile ola cilā-baḫş-i cihān

Ḳonmasın āyine-i ḳalbiŋe bir ẕerre ġubār

6

51a İftirā-nāmemiziŋ tabʿ u temsīli ḫuṣūṣı veliyyü'n-niʿam merḥūm Necīb Paşa-zāde ʿaṭūfetlü Aḥmed Şükrī Beg'e taḳdīm olunan ḳaṣīdemizdir

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

1 Ḫudā kĭ bir işi rūz-ı ezel ėdüp taḳdīr
Muḥāldir ola ol reʾy ʿaḳl ile taġyīr

2 Ḫudā kĭ bir ḳuluna ḳılsa bir ḳażāyı ḳader
Birikse bir yere ėtmez de māsivá tedbīr

3 Hidāyeti ėre bir ʿabd-i güm-rehe ger olur
Aŋa kemālile rehber eli ʿaṣālı ḍarīr

4 Ėrişse ẕerre-i ḳahrı çıḳup burūcundan
Ṭarīḳini şaşırur āfitāb-ı ʿālem-gīr

5 Seḥāb-ı pāre gibi gūşe-i felekde ḳalur
Meh-i münīri eger luṭfı ėtmese tenvīr

6 Odur hemīşe ėden luṭf ile ḍarīri ḳarīr
Odur hemāre ḳılan ḳahrıla ḳarīri ḍarīr

7 Odur ḳılan dehen-i naḫli çeşme-sār-ı ʿasel
Odur ėden şikem-i kirmi dest-gāh-ı ḥarīr

8 Odur kĭ sıbṭiy ü ḳıbṭīye rāẕıḳu'l-erẕāḳ
Odur kĭ merḥametiyle ṭurur emīn ü şerīr

9 Odur Ḫalīl'e ḳılan ʿadn nār-ı Nemrūd'ı

Odur kĭ eyledi Firʿavn’a āb-ı baḥri saʿīr

10 Gehī şerīriŋ elinde ėder emīni ẕelīl
Gehī şerīri emīniŋ eli ile tedmīr

11 Gehī Ḥüseyn’i ḳılur deşnegāh-ı kīn-i Yezīd
Gehī Yezīd’i ėder laʿnet-i ʿibāda maṣīr

12 Huve’l-Ḳaviyy huve’l-Ḳāhir huve’l-Ḳādir
Odur ḳavīye şedīd ü odur żaʿīfe ẓahīr

13 İrādetinde odur “*keyfe mā yürīdu*" mürīd
Taṣarrufunda odur “*keyfe mā yeşāʾu*” ḳadīr

14 Vücūd-ı peşşede neşv ü nemāya ʿilmi muḥīṭ
Derūn-ı ḫāk-i siyehde ḫayāl-i mūra ḫabīr

15 Ṭayanma zühdüne ey zāhid-i riyā-pīşe
Odur yesīri ʿasīr eyleyen ʿasīri yesīr

16 Bilürdi kibrini İblīs’iŋ olmadan Ādem
Görürdi Ādem’i āb u gil olmadan taḫmīr

51b **17** Ḳuṣūra muʿterif ol tekyelenme aʿmāle
Dözer mi eylediŋ *būriyā*ya naḳş-ı ḥaṣīr

18 Hemān cenāb-ı Ḥaḳ’ıŋ fażlına göŋül bend ėt
Budur ṭarīḳ-i necāt ġayrısı ḫaṭā vü ḫaṭīr

19 Bu ḳavle cümle ḥaḳāyıḳ-şināş şāhiddir

ʿAle’l-ḫuṣūṣ veliyyü’n-niʿam emīr-i kebīr

20 O mīr kim ger ola ṭabʿ-ı ṣāfına nisbet
Ḥayāta serzeniş eyler ṣafā-yı çeşme-i ḳīr

21 O mīrdir kĭ eger ḥilmile ėderse nigāh
Ḫacāletinden olur āb nār-ı çarḫ-ı eṯīr

22 O mīrdir kĭ olur vaṣfın ėtse bir vāṣıf
Elinde ḫāmesi gülbün devātı kān-ı ʿabīr

23 O mīrdir kĭ eger keff-i cevrini görse
Ṭonar yerinde kemāl-i ḥasedle ebr-i maṭīr

24 O mīrdir ümerā re’y ü ʿaḳlına muḥtāc
Kemāl-i ʿāṭıfetin vaṣf ėder vezīr ü müşīr

25 O mīrdür kĭ unutdurdı Caʿfer’i ḥālā
Ėder ʿIrāḳ-ı ʿArab ʿadl-i cevrini teşhīr

26 Cemāl-i pākine dildādedir ṣabāḥu’l-ḫayr
Cebīn-i enverine dīde rūz-ı ṣubḥ-ı aḫīr

27 Eyā veliyy-i-niʿam ey emīr-i pāk-şiyem
Eyā sipihr-i maʿārifde āfitāb-ı münīr

28 Sen ol emīr-i ḥaḳāyıḳ-şinās-ı maʿnāsın
Bütün ḳalem-rev-i ʿirfānı eylediŋ tesḫīr

29 Ne gūne vaṣf ėde evṣāf-ı ẕātıŋı dil-i zār

Ṣıġar mı dāne-i incīre mihr-i ʿālem-gīr

30 İḥāṭa eylemedi çoḳ çalışdı taʿrīfe
Olur mı göze muḥīṭe muḥāṭ çarḫa mesīr

31 ʿAle'l-ḫuṣūṣ bu günler secencel-i dil-i pāk
Ġam-ı zamāne ile eyler oldı jeng-peẕīr

32 N'içün ki yetdi kemāline *İftirā-nāme*m
Ḫitām buldı bu günlerde sergüẕeşt-i faḳīr

52a **33** Egerçĭ oldı niẓāmında pāy-i ṭabʿ ṭavīl
Ṭıbāʿatinde yed-i iḳtidār düşdi ḳaṣīr

34 Ümīd-i ʿāṭıfetiŋden budur kĭ şefḳat ėdüp
Bu ʿusretüm ola luṭfile sāyeŋüzde yesīr

35 Yeter yeter bu ḳadar ėtme Ṣāfiyā taṣdīʿ
El aç duʿāya tamām ėt uzanmasun taḳrīr

36 Hemīşe cünbişe geldikçe ḫāme-i vaṣṣāf
Hemāre vaṣfıŋı ėtdikçe vāṣfān-ı taḥrīr

37 Bula deriŋde murād üzre kām bendeleriŋ
Müdām bulmaya ʿālemde düşmeniŋ tevḳīr

7

[. - - / . - - / . - - / . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

53a **1** Neşʾe-i meyde bulan ẕerre ḳadar leẕẕet ü kām
Bādesiz eyleyemez Beyt-i Ḥarām'da ārām

2 Ne Ḥarem Beyt-i Muʿallā'da bile olsa ėder
Melek-i ṭāʾifi sāḳī-i şarāb-ı gül-fām

3 Bā-ḫuṣūṣ elde ola böyle maḥall-i tenhā
Ne ḥarem vaar ne mescid ne cemāʿat ne imām

4 Ṣabr ėder miʿacabā ʿārif-i keyfiyyet-i mey
Öpmeden dem-be-dem ü laḥẓa-be-laḥẓa leb-i cām

5 Nice mey mā-ḥaṣal-ı rūḥ-ı revān-ı Cemşīd
Nice mey şaʿşaʿa-ı nūrına ḫurşīd ġulām

6 Nice mey māye-i cān vāye-i feyż-i Yezdān
Nice mey maẓhar-ı esrār-ı ʿAlīm ü ʿAllām

7 Nice mey māşıṭa-i revnaḳ-ı gīsū-yı ḳıdem
Nice mey vāsıṭa-i devr-i ḥudūṯ-ı eyyām

8 Nice mey bāʿiṯ-i keyfiyyet-i *kenz-i maḫfī*
Nice mey *ḥubb ü velā* sırrını eyler iʿlām

9 Nice mey būy-i laṭīfinde ḥaḳāyıḳ memlū
Nice mey ṭabʿ-ı şerīfinde muḫammer ilhām

10 Nice bāde neʿaraż dirler aŋa ne cevher
Kem ü keyfinde muḥayyerdir ʿuḳūl ü efhām

11 Feyż-i Ḥaḳḳ ile ṭolu meclis-i ḫāṣṣü'l-ḫāṣṣı
Nūr-ı ʿirfān ile pür ehli ser-ā-ser be-tamām

12 İçse bir cürʿasını şeyḫ-i ḥarem şevḳinden
Çāk ėder cübbe vü destārı ḳuşanmaz iḥrām

13 Sāye-i feyżi eger düşse ṣanem-ḫānelere
Keşf ėder sırr-ı ene'l-Ḥaḳḳ'ı cihāna aṣnām

14 Görse ger şuʿle-i ġam-sūzını bir laḥẓa Mecūs
Ola yanında bir āteş-gedelerle ḥammām

15 Düşse bir ḳaṭresi ger baḥr-i muḥīṭ içre ḳılur
Ṭabʿ u ḫāṣṣiyyet ile āb-ı ḥayātı güm-nām

16 Devr-i cāmın göre ger bezmde çeşm-i eflāk
Neşʾesinden urılur birbirine heft ecrām

17 Sāḳi-i bezmini Rıḍvān görecek olsa ėder
Ḥūr u ġılmānın aŋa cümle perestār u ġulām

18 El-meded el-meded ey sāḳi-i gül-çehre beni
Bir iki cām ile mest eyle dili mest-i müdām

19 Öyle bir mest kĭ farḳ olmaya başdan ayaġım
Bilmeyem kĭ ser-i Cemşīd mi[dir] elde ya cām

20 O neşāṭile alam destime levḥ ü ḳalemim
Bu feraḥ ile ḳılam siḥr-i mübīnim iʿlām

21 İki ferzend-i veliyyü'n-niʿamıŋ vaṣfını tā
Ėdeyim gevher-i gūş-ı ṣadef-i ḫāṣṣ ile ʿām

53b

22 Nice ferzend iki ḫayrü'l-ḫalef ü ḫayr-endīş
Biri Faḫrü'r-rüsül'e biri ʿAlī'ye hem-nām

23 Birisi Mīr ʿAlī Ḥaydar u Ḥaydar-aḫlāḳ
K'oldı ḳāʾim kerem-i mekremetile ikrām

24 Birisi Mīr Muḥammed o kerīmü'ş-şān kim
Ḳılsa bezminde sezādır keremi istiḫdām

25 Ne ʿAlī maʿrifet-āmūz-ı mekārim-perver
Ne Muḥammed hüner-efrūz u maʿārif-ḫuddām

26 Ne ʿAlī merdümek-i dīde-i ehl-i ʿirfān
Ne Muḥammed feraḥ-endūz-ı dil ü cān-ı kirām

27 Ne ʿAlī mertebe-i rifʿatini görse felek
Reh-güẕārında ėder aṭlasını ferş-i ruḫām

28 Ne Muḥammed şeref-i ẕātını bilse devrān
Dolanır başına pervāne ṣıfat ṣubḥile şām

29 Her ne reʾy eyleseler aŋa muvāfıḳ taḳdīr
Her ne nuṭḳ eyleseler aŋa muḳārin ilhām

30 Lafẓ-ı ʿārīleridir ḥikmet-i işrāḳıyyūn
Nuṭḳ-ı resmīleri bir özge ḫurūf özge kelām

31 Necm-i ṭāliʿleri beytü'ş-şeref-i mihr ile māh
Aḫter-i baḫtları kevkeb-i Bircīs'e maḳām

32 Çarḫa taḥṣīl-i meṭālibde ne minnet çekmek
Döndürür kevkeb-i ṭāliʿleri ber-vefḳ-i merām

33 Reʾy-i tedbīr ile eflāki zebūn eylerler
Ḥāṣıl-ı maṭlab-ı ḫˇāhişlerine olmasa rām

34 Ṭutalım bilmeyerek ėtdi muġāyir ḥareket
Tīġ-i iḳbāl ile āġāzın ėderler encām

35 Ey emīreyn-i kerīmeyn-i kerem-kārānım
Ey bulanlar kerem ü dāniş ü iḥsānile nām

36 Bilmeyen mertebe-i şeʾniŋizi *bel hüm aḍall*
Görmeyen niʿmet ü iḥsānıŋızı *ke'l-enʿām*

37 Size vā-bestedurur cümle maʿārif dāniş
Size dil-bestedurur cümle rumūz u īhām

38 Bir olur ġonce-i maʿná ile[49] gül-zār-ı ḫayāl
Medḥiŋiz gülşenine eyler isem naṣb-ı ḫıyām

39 Ėder olsam ne zamān vaṣfıŋızı endīşe
Birbiri üzre dile ġaybdan işler peyġām

40 Ḳalemim ʿūda döner elde devātım müşge
Būy-i ʿanberle ṭolar medḥiŋüz ėtdikçe meşām

41 Çıḳarırdım feleke nāmıŋızı bulsa idim
Bulmadım yerde meger çıḳmış imiş tā Behrām

[49] ايله iki kere yazılmıştır.

42 İndirirdim yere evṣāfıŋızı taḥrīre
Tīri ger ėtmemiş olsaydı ḳuṣūrın iʿlām

54a **43** Nice taḥrīrine tīr eylemesün ʿacz iẓhār
Tengdür lafẓ u maʿānīye feżā-yı evhām

44 Medḥ ü evṣāfıŋıza şimdiye dek maʿẕūrum
Bu ṭabīʿat ile ger eylememişsem iḳdām

45 Eylemişdi nideyüm āb u hevāsıyla beni
Bu ḳadar müddet idi şehr-i Sitanbul sersām

46 Yoḳsa bir ben gibi naẓm-āver u siḥr-i āṣāra
ʿAybdır eylememek medḥiŋize ḥüsn-i ḳıyām

47 Öyle naẓm-āveriyim memleket-i naẓmıŋ kim
ʿArṣa-i naẓmda ger eyler isem naṣb-ı ḫıyām

48 Ser-i ṣevr'i ėderim gūy-ı ʿamūd-ı ḫaymem
Pāy-i gāvı ḳılurum ḫaymemiŋ ıṭnābına dām

49 Ol Mesīḥā-dem-i naẓmım dehen-i ḫāmemden
Cān bulur ṣafḥa-i naẓma dökilürken erḳām

50 Kīse-i ḥāfıẓa envāʿ-ı maʿānī ile pür
Kāse-i nāṭıḳa lebrīzdir eṣnāf-ı kelām

51 Ḳudretiŋ yoḳ ėdesen çünki tamām ey Ṣāfī
Eylegil bāri şitābila duʿāya iḳdām

52 Māh-ı nevden ala tā destine sāġar gerdūn
Mihrden tā kĭ ḳoya başına efser eyyām

53 Gün gibi sāġar-ı iḳbāliŋiz olsun pür-mey
Olasız mey gibi pür-neşʾe vü pür-ẕevḳ-i müdām

8

20b **Ḳaṣīde-i dīger**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Sāḳiyā ġam dil-i maʿmūrumı ḳıldı vīrān
Kerem ėt ḳoyma bu vīrāneyi böyle vīrān

2 Jeng-yāb oldı merāyā-yı göŋül miḥnetden
Ṭūṭi-i dil ḳafes-i tende ḳalup beste-zebān

3 Devr-i peymāneye baḳ baḳma ġam-ı devrāna
ʿAhd-i mestānı gözet dutma felekle peymān

4 Ḳadeḥ ü sāġarı sür ḫumm-ı mey-i gülgūna
Ger ṣurāḥīde dükenmiş ise āb-ı ḥayvān

5 Dök o reng-i şafaḳı cām-ı zeberced-gūna
K'ola tā Zühre ile çarḫda yeksān Keyvān

6 Vėr ḥekīmāne ben-i ḫasteye ol şerbetden
Kĭ odur ḥikmet ile renc-i ḫumāra dermān

7 Mest ḳıl tā iki ʿālemde olam lā-yaʿḳıl
Gör ne eyler baŋa döndükçe bu çarḫ-ı devrān

8 Lāl olur ḫāme-i sevdā-zede engüştümde
Derd ü ālāmımı bir bir ger ėdem şerḥ ü beyān

9 Derdimiŋ ẕerresidir derd-i belā-yı Eyyūb
Hele bir dem çekemez ḥüznümi Pīr-i Kenʿān

10 Ne revā çekdigimi Yūsuf'a teşbīh ėtmek
Şāh olup çekdi ise şiddet-i çāh u zindān

11 Ġam-ı bīgāneler olmuş baŋa derd-i Eyyūb
Genc-i vīrāneler olmuş baŋa Beytü'l-aḥzān

12 Düşüben ḳaldı yine çāh-ı ṭabīʿatde göŋül
Her ṭaraf olmuş aŋa gūşe-i ẕillet zindān

13 Bir ṭaraf bī-kes ü dil-zār u ne ġam-ḫˇār u ne yār
Bir ṭaraf miḥnet-i gerdūn-ı cefā-kār yamān

21a

14 Bir gice kim dėr idüm vā-esefā vā-esefā
Muṭṭaliʿ ėtmege rāz-ı dilime yoḳ yārān

15 Kime iẓhār ėdeyim ḥāl-i dilim söylerken
Hātif-ı ġayb dėdi işte kĭ Merdān Merdān

16 Yaʿni Merdān Çelebī kevkebe-i iḳbāli
Ḳāmet-i tīri ḳılur çarḫ-ı düvüm üzre kemān

17 Merd-i meydān-ı feṭānet gül-i gülzār-ı hüner
Tīġ-i bürrān-ı dirāyet semen-i gülşen-i şān

18 Kevkeb-i ṭāliʿiniŋ çeng-zenidir Zühre
Sevḳ-i tevfīḳi içün Müşteri dellāl-i nedān

19 Reşkden baṭn-ı ṣadef içre döner sīmāba
Güş iderse kef-i cūdın ḳaṭarāt-ı nīsān

20 Bāġ-ı tevfīḳiniŋ elmāsını güş itseydi
Ġıbṭadan ḳan olup aḳardı deŋizde mercān

21 Dāverā dādgerā yāver ü yār-ı ümerā
Ey vefā mülkini tesḫīr ḳılan bilge cihān

22 Ḳande ʿazm eyler iseŋ luṭf-ı Ḫudā yāver ola
Ḳande bezm eyler iseŋ ʿavn-i İlâhī derbān

23 Sensin ol gevher-i pākīze-i dürc-i himmet
Sensin ol dürr-i girān-māye-i kān-ı iḥsān

24 Sāye salmış saŋa şīr-i ʿalem-i ġavṣü'l-ġavṣ
Bebr ise ḫaṣmıŋ eger olma hirāsān tersān

25 Üstüḫˇān-pāreye baḳ kelb ise ḫaṣmıŋ ṭurma
Üstüḫˇān ile ṭutar kelb-i şerīri insān

26 Nice Ṣāfī gibi dāʿīler açup ellerini
Bārgāh-ı Ḥaḳ'a bu beyti ḳılur vird-i zebān

27 Tā felek var ola necm-i emeliŋ müstaʿlī
Tā zemīn var ola ġonce-i baḫtıŋ ḫandān

28 Bulmaya gerd-i keder āyine-i idrākiŋ
Gelmeye ʿacz-i beşer ḳalbiŋe peydā vü nihān

9

16a Merḥūm ʿĀkif Paşa'nıŋ Ḳaṣīde-i ʿAdemiye'sine naḳīż olaraḳ söylenen ḳaṣīdedir

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Cān vėrir ʿāleme endīşe-i ṣaḥbā-yı vücūd
Maẓhar-ı Ḥaḳ mı meger neşʾe-i mīnā-yı vücūd

2 Neden īcāb ėdüp oldı bu vaḥdet keṯret
Fehm ḳıl tā kĭ ʿadem olmaya esmā-yı vücūd

3 Tutuḳ-i ġaybdan iẓhār-ı cemāl ėtmek içün
Aḥadiyyet raḳamın eyledi inşā-yı vücūd

4 Ḳulle-i Ḳāf-ı hüviyyetden açınca per ü bāl
Kāf u nūn üzre düşüp sāye-i ʿAnḳā-yı vücūd

5 Tār ü pūd -ı ezelī kār-geh-i aḳdesde
Urdı kālā-yı ʿadem üstine tamġā-yı vücūd

6 Ser-te-ser ism ü müsemmāsı yoḳ oldı ʿademiŋ
Dönicek şekl-i ẓuhūrāta bu eşyā-yı vücūd

7 Yapdı her ẕerre-i nūr üstine bir cism-i basīṭ
Emr-i Rab'dir deyü ād eyledi bennā-yı vücūd

8 Bu taḥaffuẓ bu tefekkür bu taḫayyül bu ḥavās
Cümlesi bāʿiṯ-i teshīl-i ser-ā-pā-yı vücūd

9 Bu teleẕẕüẕ bu teşemmüm bu tabaṣṣur bu semāʿ

Cümlesi bādi-i tervīḥ-i tecellā-yı vücūd

10 *Fīhi min rūḥi*yi fehm eyleyeniŋ ʿaḳlı mı var
ʿAşḳdan ġayrı eger olmasa sevdā-yı vücūd

16b

11 Gerçĭ ḫāk üzre hübūṭ ėtmiş eger ėtse ṣuʿūd
İbtidā ḫaṭvesini ʿarşa ḳoyar pāy-i vücūd

12 Pāyına yüz süremez ʿarş bu ʿulviyyetle
Baş çeker olsa eger ḳāmet-i bālā-yı vücūd

13 Ṭāḳ-ı Kisrā-yı ʿadem çatladı reşkinden kim
Sāyesin ṣaldıġı dem ṭāḳ-ı muʿallā-yı vücūd

14 Ādem'e secde ḳılur mıydı melāʾik cümle
Bu ṣıfat içre eger olmasa Mevlā-yı vücūd

15 *Men ʿaref* sırrına vāḳıf olan erbāb-ı şühūd
Bile sīmāsı neden bāndır īmā-yı vücūd

16 Cām-ı dilde hele ol cürʿa-i tāk-i pāki
Nūş ḳıl tā bilesin neydügin ebnā-yı vücūd

17 Āb-ı ḥayvān beni sīrāb-ı ḥayāt ėtmez idi
Yetmeseydi lebime cürʿa-i ṣahbā-yı vücūd

18 Cān alur gerçĭ vėrür līk ḥayāt-ı ebedī
Maẓhariyyāt-ı ṣuʾūnātda bābā-yı vücūd

19 ʿAks alur şems-i ḥaḳīḳatden olur çehre-nümā

Nice manṣūr göŋüllerde merāyā-yı vücūd

20 Lāl olur manṭıḳiler muʿcize-i nuṭḳından
Nuṭḳ ėder olsa eger ṭūṭi-i gūyā-yı vücūd

21 Sāḥasında hele bu kevn ü mekān bir noḳṭa
Öyle vüsʿat görinür füsḥat-i ṣaḥrā-yı vücūd

22 Baḳma cism-i ʿademe aṣl-ı ʿadem yoḳdur yoḳ
Ẕāta baḳ ẕātdurur maʿni-i maʿnā-yı vücūd

23 Varlıġıŋ söyleme yoḳ cümlesi varlıḳdandır
*İnnehü'l-ḥaḳḳ***ı** gözet olma teberrā-yı vücūd

24 Ārzū-yı ʿademe düşme ʿademden gėç gėç
Ġam u miḥnet diyerek isteme ifnā-yı vücūd

25 Kenz-i maḫfī-i muḥabbetden olur mı bīzār
Ėden āyīnesini maẓhar-ı sīmā-yı vücūd

26 Her dil-i teng at oynatmaġa vüsʿat bulamaz
Yarlıġandan ṭoludır sāḥat-i pehnā-yı vücūd

27 Olma bī-cā yere dermānde göŋül müşkildir
Ḥall ola ẕihn-i saḳīm ile muʿammā-yı vücūd

28 Ey ḳalem ʿaṭf-ı ʿinān eyle bu vādīlerden
Baş çıḳarmazsın amān eyleme cūyā-yı vücūd

17a

29 Bezm-i ʿaşḳa yüri baş üzre ayaḳ başma yere

Gör ne zībā ṭolanur sāḳi-i zībā-yı vücūd

30 Böyle bir bāde-i gülgūn çek ayaġdan başa
Kĭ ne daʿvā-yı ʿadem gör ve ne ġavgā-yı vücūd

31 Öyle medhūş [ü] ḫarāb ol kĭ ḫarābāt içre
Maḥv ola fikr ü ḫayāliŋdeki ḫulyā-yı vücūd

32 Geh ruḫ-ı yāre temāşā ėdegör geh ḫāle
Gāh ol zülfe kĭ olmuş şeb-i yeldā-yı vücūd

33 Gāh neyzenler ile nāġme-serāy-ı nāy ol
Gāh şāhidler ile cām-keş-i lā-yı vücūd

34 ʿAşḳ ile bir ġazel inşādına āġāz eyle
K'ola her beyti anıŋ ḳāfiye-ārāy-ı vücūd

35 Ey ḫaṭıŋ meşḳde ḫāme-i imlā-yı vücūd
Dāne-i ḫāliŋ olup noḳṭa-i inşā-yı vücūd

36 Ẕerre-i mihr-i ruḫuŋ düşse eger nāsūta
Ateşinden yaḳılur cümle-i eczā-yı vücūd

37 Bir kere ḫall ola ger zülf-i girih-gīriŋden
Perre perre çözilir nüsḫa-i kübrā-yı vücūd

38 Sāye salsa eger āyīne-i ḥüsne nigehiŋ
Ḫavfıla ḳan yaşarur çeşm-i heyūlā-yı vücūd

39 Yoḳ olur fikr-i dehānıŋ ile nuṭḳ-ı hestī

Var olur ẕikr-i lebiŋle nice biŋ ḳā-yı vücūd

40 Nem ḳaparsa ʿaraḳ-ı nūr-ı ruḫuŋdan ḫurşīd
Ġonce-i nūr şüküft eyleye beydā-yı vücūd

41 İʿtikāf eyleme ʿĀkif gibi varma ʿademe
Ṣāfiyā cehd ḳıl ol badiye-peymāy-ı vücūd

42 Kendiŋi kendiŋ oḳı nüsḫa-i ẓāhirsin sen
Nüsḫa-i bāṭına tā yol bula bepġā-yı vücūd

43 Nefy ü iṯbātını fehm eylese peydā vü nihān
Nūr-ı ẓulmet ile illāya varur lā-yı vücūd

17b

44 Ḳadrdir ḳadrini bil ḫˇāb nedür bīdār ol
ʿĀlem-i cismdedir leyle-i isrā-yı vücūd

45 Çarḫ ėder naʿre-i *rabbī erinīden* güm güm
Ṭūr-ı dil üzre çıḳar her gice Mūsā-yı vücūd

46 Cevherim var ise ʿarż-ı ʿaraż ėtsem de n'olur
Kem ü keyf içre ẓuhūr eyledi dānā-yı vücūd

47 Ḫāk-i pāy-i ḳadem-i Ādem-i maʿnī oldum
Ne tevellā-yı fenāyım ne teberrā-yı vücūd

10

17b **Ḳaṣīde-i dīger**

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün]

1 Biz ʿāṣıḳ-ı ṣūrīde-dil ü bī-ser ü pāyız
Āteş gibi meşʿūl ü hevā gibi hebāyız

2 Dīvāne olur ḥalḳamıza girmese Mecnūn
Taḥrīk-dih-i silsile-i ʿaşḳ-ı Ḫudā'yız

3 Dil-besteyiz ol mertebe maḥviyyet-i ḳayda
Depretme kĭ zencīr-i cünūn içre ṣadāyız

4 *Rabbi erinīden* çekeriz dāmen-i ʿuzlet
Biz v*ādi-i eymen*de *en'allâh*a giyāyız

5 Mirʾāt-ı ʿademde o heyūlā-yı şühūduz
Vāreste-i luṭf u ġażab u ḫavf u recāyız

6 Bir cevheriz aʿrāż-ı kederden müteberrā
Hem-ṣoḥbet-i ẕevḳ ü ṭarab-ı ehl-i ṣafāyız

7 Nūr-ı ḳameriz līk leb-ālūde-i ẓulmet
Nār-ı şeceriz līk ḥaṭab-ı gebr-nümāyız

8 Geh deyrde nāḳūs-zen ü beste-i zünnār
Geh rūy-i keremle yed-i beyżāda ʿaṣāyız

9 Geh ejder-i sāḥir-figenüz muʿciz-i Mūsá
Geh şaṣt-ı ḳaderden atılan tīr-i ḳażāyız

10 Ḥammām gibi sīnemiz āteşgedemizdir
Ḥindū'yuz eger nūr-ı Ḫudā'dan ne cüdāyız

11 Zānūlarımız bāliş-i āsāyişimizdir
Bu vechle ḫˇāb-āver-i çeşm-i fuḳarāyız

18a **12** Ṣūretde hem-āvāz-ı naġam-sāz-ı mecānīn
Sīretde hemān perr-i külāh-ı ʿuḳalāyız

13 Ey hem-reh olan baḳma bu post u bu pelāsa
Şehzādeyiz ammā bu diyār içre gedāyız

14 Ādem dėdigiŋ āḫir-i taʿmīrimüz olmuş
Tārīḫimizi bilsen eger köhne bināyuz

15 Bir nüsḫayız evrāḳımızıŋ yazusı mücmel
Tafṣīline saʿy eyleyene sīne-güşāyız

16 Mümsik giremez bezmimize Ḥātem ise ger
Biz mihr gibi pāy-i kerem dest-i seḫāyız

17 Her çend kĭ bī-diller ile bī-ġarażız līk
Ḫāk-i reh-i erbāb-ı dile nāṣıye-sāyız

18 Ṣūfī ne muḫanneṣ ne müʾenneṣ degiliz biz
Dil-sūḫte-i ṭālib-i envār-ı liḳāyız

19 Ṭaʿn ile girībānımızıŋ çākine baḳma
Ġonce gibi ḫūnīn-ciger ü teng-ḳabāyız

20 Bir dāʿireyiz merkezimiz noḳṭa-i dildir
Yaʿnī o mehe hāle gibi dīde-güşāyız

21 Ol ḥüsn-i cihānsūzda bir nūr-ı żiyāyız[50]

[50] 21, 22, 23, 24, 25, 26 ve 27. Beyitlerin üzeri müellif tarafından çizilmiştir.)

Ol zülf-i girih-gīrde bir ḥalḳa belāyız

22 Ol sāz-ı feraḥ-bīzde bir nār-ı ṣadāyız
Ol nāy-ı hevā-rīzde bir naġme-nevāyız

23 Yā dost deyü her ʿāṣıḳ-ı ṣūrīde çeker ün
Bu tekye-i tevḥīdde bir ism-i nidāyız

24 Āyā nice yüz göstere ol Yūsuf-ı Mıṣrī
Bu şehr-i ġalā-ḫīzde bir ḫāne-gedāyız

25 Ey dilber-i fettān meger kim ḫaberiŋ yoḳ
Mātem-gede-i hicrde bir ḫande-bükāyız

26 Ḫūnīn kefen ile yatarız Kerb-i Belā'da
Ṣāfī gibi tīġ-i siteminle şühedāyız

27 Ḫākister-veş rū-siyehiz gerçī velīkin
Ḥikmetle yine āyine-i ʿaşḳa cilāyız

11

18b **Ḳaṣīde-i dīger**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1. Āh kim yetdi ḫusūfa meh-i tābān-ı kemāl
Vāh kim batdı yere çeşme-i ḥayvān-ı kemāl

2. Söyle ḫuffāş-ṭabīʿatlere pervāz ėtsün
Semt-i ġarba çekilüp mihr-i dıraḫşān-ı kemāl

3. Nice Yaʿḳūb'ı ḳılup Beyt-i Ḥazen'de sākin
Düşdi çāh içre meger Yūsuf-ı Kenʿān-ı kemāl

4. Nice bulsun anı gerdiş ile ġavvās-ı süḫan
Düşdi baḥr-i ʿademe dāne-i mercān-ı kemāl

5. Bir alay ḫar-meniş ü gāv-ḫoriş ėtdi ẓuhūr

Ḳaraçöl yaylasına döndi gülistān-ı kemāl

6. Dīve teslīm olunup ḫātem-i ḥükm-i ʿirfān
Mūra menzilgeh olup taḫt-ı Süleymān-ı kemāl

7. Pāy-māl-i cühelā oldı[51] ṣudūr-ı ʿurefā
Rīşḫand-ı ḫuneṣā oldı dilīrān-ı kemāl

8. Kesb ėder cümle ḥavāvīn gibi ʿaḳl-ı maʿāş
Görmedim kimse k'ola ṭālib-i ẕī-şān-ı kemāl

9. Cūdı cevdir deyu taʿbīr ḳılurlar her yan
Ḥayf kim her baṭ-ı ḫar oldı debistān-ı kemāl

10. ʿAḳl-ı noḳṣān ile kāmil olamaz her nāḳış
Kāmil oldur k'ola sencīde-i mīzān-ı kemāl[52]

11. Ey düşen maʿşer-i cühhāle hemān hem-seng ol
Yoḳsa noḳṣān çıḳarırlar seni ʿudvān-ı kemāl

12. Kāmilim söyleme gel kendini bed-nām ėtme
Ketm ḳıl cevheriŋ ey cevher-i raḫşān-ı kemāl

13. Böyle ḳalmaz felegiŋ gerdiş-i nevbet-bāzı
Müşterīsini bulur āḫiri Keyvān-ı kemāl

14. Burc-ı Ḥūt'ı ṭolaşur ḫāver-i ʿirfāniyyet
Düşer elbet ṣadefe ḳaṭre-i nīsān-ı kemāl

15. Bir gün elbette bulur gūy-ı serin nādānıŋ
Ṣaḥn-ı bāzīçe-i devrānda çevgān-ı kemāl

16. Anda cevlānını gör edhem-i kilk-i fikriŋ
Rāyiż-i ṭabʿıma teng olmasa meydān-ı kemāl

17. Şimdi bir dilber-i Yūsuf-revişiŋ ḫastesiyim
Ṭāḳ-i ebrūsına reşk eylemiş eyvān-ı kemāl

19a

18. Dil-i ʿuşşāḳını ḥabs ėtmede ol şāhid-i nāz
Eylemiş çāh-ı zenaḫdānını zindān-ı kemāl

19. Ḫaṭ degil ʿārıż-ı ālinde gül-i ter ḳoḳlar

[51] اولدى "oldı" iki kere yazılmıştır.
[52] Bu mısranın üstü müellif tarafından çizilmiştir.

Deste deste çıḳarır destine reyḥān-ı kemāl

20. Nevḥa-i hicr-i ruḫuyla o ḳadar ḳalmadı kim
Ḳopa tennūr-ı göŋülden yine ṭūfān-ı kemāl

21. Dilberā şīvegerā nükte-şināş-ı şuʿarā
Ey olan ḥüsn-i cihāngīr ile sulṭān-ı kemāl

22. Ḥüsnüŋ ol mertebe żabṭ eyledi mülk-i ʿaşḳı
Ditreşür ḫavf-ı nigāhıŋ ile ḫāḳān-ı kemāl

23. Dām-ı zülfüŋ o ḳadar dilleri bend eyledi kim
Ḥāliyā medḥiŋ oḳur cümle-i murġān-ı kemāl

24. Sensin ol ġonce-i neşküfte-i gülzār-ı cemāl
Benim ol bülbül-i dil-sūḫte-i nālān-ı kemāl

25. Benim ol ḳumri-i ser-geşte-i bāġ-ı ḥayret
Sensin ol serv-i nihāl-i çemenistān-ı kemāl

26. Sīne-i māh-ı nev üzre çekilen müjgānıŋ
Görinür her biri bir ḫançer-i bürrān-ı kemāl

27. Mübtelā-yı leb-i mey-gūnıŋum ey maʿden-i nāz
Ḫaste-i dīde-i bīmārıŋım ey cān-ı kemāl

28. Nola mıżmār-ı ḳaṣīd*e*mde süvār-ı ḫāmem
Süre bī-māyeleriŋ üstine yekrān-ı kemāl

29. Benim ol ʿāşıḳ-ı Ḥāfıẓ-reviş ü Saʿdī-hūş
Benim ol bende-i mey-ḫ^{v}āre vü rindān-ı kemāl

30. [Cān vėrir görseler idi cereyān-ı ḳalemim
Dem-be-dem reşḥa-i mūyīnine Selmān u Kemāl][53]

31. Ḫār isem dīde-i aʿdāya velī berg-i gülüm
Zīr-i pāy-i süḫan-ı nükte-fehīmān-ı kemāl

32. Nīzedir her süḫanım sīne-i aʿdāya velī
Ney-şeker dėrler aŋa şehd-meẕāḳān-ı kemāl

33. Ėtmişim urmaya seng-i dil-i bed-gūyı hedef
Nola diksem ḳalemim tīrine peykān-ı kemāl

34. Yeter ėt kerkese sen ʿarż-ı süḫan ey Ṣāfī

[53] Bu beytin müellif tarafından üzeri çizilmiştir.

19b ʿAcabā ḳalmadı ṭūṭi-i süḫandān-ı kemāl

35. Ḳılma taṭvīl-i süḫan vaḳt-i duʿādır destiŋ
Açıvir böyle imiş ʿādet-i pīrān-ı kemāl

36. Mihr-i ḥüsni o mehiŋ ėtmeye taḥvīl-i mekān
Tā kĭ ruḫsār-ı muḥabbetde ola ān-ı kemāl

12

27a **Ḳaṣīde-i hezl**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʾīlün mefāʾīlün mefāʾīlün mefāʾīlün]

1 Süvār oldı yine Behrām-ı ṭabʿım esb-i heycāya
Eger Rüstem olursa ḳarşu ḳor mı her fürū-māye

2 Yine tīr-i ḳażā baş ḳoydı şast-ı çille-keş [illegible]üzre
Yine ḳavs-i ḳader çīn ėtdi ebrūsını aʿdāya

3 Yine şemşīr-i bürrān-ı zebān çıḳdı ġılāfından
Kĭ maʿlūm ėde tā ḳaṭʿiyyetini seng-i ḫārāya

4 Elimde ḫāme nīzem her siper menʿ idemez ḍarbın
Ḥuṣūsen kim bulunsun destde bir ḳıl ḳadar māye

5 *Fe-veylun ṣumme veylen* oḳı ol meşʿūme kim ṣaldı
Benim zāġ-ı siyeh-bāl-i yerāʿam ḫışmile sāye

27b **6** Neyistān-ı naẓımda ṭabʿım ol şīr-i jiyāndur kim
Degil kelbe hücūmı ʿayb ider bebr-i sebük-pāya

7 Egerçĭ hicve meyyāl idi kilk-i edhem-i şevḳim
Bıraḳmazdım gire bir böyle vādī-i ḫaṭāyāya

8 Dili żabṭ olmayup ḳırdı zimām u köstegi birden
Boşandı seyyiz-i tedbīr elinden ḳoşdı ṣaḥrāya

9 Żarūr itdi beni hicvine mecbūriyyet el virdi
…[54] kim odur her sūʿa sermāye

10 Beher ḳanden güẕār ėtse vuḥūş u ṭayr u ins ü cin
Huve'd-deyyūṣ başlarlar biribirine īmāya

11 Beher bir ḫānede iskān ėderse 'iffet ü 'işmet
İ'āẕe-ḫˇān ile rıḥlet iderler ṣavb-ı ṣaḥrāya

12 Bulunmaz neng [ü] nāmūs ol bezimde kim odur ḥāżır
Görinür ġayret ol maḥfilde kim ol ṣalmaya sāye

13 Zenān beyninde meşhūr böyle bir ibnüʿz-zināḍur kim
Şeb-i ʿaḳd-i nikāḥ-ı māderinde geldi dünyāya

14 Kemer-bendini çözdükde zeni vaḳt-i zinā görse
Kemāl-i iştihādan meyl ider Mirrīḫ Cevzā'ya

15 Muṣavvir ṣūret-i menkūḥası fercine yetdikde
Ẓuhūr ėtdi elinde ḫāmeden bir kīr iki ḫāye

16 Elinde kīr-i ḫar bulsa kemāl-i irtikābından
Anı küss-i zeninde ṣaḳlar idi ol fürū-māye

17 Müẕekker görinür ger ḳālıbı ẕātı müʿenneṯdir
Melāyik sehven ilḳā eylemişlerdir o ḫünṯāya

[54] (silik)

18 Ėder Mevlā'ya andan istiʿāẕe esfelü's-süflá
O muḫṭīdir teḳaddüm eylemiş İblīs'e biŋ pāye

19 Ḳalemde böyle bir düzd-i sebük-dest idi ol ẓālim
Vėrir ednā refīḳi mekrile rūbāha ser-māye

20 Yazıḳ kim ol vezīr-i nīk-tedbīre ėdinmişdi
Anıŋ gibi ḫıyānet-pīşeyi destinde ser-māye

21 Hezārān āferīn ol dāver-i ẕī-şāna kim bildi
Ne deyyūs olduġun ṭard ėtdi sürdi eski yaylaya

22 O ehl-i beldeye ḥayf ola kim bir böyle ednāyı
Çıḳarırlar oḳuyup bilmeden aʿlādan aʿlāya

23 Anı her kimse bundan böyle ḳullanursa ḫidmetde
Birāder-zādesidür rütbesi ger çıḳsa vālāya

28a **24** Eyā ser-maṭlaʿ-i mecmūʿa-i dīvān-ı maḳbūḥī
Eyā ṣiḳlet viren geşt eyledükçe arż-ı ġabrāya

25 Sen ol meşʾūmsun kim ibtidā ol şīri kĭ emdiŋ
Ne kesbile bilürsün ekl ü şürb itmiş idi dāye

26 Sen ol mekrūhsun her kim seni hicv ėtmeyüp sevdi
O da sen gibi oldı ʿillet-i maʿhūde pīrāye

27 Selāmlıḳda ḳadeḥ-nūş oldıġıŋda gūş dutsaydıŋ
Semāʿ eyler idiŋ her şeb ḥaremde üfrilen nāya

28 Ne eşkāl-i ġarāʾib seyr iderdiŋ ḫˇ[ā]b-gāhıŋda
Liḥāfıŋ başıŋa her gėceler ger çekmese pāya 

29 Ḥarem kör olmaġıŋ ister velī bilmez kĭ ol nā-cins
Eger gözli olursan ḫidmet eylersin aḥibbāya

30 Tüfūdār-ı vilāyet olsaŋ ey bī-ʿār ʿār ėtme
Kibār olduŋ bu yüzle rütbe buldıŋ ey fürū-māye

31 O güne eyledi telvīṣ hicviŋ ġayrı pāk olmaz
Dehānın ḫāme biŋ kez maġfiret baḥrinde çalḳaya

32 Seni pīrāyelendirmek ėdem hicvimle ammā ḥayf
Siyeh-rūya olur mı ḫāl bir vech ile pīrāye

33 Gerek bu hicvile ḳavm ü tebārıŋ intiḫār ėtsin
Sizi bildirdi bu şöhret ile aʿlāya ednāya

34 Teʾeddüb eyledim meydān-ı fuḥşiyyāta at sürmek
Kümeyt-i ḫāme isterdi ʿinānın gerçĭ irḫāya

35 Bu vādīde ṭabīʿat çoḳ ʿibārāt istiʿārāta
Göŋül bend itmedi var iken elde ḫayli ser-māye

36 Kĭ tā fehm eyleye mefhūmını her kim naẓar ḳılsa
Kĭ tā derk eyleye aḥvāliŋi geldikçe imlāya

37 Saŋa benden bu nev-güftār hicvim yādigār olsun[55]
Zebān-ı kilk-i Ṣāfī şöyle pür-naḳş u nigār olsun

13

19b **Bahāriyye**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Yine nevrūz gelüp oldı cihān mīnū-vār
Ḳaldırup raḫt u bisāṭını şitā ėtdi firār

2 Ṣūfi-veş bād-ı bahār aldı başından gitdi
Berfden ṣarmış iken başa ʿimāme kühsār

3 Aṭlas-ı sebzi kesüp biçdi ḳad-i nevrūza
Düzdi ḫayyāt-ı felek rişte-i bārāndan tār

4 Hep civān oldı nebātāt-ı zemīn pīr-i felek
Arada berd-i ʿacūzın görüp ėtmez mi [kĭ] ʿār

5 Ḳıldı iḥyā ḳamu dil-mürde olan eşcārı
Ėtdi icrā dem-i ʿĪsā'yı bugün bād-ı bahār

6 Ḳalmasun ʿuḳde göŋüllerde açılsun diyerek
Müşkil-i gülşeni ḥall eyledi hep nāḫun-ı ḫār

7 Sebzden rūy-i zemīn oldı zümürrüd-āsā
Nola fīrūze gibi olsa sipihr-i devvār

8 O ḳadar ḳalmadı reftār ėde serv-i çemeni
O ḳadar ḳalmadı raḳṣ eyleye hep bīd ü çenār

[55] Bu beytin kafiyesi değişiyor.

9 Çāk ėdüp pīrehen-i sebzini hep ġonce vü gül
Açılup öyle kĭ dünyāyı ḳılup ġāliye-bār

10 *Haẕihi cennetu ʿadnin* deyü feryād eyler
*Tecri min tahtihe'l-enhār*ını gördükçe hezār

11 Yazdılar nāme'i minḳārile gülnār üzre[56]
ʿAndelībān-ı çemen *min şeceri'l-aḫżari nār*

12 Ser-i şemʿ üzre dönen bezmde pervāne ṣıfat[57]
Ṭolaşır başına kevkeb deyü serviŋ aḳmār

13 Ḫāk-i Cem'den ṣıfat-ı cāmını almış çıḳmış
Lāleler yaʿni kĭ cām-ı Cem'i ḳılmış iẕhār

20a **14** Cām-ı zerrīnini nergis ṭabaḳ-ı sīm üzre
Ḳoydı ḳaldırdı başa dir kĭ budur her nem var

15 Her çiçek destine bir sāġar alup dutmuş dėr
İç mey-i nāb kĭ yoḳ gerdiş-i gerdūna ḳarār

16 Sāḳiyā serv gibi sen de ṣurāḥiyle yeŋi
Leb-i cūda diki vėr tā dutalum bezm ü kenār

17 Āb-ı ḫuşka dökivėr āteş-i ter şuʿlelerin
Yaʿni ṭoldır mey ile cām-ı bilūrı gül-vār

18 Ben-i ġam-dīdeye ṣun ḳaldır ayāġı ḳaldır
Ṣayḳal-ı mey ile mirʾāt-i göŋülden jengār

[56] Müellif önce "evrāḳ-ı güle" şeklinde yazmış; sonradan üzerini çizerek "gülnār üzre" şeklinde değiştirmiş.
[57] "dönen" ifadesi sonradan ilgili yerin üst kısmına müellif tarafından eklenmiştir.

19 Neyşekerden alayım destime tā kim ḫāme
Yāsemen bergine taḥrīr ėdeyim k’ey dildār

20 Muṭrib ü ṣāḳi vü sāz u ney ü ney bāġ u bahār
Hem gül ü hem mül ü hem bülbül ü hem bī-aġyār

21 Pür olup gevher-i şebnemle kefi ezhārıŋ
Müjde-i maḳdemiŋe eylemek içün īṯār

22 Seyre çıḳ gülşene vėr reng-i ruḫıŋla ḫaclet
Naẓar ėt nergise tā ḫaşre dek olsun bīmār

23 Sīne-i lāleye bir germ nigehle dāġ ur
Sünbülī zülfiŋ ile perīşān eṭvār[58]

24 Erġuvān kendini nisbet dėr imiş ʿārıżıŋa
ʿĀrıżıŋ göster aŋa ḳıl anı şermende-i kār

25 Beŋzedirler ne revā reng-i ruḫuŋ verd-i tere
Oldurur ġonce-i gülzāra bu zāyide-i ḫār

26 Żāyiʿ ėtmiş mi meger bāġda būy-i zülfüŋ
Göz diküp ḫāke benefşe arıyor leyl ü nehār

27 Ṣaff-ı reyḥān dime kim vaṣf-ı ḫaṭıŋdır yazmış
Ḫaṭṭ-ı reyḥāni ile ṣafḥa-i gülzāra bahār

28 Āb-ı cūlar dime kim geşt ḳılan gülzārı

[58] Vezin/Eksik kelime

Ġam-ı hicriŋle aḳar dīdelerimden enhār

29 Gül ü gülşenle açılmaz girih-i miḥnet-i hicr
Zāʾil olmaz mey ü muṭrible ġumūm-ı dil-i zār

30 Ṣāfi-i ġam-zedeŋe raḥm ḳıl ey ġonce-i nāz
Gül gibi bülbüliŋe sen daḫı göster dīdār

20b **31** Tā açam dest-i duʿā bārgeh-i Sübḥān'a
Sürem evvel yüzümi ḫāke diyem yā Settār

32 Tā kĭ gülzār-ı cihān içre çevirür dāʾim
Döndüre birbirini faṣl-ı ḫażān ile bahār

33 Nūr-ı ḳudretle füzūn eyle fürūġ-ı ḥüsnüŋ
Ḫaṭdan āyīne-i ruḫsārıŋa ḳondurma ġubār

14

21b **Ḳaṣīde-i nā-tamām**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ey sipihr-i maʿrifet üzre meh-i rūşen-żamīr
Ey ʿuṭūfet mesnedinde hem efendī hem emīr

2 Sensin ol ʿārif maʿārif nüsḫa-i ẕātıŋda cemʿ
Sensin ol kāmil kelāmıŋdır kemāle dest-gīr

3 Bāl-i ʿAnḳā āsitānıŋ içre bir kemter bisāṭ
Dergehiŋde şehper-i perr-i Hümā ferş-i ḥaḳīr

4 Ḫāk-i pāyiŋ rūşenā-baḫşā-yı çeşm-i pür-remed
Feyż-i luṭfuŋdan ider kesb-i feraḥ cān-ı faḳīr

5 ʿĪd-i ekber-veş cemāliŋden meserret cilve-pāş
Nūr-ı aẕher-veş cebīniŋ maşrıḳ-ı ṣubḥ-ı aḫīr

6 Ḥilmiŋ ol rütbe eger bir kez nigāh ėtse olur
Ser-te-ser yaḫ-beste çarḫ nār kürre-i çarḫ-ı eṣīr

7 Ẕātıŋa bulmaz mümāṣil günde biŋ dönse felek
Hīç bulur mı āfitāba kimse mānend-i naẕīr

8 Medḥiŋ ėtdikçe gelür endīşeden būy-i gül-āb
Vaṣfıŋ itdikçe devātımdan ḳoḳar ʿıṭr-ı ʿabīr

9 Aldı āmālini elṭāfıŋla nice şeyḫ ü şāb
Buldı maḳṣūdını iḥsānıŋla çoḳ bernā vü pīr

15

25b **Ḳasīde-i nā-tamām şitāʿiyye**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

1 Öyle yaḫ-beste-i ṭūfān-ı şitā oldı cihān
Oldı baṭ beyża-i fūlād-ı ḥabāb içre nihān

2 Esdi bir bād kī ḫāk üzre hübūṭ ėtdigi dem
Nār-ı Nemrūd'ı aŋup āb-ı Ḫalīlüʿr-Raḥmān

3 Ḳopdı çün beyn-i mevālīdde daʿvā vü sitīz
Geldi maġlūb cemādāta nebāt u ḥayvān

4 Şikem-i māder-i eşcārda eṭfāl-i ṣemer
Āteş-i vādi-i Eymen'den ėder istīmān[59]

[59] "ėder" ifadesi kırmızı ile yazılmış.

5 Baḥr-i ’Ummān ṭaş atar semt-i yem-i müncemide
Kūh-ı Ḳandīl’e urur ṭaʿne Ḥicāz içre Ebān

6 Oldı her serv-i sehī berf ile bir dīv-i sefīd
Her bir eşcār vėrir ḳalʿa-i billūrı nişān

7 Ṭondı āyīnede her ʿaks kĭ yüz gösterdi
Resm alınmış gibi mirʾātda ḳaldı bī-cān

8 Merdüm-i dīde ḳaçup girdi gönül ḫalvetine
Ḫavfdan oldı perī gibi gözümden pinhān

9 Güşe-i dūzaḫa cān atmadur ehl-i behişt
İlticā eylemesün Mālik’e nėtsün Rıḍvān

26a **10** Şimdi dūzaḫ görinür ehl-i ʿaẕāba cennet
Şimdi cennet görinür ehl-i ṣafāya nīrān

11 Ditreşürler bu bürūdet ile ḫāk-i emvāt
Olsa nebbāş ʿaceb görme melāʾik bu zamān

12 Cān fedā eyler eger görse şihābı İblīs
Baġrına başar eger bulsa rücūmı Şeyṭān

13 Ḳahḳarī başını sürāḫa çeküb mārile mūr
Yaʿni kim oldı ricāl ile müsāvī nisvān

14 Kehrübā bağladı ḳollarına berg-i zerdi
Gūyiyā kim ṣemer-i gülşeni dutmış yereḳān

15 Ḳaʿr-ı deryāda ḳanı ḳaçdı yüzinden göricek
Böyle bir furtına-i berd-i ʿaẕīmi mercān

16 Öyle mā-beyne bürūdet bıraḳup berd-i ʿacūz
Duḫter-i bikr-i reze baḳmaz olup pīr-i muġān

17 Germ bāzārı şarābıŋ nice serd oldı görüŋ
Buz ṣanur cām-ı bilūrı ele almaz rindān

18 Ḫum-ı bāde gėçinür bezmler içre ṣoba
Kāse-i mey dutılur manḳal-ı ḫākister-dān

19 Biŋ çemen lāle diker her ʿalev-i cevvāle
Biŋ ṭabaḳ gül getürür her şerer-i āteş-dān

20 Ḳapanup meygede āteşgedeler oldı güşād
Şimdi āteş ṭapınur gūşe-be-gūşe yārān

21 Erbaʿīn geldi deyü çilleye girdi zāhid
Ḫamsīn olsa daḫı baş çıḳarır mı Şeyṭān[60]

22 Ṣanma pervāne döner başına şemʿiŋ giceler
Iżṭırābından atar āteşe cānın ḥayvān

23 Böyle bir buzladı baḥr ü ber olup leb-ber-leb
Dime ḳablubaġa her māhi-i miskīn bir evān

24 Ṣanma bārān ṣaçılan ḫāke o gözyaşlarıdır

[60] Vezin

Olmuş eṭfāl-i nücūm şiddet-i deyden giryān

25 Berḳ ẕann ėtme vėren şuʿle seḥābı yaḳmış
Serdden cān ısıdır mihrile māh-ı tābān

26 Zemherīr ile meger yek-dil imiş ʿunṣur-ı bād
Ḫāk ü āb āteş olup işbu sebebden lerzān

27 Dutsa ḥummā-yı esed germ olamaz endāmı
Ḥūt'ıŋ āġūşına ger girmese şems-i tābān

26b **28** Öyle bir ḥālete döndürdi cihānı sermā
Ditreşür serdden elḳışşa cenīn içre cenān

29 Ḳışda ṣoyġın vėren ādem gibi ditrer eşcār
Cāmesin rehzen-i dey ṣoydı bıraḳdı ʿuryān

30 Maḫż-ı āteş iken ʿuşşāḳa ruḫ-ı gülnārı
Şimdi ṭondurma ṣatar şīr ü şekerden cānān

31 Çarḫ ṭondurdı ṣaçaḳlardan aḳan ābları
Mūmçı dükkānına döndürdi Sitānbūl'ı hemān

16

Ḳaṣīde[-i] medḥ ü ẕemm-i nā-tamām (28b)

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün]

1 İsterdi beni rām ide bir şūḫ-ı sitemger
Kim cilvesi dīvāne ṣıfat ʿişveleri ḫar

2 Bernā gibidir rengi velī pīr-i müşekkel

Ṣurnā gibidir ṣavtı velī bā-def ü mehter

3 Leb-ḫuşk [ü] şikem-meşk ü dehen-cāyif ü ḫāyif
Çeşm-aḥvel ü ʿārıż-keh ü ruḫsārı mücedder

4 Seg-dest ü süḫan-pest ü sürīn-lāġar u kec-pāy
Bed-ḫulḳ u bed-endām u bed-endīş ü bed-aḫter

5 Ḫam-ḳāmet ü muḳʿansis u müstaḳbeḥ ü mekrūh
Bir böyle meges-ṭabʿ u meges-pāy u meges-ser

6 Ebrūsını yād eyler olursam dökilür mūy
Müjgānını vaṣf eyler isem dīdem olur ter

7 Medḥ eyler isem ger ṣıfat-ı zülf-i dürüştin
Ḫavfum bu kĭ feryāda gele cümle düm-i ḫar

8 Maḫṭūṭ cebīninde ḫaṭ-ı *ḳabbaḥakAllâh*
Mektūb dudaġında kĭ *yā ʿabs taṣadder*

9 Gūş olsa ser-ā-pā ten-i mecẕūmı işitmez
Bir ḥarf ger ursan niçe bin kūs-i Sikender

10 Hem emles ü hem aḫneṣ ü hem puşt hem aḥbeṣ
Her dem pes ü pīşi ṭoludur lūṭi vü ezʿar

11 Bu ḫulḳ u bu endām u bu eṭvār ile dāʾim
İsterdi dil-i nāzükümi celb ide mużṭar

12 Dirdi kĭ benim āfet-i Çīn fitne-i Māçīn

Dirdi kĭ benim vaṣfım ile pür niçe kişver

13 Dėdim aŋa var ṭurma savul benden yoḳsa[61]
Açma dehen-i hicvim eyā aḥmaḳ u ebter

14 Ben bir güzel-i lāle-ruḫuŋ ʿāşıḳıyım kim
Rūḥü'l-ḳudüs'e cilveler ü ʿişveler eyler

29a

15 ʿĀlem ġam-ı ʿaşḳıyla bütün vālih [ü] şeydā
Būy-ı ḫam-ı zülfüyle cihān cümle muʿaṭṭar

17

21b **[Ḳaṣīde-i dīger][62]**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ṣāfiyā ʿaṭf-ı ʿinān it ḳılma taṭvīl-i süḫan[63]
Kim virür ṭūl-ı süḫan taṣdīʿ yāḫūd meyl-i ḫˇāb

2 Vaḳtidür dest-i edeb dergāh-ı Ḥaḳḳa açmaġa
Ṣıdḳile tā kim duʿā olsun ḳarīn-i müstecāb

3 Āfitāb-ı ḫāfıḳayn tā şarḳ u ġarbı devr ile
Gāh refʿ ėde niḳābın geh tevārīdür ḥicāb

4 Sāye salsun ʿāleme bāl-i hümā-yı devletiŋ
Vāyelensün māye-i luṭfıŋla her ʿālī-cenāb

5 Rü'yet-i baḫtıŋ iki ʿālemde olsun ser-firāz
Olasan ceddiŋ Resūlullāh ile yevmü'l-ḥisāb

---

[61] Vezin
[62] Bu şiirin baş tarafı eksik.
[63] Yazmada … kasidesinin devamı imiş gibi görünen bu şiir… baş tarafı eksik olabilir

18

92b **Bahāriyye-i nā-temām-ı Ṣāfi**[64]

1 Ṣod mevsim-i bahār ez şeb fuzūn nehār
Ey yār-i gül-ʿiẕār gīsū zi ruḫ ber ār

2 Bisyār ez in mepīç in kākül-i siyeh
Bisyār ez an metāb ān zulf-i tāb-dār

3 Çeşm-i nigāh-ı to yek deşt bebr u şīr
Ey zulf-i ḫaṭṭ-ı to yek ḫıṭṭa mūr u mār

4 Ruḫsār u ʿārıẕet yek Belḫ tāze-rū
Laʿl-i leb-i to rāst yek Ḳandehār yār

5 Zulfet girih zede ber tīġ- ebruvān
Kes muşt mī zened ber nūk-i Zulfikār

6 Burḳaʿ zi rū fiken ber gul neżāre kon
Mıḳnaʿ zi ser be dār kon seyr-i lāle-zār

7 Bulbul be şāḫ-i gul ḥˇāned ṣıfāt-i mul
Ez luṭf-i Ḥak teʿāl ez faẕl-i Kirdigār

8 Âyed ṣadā-yi mey ez rāst u çepp-i bāġ
Ḳulḳul zi her yemīn ġulġul zi her yesār

[64] Bu şiir " Kasīde-i nā-temām-ı Sāfī" ve "Bahāriyye-i nā-temām-ı Sāfi" başlıkları altında iki yerde yer almaktadır. Biz başlık olarak "Bahāriyye-i Nā-temām-ı Sāfī" başlığını tercih ettik.

TARİHLER

79b **Eczā-ẖāne güşādında söylenilen tārīḫdir**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün]

1. Cenāb-ı ḥażret-i Maẓhar vezīr-i maʿdelet-güster
Duʿā-yı millete maẓhar niẓām-ı devleti muẓhir

2. Açınca sāye-i luṭfı bu eczā-ẖāneniŋ bābın
Teşekkürle ahāli oldılar yek-dīgere muẖbir

3. Görince bendesi Ṣāfī dėdi cevherli bir tārīḫ
Ėdüp şükr ehl-i belde bu eczā-ẖāneye bir bir

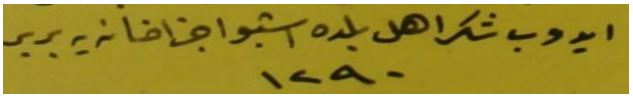

1290

2

61b **Boya-ẖāne ḳaraḳol-ẖānesine yapılan tārīḫdir**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1. Nām-ı şāhāneyi iʿlān ile Hāşim Pāşā
Yapdurup olmuşiken mezbelelik işbu maḥal

2. Çıḳarup cevher-i tārīḫin o demde Ṣāfī
Ḳaraḳol-ẖāne bu mevḳiʿde dėdi düşdi güzel

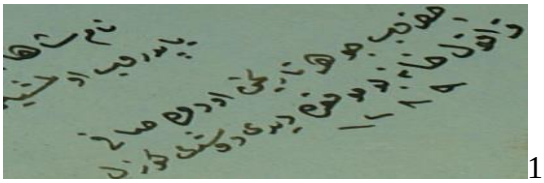

1289

3

89a **Tārīḫ-i ḳışla-i debboy der-Kerkük**

[- **.** - - / - **.** - - / - **.** - - / - **.** - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1. Pādişāh-ı baḥr ü berr ʿAbdü'l-ʿazīz-i tāc-ver
Ol şehenşāh-ı ʿasākir-perver ol māh-ı münīf

2. Ẓıll-ı ʿadli olmasun zāʾil başından kimseniŋ
Dāʾimā bünyād-ı mülki ola ʿadlile raṣīf

3. Yapdurup fermān-ı ʿālīsi beher bir mülkde
Ceyş-i manṣūra birer debboy-ı raʿnā vü ẓarīf

4. Şehrizūr'uŋ ceyş-i manṣūr-ı redīfiyçün daḫı
Eyledi īcāb inşā ola bir cāy-ı laṭīf

5. Ḥażret-i Nāfiẕ o pāşā-yı ferīḳ-i ʿadl ü dād
Yapdırınca bu binā-yı ʿāliyi pāk ü naẕīf

6. Üç nefer geldi hemān Ṣāfī dėdi tārīḫini
Baḳ ne aʿlā oldı inşā işbu debboy-ı redīf

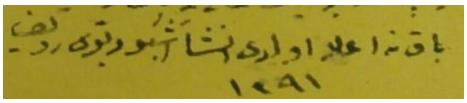

1291

4

131a Ve Salāḥiye'de bir sene içinde Köysancaġı'nda inşā olınan ḳışlalara söylenen tārīḫdir

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1 Cenāb-ı Ḥażret-i ʿAbdü'lḥamīd Ḫān-ı cihān-pīrā
Kī ʿaṣrı münḥaṣırdur her ṭaraf iʿmār u inʿāma

2 Sikender-mülk ü Cem-temkīn serīr-ārāy-i ʿOṣmānī
Ṭurur temkīn-i sulṭānīsi ḳarşu kūh-ı Ehrām'a

3 Yapıldı mülkiniŋ her mevḳiʿinde ʿaskere maḫṣūṣ
Sarāylar ḳışlalar itsem ḥesābın gelmez itmāma

4 Bu mevḳiʿde daḫı bir ḳışla inşāsı ėdüp īcāb
Yapıldı işbu ḳışla āferīn olsun bu iḳdāma

5 Elinde ḫāme Ṣāfī bir nefer çıḳdı dėdi tārīḫ
Ne aʿlā oldı inşā baḳ bu ḳışla cünd-i İslām'a

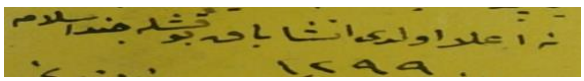

1299

5

89b **Tārīḫ-i Köpri Ber-Ser-i Çāy-ı Kerkük**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 İki üç biŋ senedür olalı bu şehr binā
Ḥākim olmuş aŋa bunca vüzerā vü ümenā

2 Kimseler şimdiye dek elzem iken inşāsı
Olmamışdı bu mübberrāta muvaffaḳ aṣlā

3 ʿAṣr-ı mesʿūd-ı ʿAzīzīde kĭ ol ʿaṣr-ı ʿAzīz
ʿAdl ü iʿmār ile ḳılmış idi mülki ber-pā

4 Ḥażret-i Nāfiẕ o pāşā-yı ʿimāret-pīşe
K'eylemiş cümle ḳumandanlara nāmın iʿlā

5 Sedd-i Yeʾcūc gibi baġladı bir sedd-i sedīd
Himmeti sünnet-i İskender'i ḳıldı iḥyā

6 Ḳudret ü himmetin aḫlāfına bildirmek içün
İşbu köpriyi numūne deyü itdikde binā

7 Hātif-i ġayb mücevher dėdi Ṣāfi tārīḫ
Yapup iḳbāl ile bu köpriyi Nāfiẕ Pāşā



1292

6[65]

96a

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ḥażret-i Feyżī o pāşā-yı celīlü'l-menḳabe

[65] Not: Musul Valisi Feyzi Paşa zamanında Musul'da matbaanın açılışına söylenen tarih.

Vāli-i ʿālī o destūr-ı maʿārif-ictihād

2 Şeh-per-i Cibrīl'den taḥrīre midḥatde ḳalem
Olsa şāyāndır sevād-ı zülf-i ḥavrādan midād

3 Batdı devrinde ebāṭīl çıḳdı meydāna ḥuḳūḳ
Ḳurtılup ḫāṣıl zamānında taʿassüfden ʿibād

4 Gice gündüz naḳd-i fikrin ṣarf ider āsāyişe
Ḥaḳ muvaffaḳ ide efkārında yoḳ başḳa murād

5 Fikri terfīh-i ahāli ẕikri taʿmīr-i bilād
Kārı teşvīḳ-i maʿārif iʿtiyādı ʿadl ü dād

6 Mūṣul'a olduḳda vālī ėtdi merkez ittiḫāẕ
Şehr-i Kerkūk'i ahālisin ḳılup fīʿl-cümle şād

7 Ḫalḳa teşvīḳ-i fünūn içün açup bir maṭbaʿa
Ėtmemişken böyle bir iḥsānı aṣlā kimse yād

8 Ḳalb-i ʿālīsi mükedder olmaya bir devrde
Eyleye Mevlā felek devri ḳadar ʿömrin ziyād

9 Bendesi Ṣāfī teşekkürle dėdi tārīḫini
Maṭbaʿa bu yılda Şehrizūr'da oldı güşād

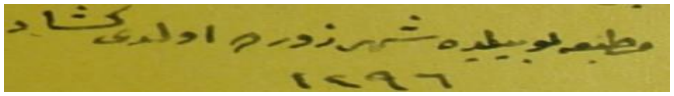

1296

7

97a **Sarāy derūnında żābıṭa içün yapılan dāʾireye söylenen tārīḫdir**

[- - . - / - - . - / - - . - / - - . - müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün]

1 Sulṭān[-ı] Maḥmūdü’s-siyer ʿAbdü’l-ḥamīd-i tāc-ver
Ḥükmi revān cāʾiz disem hem bāṭına hem ẓāhire

2 Ḫayli devāʾir her ṭaraf ʿaṣrında yapıldı eger
ʿAdd olsa bir bir ḥāṣılı ṣıġmaz ḫayāl ü ḫāṭıra

3 Żabṭiyye ālāyı içün inşāsı īcāb eyleyüp
Bu mülkde bir dāʾire hem-çün maḥāll-i sāʾire

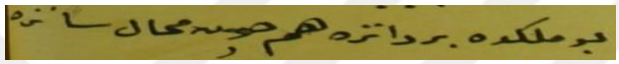

8

107a **Mūṣul Ġazetesi’ne söylenen tārīḫdir**

[. - - - / . - - - / . - - mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün]

1 Cenāb-ı Ḥażret-i ʿAbdü’l-ḥamīd Ḫān
Şeh-i ġāzī vü sulṭān-ı mükellel

2 Ḫudā manṣūr ide rāyāt-ı ceyşin
Umūr-ı pādişāhīsini eshel

3 İdüp Ḥadbā’ya bir vālī-yi ʿālī
Ḥasan Taḥsīn Pāşā-yı mübeccel

4 Ne vālī ḫulḳı mecbūl-i ʿadālet
Ne vālī ṭabʿı ḥüsni gibi ecmel

5 ʿAvārif ẕāt-ı pāki ile mücmel
Vücūduyla muʿarreff hep mufaṣṣal

6 Cihān-ı maʿdelet mülk-i ḥaḳāyıḳ
Yem-i elṭāf u insān-ı mükemmel

7 Disem ḥallāl-i müşkil aŋa cāʾiz
Yanında müşkilātın cümlesi ḥal

8 Ne luṭf itdi bilür misin meger sen
Hele bir ḫoş saŋa taʿrīf idem gel

9 Vilāyetler ėdüp teşmīr-i sāʿid
Niçe yıldan berü urmışdılar el

10 Cerīdeyle maʿārif neşrine hep
Faḳaṭ Mūṣul idi ḳalmışdı mühmel

11 Görince ḥāli ol ẕāt-ı mufaḫḫam
İdince şehri teşrīfiyle ecmel

12 Hemān tertīb ėdüp ālāt-ı ṭabʿı
Esās-ı maṭbaʿa olduḳda ekmel

13 Başıldı nām-ı Mūṣul'la cerīde
Olındı neşr eṭrāfa mükemmel

14 ʿAvārif nāmesin ṭaġıtdı ḫalḳa
Maʿārif defterin neşr itdi ekmel

15 Ṣadā-yı maḥmidet çıḳdı semāya
Çeküp ṣavt-ı teşekkür çarḫa mücmel

16 Ḫudā çoḳ görmesün Sulṭān Ḥamīd'e
Bu ẕātı gel duʿāya açalum el

17 Teşekkürle dėdim tārīḫ Ṣāfi
Bu luṭfa çoḳ teşekkür idelüm gel

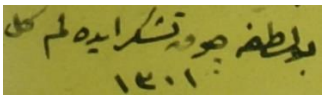

1301

9

119a **Çay'a muttasıl mevḳiʿde meydān-ı ġılāl u ḳahve-ḫāne ve boy*a*-ḫāne ve dekākīn ü südde binā olındıġına söylenen tārīḫdir**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ḥażret-i ʿAbdü'l-ḥamīd Ḫān şehriyār-ı bī-hemāl
Sāye-i ʿadlinde maʿmūr olmada kūh u tilāl

2 Vāli-i ʿālīsi yaʿni kĭ Münīr Pāşā kĭ Ḥaḳ
Eylemiş ẕātın bu millet içre pür-feyż ü kemāl

3 İftiḫār-ı mülk-i milletdir ferīḳ-i nām-ver
Şekl-i tīġın gösterir her māh çarḫ üzre hilāl

4 Maḫlaşı veş şehri ser-tā-pā münevver eyledi
Her ṭaraf fānūslarla ol vezīr-i bī-miṣāl

5 Bendegānından ʿÖmer Āġā reʾīs-i memleket
Emri üzre eyledi himmet o memdūḥü'l- ḫışāl

6 Bu bināyı vażʿ u teʾsīs itdi bu mevḳiʿde hem
Köpri üzre Ḳalʿa'dan açdı ṭarīḳ-i iʿtidāl

7 Evveli tām u ṣoŋı Ṣāfī mücevher bi’ż-żarūr

İkki tārīḫ eyledüm inşād çıḳdı sāl-i ḥāl

8 İşbu boyḫāne bu ḳahve bu deḳāḳīn süddede

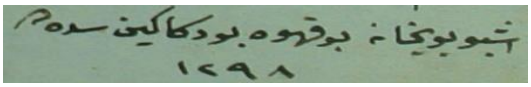

1298

Çoḳ güzel yapıldı baḳ bir de bu meydān-ı ġılāl

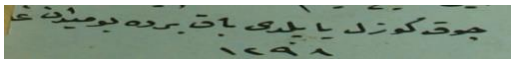

1298

10

119b Kerkük’de Bulaḳ Maḥallesi’nde Ḥācı Aḥmed Aġā Cāmiʿ-i Şerīfi Muṣṭafá Aġa ṭarafından müceddeden inşā vü tāʿmīr olındığına

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1 Hidāyet işbu dārü’l-kesbde bir ʿabdine virse

Bunuŋ gibi ider ḫayrāta maẓhar Ḥażret-i Mevlā

2 Bu cāmiʿ çoḳ zamāndan münderis olmuşdı ḳalmışdı

Bunuŋ iʿmārına bir kimse himmet itmedi aṣlā

3 Ḫulūṣ-ı ḳalbile niyyāt-ı ḫālişle ėdüp himmet

Ḳılup taʿmīr ü tecdīd işbu beyti Muṣṭafā Āġā

4 Gelüp üçler dėdi luṭfile maʿnen Ṣāfiyā tārīḫ

Biŋ üç yüz birde bir de yapdılar bu beyti pek aʿlā

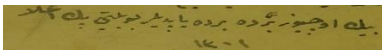

1301

11

120b Şāṭırlı’da Şeyḫ ʿAbdü’lbāḳī’niŋ tecdīd itdigi cāmiʿe söylenen tārīḫdir

[- . - - / - . - - / - . - - / - . – fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ḥabbeẕā bu cāmiʿ-i ʿālī binā-yı dil-güşā
Eylesem teşbīh anı Beyt-i Muʿallā'ya sezā

2 Münderis olmuşdı ḳalmış idi ḫayli sāl idi
Yoḳ idi bir kimse taʿmīrine itsün iʿtinā

3 Şeyḫ ʿAbd'ülbāḳi ol şeyḫ-i ṭarīḳ-i Ḳādirī
Mürşid-i kāmil kerīmü'ṭ-ṭabʿ ẕāt-ı bī-hevā

4 Ṣarf-ı naḳd-i himmet ü beẕl ü cūd ü māl ile[66]
Ṭarz-ı nevle eyledi tersīm anı itdi binā

5 Herkes olmaz bu gibi ḫayrāta maẓhar bu daḫı
Bir hidāyetdir kime isterse Ḥaḳḳ eyler ʿaṭā

6 Bir müʾeẕẕin Ṣāfi tārīḫin dėdi itdi nidā
Gel bu mescidde ṣalâtı vaḳtile eyle edā



1303

12

128a **Ṭuzḫurmatū Cāmiʿi tārīḫi 128a**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Pādişāh-ı baḥr ü berr ʿAbdü'l-ḥamīd-i tāc-ver
Hem imāmü'l-müslimīn ü hem emīrü'l-müʾminīn

2 Niçe emlāk-i hümāyūnında bu maʿbed gibi
Yapdı mekteblerle zīnet ile raʿnā vü metīn

[66] Vezin

3 ʿAvn-i ehlullâha maẓhar ola her bir emrde
Nuṣret-i teʾyīd-i Ḥaḳḳ'a dāʾimā olsun ḳarīn

4 Ṣıḥḥat-i ʿömri füzūn ola ʿulüvv-i devleti
Tā kĭ devr eyler zemīn ḥavlinde nüh ṭāḳ-ı berīn

5 Bir müʾeẕẕin geldi Ṣāfī söyledi tārīḫini
Mekteb ile yapdı bu beyti İmāmü'l-müslimīn



1309

13

131a Mīr-alay Tevfīḳ Beg'iŋ Aḫi Ḥüseyin Maḥallesi'nde binā itdigi ḫānesine söylenen tārīḫ-i laṭīfdir

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ḫāne-i nev-ṭarḥ u zībā kim esās u bünyesi
ʿAdn içün göstermede çeşm-i ḥaḳīḳat-bīne rāh

2 ʿÖmri olduḳça bu bünyān-ı nevi bānīsine
ʿİzz ü ṣıḥḥatle mübārek eylesün ẕāt-ı İlâh

3 Dėdim itmāmında Ṣāfī cevherīn tārīḫini
Yapdı dı bu ḫāneyi Tevfīḳ Beg bi'l-ʿizz ü cāh

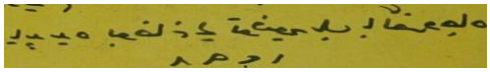

1298

14

130b

[- - . - / - - . - / - - . - / - - . - müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün]

1 Emr oldı teʾsīse hemān ḳaç gün geçüp buldı ḫitām
Meʾmūrı taḥsīne sezā lāzım teşekkür āmire

2 Gördükde Ṣāfī ben daḫı sürʿatle tārīḫin dėdim

İnşā olındı çarçabuḳ gel gör bu bālā dāʾire

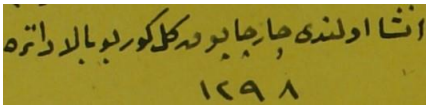

1298

15

120b

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

1 Emīn Efendi o ʿālī-cenāb u ʿālī-cāh

İdince ṭarḥ-ı bināsın bu ḫāneniŋ ekmel

2 İki cihetle biri Ṣāfiyā dėdi tārīḫ

Biŋ üç yüzünde binālandı işbu ḫāne güzel

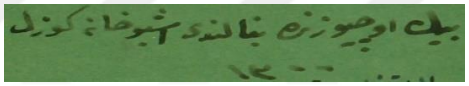

1300

16

24a İnce انجه ʿAlemdār-zāde Meḥmed Paşa'nıŋ maḫdūmı Maḥmūd Beg'iŋ oġlınıŋ vilādetine tārīḫdir

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Eyler iken bir gice diḳḳatle seyr-i āsumān

Maṭlaʿ-ı şems ü ḳamerden ḳıldı bir kevkeb ḳıyām

2 Pertevinden ṣābit ü seyyāre oldı nā-bedīd

Şuʿlesinden yetdi nūr-ı māh u ḫurşīde ẓalām

3 Söyledim āyā kimiŋ bu kevkeb-i ferḫunde-pey

Yā kimiŋdir bu müşaʿşaʿ necm-i ferruḫ-ruḫ be-nām

4 Söyledi pīr-i ḫıred kim ḥażret-i Maḥmūd Beg'iŋ
İtdi bir ferzendi gülzār-ı cihān içre ḫırām

5 Ān kĭ dīdī necm-i baḫt u ṭāliʿ-i mesʿūd-ı ūst
Ṣānallâh ʿan-ʿuyūni'n-nāsi ve şerri's-seḳām

6 Bu feraḥla lafẓan ü maʿnen dėdim tārīḫini
Mışraʿ-ı ūlāda şānīsi daḫı ḥüsnü'l-ḫitām

7 Biŋ iki yüz yetmiş altı çıḳdı bir tārīḫ-i tām

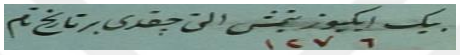

1276

Geldi dünyāya Muḥammed Nūri Beg bā-iḥtişām

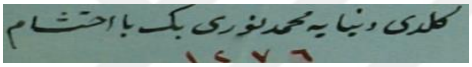

1276

17

24a Ṭıfl-ı meẕkūra meyl ü muḥabbetim ziyāde oldıġından bu āyet-i kerīmeden daḫı bu āyet istiḫrāc olunmuş

1 *Vel'leẕīne āmenū eşeddu ḥubben lillâhi*

1276

18

24a Tārīḫ-i vilādet-i duḫter-i Şeyḫ ʿĀrif

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1 Ararken gūşe gūşe ḳalbimi tārīḫ içün Ṣāfī
Verā-yı perdeden ʿiffetlü ḫānum çıḳdı tārīḫi



1277

19

24a Tārīḫ-i vilādet

[. . - - / . . - - / . . - - / . . – feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Söyledim ben daḫı Ṣāfī gicede tārīḫin

ʿĀleme şām ḳadem baṣdı Süleymān ʿĀrif

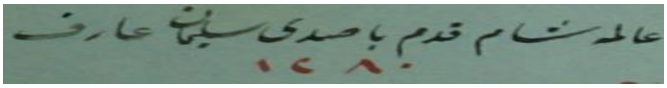

1270

20

25a **Tārīḫ-i vilādet**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ẓulmet-i ġamda yaturken baʿżı diller pür-ḥazīn

Gülsitān-ı ʿāleme baṣdı ḳadem bir meh-cebīn

2 Böyle bir sūr ü meserret ṣaldı ṣaḥn-ı ʿāleme

ʿĪd-i aḍḥāya dönüp pāk-i ḳudūmundan zemīn

3 Mehdini māh-ı nevinden itdi ger dirsem n’ola

Ṭalʿatın gördükde gösterdi felek māh-ı nevin

4 Dāver-i vālā-himem yaʿnī Ḥüseyn-i aḥseniŋ

Ṭoġdı bir ferzend-i vālā-gevher[i] çün ṭıfl-ı çīn

5 Ṣāfiyā ben de duʿā ile dėdim tārīḫin

Dehr-i pür-āşūbdan ʿAbdü’ṣ-ṣamed olsun emīn

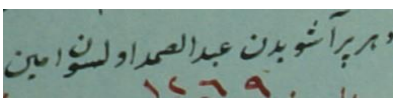

1269

21

25b **Tārīḫ-i vilādet**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fā’lün]

1 Ṭoġdı bir kevkeb yine burc-ı saʿādetden belī

Ḳaʿbe-i iḳbāl içün baġlandı ṭāliʿ maḥmili

2 Ḫilḳat-i cism-i gül-endāmın görince söyledim
*Aḥsen-i taḳvīm*iŋaçıldı mufaṣṣal mücmeli

3 Mehdini ger şāḫ-ı Ṭūbādan ḳılurlarsa sezā
Oldurur ser-defter-i icmāl-i eṭfāl ecmeli

4 Var ümīdüm gerd-i ekdār-ı ḥavādiṣden ola
Dāʾimā ṣıḥḥatle mirʾāt-ı ḥavāsı müncelī

5 Ḳıldı hātif bu nidā ile edā tārīḫini
Revnaḳ-ı eşkār-ı ʿālem oldı Muḥammed ʿAlī

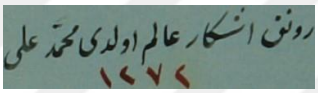

1272

22

88a **Tārīḫ-i vilādet**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Oldı bir necm-i ṭarab burc-ı şerefden tābān
Eyledi māh gibi rūy-i cihānı ḫandān

2 Dėdim āyā bu kimiŋ ṭāliʿ-i saʿd-aḫteridir
Ṭoldı şevḳile zemīn ẕevḳile pür oldı zamān

3 Bilmediŋ mi dėdiler ṭāpu müdīriniŋ kim
Başdı dünyāya ḳadem bir püseri līk civān

4 Bu anıŋ ṭāliʿiniŋ aḫteridir k’itdi ṭulūʿ
Söyle tārīḫini mārīḫini vir müjde hemān

5 Kimdir ol ṭāpu müdīri deyü itdimse suʾāl
Birisi dėdi unutdıŋ mı nedir bu nisyān

6 Bu odur kim bütün aḫlāḳı ḥasen ṭabʿı ḥasīn
Bu odur ḫulḳun ider ḫalḳ bütün istiḥsān

7 Maẓhar-ı ḥilm ü edeb mecmaʿ-ı insāniyyet
Menbaʿ-ı luṭf u kerem kān-ı vefā vü iḥsān

8 Dāʾimā bābı açıḳ sofra vü ḫˇānı mebsūṭ
Baġırır niʿmeti her laḥẓa kī mihmān mihmān

9 Güş idince bunı sürʿatle gelüp deste ḳalem
Ṣāfiyā dökdi raḳam itdi ḥisāb anda hemān

10 Güşına ṭaḳdı da cevherlü bu tāʿrīḫi dėdi
Pür-ṭarab ḳıldı cihān bāġını ʿAbdu’r-raḥmân

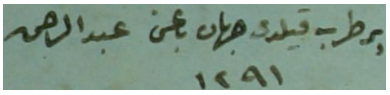

1291

23

89a **Tārīḫ-i vilādet**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Ḥażret-i Nāfiẕ o pāşā-yı ʿadālet-pīşe
Sāye-i maʿdeleti Kerkük’i itdikde rehīn

2 Başdı bir gevher-i tābendesi dünyāya ḳadem
Şerefi Kerkük’i bir ḳat daha itdi tezyīn

3 Pür-ṭarab ḳıldı ḳudūmuyla cihān gülşenini
Ṭūl-i ʿömriyle muʿammer ola ṭurduḳça zemīn

4 Mihrini māh-ı nevinden felek eylerse sezā
Reşk ider ḥüsnine cennetde olan ḥūrü'l-ʿīn

5 Söyledim ben daḫı gevher gibi Ṣāfi tārīḫ
Yaşasun ʿizzet ü übhet ile Burhāne'd-dīn

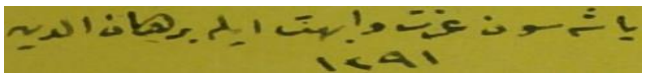

1291

24

61b **Muḥāsebe muʿāvini ʿAli Neyyir Efendi'niŋ kerīmesi vilādetine tārīḫdir**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Şehr-i Kerkük'de ʿAli Neyyir Efendi'niŋ kim
ʿĀlem-i kevnde bir duḫteri olduḳda bedīd

2 Ḳalemim cevher-i tārīḫini ʿaṭf itmek ile
Dėdi Nāhīd-i felek ṭoġdı zamānda Nāhīd

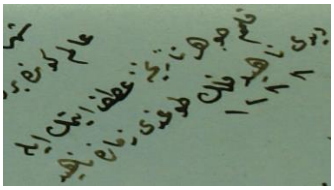

1288

25

94b **Baġdād Evḳāf Nāẓırı Yaḥyá Efendi'niŋ maḫdūmı Cevdet Efendi'niŋ vilādetine tārīḫ**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Menbaʿ-ı luṭf-ı vefā Yaḥyá Efendi'niŋ kim
Ṭoġdı bir dürr-i girān-māyesi Yaḥyá-ṭıynet

2 Olıcaḳ ol dür-i yek-dāne ṣadefden bīrūn
ʿĀlemi baṣdı ḳudūmuyla sürūr ü behcet

3 Ṣāfiyā ben daḫı cevherli dėdim tārīḫin
Yaşasun ʿizzet ü iḳbāl ile yā Rab Cevdet

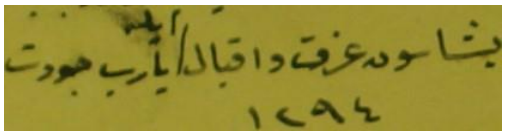

1294

26

118b Tārīḫ-i Vilādet-i Maḫdūm-ı ʿAbdu'llâh Maẓhar Efendi-i Muʿāvin-i Muḥāsebe

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Maẓhar ʿAbdu'l-lâh Efendi'ye kemāl-i luṭfıla
Ḥażret-i Ḥaḳ virdi bir ferzend-i pāk-i muḥterem

2 Maḳdem-i pāki meserret-baḫş olup maġmūm iken
Ḳaldırup mirʾāt-ı ḳalbinden ḳudūmı jeng-i ġam

3 Ṣafḥa-i ḳırṭāsa Ṣāfī sāl-i tārīḫin deyü
İhtimām eyle dökerken ḫāme-i müşgīn-raḳam

4 Şeş cihetden ṣavt-ı tārīḫin gelüp gūş eyledim
Şevḳ ile baḳ ʿāleme baṣdı ʿAlī Ḥaydar ḳadem

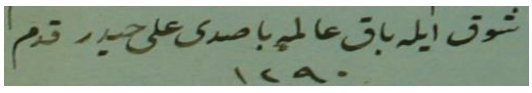

1290

27

23b Muṣṭafá Maẓhar Paşa-zāde Celāl Beg'iŋ maḫdūmlarınıŋ vefātına tārīḫdir

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 İkki aḥvālim ṣorup ḥālimden istersen ḫaber

Görmedim dünyāyı ancaḳ bir iki yıl nā-tamām

2 Çün fenādır ʿāḳıbet kārı bu mülkün aŋladım
İtmedim ālāyişiyle nāmımı bed-nām-ı ʿām

3 Leẕẕetinden göz yumup cevr ü cefāsın çekmeden
Bu vaṣiyyetle ėdüp gül-geşt-i cennāta ḫırām

4 Aġlama mīr-i Celāl'im gitdi elden Maẓhar'ıŋ
Āḫiret ḥaḳḳın ḥelāl it ey peder itme ḥarām

5 Oḳı bu ṭārīḫi Ṣāfī vālideynim diŋlesün
Ṭıfl iken terk eyledim çıḳdım cihāndan pāk-nām

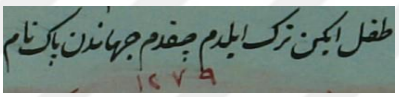

1279

28

24a **Tārīḫ-i vefāt**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Yāveri[67] aġlayaraḳ söyledi bu tārīḫi
Fāṭıma'm n'eylediŋ ey çarḫ elimden aldıŋ

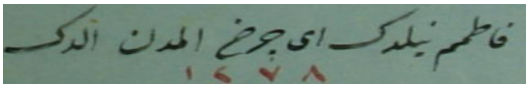

1278

29

29b **Tārīḫ-i vefāt**

[. . - - / . - . - / . . - feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

1 Guft rūzī yekī kī duḫterekī

[67] Silik

Dāştem şud be-ḫāk-i Hindistān

2 Ḫˇāhem ez-ḥażretet yekī tārīḫ
Be-vefāteş eger kuni iḥsān

3 Guftem īn bes kĭ dādeend ḫaber
Muḫbirān *kullu men ʿaleyhā fān*

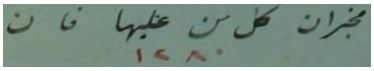

1280

30

55b **Tārīḫ der-vefāt-ı Ḳurbī Paşa**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 İşbu pāşā-yı kerīmü'l-ḫulḳ [u] ṣāḥib-maʿrifet
Mūṣul'a Baġdād'dan gitmege itmişken ḳıyām

2 Virmedi mühlet aŋa pā-der-rikāb iken ecel
ʿİllet-i ḳay ile döndürdi anı ḥāṣıl kelām

3 Bir melek çıḳdı bu müjdeyle dėdi tārīḫini
Ḳurbi Pāşā'ya olup ḳurb-ı Ḥabīb-i Ḥaḳ maḳām

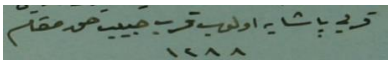

1288

31

55b **Meclis-i İdāre Başkātibi Resūl Paşa-zāde Ḫurşīd Beg'iŋ tārīḫ-i vefātı**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Ḥayf Ḫurşīd Beg'e kim almadı ʿömrinden kām
Ḳoleraya ṭutulup ʿāḳıbeti oldı şehīd

2 Ḳodı aḥbābını firḳatde ḳılup kendi sefer
Āḫiret mülkine dünyādan ėdüp ḳaṭʿ-i ümīd

3 Dėdi tārīḫini giryān ile Ṣāfī mühmel

Terk-i devrān iderek vardı ġurūba Ḫurşīd

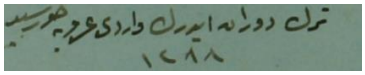

1288

32

55b Taḥrīrāt Müdīri Muḥammed Efendi'niŋ vefātına söylediğim tārīḫdir

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Dėdi tārīḫini raḥmet oḳumaġla Ṣāfī

Raḥmetu'lláhi ʿaleyhi ve ʿalá men raḥimeh

1288

33

55b Ḳazancı Dervīş'iŋ ḥaremi vefātına söyledigim tārīḫdir

[. - - - /. - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1 Kirāmen kātibīni geldi muʿcem dėdi tārīḫi

Bu ḫātūnıŋ maḥallin ʿadn ḳıl yā Rab ricāmuz bu

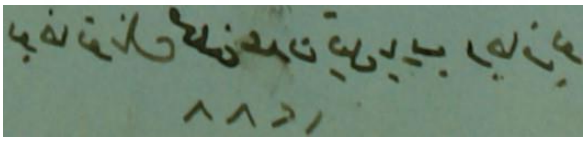

1288

34

56b Taḥrīrāt Müdīri İsmāʿīl Fāʾiḳ Efendi'niŋ hemşīresi Meh-Cebīn Ḫānım'ıŋ vefātına söylenen tārīḫdir

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 İşbu ḫāk içre yatan duḫter-i ṣāḥib-ʿismet

ʿİllet-i dıḳḳa du-çār oldı ėdüp cān īṣār

2 ʿİsmeti māniʿ olup nabżını itdirmedi keşf

Ne ḥekīm oldı ḳarīni ne ṭabīb-i bīmār

3 Ḳaṭre-i eşkile tārīḫini dėdim Ṣāfī

Meh-Cebīn Ḫānım ide cennet-i aʿlāda ḳarār

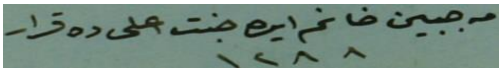

1288

35

56b **Telġraf Müdīri Kāmil Efendi'niŋ birāderi Şevket'iŋ tārīḫ-i vefātı**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Bir gice bir gün içinde bu ṣabiyy-i meh-rū

ʿİllet-i ṣarʿile fevt oldı çeküp çoḳ zaḥmet

2 Vālidi ḳaṭre-i eşkile dėdi tārīḫin

Ṣarʿıla cānı virüp gitdi cināna Şevket

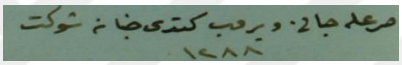

1288

36

62a **İdāre aʿżāsından Ḫasan Efendi'niŋ vefātına söylenen tārīḫdir**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ey dirīġā bu efendi kim yatur bu ḫākde

Meclis-i aṣḥāb-ı ʿaḳlı bir zamān itmişdi şen

2 Ḫayr-ḫᵛāhān-ı vilāyetden biri maʿdūd idi

İşbu ḥāl u şānide beyne'l-ahālī mümteḥan

3 Ḳavli leyyin fiʿli müstaḥsen idi vaʿdi ḳavī

Ṭavrı müsteṣnā vü ḫulḳı ḫūb aḫlāḳı ḥasen

4 Gerçĭ kim dārü's-sürūra kendi ʿazm itdi ve līk

Eyledi aḥbābına dünyāyı bir beytü'l-ḥazen

5 Terk-i dünyā itdi bunca māl ü cāha baḳmayup
Böyledür hīç bir şeye baḳmaz bu dünyādan geçen

6 Yol çıḳarmaz gördi bir çıḳmaz zuḳaḳdur bu cihān
Yüz çevirdi ġafleten ṭutdı reh-i ḥubb-ı vaṭan

7 Ġırre olma bu ḥayāt-ı müsteʿāra ʿibret al
Ey birāder işbu fānīde ne ben bāḳī ne sen

8 Bir melek geldi bu müjdeyle dėdi tārīḫini
Ṭaldı baḥr-i raḥmet-i Ḥaḳḳ'a ḥasen idi Ḥasen

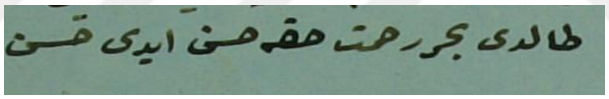

37

89a **Tārīḫ-i vefāt-ı Ḳāʾim-maḳām Rıżā Beg**
[- . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 İşbu ḫāk içre yatan ḳāʾim-maḳām
Dözmedi devrān elinde miḥnete

2 Terk ėdüp dünyā ėvin birdenbire
Hicreti tebdīl ḳıldı vuṣlata

3 Söyledim tārīḫ-i muʿcem fevtine

Cāyıdır göçdi Rıżā Beg cennete

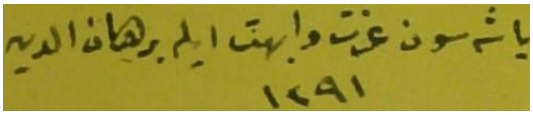

1291

38

97a **[Tārīḫ-i vefāt]**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1 Gelen ḳalmaz göçer elbet misāfirdür bu ʿālemden

Vefā umma vaṭan ṭutma ḥażırlan göçmege ey cān

2 Ḥüsāme'd-dīn idim ben de ḥüsām-ı mevte çarpıldım

Muḳayyed olmadı bunca_eyledimse nāle vü efġān

3 Bu tārīḫim oḳı muʿcem fenā mülkinden al ʿibret

Çocuḳ idim baŋa raḥm ėtmedi ḫāke ḳodı devran

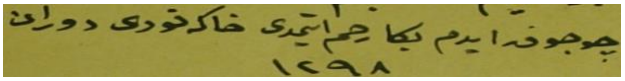

1298

39

97a **Ḥasan Efendi-zāde Aḥmed Ṣabrī Efendi'niŋ vefātına söylenen tārīḫdir**

[. . - - / . - - - / . . - feʿilātün mefāʿīlün feʿilün]

1 Ṣabri Aḥmed Efendi kim o lebīb

Münşiy ü şāʿir idi bī-hemtā

2 Yek-digerle enīs ü mūnis idik

Ḳıldı gerçī o ʿazm-i dār-ı beḳā

3 Yaḳdı nār-ı firāḳı cān u dili

Āteş üzre ḳalan kebāb-āsā

4 Aġlayup Ṣāfiyā dėdim tārīḫ

Cennet ėtsün maḳāmını Mevlā

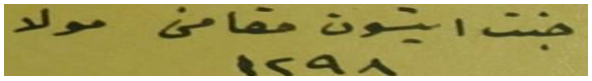

1298

40

118b Kerkük Mutaṣarrıfı Yūsuf Maẓhar Paşa'nıŋ maḫdūmı ʿAbdullâh Beg'iŋ vefātına dinilen tārīḫdir

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Maẓhar Yūsuf-şiyem pāṣā-yı ʿālī-himmetiŋ

İşbu maḫdūmı ėdince cennet-i ʿadni mekān

2 Dāne dāne ḳaṭre-i eşkile Ṣāfī söyledi

Bu iki tārīḫi seng-i ḳabrine ėtdi nişān

3 Murġ-ı rūḥı buldı yol uçdı ḳafesden açdı per

Gülşen-i cennāta ʿAbdullâh Beg ey vāy atdı cān

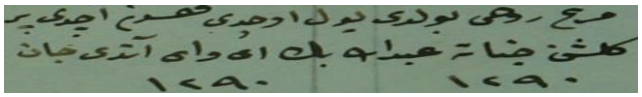

1290-1290

41

96b Alay-begi ʿAbdü'l-kerīm Beg'iŋ vefātına söylenilen tārīḫdir

[- . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ḥayf kim ʿAbdü'l-kerīm Beg ol nedīm

Ḫulḳı gökçek ṭabʿı ḫūb ḳalbi selīm

2 Geldi bu mülke alay-beglik ile

Oldı ancaḳ bir iki üç ay muḳīm

3 Ġafleten ṭutdı ısıtma yaḳasın
Cismini żabṭ ėtdi ḥummā-yı ḥamīm

4 Ne ḥekīm buldı ʿilācın ne ṭabīb
Āḫir oldı ʿāzim-i bāġ-ı naʿīm

5 Geldi tārīḫin dėdi iki melek
Ṭaldı baḥr-i raḥmete ʿAbdü'l-kerīm

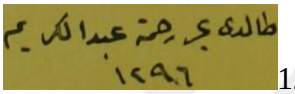
1296

42

89b **Maṣāriʿ-i tevārīḫ der-ḥaḳḳ-ı cülūs-ı Sulṭān Murād-ı Ḫāmis**

Tārīḫ-i tām

[- - . - / - - . - / - - . - / - - . - müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün]

1 Şād oluŋuz Sulṭān Murād oldı emīrü'l-mü'minīn

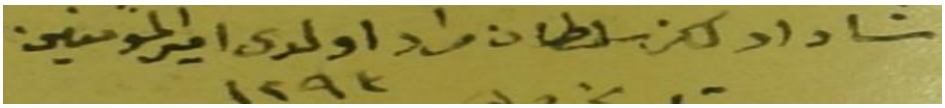

1293

43

89b **Tārīḫ-i tām 89b**

[. - - - / . - - - / . - - mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün]

1 Murād-ı Ḫāmis oldı zīb-i evreng

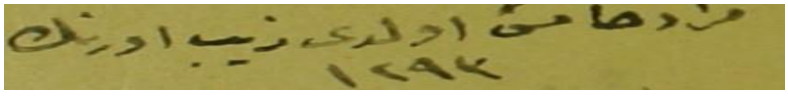

1293

44

89b **Tārīḫ-i mücevher**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1 Serīr-i salṭanat Ḥaḳ ṣadrına çekdi Murād Ḫān'ı

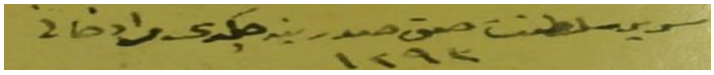

1293

45

89b **Tārīḫ-i mücevher**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Saṭvet ile giydi tāc-ı devleti Sulṭān Murād

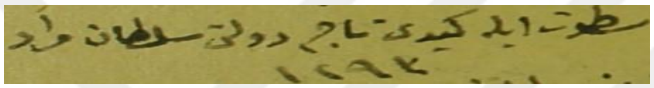

1293

46

89b **Tārīḫ-i mücevher der-ḥaḳḳ-ı ḥalʿ-i Sulṭān ʿAbdü'l-ʿazīz vü cülūs-ı Murād-ı Ḫān-ı Ḫāmis**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 ʿAmmisin evrenge çıḳdı ėtdi ḥalʿ Sulṭān Murād

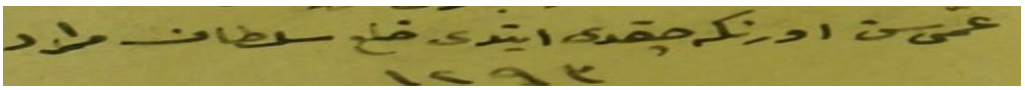

1293

47

89a **Merḥūm Sulṭān ʿAbdü'l-ʿazīz'iŋ ḥalʿinde söylenen tārīḫdir**

[. - - / . - - / . - feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Biri geldi dėdi tārīḫ Ṣāfī

Ẕelīl oldı ʿAzīz ʿālemi gör

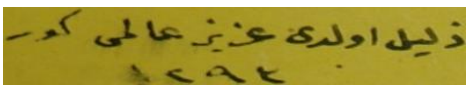

1293

48

22a **Tārīḫ-i cülūs-ı Sulṭān ʿAbdü'lʿazīz Ḫān**

[- - . - / - - . - / - - . - / - - . - müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün]

1 Şāhenşeh-i ʿālī-neseb sulṭān-ı ʿOṣmānī-ḥaseb
Burc-ı şeref dürc-i edeb mālik-cihān-ı ced-be-ced

2 Şāh-ı cihān ḫān-ı zamān ʿAbdü'lʿazīz-i kāmrān
Māh-ı ʿayān nūr-ı beyān ḫāḳān-ı İskender-raṣad

3 Çıḳdı serīre gün gibi Cemşīd ü Efrīdūn gibi
Naṣran ʿazīzen āyetin tenzīl ėdüp Rabb-i Eḥad

4 Bīʿat olındı cānile cümle vezīr aʿyānile
Oldı neşāṭ-ı bīʿati seyl-i ġam-ı dünyāya sed

5 Ol āfitāb-ı mekremet ol māhitāb-ı merḥamet
Ol şāh-ı ʿālī-menḳabet vaṣfına yoḳdur ḥaṣr u ḥad

6 Bir şāh-ı ʿālī-şāndur bir ḫān-ı ṣāḥib-şāndur
Kim ḫāk-i pāyinden alur dāʾim cilā çeşm-i remed

7 Ḥātem şütürbānıdurur Caʿfer seterrānıdurur
Gelmez Maʿin dergāhınıŋ bir bendesine muʿtemed

8 Geldi o dem kim şād ola ġamdan cihān āzād ola
Müʾminlere yevm-i feraḥ müslimlere rūz-ı meded

9 Tā kim çıḳa evrengine evreng-i mīnā-rengine
Ḫurşīd-i çarḫ-ı çārümīn her gün ḳıla nūrın sened

10 Ṣıḥḥatle ola kām-bīn nuṣretle fārūḳ-ı güzīn
Ol sāye-i Rabb-i Eḥad ol ẓıllullâhü'ṣ-ṣamed

11 Bu maḳṭaʿıŋ her mıṣraʿı sāl-i cülūsıŋ maṭlaʿı
Āb-ı ḥayātıŋ menbaʿı ger olsa Ṣāfī yoḳ ḥased

12 Sulṭān-ı dīn ʿizz-i kirām ʿAbdülʿazīz ėtdi cülūs



1277

Ḳıldı serīri gün gibi dürc-i ḥamī burc-ı Esed

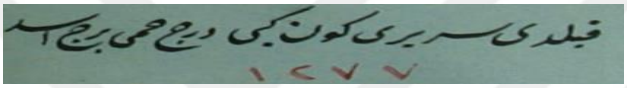

1277

49

22a **Ve yine bu cülūsa tārīḫ olaraḳ sūre-i Rūm'dan istiḫrāc itdigim tārīḫdir**

1 *Lillâhil emru min ḳablu ve min baʿdu ve*

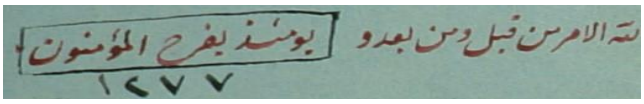

Bi-naṣrillâhi yanṣuru men yeşāʾu ve huveʿl-ʿazīzuʿr-Raḥīm

50

22b **Meḥmed Emīn Paşa ṣadāretine tārīḫdir 22b**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ḥażret-i ʿAbdüʿl'azīz Ḫān pādişāh-ı baḥr ü ber
Rabb-i ʿİzzet'den ola fetḥ ü ẓaferle hem-ḳarīn

2 Ṣadr- ı ʿulyāya çıḳardı yine ol düstūrı kim
Olmış istiʿdādile hem-nām-ı Faḫrü'l-mürselīn

3 Ol vezīr-i Cem-ḥaşem kim bir eŋ ednā pāyedir

Āfitāb-ı himmeti nezdinde çarḫ-ı çārümīn

4 Pertev-i ḫurşīd-i ʿaḳlı rūşenā-baḫş-ı cihān
Māh-ı ḫayr-endīş-i fikri meclis-ārāy-ı zemīn

5 Cevr-i aʿdādan olurdı mülk ü millet pāy-māl
Reʾy-i pāki olmasaydı devlete ḥışn-ı[68] ḥaṣīn

6 İnşirāḥ-ı ṣadrile ṣadr-ı ṣadāretde ola
Kām-dād u kām-baḫş u kām-rān u kām-bīn

7 Ṣāfiyā şevḳile ben de söyledim tārīḫini
Şāh-ı ʿālem ḳıldı ʿālī bendesin ṣadr-ı emīn

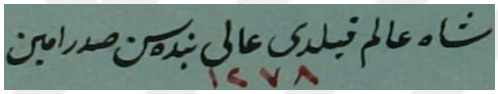

1278

51

29b **Tārīḫ der-ʿazl-i Nāmıḳ Paşa ez-Baġdād**

[. - - - / . - - - / . - - mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün]

1 Bu tārīḫi Hicāz'a yazdı Ṣāfī
ʿIrāḳ'ı yaḳdı gel baḳ gitdi Nāmıḳ

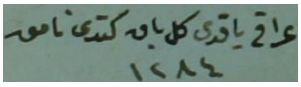

1284

52

57a **Esbaḳ Baġdād Vālīsi Ḥācı Meḥmed Necīb Paşa'nıŋ maḫdūmı Maḥmūd Nedīm Paşa'nıŋ maḳām-ı ṣadāret-i ʿuẓmāya teşrīflerinde söylenilen tārīḫdir**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ḳuvve-i āmālden ḳalmışdı dilde bir ramaḳ

[6868] حصن و şeklinde yazılmıştır.

Ḥamdülillâh ḳoymadı çıḳsun anı elṭāf-ı Ḥaḳ

2 Ḳablamışken nā-murādī ẓulmeti cān u dili
Eyledi rūşen murād üzre anı *Rabbü'l- felaḳ*

3 Yetdi elṭāf-ı ḫafāyā-yı İlâhī ḳoymadı
Fülk-i iḳbālim ḳaraya çatup olmuşken ġar[a]ḳ

4 Ṭolmışidi ser-te-ser bāġ-ı ümīdim ḫārdan
Ṭoldurur şimdi gül-i sūrī ṭabaḳ ender-ṭabaḳ

5 Yaʿni faḫr-i devlet ü millet vezīr-i Cem-ḥaşem
Ḥażret-i Maḥmūd Nedīm Pāşā-yı ḫayr-ı mā-ḫalaḳ

6 Gėçdi ṣadr-ı devlete iḳbālile iclālile
Mesned-i ṣadr-ı ṣadāret görmedi andan eḥaḳ

7 Āb-ı luṭfile ṭarāvet-yāb-ı bāġ-ı maʿdelet
Nār-ı ḳahrı ėtdi ḫāristān-ı cevri muḫteraḳ

8 Reʾy ėderse iʿtirāżında muḥayyerdir milel
ʿAdline taḥsīn ile ṭoldurmış aġzın her fıraḳ

9 Bir daḳīḳa-sencdir meyl-i daḳāyıḳ ėtse ger
Cevher-i ferdi mücezzá gösterir belkĭ edaḳ

10 Yek teʾemmülle bilür her neyse ḥaḳḳ u bāṭılı
Bāṭılı bāṭıl ėder bir dem içinde ḥaḳḳı ḥaḳ

11 Kesb ü taḥṣīl ile nā-mümkin bu güne ḥall ü ʿaḳd

Bunca efʿāl-i muḥayyer dād-ı Ḥak’dur dād-ı Ḥaḳ

12 Dāverā deryā-dilā āṣaf-ḫışālā ḥusrevā
Ey ḳılan ṣadra gėçer gėçmez der-i cevri ġalaḳ

13 Miṩliŋi görmüş degil çeşm-i cihān çoḳdan berü
İşbu ḳavle ben degil belkĭ ḫalāyıḳ müttefaḳ

14 Güş ėdince mesned-i ṣadrı müşerref ḳıldıġıŋ
Raḳṣa geldi baṭn-ı māderde sürürından ʿalaḳ

15 Girmemiş ẕann eylerim mīnā-yı çarḫ-ı lāciverd
Bezmiŋe girse döker elbet ḥicābından ʿaraḳ

16 Ḫilḳat-i mevzūnuŋa ṭabʿ-ı şerīfiŋ ḫoş güvāh
Ḫaṣlet-i memdūḥuŋa ism-i şerīfiŋ mā-ṣadaḳ

17 Oḳudum neṩriŋ ḥalāvetden dudaġım çatladı
Şiʿriŋ aŋdım leẕẕetiŋden elde ḫāmem oldı şaḳ

18 Ṣīt-i ʿadliŋ devleti şöyle iḥāṭā ėtdi kim
Göz ucuyla ḫavfdan baḳmaz olupdur fīle baḳ

19 Öyle cārī oldı ḳānūn-ı ʿadālet millete
Ṣadra teşrīfiŋle kimse ėdemez bir bābı daḳ

20 Yüz sürer dergāhıŋa her ṣubḥ şems-i tāb-nāk
Ḫāsidiŋ gördükçe bu cāhil ʿaceb olmaz mı şaḳ

21 Ben ḳula dergāha yüz sürmek müyesser olmadı

Żaʿf-ı ṭāliʿden mi bilmem yoḳsa Ḥaḳ'dan m'ettefaḳ

22 Ṭāliʿe bir baḳ kĭ İstanbūl'a teşrīfiŋ güni
Ḥükmile sürdi çıḳardı bendeŋi taḳdīr-i Ḥaḳ

23 Żaʿfı murġ-ı ṭāliʿiŋ bir ḥāle yetmiş kim anıŋ
Peşşe istihzā ėder pervāzına gülmekde baḳ

57b **24** Müsteḥaḳḳ-ı luṭf olan ḳullarda bir ben ḳalmışım
Ḳaldı mı gör ḳullarıŋda benden özge müsteḥaḳ

25 Gündüze döndi gėce Ṣāfī yeter eyle duʿā
Gör saŋa hem ḳāfiye teng oldı hem açdı şafaḳ

26 ʿÖmrüŋ efzūn eylesün Ḥaḳ devlet ü cāhıŋ ziyād
Dāʾireŋden dūr u tebʿīd ola *şerri mā-ẖalaḳ*

27 Gözedirken ṣadra teşrīfiŋ beşārātın göŋül
Bu beşāret baġteten itdikde bāb-ı gūşı daḳ

28 İrticālen söyledi Ṣāfī ḳuluŋ tārīẖiŋi
Ṣadra gėçdi millete müjde yine bir ehl-i Ḥaḳ

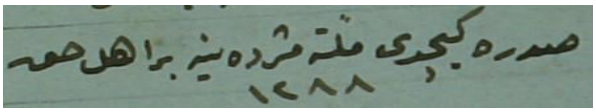

1288

53

9b **Ḥüseyin Paşa-zāde Feyżī Beg Efendi'niŋ mīr-livālıġına söylenilen tārīẖdir**

[. . - - / . - . - / . . - feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

1 Dün ėderken muḥīṭ-i ġamda şinā
Ġūşuma geldi bir feraḥlı ṣadā

2 Nedir āyā bu ḥayret ferruḫ-fāl
Nedir āyā bu ṣīt-i ferruḫ-ẕā

3 Deyu her semtden ėtdim naẓarı
Dīde her cānibe olup pūyā

4 Ḳollar iken bu ṣīt-i pür-feraḥı
Arar iken bu ṣavtı bī-pervā

5 Gördi bir bezm-i ḫāṣı ser-mestān
Gördi bir cemʿ hep ḳadeḥ-peymā

6 Ḳadeh elde döner ol bezm içre
Sāḳi-i dil-rübāy-ı bezm-ārā

7 Secde-i şükr ile ṣurāḥīler
Baş ḳoyarlar yere çü Bū Sīnā

8 …[69] cām bāde elden ele
…[70] düşer mīnā

9 …[71] ṣankĭ bir ḳırḳlıġı var
Düşüp uymuş ḫum-ı Felāṭūn rā

10 Sāḳiniŋ elde cāmı gibi döner
Her ṭaraf mest-i dīde-i şehlā

[69] Silik/yırtık
[70] Silik/yırtık
[71] Silik/yırtık

11 Ehl-i meclis kemāl-i ẕevḳinden
Ẕevḳe daḫi iderler istiġnā

12 Kimi tenni tenā kimi tene ten
Kimi yā leyl diyer kimi Leylā

13 Ḥāṣılı ol neşāṭ u ẕevḳ [u] feraḥ
Pīr iken eyledi beni bernā

14 Dėdim āyā nedir bu mecmaʿ-i ins
Dėdim āyā nedir bu bezm āyā

15 Çoḳ zamāndır görünmemiş bu neşāṭ
Çoḳ zamāndır çalınmamış bu hevā

16 Ne sebebden neden ẓuhūr ėtdi
Bu keder ʿāleminde böyle ṣafā

17 Gördüm oḳur biri bu tārīḫi
Dėdi Feyżī Beg oldı mīr[-i]livā



1289

54

96b **ʿAbdü'n-nāfiʿ Efendi'niŋ Şehrizūr Vilāyeti'ne vālī oldığı zamān söylenen tārīḫdir**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1 Olup burc-ı ʿadāletden yine bir māh-ı nev ṭāliʿ
Kī ėtdi bedirler hep ġıbṭadan menzillerin żāyiʿ

2 Olup vālī bıraḳdı ẓıll-ı ʿadlin Şehrizūr üzre

Beşāretler ahālīye uyandı uyḳudan ṭāliʿ

3 Ne vālī ṣīt-i ʿadl ü dādı çoḳdan ṭutmış āfāḳı
Vezīr-i pāk-dil rūşen-żamīr ü ʿālim ü bāriʿ

4 Ṣalınca sāye gėçdi ẓulmet ü ẓulm ü taʿassüf hep
Başın ḳışdırmaġa yer bulmaz oldı ẓālim ü żāliʿ

5 Çürür elbette ḳahr u saṭveti altında ol ẓālim
K'ola ẓulmile bir bāb-ı fāḳīri baʿd-ezīn ḳāriʿ

6 Mücevher dėdi Ṣāfi bendesi tārīḫ-i teşrīfin
Bi-fażli'l-Ḳādirü'ṣ- Ṣāniʿ fecānā ʿAbduhu'n-Nāfiʿ

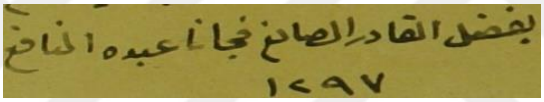

1297

55

97b **Mūşul Vilāyeti Mektūbcısı Ḫalīl Ḥamdī Beg Efendi Ḥażretleri'niŋ vilāyet-i meẕkūre merkezi mutaṣarrıflıġına taʿyīni zamānında söylenmişdir**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ḥamd ola kim mihr-i elṭāf-ı Ḫudā raḫşān ile
Parladı zīr-i seḥāb-ı ġaybdan iḥsān ile

2 Şükr kim feyż-i İlâhī medd ėdüp ẓıllın bizi
Ḳoymadı tāb-ı Temūz-ı yeʾsde ḥirmān ile

3 Eyledi iḥsān neşāṭ u ẕevḳ u şādī [vü] sürūr
Uġraşurdı çünkĭ ġam birçoḳ zamāndan cān ile

4 Ḳalmadı jeng-i küdūret sīnede maḥv oldı hep

Buldı mirʾāt-ı gönül ṣafvet dil-i yārān ile

5 Basṭ ėdüp ferş-i ṣafā şimdengirü bezm-i neşāṭ
Ṭoldırup peymāneler nūş ėtmeli peymān ile

6 Dīdeler rūşen deyü sāḳī-i bezme her ṭaraf
Ėdelüm tebrīke sürʿat zümre-i mestān ile

7 Yaʿni Ḥamdī Beg Efendi kim o ʿālī-menḳabet
ʿAdl ü inṣāfın oḳur bāy u gedā aʿyān ile

8 Maʿrifetde baḥr-i bī-pāyāna beŋzer dānişi
Sāḥil-i bezminde ʿirfān ṭoplanur dāmān ile

9 Cebhe-i pākinde mevc urmaḳda fıṭnat cevheri
Leb güşād ėtse feṣāḥat uġraşur ʿAdnān ile

10 Diḳḳat ėtse ḳıl yarar belkĭ mücezzá gösterir
Cevher-i ferdi kĭ ehl-i ḥikmete burhān ile

11 Ḫāmesinden ger debīr-i çarḫ ola rabṭü'l-lisān
Diŋlemez mihr ü mehi pehle urur Keyvān ile

12 Ḳālıb-ı elfāẓa nefḫ-i rūḥ ėder ʿĪsá gibi
İster isen imtiḥān eyle süḫan-sencān ile

13 Līḳasından damlayan āb-ı midād-ı ʿanberīn
Farḳı yoḳ mīzāna çeksek çeşme-i ḥayvān ile

14 Ejder-i Mūsā gibi ibṭāl-i siḥr-i ḫaşm ėder

Var yolı ger bir ṭutarsam ḫāmesin şuʿbān ile

15 Bir dür-i menṣūrdur neṣri güherler reşk ėder
Ṣafḥa-i evrāḳa ṣaçdıḳça ḳalem ʿummān ile

16 Vaṣf-ı ẕātın eylemek mümkün degildir bi't-tamām
İttifāḳ ėtsem eger Ḥassān ile Saḥbān ile

17 İşte bu evṣāfı cāmiʿ ẕāt-ı memdūḥu'ṣ-ṣıfāt
Mutaṣarrıf oldı luṭf-ı ḥażret-i Mennān ile

18 Buldı istiḥḳāḳ ile iḥḳāḳ-ı ḥaḳla menzilin
Ėtdi teşrīf ol maḳāmı luṭf-ı bī-pāyān ile

19 İkki tārīḫ-i mücevher söyledim teşrīfine
Ṣāfiyā iḫlāṣ-ı ḳalbile derūn-ı cān ile

20 Mutaṣarrıf oldı ʿizzetle saʿādetle gelüp

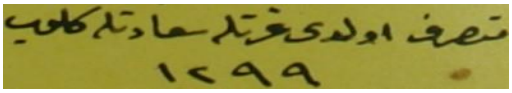

1299

Merkezi teşrīf ėtdi Ḥamdi Beg erkān ile

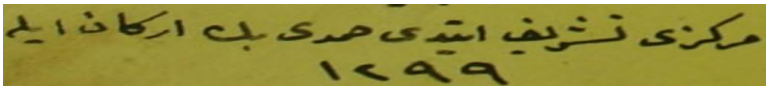

1299

56

130bʿAbdu'r-raḥmān Paşa-zādeler'den Süleymāniyeli Ḥüseyin Beg-zāde Muṣṭafá Ẕihnī Beg Efendi'niŋ Baġdād'a mektūbcı oldığı zamān söylenen tārīḫdir

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Naḳl ėdüp gitmiş idi çoḳdan perīşā[n] ḥāl ile

Ḥamd ola döndi feraḥ teʾmīn-i istiḳbāl ile

2 Mülk-i dil olmuşdı cümle pāy-māl-i ceyş-i ġam
Żabṭına aldı meserret geldi istiḳbāl ile

3 Gitdi mirʾāt-ı göŋülden ḳalmadı jeng-i keder
Urmada mevc-i ṣafā şimdi ferāġat-bāl ile

4 Yaʿni bir ḫayli zamān idi felek ehliyyete
Gerçī eylerdi naẓar līkin çoḳ istiṣḳāl ile

5 Aŋladım dönmüş o devr-i kec-revinden çarḫ-ı dūn
Ehl ü erbābın arar şimdi pek istiʿcāl ile

6 Muṣṭafá Ẕihnī Beg ol ẕāt-ı necīb ibnü'n-necīb
Cedd-be-cedd mevrūṯ-ı ehliyyet aŋa ecyāl ile

7 Ḫıṭṭa-i Baġdād'a mektūbcı olup bi'l-ʿāfiye
Ėtdi teşrīf ol maḳāmı ʿizzet ü iclāl ile

8 Yümn ü ṣıḥḥatle mübārek eylesün Mevlā aŋa
Müstaʿīn ola cemīʿ-i kārını ikmāl ile

9 Ben-de Ṣāfī söyledim tārīḫ-i cevher-dārını
Ẕihnī Beg Zevrā'da mektūbcı olup iḳbāl ile



1298

57

131a **Baġdād Mektūbcısı Muṣṭafā Ẕihnī Beg'iŋ rütbe-i ṣāniye mütemāyizliginde söylenen tārīḫdir**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Donanup mülk-i göŋül çekdi livālar sancaḳ
Yine devr ėtdi murād üstine çarḫ-ı ezraḳ

2 Bir zamāndanberü ʿaks üzre dönerdi devrān
Ṭoġrı devr eylemege başladı şimdi el-ḥaḳ

3 Gözüŋ aydın deyü birbirini tebrīk eyler
Feraḥ u ẕevḳ u neşāṭ ile meserret gel baḳ

4 Ne sebeb bunca neşāṭ u feraḥa söyler idim
Şefeteynin biri bu müjde ile eyledi şaḳ

5 Dėdi Ẕihnī Beg Efendi o necībü'n-nücebā
Mütemāyizlik-i ẕātī ile buldı revnaḳ

6 Her zamān her dem ü her sāʿat ü her gün her sāl
Ėde mesʿūd u mübārek müteyemmin aŋa Ḥaḳ

7 Güş ėdince bu nüvīdi ḳalem-i çāpük-rev
Geldi cevlāna olup elde kümeyt-i eblaḳ

8 Dėdi tārīḫini cevher gibi Ṣāfī derḥāl
Rütbe mīrim size şāyān size şāyān ancaḳ

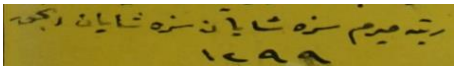

1299

58

89b Baġdād Vilāyeti Mektūbī Mümeyyizi İsmāʿīl Fāʾiḳ Efendi'niŋ tevcīh-i rütbesinde söylenen tārīḫdir

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Gūş ėdince söyledim tārīḫ-i cevher-dārını

Aldı Fāʾiḳ rütbe-i ṯāniyyeyi iḳbāl ile

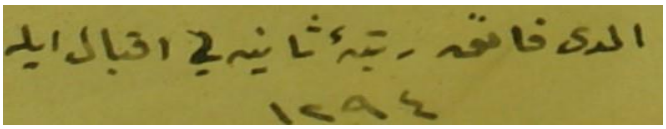

1294

59

119b

[. . - - / . - . - / . . - feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

1 Bir mübeşşir gelüp yetişdi baŋa

Dėdi Ṣāfī beşāret ola saŋa

2 Necl-i necli Resūl Pāşā'nıŋ

Mīr ʿAbdu'llah ol süḫan-pīrā

3 Rütbe-i iʿtibār-ı ṯāniyeniŋ

Ṣınf-ı şānīsini ėdüp iʿlā

4 İşidince ḫulūṣ-ı niyyet ile

Ḥüsn-i tebrīkin istedim īfā

5 Çıḳdı iki melek dėdi tārīḫ

İşbu rütbe mübārek oldı saŋa

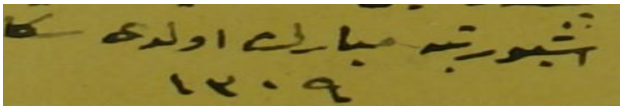

1309

60

120a Mūṣul Vilāyeti Merkez Mutaṣarrıfı Ḥamdī Beg'e taḳdīm olunan tārīḫdir

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ṣāfiyā emr eyle gelsün meclise rıṭl-ı girān

Eyle gel pīrānı germā-germ-i luṭfıŋla civān

2 Cāmlar ṭoldur ḳadeḥler ṣun ṣurāḥīler yürüt
Ṣīṣeler ḫumlar sebūlar bezme celb et rāyegān

3 Muḥtesibden ḳorḳma mest olmuş yatur mey-ḫānede
Duḫter-i rez vāʿiẓi ṭutmuşdur eyler imtiḥān

4 Fevt-i fırṣat ėtme eyyām-ı sürūr [u] ẕevḳdir
Şādlıḳ vaḳtidir ėt pīr ü civānı şād-mān

5 Āşinā bīgāneyi farḳ ėtme ṣun peymāneler
Nūr u ẓulmet ʿālem-i vaḥdetde yeksāndır hemān

6 Baksaŋa ṭolmış ḥubūr u inbisāṭile zemīn
Gözlerin birbirlerin aydınlar ebnā-yı zamān

7 Yaʿni Ḥamdī Beg o ʿālī-cāh u ʿālī-menzilet
Hem emīr-i bī-naẓīr ü hem vezīr-i kār-dān

8 Āsitānı melceʾ-i ehl-i maʿārif dergehi
Kāffe-i erbāb-ı faẓl u dānişe dārü'l-emān

9 Ḥaḳ mübārek ėde birçoḳ kārdānlıḳlar ėdüp
Aldı ūlá ṣınf-ı ṯānī rütbesin bī-imtinān

10 Ṣāfiyā çıḳdı dėdi bir müjdeci tārīḫini
Alup ūlá ṯānīsin şād ol kĭ Ḥamdī Beg hemān

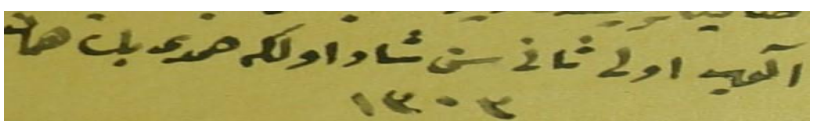

1303

61

90a **Süleymāniyeli ʿAbdu'r-raḥmân Paşa-zāde ʿOşmān Beg'iŋ oġlı Ḥüseyin Beg Necd'e muṭaşarrıf oldıġı günde söylenüp maḫdūmı Muşṭafá Zihnī Beg'e taḳdīm ḳılınmışdır**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Bezm-i meyde otururken ben [ü] sāḳī ser-mest
Geldi birdenbire gördüm kĭ ṣurāḥi vecde

2 Geh ḳaḳup düşdi gehī ḳahḳahalarla güldi
Ḳadeḥe gāh rükūʿ eyledi gāhī secde

3 İşbu evżāʿına ḥayretde iken mīnānıŋ
Kĭ sebeb ne ʿacabā böyle ṣafā vü mecde

4 Biri çıḳdı dėdi tārīḫ-i mücevher Ṣāfī
Faḫr ėdiŋ oldı Ḥüseyn Beg muṭaşarrıf Necd'e

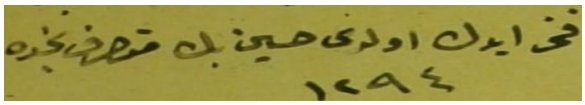

1294

62

88a **Fātiḥ-i Necd ferīḳ saʿādetlü Nāfiż Paşa'nıŋ Kerkük'e muṭaşarrıflıġına söylenen ḳaşīde-güne tārīḫdir**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feīlün]

1 Berḳ mi gūşe-i maşrıḳdan olup çehre-nümā
Meleʾü'l-ʿarżi surūren ve ṣabūran ve behā

2 Sürdi ḳaldırdı bütün ẓulmet-i ālām u ġamı
ʿĀlemiŋ gül gibi güldürdi yüzin vėrdi żiyā

3 Her ṭarafdan ḳulaġa ṭoldı sürūr āvāzı

Gūyiyā ẕevḳ ü ṭarab ile pür oldı dünyā

4 Nūr ile gözlerin aydınladı ėtdi rūşen
Ẓulmet-i ġamla ḳapanmış idi çeşm-i fuḳarā

5 Şādlıḳ eyledi teʾsīr o rütbe ḫalḳa
Refʿ olup ḳalmadı dillerde ṣafā-yı ferdā

6 Keder ü ġam ile çoḳdanberü paslanmışidi
Başladı cilveye āyīne-i ḳalbimde ṣafā

7 Gördigim yoḳ idi bir böyle meserret çoḳdan
Dėdim ey dil neden āyā bu ne olmuş ʿacabā

8 Ne ḳadar ġāfil imişsin dėdi yoḳ mı ḫaberiŋ
Kerkük'e vėrdi şeref Ḥażret-i Nāfiẕ Pāşā

9 Bu o pāşā-yı ʿadū-bend ü ẓafer-peymādır
Ṭurmadı tīġi öŋünde ne Ḳatīf u ne Ḥusā

88b **10** Fātiḥ-i Necd oḳur nāmını millet devlet
Rām olup tīġine ol cāy-ı fesīḥü'l-ercā

11 O ḳumandān-ı velī-sīret ü Ḥayder-ṣavlet
K'eylemiş cümle ḳumandanlara nāmın iʿlā

12 Hem ferīḳ hem muṭaṣarrıf cihetini cāmiʿ
Yaʿni seyf ü ḳalemiŋ āmiri ẕāt-ı vālā

13 Dāver-i yāver-i millet şeref-i ʿizzet-i mülk

Ḳuvvet-i ḳalb-i raʿiyyet meh [ü] ḫurşīd-i żiyā

14 Māḥi-i cevr ü sitem ḥāmi-i āsāyiş-i ḫalḳ
Dāfiʿ-i şūr [u] fiten dāfiʿ-i ikrāb u belā

15 Nāẓım-ı kişver ü ẓālim-küş ü maẓlūm-nüvāz
Fuḳarā-perver ü ʿādil-dil ü leşker-pīrā

16 Āye-i fetḥ u ẓafer cebhe-i pākinde ʿayān
Māye-i fevz ü felāḥ vech-i münīrinde nümā

17 Ḳıble-gāh-ı ʿulemā cān-ı ʿazīz-i küremā
Nūr-ı çeşm-i ṣuleḥā ḳurre-i ʿayn-ı şürefā

18 Hele taʿrīf idemez ḫāme ṣalāḥ-ı naʿtin
Ḥālini līk ėder ḫalḳa velāyet īmā

19 Ṣaf-der-i ʿarṣa-i devrān kĭ kifāyet ėtmez
Cilve-i eşheb-i iḳbāline meydān-ı semā

20 Düşse bir ẕerreye ḥüsn-i naẓarı ẕerre ḳadar
Ẕerreler mihr-i dıraḫşāna ėder istiġnā

21 Nefʿi-i mʿucize-güyuŋ burada ḫātırıma
Geldi bu beyt-i belīġi kĭ ėdüpdür inşā

22 “Dilleri bār-ı ṣanavber gibi ṣad pāre ḳılur
Tīġ-i bürrānını yād eyler olursā aʿdā”

23 Bunca evṣāfını gūş eyledigim dem dilden

Edhem-i ḫāme-i ʿinānın ėdivėrdim irḫā

24 İki tārīḫ iki mıṣraʿda dėdim cevher-dār
Ṣāfiyā her ikisi biribirinden aʿlā

25 Müjde vėr bir bir ahālīsine teşrīf ėtdi
ʿİzz ü iḳbālile dün Kerkük'e Nāfiẕ Pāşā

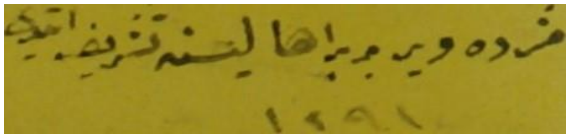

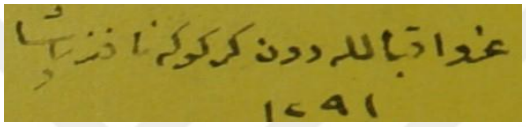

1291-1291

63

94a **ʿĀṣım Paşa'nıŋ Şehrizor'a mutaşarrıflıġı hengāmında ḳaşīde-güne tārīḫdir**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Semt-i maġribden olup bir meh ü mihr-i tābān
Eyledi mihr gibi rūy-i cihānı ḫandān

2 ʿĀlemiŋ gül gibi güldürdi yüzin vėrdi żiyā
Reşk ėdüp żavʿına maşrıḳdaki ḫurşīd-i cihān

3 Birbiriyle görişüp ḫalḳ göz aydınlıḳ ile
Öyle ṣandım kĭ olup şehrde ʿīd-ı Ramażān

4 Her ṭarafdan ḳulaġa ṭoldı sürūr āvāzı
Ẕevḳ ü şādī ile gūyā kĭ ṭolup kevn [ü] mekān

5 Şādlıḳ eyledi teʾsīr o rütbe ḫalḳa
Refʿ olup ḳalmadı dillerde temennā-yı cinān

6 Keder ü ġam ile çoḳdanberü paslanmış idi
Başladı ṣafvete meyl ėtmege mirʾāt-ı cinān

7 Gördigim yoḳ idi bir böyle meserret çoḳdan
Nedir āyā bu ne olmuş deyü ṣordum her yan

8 Birisi geldi güler yüzle meserretle dėdi
Müjde olsun saŋa kim ḳalmadı yeʾs ü ḥirmān

9 Şehrizūr'uŋ göz açup ḳalḳup uyandı baḫtı
Uyḳuya olmuşidi ṭaldıġı bir ḫayli zamān

10 Çıġırından işi çıḳmışdı livānıŋ çoḳdan
Miḥver-i lāyıḳını bulmaġa döndi devrān

11 Minnet Allâh'a kĭ ėtdi bize luṭf u iḥsān
Vėrdi bir ḥākim-i ʿādil-dil ü ṣāḥib-ʿirfān

12 Yaʿni faḫrü'l-vüzerā ḥażret-i ʿĀṣım Pāşā
Kerkük'i eyledi teşrīfi ile bāġ-ı cinān

13 Niçe pāşā mutaṣarrıfdır umūr-ı ḫayra
Māḥi-i şerr ü fiten ḥāmi-i ḫayrāt u ḥisān

14 El-ʿaṭaş söylemegiŋ vaḳt ü zamānı gitdi
Nice leb-teşneleri şefḳati ėtmiş reyyān

15 Vehbi-i nādire gūyuŋ burada ḫātırıma
Geldi bu beyti yazup medḥine gördüm şāyān

16 “Eylese meşḳ-i süḫan āyine-i ṭabʿından
Ola ṭūṭīde daḫı ḥüsn-i edā-yı Ḥassān”

17 İşidince bunı tārīḫe segirdi ḳalemim
Ṣāfiyā dökdi raḳam ėtdi ḥisāb anda hemān

18 İki tārīḫ iki mıṣraʿda çıḳardı derḥāl
Var ümīdüm ola luṭfuyla ḳabūle şāyān

19 Cāh u behcetle gelüp Kerkük’e ʿĀṣım Pāşā

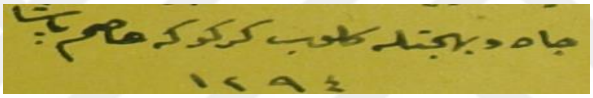

Maḳdem-i pākini ḫayr ėde cenāb-ı Mennān

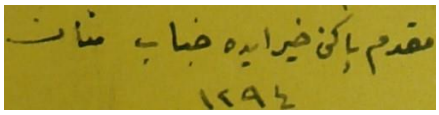

1294

64

90b Saʿādetlü Ḥamdī Beg’iŋ mektūbçılığına söylenen ḳaṣīde-güne tārīḫdir [- - . - / - - . - / - - . - / - - . - / - - . - müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün]

1 Faṣl-ı bahār oldı yine ṭoldı leṭāfetle cihān
Ėtdi ṭabīʿat tāzeden aḥkām-ı ḳānūnun beyān

2 Pīr eyleyüp ḳaldırdıġın luṭf eyledi ḳıldı civān
Maḥv eyleyüp öldürdigin ḳaldırdı vėrdi tāze cān

3 Bir ḥükmrāndır kim felek baş egmede fermānına
Eyler kemāl-i ʿadl ile her mülkde ḥükmün revān

4 Ey dil zamān-ı ẕevḳdir pīr ü civān pür-şevḳdir
Ḳurtar beni ġam-ḫāneden bezm-i ṣafāya at da cān

5 Luṭf eyle bir ṣaḥrāya çıḳ seyr eyle gör kim bāġ ü rāġ
Dünyāda cennet oldıġın göstermede ḫalḳa ʿayān

6 Gül-zāra daʿvet ėtmede ḫalḳı kemāl-i ẕevḳile
Serviŋ başında ḳumrılar oḳur müʾeẕẕin tek eẕān

7 Ṣaḥrā ṭonanmış lāleden lāle pür olmuş jāleden
Ṭolmuş ḳadeḥ seyyāleden ʿarż ėtmede rıṭl-ı girān

8 Ferş-i zemīni süslenüp istebraḳ ile süslenüp
Firdevs-i aʿlādan vėrür her gūşe-i gülşen nişān

9 Güller gülüşdi bülbüle düşdi cihāna ġulġule
Ṣarmaşdı sünbül sünbüle yāḳūta döndi erġuvān

10 Sūsen uzatdıḳça lisān vaṣf-ı gül ü gül-zārda
Göz yumdı nergisler bütün aġzın ḳapatdı żaymerān

11 Ḫurşīdden aldıḳça ʿaks arż-ı zümürrüdde döner
Gūyā gümüş ırmaaġdur aḳup gider āb-ı revān

91a **12** Yek-pāre bir fīrūzedir elmāslarla işlenüp
Ḳarşu zemīne ṣalmada her şeb żiyāsın āsumān

13 Ḥükm-i nesīm ile ḫırām ėtdikçe her yan servler
Raḳṣa gelür ezhār u gül çırparlar el ʿarʿarla bān

14 Al ḫāme gülbünden ele yaz berg-i gül üzre hele
Ġāyet güzel bir mesʾele eyle maʿānīsin beyān

15 Ol ẕāt-ı ʿālī-himmetiŋ vaṣfında ıṭrā ḳıl süḫan
İster ʿUṭārid olmaġa vaṣfı ile raṭbü'l-lisān

16 Deste alursa ḫāmesin oḳur melekler nāmesin
Vird-i zebān taḥrīrini şāyāndır ėtse ins ü cān

17 Taḳrīri bir taḥrīrdür taḥrīri pür-tevḳīrdür
Her ḥarfi bir taʿbīrdür taʿbīre ʿācizdür zebān

18 Ḳaṣd ėtse luṭfuyla vėrür her ḥarfe nuṭḳ-ı ḫoş-edā
Nefḫ ėtse kilkiyle gelür hep ḳālıb-ı elfāẓa cān

19 Ḫulḳı ḥasen ṭabʿı laṭīf şaḫṣı güzel ẕātı şerīf
Fikri metīn ẕihni ʿarīf ʿaḳlı bahār-ı bī-ḫazān

20 Bālā-yı ḳadd-i vaṣfıŋa ḥāṣıl yetürmem dest-i fikr
Ėtsem maʿārifden hüner yapsam hünerden nerdübān

21 Ey māh-ı ʿālī-menzilet v'ey āfitāb-ı maʿrifet
Ey mīr-i bālā-menḳabet v'ey kārbīn ü kārdān

22 Tāb-ı Temūz-ı yeʾsden ḳurtardı teşrīfiŋ bizi
Ṣaldı ser-i küttāba hep sāyeŋ güzel bir sāyebān

23 Bilmezdim evvel ẕātıŋı evṣāfınıŋ dārātını
Bu vaṣf bu taʿrīfiŋe Ẕihnī Beg oldı tercümān

24 Oldur bu taḳrīri vėren medḥiŋ ṭarīkin gösteren
Neşr ile bu naẓmı ören olan benimle hem-zebān

25 Ey ḫāme ʿaṭf eyle ʿinān ʿıṭnābdan īcāza dön
Taʿcīzden eyle ḫaẕer taṣdīʿe yol vėrme amān

26 Ẕevḳ ü ṭarabla söyle gel tārīḫ-i cevher-dārını
Mektūbcı oldı Ḥamdi Beg buldıŋ göŋül ẕevḳe zamān

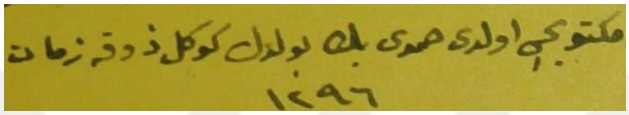

1296

65[72]

106a

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Diŋle ʿarż eyleyelim ḫālimizi icmālā
Gerçī kim ʿarża da muḥtāc degildir bu belā

2 Ḳaplamışdı yedi sekkiz seneden çevremizi
Eşḳıyā fırḳaları birçoġı bāḳī ḫālā

3 Ṭaşraya kimse çıḳarmazdı başın ḫavfından
Şāyed olsa çıḳaran cānını eylerdi fedā

4 Eşḳıyādan çeteler her ṭarafı ṭutmış idi
Şehrizūr ülkesi olmuşidi meydān-ı şeḳā

5 Maḥv olup gitmişidi rāḥat u āsāyiş-i ḫalḳ
ʿĀdetā ülkeyi ėtmişleridi istīlā

[72] Hidayet Paşa'nın Kerkük'ü eşkıyalardan temizlemesi üzerine söylenen tarihtir.

6 Siyyemā kim Hemevend fırḳası dikmişler idi
Kūh-ı ʿişyānda ʿalem deşt-i şeḳāvetde livā

7 Bu şeḳāvet ile bir ḥālete yetmişler idi
Duḳalıḳ fikrine düşmüşler idi bī-pervā

8 Ṭoplayup başlarına ḫayli gürūh-ı mekrūh
Ḳodılar nāmını jandarma ėdüp terk-i ḥayā

9 Nehb ü ġāret idi ṣanʿatları olmuşlar idi
Ḫaṣm-ı māl-ı fuḳarā düşmen-i cān-ı żuʿafā

10 Ġaṣb-ı emvāl ile ėtdikleri ger ḳatl-i nüfūs
Ṣayılur ise biḥaḳḳın görinür lā-yuḥṣá

11 Ẓulm olur ṭoġrısı bu ḳavme olunsa şef[e]ḳat
Şefeḳat eylememiş kimseye bunlar ḳaṭʿā

12 Her kimiŋ mālını almışlar ise cānını da
Alup ėtmişler iki vechile ẓulmi icrā

13 ʿIrża daḫl ėtmege de başladılar eylediler
Niçe mestūreleriŋ ʿırżını köylerde hebā

14 Bunların ʿırḳı kesilmezse tamāmıyla ėder
Ḳalsa ger bir neferi fiʿl-i ḫabīşin icrā

15 Defaʿāt ile olunmuşlar ise tecrübe līk
Dönmemişler reh-i merdūdlarından aṣlā

16 İşte bu ḥāl-i felāketle ṭururken nā-gāh
Bu belā üstine bir de yetişüp ḳaḥṭ ü ġalā

17 Bu derūndan ḳapadup ḫāneleri ḳıldı ḫarāb
O birūndan ḳuşadup yolları ėtdi yaġmā

18 Gitdi el-ḥāṣıl ahālīde olan tāb u tüvān
Başladı āḫirete göçmege aʿlā ednā

19 Ḫayli cān hicret ėdüp ṭoldı disem cāʾizdir
Cūʿ elinden bu muhācirler ile mülk-i beḳā

20 Yeʾs ü ḥirmān bürüdi ḫalḳı ser-ā-ser gördi
Yoḳdur āsāyişi kimse ėdebilsün ber-pā

21 İşbu ḥirmān u bu yeʾs içre ḳalup şimdiye dek
Herkes ėderdi bunun defʿi içün Ḥaḳḳ'a duʿā

22 Minnet ol Ḫāliḳ'a kim ʿazze ve celle ve ʿulā
Kāffe-i ḥālde oldur bize fermān-fermā

23 Zīr-i ḥükminde yaşar cümle selāṭīn-i cihān
Taḥt-ı emrinde ḳulūb-ı vükelā vü vüzerā

106b **24** Luṭf u ḳahra kimi isterse ḳılur maẓhar ol
Mülk-i ʿālemde taṣarruf ėder ol *keyfe yeşā*

25 Kāffe-i ḫalḳa hidāyet vėren ol Hādī ol
Ẓafer ü nuṣret anıŋ ʿavnine eyler ilcā

26 Luṭfıla ḳıldı ʿināyet bize iḥsān ėtdi
Bir müşīri kĭ şecāʿatle mücessem gūyā

27 Ne müşīr pāk-dil ü ʿādil ü ʿasker-perver
Ne müşīr ṣaf-şiken ü ṣaf-der-i rūz-ı heycā

28 Ne müşīr āyet-i Ḥaḳḳ ḥāfıż-ı āsāyiş-i ḫalḳ
Ėtse faḫr ānıŋ ile millet-i İslām sezā

29 Dīde-i luṭfı nigeh-bān-ı livā-yı İslām
Naẓar-ı ḳahrı nigūn-sāz-ı ṣufūf-ı aʿlā

30 Şeb-çerāġ-ı keremi lāmiʿa-pāş-ı reʾfet
Ẕātı sermāye-i āsāyiş-i dīn ü dünyā

31 Reme-i mīş ḳadar yoḳ naẓarında farż ėt
Olsa saḥrā ṭolusı leşker ü cünd ü ḫuṣamā

32 Devr ėder maḥmidet-i merḥameti dillerde
Vird ėder midḥatini her ṭaraf ednā aʿlā

33 Seyf-i meslūl-i kef-i devlet-i ʿOşmāniyye
Tīġ-i maṣḳūl-i yed-i millet-i dīn-i ḥunefā

34 Mütedeyyin müteverriʿ müteṣallib müşfiḳ
Ḥüsn-i aḫlāḳ u ṣıfatla müteḫalliḳ ḥaḳḳā

35 Görmedik ḥāṣılı çoḳdanberüdür emṣālin
Bir yaratmış anı bu ʿaṣrda el-ḥaḳ Mevlā

36 Faḫr-i dīn kān-ı kerem Āṣaf-ı ferḫunde-ʿalem
Māḥiy-i cevr ü sitem yaʿni Hidāyet Pāşā

37 Kerkük'i reʾfet ü iclāl ile teşrīf ėtdi
Eyledi şehrimizi gülşen-i Firdevs-āsā

38 Ḥaḳ'dan ėrdi bu hidāyet bize hādī oldur
Ḥażret-i Ḫızr gibi geldi yetişdi ḥaḳḳā

39 Gitdi ol yeʾs ümīd ile göŋüller ṭoldı
Ḥamd ü şükr eylediler Ḥaḳḳ'a bütün bāy u gedā

40 Ḥāṣılı eyledi tedbīr hemān geldigi gün
Ḍarb [u] tenkīllerine çıḳdı gidüp bī-pervā

41 Ḥayderī bir ṭoḳat urdı tepe ṭaḳla cümle
Eyledi vādi-i idbāra o ḳavmi ilḳā

42 Dözmeyüp ḳahrına fī'l-cümle deḫāletle düşüp
Luṭfunuŋ dāmenine eylediler istiʿfā

43 İşbu iḳdām u bu temkīn ile bu ṣavletine
Her ṭaraf eyledi taḥsīn aŋa pīr ü bernā

44 İşbu ḥāli göricek ben daḫı Ṣāfī ėtdim
İki tārīḫ-i mücevher ḳalemimden icrā

45 Müjde Ṣāfī Hemavend'iŋ ṭaġıdup ṭāʾifesi

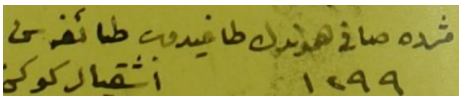

Eşḳıyālar kökini ḳazdı Hidāyet Pāşā

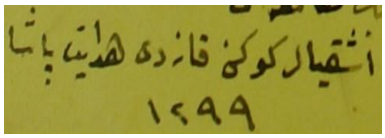

1299

66

25a Sulṭān ʿAbdü’l-mecīd Ḫān Ḥażretleri’niŋ Rusya Muḥārebesi’nde feṯḥ buyurduḳları Sivastopol’a tārīḫdir

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Bu cihādı Ṣāfiyā gördükde tārīḫin dėdim

Feṯḥ ėdüp ebvāb-ı Sīvāstopol’ı ʿAbdü’l-mecīd

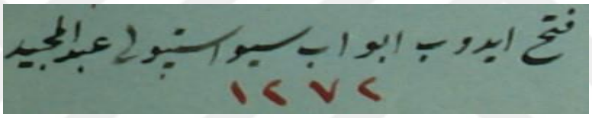

1272

67

90a Mūṣul vilāyet olup Kerkük’i oraya ilḥāḳ ḫaberi şüyūʿ bulduḳda söylenen laṭīfegüne tārīḫ-i mücevherdir

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 İşbu tārīḫ oḳunur gördüm maḳām-ı evcde

Her ṭaraf cevherlü bir ṣavt ile sanṭūr üstine

2 Şehrizūr’ı Mūṣul-ı Ḥadbā’ya ilḥāḳ itdiler

Baḳ işe kim ḳodılar ḳanbūrı ḳanbūr üstine

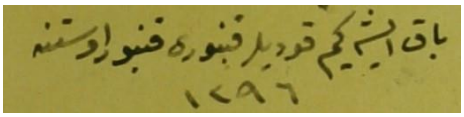

1296

68

90a **Keẕâlik**

[- . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ehl-i Mūṣul istemezlerdi ola
Ġıbṭadan Ṣāfī vilāyet Şehrizūr

2 Ėtmek isterlerdi merkez Mūṣul'ı
Oldılar el-ḥaḳ bu işde bī-ḥużūr

3 ʿArż-ı maḥżarlar yapup taḳdīm ėdüp
Ėtmediler saʿy u kūşişde ḳuṣūr

4 Āḫirü'l-emr emr-i resmīsin alup
Oldılar gerçĭ bu ḥāle pür-sürūr

5 Nām-ı Mūṣul'la vilāyet merkezi
Oldı Kerkük bir ḫaber ėtdi ẓuhūr

6 Gördiler ḳuvvetleşüp ṣıdḳı anıŋ
Ḳaldılar maḳṣadlarından çünkĭ dūr

7 Ṣıdḳ u kiẕbe her ḫaberde iḥtimāl
Var deyü göstermediler hīç fütūr

8 Geldi bir Muṣlāvī tārīḫin dėdi
El-meded oldı vilāyet Şehrizūr

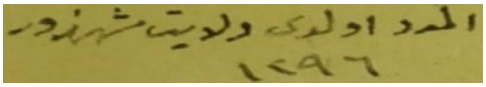

1296

69

24b **Taʿmiye-güne Tārīḫ Berāy-ı Rū-pūşīden-i Zenān**

[. - - / . - - / . - - / . - feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl]

1 Ḫudāyī kĭ *yuḥyi'l-ʿiẓām*ü'r-reḥīm
Ḥakīm ü Ḳadīm ü ʿAlīm ü ʿAẕīm

2 Olup ḳaṭre-i luṭfına ḳulzüm āb
Yanup ẕerre-i nūrına āfitāb

3 Cemāliyle vėrdikçe ḫurşīde tāb
Olur seng ābisten-i laʿl-i nāb

4 Celāliyle vėrdükçe māha zevāl
Olur zülf-i şeb vesmedār-ı hilāl

5 Der-i luṭfuna ḥalḳa ʿarş-i berīn
Olup ḫ̆ān-ı cūdunda dāne zemīn

6 Felek bezm-i luṭfunda peymānedir
Zemīn ḫ̆ān-ı cūdunda bir dānedür

7 Olur ẕerre-i luṭfın eylerse kem
Bu nüh ḳubbe-i çarḫ kūy-i ʿadem

8 şenāsında ʿāciz zebān-ı ḳalem
Meger levḥe *lā uḥṣá* ėtsün raḳam

9 Teşekkürle ḥamdinde ʿāciz cihān
Meger maḥż-ı ḥamd ola kevn ü mekān

10 Niçün kĭ Sitanbul içinde nisā
Açıḳ gezmege düşdi ṣubḥ u mesā

11 Görinürdi her çeşme rūy-i fiten
Açılmışdı her dīdeye cism ü ten

12 Zamānıŋ girībānı hep çāk idi
Açıḳ-baş gezer idi bī-bāk idi

13 Bilā-ḫavf ḳılmışdı *min kulli bāb*
Ruḫ u gerden ü sīne refʿ-i ḥicāb

25a

14 Ḳız oġlan libāsına olmuşdı ġarḳ
Ricāl ü nisāda yoḳ olmuşdı farḳ

15 Ḳılurlardı mestūreler keşf-i rū
Dökerlerdi bu vechile āb-ı rū

16 Ėdüp nāgehān emr-i şāhī ẓuhūr
Şu keyfiyyet-i münkere bī-fütūr

17 Veṣāyā-yı ʿadl oldı ḫalḳa bedīd
Ẓuhūr ėtdi dillerde bīm-i vaʿīd

18 İliklendi sīne ġıṭālandı rū
Ḳılub çākler hep ḳabūl-i rüfū

19 Ḫudā medd-i ẓıllın ėde ber-ḳarār
Serīrinde tā ola yevmü'l-ḳarār

20 Düşüp taʿmiye-güne tārīḫ-i ter
Çıḳup Ṣāfiyā dėdi işnā-ʿaşer

21 Budur sāl-i tārīḫi ėtme fütūr

Cinān içre yaşmaḳlanup rūy-i ḥūr

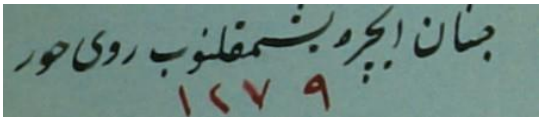

1279

70

90bSenenin̨ muʿtedil ve şitā şiddetsiz geçüp havāların güzel olmasından mezrūʿātın̨ ḳuvvet-nümāsı eşcār u ezhārın̨ çāpük ulaşması üzerine söylenen tārīḫ-i mücevherdür

[- - . - / - - . - / - - . - / - - . - müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün]

1 Bu sāl-i ferḫünde-liḳā bir sāldir kim görmemiş

Devrinde çarḫ-ı kec-reviş ṭavrında bu köhne ribāṭ

2 Açıldı güller her ṭaraf gösterdi gendümler başaḳ

Kānūn Eyār oldı bize Nīsān'a ḳalb oldı Şubāṭ

3 Yoḳ farḳ germ ü serdde gördüm bu yılda ġālibā

Ėtmiş rebīʿ ile şitā yek-dīgeriyle iḫtilāṭ

4 Yoḳsa ṭolanmaḳdan düşüp gitmiş elinden iḫtiyār

Maʿtūhlaşmışdır felek ʿaḳlında yerleşmiş ḫubāṭ

5 Bu arżda bu ʿarżda bu ʿaṣrda bu faṣlda

Böyle gül ü sünbül bize göstermemişdir bu bisāṭ

6 Gül ḫurdesiyle ben daḫi tārīḫi ṣaydım Ṣāfiyā

Gösterdi yüz gül sünbüle olınca on altı Şubāṭ

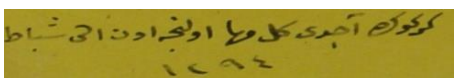

1294

71

90b **Dīger tārīḫ-i tām**

[- - . - / - - . - / - - . - / - - . - /müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün]

1 Sen de açıl güller gibi oḳı bu tārīḫim benim
Kerkük'de açdı gül mehā olınca on altı şubāṭ

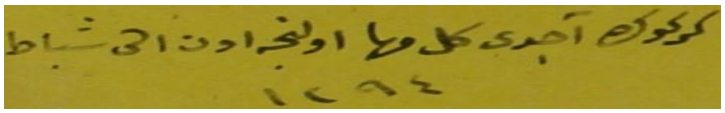

1294

72

55a **Kerkük'e şiddetlü bir ḳoleranıŋ düşdigi zamān söyledigim tārīḫdir**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Düşürüp evvel-i bāḥūra teṣādüf günini
Ġālibā şiddet-i germāya bulaşdı ḳolera

2 Ölmedi gerçī ölümden beterin gösterdi
Gėçerek her kime kim azca sürüşdi ḳolera

3 Melekü'l-mevti şaşırmış idi cān almaḳda
Ḳābıżu'r-rūḥdan almışdı o rüşdi ḳolera

4 Tīġ-i ḳattāli elinden azı cān ḳurtardı
Geldi ġālib nice cānlarla uruşdı ḳolera

5 Yanaraḳ birçoḳ eḥibbāya bu tārīḫi dėdim
Yaḳdı çoḳ cānı gelüp Kerkük'e düşdi ḳolera

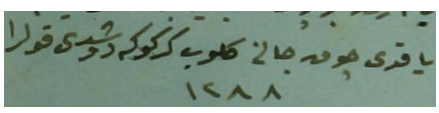

1288

73

23a **Maḥbūbларıŋ Evropa nāmında olan mūy-ı mücaʿʿadları ḳaṭʿ olunduḳda söylenen tārīḫdir**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Yüz bulandan beri gül-ruḫsārlardan ṭurralar
Yüz bulup oġlan yoḳ idi ḳızlarıŋ nāẓırları

2 Gāh ʿārıż geh yüze geh gerden üzre dönmegin
Celb ḳılmışlardı bu ṣūret ile ḫāṭırları

3 Ejdehā-yı Mūsevī-veş açdı miḳrāż aġzını
Ḳaṭʿ ėdüp yutduḳça mār u efʿi-i sāḥirleri

4 Āh ḳıldı bir ġulām-pāre dėdi tārīḫini

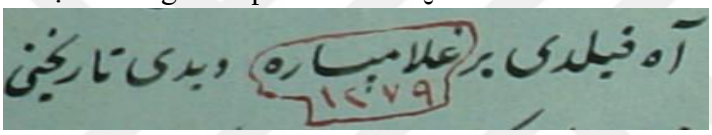

Ḳızlara müjde kesildi Evropa kāfirleri

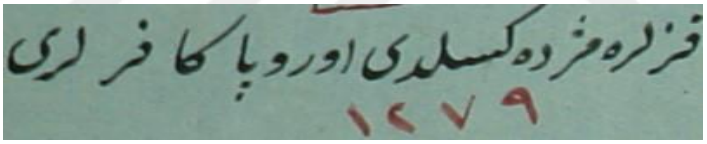

1279

74

23a **Tārīḫ-i Ḫaṭṭ 23a**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Ḫaṭ-ı sebzi gelicek gül yüze dėdim tārīḫ
Ṣāfiyā *enbetehullâhu nebāt*[en] *ḥasen*[en73]

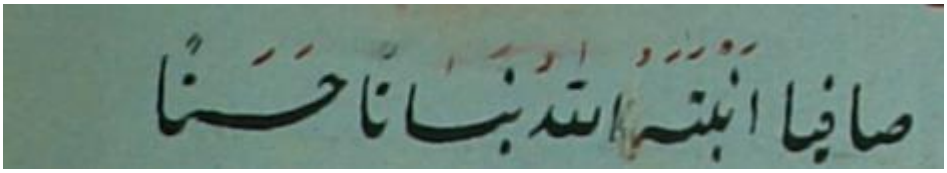

75

23a **Ḫaṭṭāṭ Muḥammmed Rifʿat Efendi'niŋ tabʿ ėtdirdigi inşāsına tārīḫdir**

[73] Âl-i İmrân/37.

[. - - - / . - - - / . - - mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün]

1 Bu inşāyı yapup Rifʿat Efendi
Ḳomışdı tāḳ-ı nisyan-ı ġınāda

2 Görince ānı ṣandum dürr-i menşūr
Bu pākīze lafıẓla bu ifāde

3 Vėrüp hep münşiyāne ders-i inşā
Feṣāḥat mektebin ḳılmış güşāde

4 Edā olmaz bu cemʿiyyetle hergiz
Müfīd u muḫtaṣar bundan ziyāde

5 Yazıḳdır ḳalmasun bu dürr-i menşūr
Dėdim ṭabʿ ile neşr eyle bilāda

6 Bu tārīḫimle başdı münşeʾātı
Muḥammed Rifʿat inşāsı edāda

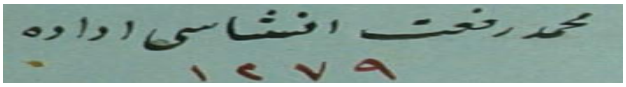

1279

76

22b Necīb Paşa-zāde ʿuṭūfetlü veliyyü'n-niʿam Aḥmed Beg Ḥażretleri'niŋ maḫdūmı Meḥmed Beg'iŋ liḥyesine söylenilen tārīḫdir

[. - - - / . - - - / . - - mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün]

1 Meḥemmed Beg o memdūḥu'l-ḫaṣāʾil
Ṣalınca ḫaṭṭı veche sāyeden nūr

2 Şiʿār-ı enbiyāyı dutdı elde
Dėdi ḳo ʿanberīn olsun bu kāfūr

3 Düşünce fikr-i tārīḫine Ṣāfī
Çalışdım olmadı saʿyile maḳdūr

4 Yediler çıḳdı tārīḫin dėdiler
Be-vech-i taʿmiye çün dürr-i menşūr

5 Meḥasinle mufaṣṣal oldı vāżıḥ
Rumūz-ı āyet-i *nūr*^{un} *ʿalá nūr*

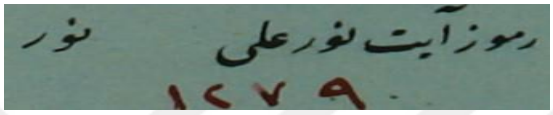

1279

77

22b **Ve-lehu**

[- - . - / - - . - / - - . - / - - . - müstefʿilün müstefilün müstefʿilün müstefʿilün]

1 Güç çıḳdı tārīḫi anıŋ Ṣāfī çoḳ ėtdim cüstücū
Yazıldı vechine sehil *nūr*^{un} *ʿalá nūr* āyeti

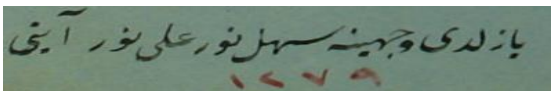

1279

78

24b **Hezl-güne tārīḫdir**

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

1 Teʾehhül ėtdigi gün Nācim-i teres-meşreb
Biri dėdi buna tārīḫ-i hezl lāyıḳdır

2 Niçün kĭ sevḳ olunup *ehluhu ilá ehlih*
Bunıŋ da aldığı ḳız kendine muvāfıḳdır

3 Anıŋla redd ü bedel söyle söylemem dėr iken
Bu güftügūda kĭ ol hezlime ne lāyıḳdır

4 Ṭaşaḳlarımla sikim çıḳdı dėdi tārīḫin
Bunuŋ gibi terese böyle ḳaḥbe lāyıḳdır



1278

79

29b

[- - **.** / **.** - - **.** / **.** - - - / **.** - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūl]

1 Biŋ gūne te’essüfle bu tārīḫi dėdim
Birbirine düşdi ehl-i Kerkūk ṣad ḥayf

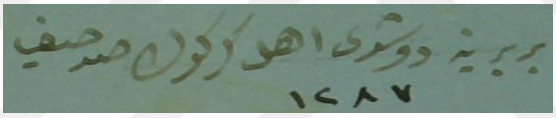

1287

MÜSTEZATLAR

1

43b **Müstezād**

[- - . / . - - . / . - - - / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

- - . / . - - mefʿūlü feʿūlün]

1 Mest eyledi çeşmiŋ beni ey şāḫ-ı ṣanavber

V'ey ḳāmeti ʿar ʿar

Hüşyār olamam bir de bu ʿālemde muḳarrer

Bel hem dem-i maḥşer

2 Murġ-ı dil olup deşt-i muḥabbetde esīriŋ

Yoḳ gördi naẓīriŋ

Sen de ėdegör ḥāline raḥm olma sitemger

Ey lebleri şekker

3 Cān gibi seni sīneye çekmekdi murādım

Ey ṣāf-nihādım

Āyīne ṣıfat cismiŋi yoḳ ʿaksiŋi ḫoş-ter

Çün rūḥ-ı muṣavver

4 Ėtdi saŋa iẓhār bugün rāz-ı nihānım

Lāl ola zebānım

44a Ey kāş kesilseydi bıçaḳlarla mükerrer

Olsa idi ebter

5 Dīvāne olursam yine maʿẕūrum ü maʿẕūr

Ey zāhid-i bī-nūr

Bir böyle perī-zāda olan böylece mużṭar

Dīvānelik eyler

2

80a **Müstezād**

[- - . / . - - . / . - - - / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün

- - . / . - - mefʿūlü feʿūlün]

1 Bir lāle-ruḫuŋ āteş-i ʿaşḳı ile yandım

Maʿşūḳ ola ṣandım

ʿAhd eyledi luṭf ėde baŋa ʿahdine ḳandım

And içdi inandım

2 Oldı dil-i sevdā-zede olʿahdile dil-bend

Çün eyledi sevgend

Eyvāh vefā ėtmedi gөŋlümden utandım

Yatmışdım uyandım

3 İbrāmıla yalvarmaġıla ėtmedi incāz

Vaʿdin o füsūnsāz

Bir çāre bulam bir çoḳ arandım da ṭarandım

Her semti ṭolandım

4 Yoḳ çāre görüp terkini ḳıldımsa da nā-çār

Ṭaʿn eyleme zinhār

Zīrā kĭ ġamın çekmegile cāna ṭayandım

Bel cāndan uṣandım

5 Giryān idim aḥvālime tā ṣubḥa yetince

Bu gėce bitince

Gördüm kĭ gözüm yaşı ile ḳana bulandım

Ṣāfī seni andım

TERKİB-İ BEND

1

63b **Merşiye-i Cenāb-ı Seyyidü'ş- şühedā**

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü meʿfāʿīlü fāʿilün]

1

1 Geldi Muḥarrem eyleyegör eşk-i çeşmi ḫūn
Gör netmiş Ehl-i Beyt'e bu māh içre çarḫ-ı dūn

2 Ėtmiş o nev-nihāl-i gül-i bāġ-ı Aḥmed'i
Dest-i ʿadūda ḫançer-i kīn ile ġarḳ-ı ḫūn

3 Rūḥu'l-emīn duḫūlüne yol bulmayan ḥarem
Pāy-i Yezīdiyān'a olup rāh-ı āzmūn

4 Ḥūrīden ictināb ėden ehl-i ḥarem yüzi
Bīgāne āşināya olup manẓar-ı ʿuyūn

5 Dönseydi altı üstüne kāş ol zamān anıŋ
Gitseydi ʿālem-i ʿademe ḫāki ser-nigūn

6 Girseydi çarḫı çenberine māhı mihrine
Dönseydi eski ḥāline bu devr-i bī-sükūn

7 Bilmem neden o gün yıḳılup gitmemiş felek
Bilmem neden o gün ṭutuşup yanmamış melek

2

1 Ey çarḫ-ı süfle hīç o zamān ėtmediŋ mi ʿār
Şād eylediŋ Yezīdileri Ehl-i Beyt'i ḫˇār

2 Ėtdiŋ o şīr-ḫˇār-ı ʿAlī Aṣġar'ı neden
Tīr-i Yezīdiyān'a hedef māderin nizār

3 Tīr-i sitemle ḳanına ġarḳ eylediŋ anı
N'etmişdi bilmedim saŋa ol ṭıfl-ı şīr-ḫˇār

4 Sen hīç utanmadıŋ mı o Şāh-ı Velāyet'iŋ
Evlādına bu ẓulm-i ṣarīḥi ėdüp şiʿār

5 Andan utanmadıŋsa Ḥabīb-i İlāh'dan
Hīç şerm ḳılmadıŋ mı eyā çarḫ-ı şerm-sār

6 Var mı gören felek olalı işbu ẓulmüŋi

Var mı bilen vücūda gelenden bu rūzigār

7 Bu ẓulmi ḳangı ḫānedān-ı nübüvvet görüp ʿaceb[74]

Bu cevr ḳanġı ehl-i beyt-i nebīye olup ʿaceb

3

1 Bāʿiṣ ne oldı böyle Yezīd'e iʿānete

Bādī ne oldı Āl-i Resūl'e ihānete

2 Olduŋ neden bu kāra Yezīd ile müşterek

Düşdüŋ ne fikr-i bāṭıl ile bu ḍalālete

3 Ol salṭanat hevāsı ile gėçdi dīnden

Ol taḫt leẕẕeti ile düşdi ġavāyete

4 Sen ne emelle böyle hevādār olup aŋa

Āl-i Nebī'ye bunca çalışdıŋ ḥaḳārete

5 Ol kīne-i ḳadīmesin eylerdi āşikār

Sende ne kīne var idi ehl-i hidāyete

6 Döndüŋ murādı üzre o mihr-i ḍalāletiŋ

Vėrdiŋ murādını yetürüp tā nihāyete

7 Sen de anıŋla lāyıḳ-ı nefrīn degil misin

Bed-kīş ü bed-nihād bed-āyīn degil misin

4

1 Ey ümmet aġlayıŋ o Şeh-i Kerbelā içün

Ol ẓulm eliyle ḳana batan mübtelā içün

2 Ėtdi hücūm üstüne aʿdā bölük bölük

Ol ḳulzüm-i belāya düşen müctebā içün

3 Bilmezdi Ehl-i Beyt'i mi ḫıfẓ ėde yā özin

Bī-yār u bī-ẓahīr o meh-i ibtilā içün

64a **4** Feryād-ı elʿaṭaş ile teslīm-i rūḥ ėden

Ṣıbyān-ı Ehl-i Beyt-i Resūl-i Ḫudā içün

5 Geldi Muḥarrem ey kĭ muḥibbān-ı Ehl-i Beyt

Ḥāżırlanıŋ Şeh-i Şühedā'ya ʿazā içün

[74] Bu beytin vezni değişik.

6 Ḳan aġlayıŋ ciger yaḳıŋ āh eyleyiŋ dögiŋ
Sīne kemāl-i sūziş ile bu cefā içün
7 Ḳanġı nebīniŋ ümmetidir kim ėdüp ḳıyām
Bi'l-cümle ehl-i beytin ide böyle ḳatl-i ʿām

5

1 Arżıŋ öŋünde batsa idi ḫāke ābı hep
Ḳan olsa idi kāşkī ġaym u seḥābı hep
2 Şemsi ṭutulsa idi küsūf-ı müʾebbede
Dönseydi āteşe ḳameriŋ māh-tābı hep
3 Çarḫı pozılsa idi ḳırılsaydı çenberi[75]
Bitseydi ol zamān feleġiŋ inḳılābı hep
4 Dönseydi altı üstine yā üsti altına [76]
Maḥv olsa idi āteş ü bād ḫāk ü ābı hep[77]
5 Çıḳsaydı āsumāna zemīni ġubār olup
Düşseydi arża encüm ile āfitābı hep
6 Baḥr ü beri serāba döneydi bu varlıġıŋ
Yoḳ yoḳ serābı da yoḳ olaydı şarābı hep
7 Seby oldı ḥūriyān-ı serā-perde-i ʿafāf
Bī-perde zīr-i ḥükm-i Ḫavāric'de dil-şikāf[78]

6[79]

1 O gün naṣıl gün idi ṣıbṭ-ı Aḥmed-i muḥtār
Düşüp bu ḫāk-i siyāh üzre zaḫmdan bīmār
2 O el naṣıl el idi ḳaṭʿ ėdüp serin tenden
Ten-i şerīfini bī-ser bıraḳtı ėtmedi ʿār
3 O ḳanġı ḳavm idi āyā ser-i şerīfin alup
Getürdi pīş-i Yezīd-i pelīde vėrdi mesār
4 O gün naṣıl gün idi oldı Ehl-i Beyt esīr

[75] Bu mısranın müellif tarafından üzeri çizilmiş.
[76] Bu mısra iki mısra arasına diklemesine yazılmış.
[77] Bu mısra bendin üst tarafına yan olarak yazılmış.
[78] Bu bend altı beyit.
[79] Bu bendin vezni . - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün.

Açıḳ ṣaçıḳ yed-i aʿdāda ḳaldı zār u nizār

5 O gün naṣıl gün idi Şām'a girdi Āl-i Resūl

Ser-i Ḥüseyn çekilür öŋlerince nīzede ḫˇār

6 O dem ne dem idi gezdirdiler ḥaḳāret içün

Şam'ıŋ zuḳāḳlarında o Āl-i Resūl'i zār

7 Ser-i bürīde-i Şāh-ı Ḥüseyn'e aġlayalım

Cigerleri bu cefā āteşiyle dāġlayalım

7

1 Ḳan aġla Ṣāfiyā yetişüp mātemiŋ demi

Mātemle dāġ ḳıl dil-i māh-ı Muḥarrem'i

2 Bu çarḫ-ı bī-mürüvvetiŋ ėt sīnesin hedef

Eyle sihām-ı āha kemān ḳāmet-i ḫamı

3 Bu mācerāya dök o ḳadar dīdeden sirişk

Gözyaşı ile cūş u ḫurūşa getür yemi

4 Aġla o deŋlü tā cigeriŋ dāġ dāġ ola

Dāġ eyle işbu sūziş ile iki ʿālemi

5 Ol rū-siyāhıŋ ėtdigini kimse ėtmedi

Ḫalḳa unutdurup bu cefā İbn-i Mülcem'i

6 Tā ḥaşre dek bu cerḥ ḳabūl ėtmez iltiyām

Beyhūde ey ḥekīm ziyān ėtme merhemi

7 Bu zaḫmı āz bilme bu bir güne yāredir

Ümmet olanlarıŋ cigeri pāre pāredir

2

117a **Merşiye-i Ṣāfī**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilāün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1

1 Āh kim māh-ı Muḥarrem yine gösterdi hilāl

Ḳabladı ʿālemi başdan başa endūh u melāl

2 Bu o mehdir kĭ gelüp bir araya Āl-i Yezīd

Ėtdiler kevni melāl ü ġam ile māl-ā-māl

3 Bu o mehdir biriküp bir yere erbāb-ı fesād

Gördiler ḳatl-i ciger-güşe-i Zehrā'yı ḥelāl

4 Bu o mehdir kĭ bütün ḫalḳı ėderken sīr-āb

Āl ü evlād-ı Nebī'den kesilüp āb-ı zülāl

5 Bu o mehdir kĭ ḳızıl ḳanlara ġarḳ oldı Ḥüseyn

Bu o mehdir kĭ sürūr eyledi aṣḥāb-ı ḍalāl

6 Cāh içün ḳatl olunup bir nice evlād-ı Nebī

Bu ne endīşe-i bāṭıldur İlâhī bu ne ḥāl

7 Aġla aġla gözümüŋ nūrı kĭ şimdi demidir

Sīneyi dāġla kĭ evlād-ı Nebī mātemidir

2

1 İşte bu māhda ol māhı şehīd eylediler

Ḫaber-i ḳatli ile sūr-ı Yezīd eylediler

2 Ṭoplanup bir yere ol çend ḍalālet-pīşe

O şehiŋ ḳatline sevgend-i ekīd eylediler

3 Üşdiler başına birden bire o ḳavm-ı ʿanīd

Kīne-i köhnelerin cümle bedīd eylediler

4 ʿĀḳıbet ḫāke düşürdiler o naḫl-i emeli

Ḫançer-i ẓulm ü taʿassüfle şehīd eylediler

5 Aġlada aġlada ol ẓulmle Ehl-i Beyt'iŋ

O siyeh çeşmlerin cümle sefīd eylediler

6 Mātem ėtdikçe o Şāh-ı Şühedā'ya bunlar

Anlar ol māteme ʿīd üstine ʿīd eylediler

7 Gelelim bir yere ey ümmet olan aġlaşalım

Mātem-i Şāh-ı Ḥüseyn ile ciger dāġlaşalum

3

1 Ey muḥibbān gelelim bir yere āh eyleyelim

Felekiŋ māhile mihrini siyāh eyleyelim

2 Dāġ-ı dil tek girelim cümle siyeh cāmelere

Āh ü feryād idelim mātem-i Şāh eyleyelim

3 Görmeyüp çünkĭ o şeh ʿömr-i ʿazīzinden ḫayr
Biz daḫı girye ile ʿömri tebāh eyleyelim

4 Ḫāk ü ḫūna bulaşıḳ reʾs-i şerīfin bir kez
Hele der-ḫātır ėdüp āh ile vāh eyleyelim

5 Dögelim sīne-i ġamgīnimizi ṭaşlar ile
Āh-ı cāngāh çeküp çarḫı siyāh eyleyelim

6 Ḳanlu yaşlar dökelim dāmene göz yummayalım
Çeşm-i inṣāf ile bu ḥāle nigāh eyleyelim

7 Kerbelā'da ḳodılar cism-i şerifin bī-ser
Gezdirüp nīzeler üstünde başın Şām'a ḳadar

4

1 Cemʿ olup başına başsız tenine ehl-i ḥarem
Ėtdiler şīven ile ʿālemi pür-derd ü elem

2 Ṣaçdılar başlarına ḫāk-i siyeh āh ėderek
Āhlar dāmen-i ʿarşa ṣarılup çekdi ʿalem

3 Dėdiler ey gül-i gülzār-ı Muḥammed bu ne ḥāl
Bu ne heyʾet ne ḳıyāfet bu ne ḳanlar bu ne dem

4 Ḳanı başıŋ ḳanı başıŋdaki müşgīn zülfiŋ
Ḳanı ol çeşm-i siyāhıŋ ḳanı ol ġonce-i fem

5 Ḳanı ol ḳavs-i ḳuzaḥ yollu kemān-ı ebrū
Ḳanı ol ḫaṭṭ-ı muʿanber ḳanı ḫāl-i müdġam

6 Seni kim ḳoydı bu ḥāle hele söyle kerem ėt
Ḳanġı ẓālimden ėrişdi saŋa bu cevr ü sitem

7 Ḫāk ü ḫūna ne içün böyle bulaşdıŋ böyle
Kerem eyle gözimiz nūrı amān bir söyle

5

117b **1** Hele bir ḳalḳ ayaġa ehl-i ḥarem ḥālini gör
Baş açıḳ düşmen elinde nedir aḥvālini gör

2 Hele bir gözleriŋ aç baḳ bize n'eyler aʿdā
Ėtdigi İbn-i Ziyād'ıŋ hele bir ālini gör

3 Ne sitemler ne eẕālar ne ḥaḳāretler ėder
Bize sensiz felek-i sifleniŋ efʿālini gör

4 Hele baḳ Āl-i Nebī kimler elinde ḳaldı
Ėtdigi Āl-i Yezīd'iŋ bize aʿmālini gör

5 O elif boylu olan Zeyn-i ʿİbād'ıŋ sensiz
Bükilüp ḳāmeti dāl oldı ḳad-i dālini gör

6 Hele bir baḳ kĭ neler geldi bizim başımıza
Hele bir gözleriŋ aç ehl-i ḥarem ḥālini gör

7 Böyle bu ḥālle ḳoyduŋ bizi gitdiŋ ne içün
Kimse ėtmez bunı bir söyle sen ėtdiŋ ne içün

6

1 Sen velāyet çemeninde gül-i nev-rüste iken
Baḥr-i ʿirfānda bir gevher-i berceste iken

2 Kimseye ẕerre ḳadar ẓulm revā görmez idiŋ
Cevr ü ẓulm eylemede dīdeleriŋ beste iken

3 Bunca eytām u erāmil bu ḳadar ehl ü ʿıyāl
Bunca bīkes saŋa dil-dāde vü dil-beste iken

4 Ḳūt-i cān-ı fuḳarā ḳuvvet-i ḳalb-i żuʿafā
Şerbet-i luṭfuŋ ʿilāc-ı dil-i her ḫaste iken

5 Dün bu meydānda ṭarf-ı külehiŋ bī-pervā
Düşmen-i dīne muḳābil ṭurup işkeste iken

6 Zīr-i miġferde eyā Şibl-i Ġażanfer-ṣavlet
Kākülüŋ müşgile ālūde olup deste iken

7 Dest-i ẓulm ile seni ḫāke nigūn eylediler
Tīġ-i miḥnet ile āġaşte-i ḫūn eylediler

7

1 Seni bu ḥāle ḳoyan hīç ḥicāb ėtmedi mi
Ġażab-ı pür-ʿaṭab Ḥaḳḳ'ı ḥesāb ėtmedi mi

2 Ḫançerin gerdenine sürdi naṣıl ol ẓālim
Ḫūn-ı nā-ḥaḳḳ anı bī-ṭāḳat ü tāb ėtmedi mi

3 Ayaġın başdı naşıl sīne-i bī-kīneŋe kim
Anı nār-ı elemiŋ sīne-kebāb ėtmedi mi

4 Gördi āḫir seni āmāc-ı sihām eyleyeni
Çarḫ-ı sifle hedef-i tīr-i şihāb ėtmedi mi

5 Sen gibi Kaʿbe-i īmānı ḫarāb eyler iken
ʿAcabā gördi felek arżı ḫarāb ėtmedi mi

6 Gördi kim menʿ olunup sen gibi serverden āb
Maḥv ėdüp baḥr ü berin cümle serāb ėtmedi mi

7 Ḳırılaydı felekiŋ çarḫı döneydi devri
Ėtmeseydi saŋa tek bunca cefā vü cevri

8

1 Saŋa göz dikmişidik sendaḫı ḳaḳdıŋ gitdiŋ
Gözimiz yaşı gibi dīdeden aḳdıŋ gitdiŋ

2 Şimdiden ṣoŋra kime ʿarż ėdelim ḥālimizi
Kim baḳar ḥālimize sen kĭ bıraḳdıŋ gitdiŋ

3 Elem-i hicre ya bu ḥāle mi ṣabr eyleyelim
Ḥāṣılı hicriŋ ile cānları yaḳdıŋ gitdiŋ

4 Tek ü tenhā bıraḳup Zeyn-i ʿİbād'ıŋ āyā
Kime ışmarladıŋ ānı kĭ bıraḳdıŋ gitdiŋ

5 Yoḳ vefāsı bu fenā ʿāleminiŋ fehm ėtdiŋ
Terk ėdüp bir azacıḳ ḥāline baḳdıŋ gitdiŋ

6 Gerden-i cānımıza silsile-i hicr-i ruḫuŋ
Ey şeh-i mülk-i beḳā āḫiri ṭaḳdıŋ gitdiŋ

7 Kāşkī ṭāḳ-ı felek tersine çevrilseydi
Tepesi üzre ʿadem mülküne devrilseydi

9

118a **1** Hele bu ḥāli görüp Zeyn-i ʿİbād ėtdi fiġān
Ḳanlu yaşlar dökerek ʿālemi ėtdi giryān

2 O ten-i bī-sere ṣarmışdı sürüp ḳanına yüz
Nāle vü zār u fiġānla dėdi ey māye-i cān

3 Bu ne ḥālet ne felāket bu ne kerb ü ne belā
Bu ne ẕillet ne muṣībet bu naṣıl gündür amān

4 Gizlenüp ḳalmışidi işte bu gün ėtdi ẓuhūr
Kīne-i köhne-i Hind u ġaraż-ı Bū-Süfyān

5 Ḳandedir Seyyid-i ʿĀlem hele bir görsün kim
Ehl-i Beyt'ine neler eyledi Āl-i Mervān

6 Kim çeker nāzımı senden ṣoŋra ey maʿden-i nāz
Kim ṣorar ḥālimi şimdengirü ey cān-ı cihān

7 Kime ışmarladıŋ āḫir beni sen gitdiŋ ise
Kim baḳar ḥālime sen ʿālemi terk ėtdiŋ ise

10

1 Ey felek bu ne belādır ne muṣībetdir bu
Bu ne ḥālet ne melālet ne felāketdir bu

2 İşbu ḫāk üzre düşüp ḳanına müstaġraḳ olan
Ḳurretü'l-ʿayn-ı Nebī nūr-ı risāletdür bu

3 Nice ḳıydıŋ düşürüp ḫāke bu raʿnā ḳaddi
Çemen-i ʿāleme bir serv-i saʿādetdir bu

4 Nice raḥm eylemediŋ düşmene ėtdiŋ teslīm
Bilmediŋ mi kĭ gül-i gülşen-i raḥmetdir bu

5 Nice ḫavf eylemediŋ ḳana boyatdıŋ böyle
Şāfiʿ-i rūz-ı cezā yevm-i ḳıyāmetdir bu

6 Nice ḳıydıŋ serini tenden ayırdıŋ ẓālim
Bilmediŋ mi ʿacabā şems-i hidāyetdir bu

7 Kāş şemsiŋ ḳameriŋ ḫāke nigūn olsa idi
Kāş ḫāk-i siyehiŋ ḳulzüm-i ḫūn olsa idi

11

1 Ey benim cān-ı ʿazīzimden ʿazīzim pederim
V'ey benim müfteḫarim seyyid-i ʿalī-güherim

2 Kör olaydı bu gün ey nūr-ı dü-çeşm-i Zehrā
Görmeseydi seni bu ḥālde tek dīdelerim

3 Ḳıyaraḳ kesdi o ḫançer kĭ seniŋ gerdeniŋi
Senden evvelce benim pāreleseydi cigerim

4 Cevr içinde hele baḳ cevre kĭ ḳoymaz aʿdā
Bir kez ey cān ser-i pür-nūrıŋa düşsün naẕarım

5 Giderim işte esāret ile bir de ʿacabā
Türbet-i pākiŋe bilmem kĭ düşer mi güẕerim

6 Bu belālar kĭ benim başıma geldi yeri var
Ḥaşre dek yaş yerine aġlasa ḳan çeşm-i terim

7 Kime dād eyleyeyim dehriŋ elinden bilmem
Kime feryād ėdeyim devriŋ elinden bilmem

12

1 Aġla aġla cigeriŋ dāġla yaḳıl yan Ṣāfī
Esef ü ḥüznile gözyaşını ḳıl ḳan Ṣāfī

2 Elem-i Ḥażret-i Peyġamber'i yād eyle bugün
Dāġ dāġ eyle deli sīneyi büryān Ṣāfī

3 Sīne-i çākini yād eyle o gül-pīreheniŋ
Çāk ḳıl dest-i ʿazā ile girībān Ṣāfī

4 Āl ü evlād-ı Nebī'ye bu ḳadar cevr ü cefā
Kāfir eyler ėdemez hīç Müselmān Ṣāfī

5 Niçe taʿrīf ėdeyim ḥāṣılı kim eylememiş
Bunlarıŋ ėtdigini Ādem'e Ṣeyṭān Ṣāfī

6 Ḫatm ėdüp söyleyelim biz de be-ḳavl-i Nevres
Ṭurmayup ṣubḥ u mesā ẓāhir u pinhān Ṣāfī

7 *Bunı kim ėtmiş ise cānına yüz biŋ nefrīn*
Ėtsün Allâh anı dūzaḫda müʾebbed āmīn

TAHMİSLER

45a **Taḫmīs-i Ġazel-i Nevres-i Baġdādī**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1

1 Gözleriŋ geh mest ü geh maḫmūr şeklin gösterir

2 Leblериŋ rengi mey-i pür-şūr şeklin gösterir

3 Ḳāmet-i ṭūbā-firībiŋ ḥūr şeklin gösterir

4 *Zülf [ü] ḫaṭṭıŋ ḫalḳa mār u mūr şeklin gösterir*

5 *Şemʿ-i ḥüsniŋ şevḳi nār u nūr şeklin gösterir*

2

1 Göster ey meh-rū hilāl-i ebruvānıŋdan eşer

2 Rūze-dārān-ı viṣāliŋ şām-ı hicriŋle yanar

3 Çehreden al bürḳaʿ-i şeb-gūnı ḳılsunlar naẓar

4 *Ṭalʿatiŋ ʿuşşāḳa ṣubḥ-ı ʿıyd ẕevḳin baḫş eder*

5 *Kākülüŋ gerçĭ şeb-i deycūr şeklin gösterir*

3

1 Vėrdi bu güne ḳumanda dīde-i dil-cūlarıŋ

2 Çıḳmaya Baḥr-i Siyeh'den sāḥile gīsūlarıŋ

3 Vėrmeye Rūm'a ḫalel tā kim ḫaṭ-ı Hindūlarıŋ

4 *Çifte ḳol olmuş niẓām-ı ḥüsn içün ebrūlarıŋ*

5 *ʿArş ėdüp ṣaf ṣaf müjeŋ ṭābūr şeklin gösterir*

4

1 Ṣāḳiyā vėr bāde-i gül-gūn çalınsun nāy u ney

2 Eylesün vaṣṣāf ṭūmār-ı Cem ü Cemşīd'i ṭay

3 Gerden-i sīmīniŋe meftūn şāh-ı mülk-i Rey

4 *Olḳadar berrāḳdır cismiŋ kĭ nūş ėtdikçe mey*

5 *Ṭavḳ-ı sīm-i ġabġabıŋ billūr şeklin gösterir*

5

1 Reglerim pīçīde engüşt-i ġama çün dest-nāk

2 Āh u nālemden felek mest ü melāʾik sūz-nāk

3 Gūşmāl-i dest-i çep peyvest-i gerdūndan ne bāk

4 *Sīnemi mıżrab-ı tār-ı zülfüŋ ėtmiş çāk çāk*

5 *Şöyle kim ėtsen naẓar sanṭūr şeklin gösterir*

6

1 Ṣanma kim maḫfīdurur Ḥaḳḳ'ıŋ cemāl ü cilvesi

2 Cümle-i eşyāda ẓāhirdir ene'l-Ḥaḳḳ ʿişvesi

3 Maẓhar-ı insāna şāmildir velâkin şīvesi

4 *Çeşm-i ḥaḳ-bīn yoḳ cihānda yoḳsa şāḫ u mīvesi*

45b **5** *Her dıraḫtıŋ dārile Manṣūr şeklin gösterir*

7

1 Eylemezdim bir zamān ṭūṭī-i gūyāya naẓar

2 Vėrmez idim gülşen-i ṭabʿa hevālardan güẕer

3 Olzamān kim cāna düşdi nār-ı ʿaşḳıŋdan şerer

4 *Eşk ḳaynar dil yanar āhım dutar başım döner*

5 *Şimdi baḥr-i ġamda ten vāpūr şeklin gösterir*

8

1 Nūḥ-veş ėtsem n'ola hengāme-i Ṭūfān'ı germ

2 Olmadı aġyārınıŋ hergiz dil-i fūlādı nerm

3 Gūyiyā ḥāl-i perīşānımdan ėtmezler mi şerm

4 *Nūḥ'a ėtsem ḳanile ḳaynar gözümden eşk-i germ*

5 *Yaʿni çeşmim çeşmesi tennūr şeklin gösterir*

9

1 Dėme zāhid ol ḳabāḥat bu ḫaṭādır naẓmda

2 Her ne söylersem ḥaḳīḳatde revādır naẓmda

3 Gerçī ṭabʿ-ı Ṣāfi Ḫıżr-ı reh-nümādır naẓmda

4 *Ṭabʿıma Mūsá dėsem Nevres sezādır naẓmda*

5 *Levḥa vü kilkim ʿaṣā vü Ṭūr şeklin gösterir*

2

45b **Taḫmīs ez- ḳaṣīde-i ʿAdem-i ʿĀkif Paşa**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1

1 Başḳadır zemzeme-i meclis-i vālā-yı ʿadem

2 Başḳadır cām u ṣurāḥī vü mey-i nāy-ı ʿadem

3 Mā-ḥaṣal fikr olamaz maʿni-i mʿanā-yı ʿadem

4 *Cān vėrir ādeme endīşe-i ṣahbā-yı ʿadem*

5 *Cevher-i cān mı meger cevher-mīnā-yı ʿadem*

2

1 Rāżıyım gerçĭ meʾāl-i ḫaṭ-ı ceffe'l-ḳaleme

2 Līk mezc oldı ʿanāṣırla ṭabāyiʿ saḳama

3 Olmuşum öyle giriftār yed-i mā-ḳaseme

4 *Çeşm-i imʿānile baḳdıḳça vücūd-ı ʿademe*

5 *Ṣaḥn-ı cennet görinür ādeme ṣaḥrā-yı ʿadem*

3

1 Ser-te-ser kevn ü mekān ü ḳalem ü levḥ ü felek

2 Anda yek-reng idi hem ḥūriy ü hem ins ü melek

46a **3** Eyledim gerçĭ anı cennete teşbīh ve-leyk

4 *Ġalaṭ ėtdim ne revā cennete teşbīh ėtmek*

5 *Başḳadır niʿmet-i āsāyīş-i meʾvā-yı ʿadem*

4

1 Girmeyen āteşe olmaz niʿamile memnūn

2 Böyle bir bāġdır āteşle olunmuş maḥṣūn

3 Mā-ḥaṣal leẕẕet içün āteşe düşmekdir dūn

4 *Dutalum anda da olmuş niʿam-ı gūnā-gūn*

5 *Öyle muḥtāc-ı tenāvül midir ālā-yı ʿadem*

5

1 Hep müsāvī idi anda varaḳ u şāḫ u ṣemer

2 Bir idi duḫter ile māder ü ferzend ü peder

3 Böyle bir terbiyesi eyledi ʿadlile güẕer

4 *Kimse incinmedi vażʿından anıŋ ẕerre ḳadar*

5 *Besledi bunca zamān ʿālemi bābā-yı ʿadem*

6

1 Arayup fikr-i sebük-seyr ile çoḳ gezdim çoḳ

2 Bāb-ı rāḥat nere gitdim ise gördüm maġlūḳ

3 Mülk-i hestīde muḥaḳḳaḳ biliŋ āsāyiş yoḳ

4 *Var ise anda var ancaḳ yoḳ ise yoḳdur yoḳ*

5 *Rāḥat istersen eger eyle temennā-yı ʿadem*

7

1 Ne şeb ü rūz u ne sāl ü ne meh ü ne fıṭr u ne ʿīd

2 Ne tef-i nār ü ne firdevs ü ne vaʿd ü ne vaʿīd

3 Ne ṣevāb u ne günāh u ne ṣaḳiyy ü ne saʿīd

4 *Ne ġam u ġuṣṣa ne renc ü elem ü bīm [ü] ümīd*

5 *Olsa şāyān-ı cihān cān ile cüyā-yı ʿadem*

8

1 Diḳḳat ėtdim ṭoludur remz-i kitābet bunda

2 Nice yoḳ saḳlamayayım var işāret bunda

3 Görmedim hīç ne ġāyet ne nihāyet bunda

4 *Yoḳ didüḳçe var olur yoḳ mı ġarābet bunda*

5 *Nām-ı hestī mi nedir ḥall-i muʿammā-yı ʿadem*[80]

3

46b **Taḫmīs-i Ġazel-i Ḥażret-i Veliyyü'n-niʿamī Aḥmed Şükrī Beg**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1

1 Tekellüm eyle siḥr-i muṭlaḳı mānend-i iʿcāz ėt

2 Ser-ā-ser meclisi sırr-ı leb-i laʿliŋle hem-rāz ėt

3 Gelüp bezme efendim ʿāşıḳ-ı zāra biraz nāz ėt

4 *Kerem eyle bizi mestāneler içre ser-efrāz ėt*

5 *Ėdüp bir nīm ḫande noḳṭa-i mevhūmı ibrāz ėt*

2

1 Yaşamışdır kemānın fitneden ebrū-yı ʿanber tuz [?]

2 Bıraḳmış ter-keşine tīrini ol ġamze-i dil-dūz

[80] Bu şiir eksik olmalı.

3 Emān bīdār ėder ol mesti āh u nāle-i dil-sūz

4 *ʿĠunūde pister-i nāz olmuş ol çeşm-i fiten-āmūz*

5 *Ṣaḳın laʿn-ı Ḫudāʾdan ey göŋül āhı biraz az ėt*

3

1 N’idersen eyle neyle meyle bir söz eyle sāzlarla

2 Ser-āġāz ėt maḳām-ı būselikdir şāh-nāzlarla

3 Ėder teşrīf o dilber şīvelerle dil-nüvāzlarla

4 *Bezendi bezm-i ʿaşḳ ser-tā-be-pā nāz u niyāzlarla*

5 *Nevā-yı āha ey muṭrib rebābıŋ sen de dem-sāz ėt*

4

1 Olup cism-i nizārım tīġ-i hicrānile biŋ pāre

2 Aradım bulmadım vaṣlına bundan ġayrı bir çāre

3 Müjem zülf-i siyāha şāne ėt gitdikde dīdāre

4 *Ciger ḳanımı ġāze ḳara baḫtım vesme ḳıl yāre*

5 *Be-hey meşşāṭa nem var ise ʿarż-ı çeşm-i ġammāz ėt*

5

1 Bu vaḥdet-ḫānede nūş ėt dem-ā-dem bāde-i ẕikri

2 Bıraḳma ṣāḳiyā bintü’l-ʿineb-veş duḫter-i bikri

3 Ėrişdir maʿrifetde *men-ʿaref* esrārına fikri

4 *Ṭarīḳ-i ʿaşḳda istersen ser-āmed olmaḳ ey Şükrī*

5 *Vücūduŋ ẕerre-veş maḥv-ı reh-i dil-dār-ı ṭannāz ėt*

4

47a **Taḫmīs-i Ġazel-i Fużūlī-i Baġdādī**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1

1 Ey baŋa pend eyleyen nāṣıḥ çoḳ ītme ḳāl ü ḳīl

2 Ṣūret-i ḥāliŋ müdil ammā muḍilsin bellü bil

3 Kim reh-i mey-ḫāneden ġayrı benimçün yoḳ sebīl

4 *Reh-rev-i ʿirfāna besdir sāġar u sāḳī delīl*

5 *Kim meh ü ḫurşīdden bulmuş temennāsın Ḫalīl*

2

1 Ṣanma kim olmuş ḥaḳīḳat ehline imsāk-ı vaḥy

2 Her zamān biŋ dürlü nāzil olmada bī-bāk-i vaḥy

3 Līk herʿārif degildir müsteʿid-i pāk-i vaḥy

4 *Olsa istiʿdād-ıʿārif ḳābil-i idrāk-i vaḥy*

5 *Emr-i Ḥaḳ irsāline her ẕerredir bir Cebreʾīl*

3

1 Her kimiŋ vaʿd ü vaʿīdi şefḳat-i ġadrincedir

2 Her diliŋ żıyḳ u mecāli vüsʿat-i ṣadrıncadır

3 Her hilāliŋ nūr-ı idrāki hemān bedrincedir

4 *Herkesiŋ taḳdīrden maḳṣūdı öz ḳadrincedir*

5 *Ehl-iʿaşḳ ister zülāl-i vaṣl zāhid selsebīl*

4

1 Ey beḳā ḳaydın çeken ṭuṭma ṭarīḳ-i esheli

2 Bu temennānıŋ nişānı terk-i cāndır evveli

3 Vėrmeyen cānın yeter mi mīve-i vaṣla eli

4 *Cennete zāhid bilür cān vėrmeden yetmez velī*

5 *Cāna ḳıymaz öz temennāsındadır miskin baḫīl*

5

1 Ṣanma kim ėrmiş bu çarḫ-ı dūndan ẕillet saŋa

2 Sāye ṣalmışdır hümā-yı devlet-i ḳıllet saŋa

3 Ḥaḳḳ'a şükr ėt dāʾimā yetdikçe bu ʿillet saŋa

4 *Ey ḳılan iẓhār-ı ẕillet müjde-iʿizzet saŋa*

5 *Kim bu dergehde muḳarrerdirʿazīz olmaḳ ẕelīl*

6

1 İstedim tā kim yetem bir dem meʾāl-i zülfüŋe

2 Döndi aḥvālim perīşānlıḳla ḥāl-i zülfüŋe

3 ʿAşḳ-ı ḥüsnüŋ ile baġlandım celāl-i zülfüŋe

4 *Vaʿde-i vaṣlıŋ beni ṣaldı ḫayāl-i zülfüŋe*

5 *Kim diler ṭūl-i emel sermāye-iʿömr-i ṭavīl*

7

1 Nār-ı hicrile egerçi bir ṭutuşmuş āteşim

2 Vaʿde-i vaṣl-ı tesellī baḫş eyler dil-ḫoşum

3 Ṣāfiyā fikr-i mey-i laʿlile dāʾim ser-ḫoşum

4 *Ey Fuẓūlī ḫūblar ẕikr-i cemāliyle ḫoşum*

5 *Şükr kim kesb ėtmişim ʿālemde bir ẕikr-i cemīl*

5

58a Altıncı Ordū-yı Hümāyūn Reʾīsi Eşref Paşa Ḥażretleri'niŋ irticālen söyledigi merşiye-i Ḥüseyn üzerine yapılan taḫmīsdir

[- . . - / . - . - / - . . - / . - . - müfteʿilün mefāʿilün müfteʿilün mefāʿilün

1

1 Şāh-ı serīr ibtilā maẓhar-ı her ḳażā Ḥüseyn

2 Mihr-i münīr-i iʿtilā tāc-ı ser-i rıżā Hüseyn

3 Baḥr-i muḥabbet dola ḳulzüm-i irtiżā Ḥüseyn

4 *Ṣāḥib-i deşt-i Kerbelā nā'ib-i murteżā Ḥüseyn*

5 *Ḳurre-i çeşm-i Muṣṭafā mefḫar-ı evliyā Ḥüseyn*

2

1 Ḫilḳat-i pür-ḥamīdesi çeşm-i cihān nedīdesi

2 Luṭf-ı Ḥaḳḳ efrīdesi ālemiŋ nūr-ı didesi

3 Güfte-i her şinīdesi ʿilm-i ledün cerīdesi

4 *Fāṭıma'nıŋ ferīdesi cevher-i ber-güzīdesi*

5 *Besmeleniŋ keşīdesi nükte hel etā Hüseyn*

3

1 Ḫuşk-ı lebān u ter-zebān sīne siperken sinān

2 Dīde ḳażāya pās-bān göŋli rızāya mihmān

3 Munṭaẓır emr-i Ḥaḳḳ'a cān pīş-i ʿadūda ġarḳ-ı ḳan

4 *Ṣadme-güẕīn-i imtiḥān vaḳf-ı rimāḥ-ı bī-emān*

5 *Kāẓım-ı ġayż-ı düşmenān rāżı-i her ḳażā Ḥüseyn*

4

1 Virdi żiyā-yı meşhedi ʿāleme nūr-ı sermedi

2 Ser- ḥaḳīḳat evḥadi mest-i cemāl-i Īzidī

3 ʿĀlem-i kevniŋ erşedi şems-i nübüvvetiŋ yedi

4 *Mihr-i sipihr-i Aḥmedī nūr-ı dil-i Muḥammedī*

5 *Āl-i ʿAbbās-ı Āmedī sürūr-ı bā-ṣafā Ḥüseyn*

5

1 Geldi muḥarremü'l-ḥarām māteme girdi ḫāṣ ü ʿām

2 Ḳande ṣaḥābe-i kirām ḳande o Hāşimī ʿimām

3 Ḳande o kāşifü'l ġumām ḳande o seyyidü'l-enām

4 *Ḳande Betūl-i nā-bekām ḳande ʿAlī-i şīr-nām*

5 *Ḳandedür on iki imām ḳande o ser fedā Ḥüseyn*

6

58b 1 Sūre-i Nūn ve'l-Ḳalem gevher-i ḳulzüm-i kerem

2 ʿĀrif-i sırr-ı *men ẓalem* nūr-ı hidāyet-i ḳadem

3 Küşte-i ḫancer-i sitem Ḳāṣım-ı raḥmet-i ḥarem

4 *Sıbṭ-ı nebī-i muḥteşem sırr-ı vaṣī-i muḥterem*

5 *Hüccet-i ḥācet-i ümem raḥmet-i kibriyā Ḥüseyn*

7

1 Āh-ı dil-i şebānesi ceng-i ġażanfer-ānesi

2 Ṣavlet-i Ḥaydar-ānesi olmadılar iʿānesi

3 Çāre-i istiʿānesi sīne-i ṣādıḳānesi

4 *Gerden-i hāşimānesi oldı ḳażā nişānesi*

5 *Ḳıbledür āsitānesi n'oldı o muḳtedā Ḥüseyn*

8

1 Eyledi ehl-i beyti āh cümle Yezīdīler tebāh

2 Ėtdi o şāh-ı bī-günāh Kerbelāyı cāy-gāh[81]

3 Bulmadı ẓulmden penāh giyse n'ola felek siyāh

4 *ʿİzzet-i pāk-i bī-günāh cümle olup şehīd vāh*

5 *Oldı Dımışḳa rū-be-rāh ehl-i ḥarem belā Ḥüseyn*

9

1 Ey gül-i gülistān-ı nūr v'ey şeh-i mülk-i bī-fütūr

[81] Vb.

2 Ey güher-i biḥār-ı sūr māye-i żavʿ u māh u ḫūr

3 Sāye-i luṭfıŋ ėtme dūr bizden ey āfitāb-ı ḥūr

4 *Ey şeref-i ebed-ẓuhūr mefḫar-i mehdī-i ṭahūr*

5 *Sensen imām-ı her-ḥużūr yā senedü'l-Hedā Ḥüseyn*

10

1 Ey şeh-i mülk-i maʿdelet ey meh-i çarḫ-ı saʿadet

2 Sende kemāl-i maḳderet sende livā-yı maḥmidet

3 Sende ḥuṣūl-i maġfiret sende tamām-ı her-cihet

4 *Sendedür ehl-i salṭanat cāh u celāl ü mekremet*

5 *Ḳılma Yezīd'e merḥamet rūz u ʿīd yā Ḥüseyn*[82]

11

1 Naḥs-ı Yezīd-i masḫara sen gibi saʿd-i ekbere

2 Eyledi ẓulmi yeksere saʿd-i ʿAlī-i Aṣġar'a

3 Maḥşerde bilmem ol şerre ne diyecek Peyember'e

4 *Laʿnet ola o maʿşere ḳaldı ṣabāḥ-ı maḥşere*

5 *Taʿziyet al Ḥaydar'a farżdur ey fetā Ḥüseyin*

12

1 Ey dil-i saḫt-i nā-bekām işte gelüp zamān-ı kām

2 Mātem-i tāma ḳıl ḳıyām aġlayagör ṣabāḥ u şām

3 Ḳāmetiŋ eyle şekl-i lām dīdeleriŋ miṣāl-i cām

4 *Nevbet-i mātem oldı tām ʿaşr-ı maḥremü'l- harām*

Aġlaya dīdeler müdām derdimüz ola vā-Ḥüseyn

13

1 Mātem ėder felek melek ʿāşıḳ olan ṭurur mı tek

2 Ümmet olan bu gün gerek eyleye terk mā-melek

3 Dilden ide sürūrı ḥakk ʿuḳde-i imtiḥānı fekk

4 *ʿAşr-ı muḥarremi felek ʿāleme ḳoydı bir miḥekk*

5 *Şād olur anda ehl-i şekk āh ider aṣdiḳā Ḥüseyn*

14

[82] Vb.

1 Çünki o şāh-ı bī-ḫaṭā oldı reh-i Ḥaḳḳa fedā

2 Ṭutdı ṭarīḳ-i iḥtidā aġla ölünce Ṣāfiyā

3 Ḳaldı o āl-i Muṣṭafā düşmen elinde bī-ṣafā

4 *Ḫāriciyān-ı bī-vefā eylediler nice cefā*

5 *Oldı bu günde Eşrefā tārik-i māsivā Ḥüseyin*

6

93b Erbīl ḫānedānından Yaʿḳūb Aġa'nıŋ gönderdiği ġazeliŋ taḫmīsidir

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1

1 Ėtme her ṭabʿı saḳīme ʿarż-ı kālā-yı hüner

2 Ḳılma her aʿmā-yı māder-zāda taʿrīf-i baṣar

3 Leẕẕet-i şiʿri ne bilsün ẕevḳsüz her bī-ḫaber

4 *Ẕevḳ-i şiʿri olmayan maʿnāya olmaz rāhber*

5 *Bir gelür bī-çāreye bū-yı buḫūr ile necr*

2

1 Naẓmdan nāẓım olmadan ėtmek gerekdür küfr-i yed

2 Şiʿr eger āb-ı ḥayāt olursa da olmaḳda red

3 Şaḫṣı bed-bīn görmede cehl üzre dā'im ḫūbı bed

4 *Bu ṣıfatla muttaṣıfken olsa da ehl-i ḥased*

5 *Dürr-i güftārı ġalaṭ-ḫʿānlıḳla eyler pīle-ver*

3

1 Gerçi kim erbābına ol āb-ı ḥayvān görinür

2 Sīne-i cühhāle her bir ḥarfi peykān görinür

3 Her ne söylersem beni menʿ ėtme şāyān görinür

4 *Nevʿī-i pākīze-gūyıŋ ḫayli çespān görinür*

5 *İşbu beytin bu maḥalde eylesem īrād eger*

4

1 Luṭf ėdüp ṭabʿ-ı ḫaḳīḳat-bīne çekdürme miḥen

2 Pek ḫaṭādur şimdi ḫalḳa şiʿr ile açmaḳ dehen

3 Cehlden yā bir ṭabiīʿden midür bilmem neden

4 *Şimdi ebnā-yı zamāne ḳılmadan ʿarż-ı süḫan*

5 *Yegdür ėtmek zümre-i ḥaccāma ʿarż-ı nīşter*

5

1 İşbu ḳıṣṣa pek uzun bitmez tükenmez söylesem

2 Muḳteżā-yı ʿaṣrdur ʿaṣra ne yapsam n'eylesem

3 Semt-i īcāzı ṭutup yekdiger ıṭnābı kesem

4 *Bir muṭavvel baḫṣ olur Yaʿḳūb tafṣīl eylesem*

5 *Bu beyān-ı ḥāle kāfīdür kelām-ı muḫtaṣar*

6

1 Vāḳıf olmaz ḥāle biŋ kez eylesem şerḫ ü beyān

2 Bu beyān-ı ḥāli anlar vāḳıf-ı aḥvāl olan

3 Ḥāṣılı taṣdīḳi me'mūlüm olup itmem gümān

4 *Görse bu beş beytimi Ṣāfi gibi bir nükte-dān*

5 *Hīç şek yoḳ cümlesin taṣdīḳ ėdüp te'yīd ider*

7

130a **Ġazel-i ʿİzzet taḫmīs-i Ṣāfī**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1

1 Ṣanma çeşmümden aḳan āb-ı gözüm ḳandur bu

2 Māye-i firḳat-i laʿl-i leb-i cānāndur bu

3 Nice cānān nice cān bir gül-i ḫandāndur bu

4 *Gerçi ṣabr ėt diyemem āteş-i hicrāndur bu*

5 *Var ise ṣabrıŋ eger vaṣldan āsāndur bu*

2

1 Bāġ-ı dehr içre girüp her güle olma mā'il

2 Mihr ü māhı gibidür ẕevḳ ü ṣafāsı zā'il

3 ʿAksdür ʿaks olagör çarḫıla olma cāhil

4 *Ḫārını gül gülini ḫār görendür ʿāḳil*

5 *Zāġ ider bülbülini başḳa gülistāndur bu*

3

1 Çıḳsa cān ṭaʿne her bī-ser ü pādan ammā

2 Emelüm yoḳ ezelī ʿömr-i fenādan ammā

3 Sen de inṣāf ėdegör ẓulm [ü] eẕādan ammā

4 *Ger uṣanmam gözümün nūrı cefādan ammā*

5 *Ne ḳadar olsa cefādan uṣanur cāndur bu*

4

1 Bulalı … mülk-i vücūda rehber[83]

2 Yandı pervāne-ṣıfat ḳalmadı ne bāl ü ne per

3 Tīr-i āhumdan … sīne-i eflāki güẕer[84]

4 *Çarḫa te'sīr ėden ey meh saŋa ėtmez mi eṯer*

5 *Ḥaẕer ėt āteş-i āh-ı dil-i sūzāndur bu*

5

1 Ṣāfiyā ḳılma tamaʿ ehl-i riyādan himmet

2 Hāle-veş ḫalḳalanup her mehe ṭutma ülfet

3 Mevlevī tek ṭolanup başına çekme zaḥmet

4 *Merkez-i dā'ire-i pīrde ṭur ey ʿİzzet*

5 *Bir gün elbetde döner başıŋa devrāndur bu*

[83] … kısım siliktir.
[84] … kısım siliktir.

MUHAMMESLER

1

41b **ʿIydiyye**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1

1 Hemīşe nūr-baḫş olsun hilāl-i ʿıyd-ı iḳbāliŋ

2 Hemīşe sāye-bāḫş olsun nihāl-i serv-i iclāliŋ

3 Saʿīd u ʿıyd u ber-ʿıyd ola dāyim her meh ü sāliŋ

4 Mübārek ola ṣıḥḥatle ḫuṣūṣen māh-ı şevvāliŋ

5 Müyesser ola luṭf-ı Ḥaḳḳ'ile fiʿl-cümle āmāliŋ

2

1 Ḫurūş itsün hevā-yı ʿaşḳıla baḫr-i kemālātıŋ

2 Bula gitdükçe vüsʿat devletiyle mülk ü dārātıŋ

3 Ola tevḥīd-Bārī dā'imā fikr ü ḫayālātıŋ her[85]

4 Ḥaḳāyıḳdān dem-ā-dem ʿaks ala āyīne-i ẕātıŋ

5 Vėre günden güne mevc-i ṣafā mir'āt-i aḥvāliŋ

3

1 Żiyā-yı şemʿ-i bezmiŋ duta başdan başa dünyāyı

2 Ṣuʿā-yı necm-i baḫtıŋ pest ėde māh-ı şeb-ārāyı

3 Ṣafīr-i ḫāmeŋiz lāl ėde ṭūṭī-i şeker-ḫāyı

4 Bula her nuṭḳ-ı pākiŋ ṣīve-i ṣūretle maʿnāyı

5 Ola ārāyiş-i tāc-ı maʿārif dürr-i aḳvāliŋ

4

42a **1** Ḫüdā her bir günün ʿıyd eyleye her sāʿatiŋ nevrūz

2 Meṭāliʿden ṭulūʿ ėtdikçe ḫurşīd-i cihān-efrūz

3 Süre rū-yı zemīnden ẓulmet-i zülf-i şebi her rūz

4 Ṣenā-ḫˇānıŋ ola Ṣāfī gibi biŋ ʿāşıḳ-ı dil-sūz

5 Semend-i cāhile aʿdālarıŋ olduḳça pā-māliŋ

[85] "her" ifadesi "hayālattan" ifadesinden önce gelmeli.

MURABBALAR

1

11a **Murabbaʿ 11a**

[- . - - / - . - - fāʿilātün fāʿilātün]

1

1 Dil vėrüp ʿaşḳınla yandım

2 Cevriŋe ṭurdım ṭayandım

3 Vaʿdiŋe ḳandım inandım

4 Ben seni bir ṭoġrı ṣandım

2

1 Derdimi bildin a ẓālim

2 Ṣormadıŋ bir kere ḥālim

3 Boynıŋa işte vebālim

4 Ben seni bir ṭoġrı ṣandım

3

1 Ḫalḳ[ı]la maḫfīce ülfet

2 Ėtdigiŋ ṭuydum bu sāʿat

3 Bunca inkāra ne ḥācet

4 Ben seni bir ṭoġrı ṣandım

4

1 Gizli gizli ṣoḥbetiŋ hep

2 Aŋladum keyfiyyetiŋ hep

3 Nicelerle ülfetiŋ hep

4 Ben seni bir ṭoġrı ṣandım

5

1 Bu ḫaber ey ṣūḫ-ı Mehveş

2 Ėtmiş aḥvālüm müşevveş

3 Olmışam yek-pāre āteş

4 Ben seni bir ṭoġrı ṣandım

6

1 Ṣāfī'den ġayrıya ey cān

2 Var imiş luṭfıŋ yoḳ imkān

3 Luṭf ḳıl gel ėtme pinhān

4 Ben seni bir ṭoġrı ṣandım

2

11b **Murabbaʿ**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1

1 Āteş-i ʿaşḳıŋa düşdüm saŋa ḳul itdüm özüm

2 Dime sürme ḳo sürem pāyıŋa her laḥẓa yüzüm

3 Severüm çünki seni pendümi güş eyle ḳuzum

4 Her olur olmaza meyl ėtme ḳabūl eyle sözüm

2

1 Her özin bilmez ile ṭurma oturma güzelim

2 Āşinā olma ṣafā bezmini ḳurma güzelim

3 Ṣon peşīmān olaraḳ başıŋa urma güzelim

4 Her olur olmaza meyl ėtme ḳabūl eyle sözüm

3

1 Herkesiŋ ġonca gibi gülme açılma yüzine

2 İltiḳāt ėtme ḳulaḳ aşma ḳapılma sözine

3 Kim baḳarsa yüzine sille-i ḳahr ur gözine

4 Her olur olmaza meyl ėtme ḳabūl eyle sözüm

4

1 Luṭf ėdüp ṭutma ḳulaḳ her söze ḳanma cānā

2 Her güler yüzlülere baḳma inanma cānā

3 Ṣoŋ nedāmet getürüp āteşe yanma cānā

4 Her olur olmaza meyl ėtme ḳabūl eyle sözüm

5

1 Ṣāḥib ol nāmıŋa nāmūsıŋa vėrme noḳṣān

2 Ṣaḳınup ḳurtlar arasında ṭurup gezme amān

3 Diş bilerler saŋa Yūsuf gibi ey ġonce dehān

4 Her olur olmaza meyl ėtme ḳabūl eyle sözüm

6

1 Ṣāfī-i dil-şüdeniŋ pendini gūş-ı hūş ėt

2 Ne ḳadar bār-girān ise yine ber-dūş ėt

3 ʿAḳlıŋı başıŋa ṭopla ḫum-ı mey tek cūş ėt

4 Her olur olmaza meyl ėtme ḳabūl eyle sözüm

3

79b **Murabbaʿ**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1

1 Bir gül-i nevres-i ḥüsniŋ sebeb-i ḫandesiyim

2 Ṭāḳ-i ebrūsı gibi çeşminiŋ efgendesiyim

3 Ėtdigi luṭf-ı vefānıŋ hele şermendesiyim

4 Bir fedākār vefālu güzeliŋ bendesiyim

2

1 Felege cevr ü cefā ėtmege fırṣat vėrmez

2 ʿĀşıḳa luṭf [u] vefā ėtmede nevbet vėrmez

3 Hele aġyāruma bir ẕerrece ʿizzet vėrmez

4 Bir fedākār vefālu güzeliŋ bendesiyim

3

1 Deheni ġonce lebi mül zenaḫı çāh-ı vefā

2 ʿĀrıżı lāle yüzi gülşen fırdevsi ṣafā

3 Ėtmemiş ḫulḳ-ı Ḫudā ẕerrece ḫalḳında cefā

4 Bir fedākār vefālu güzeliŋ bendesiyim

4

1 Diliŋ ol gül ile gördükçe ṣafāsın şimdi

2 Başa çalmaḳda felek cevr ü cefāsın şimdi

3 Ėdemem ḥāşılı taʿrīf vefāsın şimdi

4 Bir fedākār vefālu güzeliŋ bendesiyim

5

1 Ḳanġı bülbül ʿacabā böyle güle mālikdir

2 Ḳanġı gül bülbüline böylecesi hālikdir

3 Meslek-i ʿişrete Ṣāfi bu sebeb sālikdir

4 Bir fedākār vefālu güzeliŋ bendesiyim

4

136b **Murabbaʿ**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - / mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1

1 Cefā-kārım vefā-dārım ʿazīzüm ʿizzetim cānım

2 Mehim nūrum ḥābībim dilberim ey yār-ı nihānım

3 Neden gūş eylemezsin rūz u şeb feryād [u] efġānım

4 Bu istiġnā bu nāza bilmezem ḥikmet ne sulṭānım

2

1 Bilürsin ḥālimi bilmezlenürsin bir zamāndır sen

2 Görürsin yandıġum görmezlenürsin bir zamāndır sen

3 Sėversin bendeŋi sėvmezlenürsin bir zamāndır sen

4 Bu istiġnā bu nāza bilmezem ḥikmet ne sulṭānım

3

1 Ḳuṣūrum noldı bilmem nėtmişem bir söyle yandım ben

2 Seniŋ lūṭf u vefāŋa sėvdigim ḳandım inandım ben

3 Yeter ṣabr u taḥammül ḳalmadı cāndan uṣandım ben

4 Bu istiġnā bu nāza bilmezem ḥikmet ne sulṭānım

4

1 Saŋa meftūn olan gündenberü ayrılmadıŋ benden

2 Vefā günden güne müzdād olup eksilmedi senden

3 Bilirsin geçmezem senden kĭ tā cānım çıḳmadan tenden

4 Bu istiġnā bu nāza bilmezem ḥikmet ne sulṭānım

5

1 Beni bī-gāne ṣandıŋsa gözüm bu āşinālıḳ ne

2 Eger yek-dil iseŋ ḳalbiŋde söyle bu cüdālıḳ ne

3 Dė bārī Ṣāfī’ye ṣūretde bunca dil-rübālıḳ ne

4 Bu istiġnā bu nāza bilmezem ḥikmet ne sulṭānım

ŞARKILAR

1

41a **Şarḳı**

[- . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

1 Ḥaddin efzūn ẓulm ü cevr ėtdiŋ bana

2 Netmişem bilmem a sulṭānım saŋa

3 Gösterüp luṭfıŋ raḳīblerden yana

4 Netmişem bilmem a sulṭānım saŋa

2

1 Aṣlı yoḳ biŋ ʿahd ü peymān eyledim

2 Tīġ-i ġamla baġrımı ḳan eylediŋ

3 Cemʿ iken ḥālim perīşān eylediŋ

4 Netmişem bilmem a sulṭānım saŋa

3

1 Nā-becā ber nā-sezā mı ėtmişem

2 Bilmeden yā bir ḫaṭā mı ėtmişem

41b **3** Yoḳsa cānā bir vefā mı ėtmişem[86]

4 Netmişem söyle a sulṭānım saŋa

4

1 Bī-mürüvvet söyle inṣāfın ḳanı

2 Hicrile āteşlere yaḳdın beni

3 Kāfir oldum yoḳsa sevdümse seni

4 Netmişem söyle a sulṭānım saŋa

5

1 Ṣāfi'yem kūyıŋda düşmüş meskenim

2 Bunca istiġnaya yoḳ ṣabrım benim

3 Ādemim ṭaşdan degil cān u tenim

4 Netmişem söyle a sulṭānım saŋa

2

[86] "bir vefā" ifadesi "bī-vefā" şeklinde olmalıdır.

41b **Dīger**

[- . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1

1 Bir vefā göstermediŋ ẓālim bana

2 Çoḳ ḫaṭā ėtdüm göŋül vėrdüm saŋa

3 Āteş-i hicriŋde döndüm her yaŋa

4 Çoḳ ḫaṭā ėtdüm göŋül vėrdüm saŋa

2

1 Cānımı aldıŋ bahāsın bilmediŋ

2 Rāh-ı ʿaşḳıŋ bī-nevāsın bilmediŋ

3 Ẓulm ü cevr ėtdiŋ ḫaṭāsın bilmediŋ

4 Çoḳ ḫaṭā ėtdüm göŋül virdüm saŋa

MESNEVİ

1

137a **Ṣāfī**

[. . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Ey ḥabībim niçün oldun böyle
Ṣaḳlama gizleme bārī söyle

2 Sende[n] evvel bu ṭabīʿat yoġidi
Ben bī-çāreye luṭfıŋ çoġidi

3 Ne ėderdüm saŋa hīç dinmez idiŋ
Luṭf ėderdiŋ beni dindirmez idiŋ

4 Cism ü cānıŋ bana taḳdīm ėtdiŋ
Her neyüm varise teslīm ėtdiŋ

5 Bu sebeplerle inandım saŋa ben
Bu vefālar ile yandım saŋa ben

6 Ben bu luṭf u kereme aldandım
Ḳāmetiŋ veş seni ṭoġrı ṣandım

7 Bir gün evvel gėçivėr ėtme dırāz
Aradan ḳalḳa bu nāz u bu niyāz

8 Ġarażıŋ benden eger gėçmek ise
Ḳanımı gėçmek ile içmek ise

9 Saŋa ben zūr ile yār ol dėmedim
Gül iken āḫirī ḫār ol dėmedim

10 Şimdi ne böyle bahāne aramaḳ
Ayrılıḳ zülfün arayup ṭaramaḳ

11 Bilmişem aŋlamışam diŋlemişem
Gėçmegiŋ dilde yaḳīn eylemişem

12 Bugün olmaz ise yārın gėçesen
Olmadan ẕerʿ-i ḥuḳūḳı bėçesen

13 Luṭf ėdüp bārī bahāne ėtme
Bu bahāneyle bıraḳup gitme

14 Ne sebebdir bilürim söyleyemem
Nėdeyüm kimseye fāş eyleyemem

15 Sendaḫı söyleyemezsin bilürem
Boş yere böyle su'āli ḳıluram

16 Neyleyem kendüme kendim ėtdüm
Bilerek işbu ṭarīḳa gitdim

17 Nice biŋ luʿbile aldatdım anı
Bilmeyüp böyle ucuz ṣatdım anı

18 Bu dil-i zārı n'içün ḳandırdım
Aldadup ʿaşḳa ṣalup yandım

19 Ġam yemem gitdiginė līk ġāmum
Gėce gündüz zahm u derd ü elemüm

20 Şimdi çıḳdı nice aldım ṣatdım
İşte gitdün yine sen ben ḳaldım

21 Ne sebeb bir iki günlük gül içün
Keyfi yoḳ neş’esi yoḳ bir mül içün

22 Böyle āteşlere yaḳdım ben anı
Bu ḳadar cevre bıraḳdım ben anı

23 Seniŋ içün anı ėtdim bana rām
Eyledim çeşmine uyḳuyı ḥarām

24 Anı birçoḳ gėceler aġlatdım
Āh ėdüp gözyaşını çaġlatdım

25 Ḳande gitdiŋse seniŋle idi ol
Ḳande ṭurdıŋsa berāber idi ol

26 Ne diyem şimdi ʿiḳāb eylerise
Çekdigin cümle ḥesāb eyler ise

27 Bu sebeb çoḳ beni yandurdıŋ sen
Ḥāṣılı andan utandurdıŋ sen

137b **28** Umarum sen de bu ḥāle düşesen
Kendi ėtdükleriŋe bulaşasan

29 Neylemişdim saŋa ben ey ẓālim
Eylediŋ böyle perīşān ḥalüm

30 Olmasaydıŋ bana evvelden yār
Vėrmeseydiŋ bārī bu re’ye ḳarār

31 Ahd ḳıldum bana maḥbūb oldıŋ
Evvelā tālib ü maṭlūb oldıŋ

32 Olvaḳit ḥükm idemezdim saŋa ben
ʿĀşıḳam söyleyemezdim saŋa ben

33 Ne ise neyleyem olmuş gitmişi
Bir ḫaṭādur nidem olmuş bitmişi

34 Ḥaḳḳ selāmet vėre iki ṭārafa
Düşesen benden eyü bir ḫalefe

BAHR-İ TAVİL

1

59a **Baḥr-i ṭavīl-i mıṣraʿ-ı evvel**

Ve saḳīhüm rabbuhum şarāb'en ṭuhūrā

Ey mesned-i Cemşīd ü Ceme vāriṣ olan sāḳī-i meh-rūy u semen būy u perī-ḫūy melek ḫaṣlet ü dil-cū kerem eyle saŋa bir nebzecik aḥvālümi taʿrīf ideyüm bārī ḳulaḳ ṭut baḳ işit gör nice bī-bāde işim ġamla yamandur cigerüm ṭopṭolu ḳandur olalı ḫayli zamāndur o zamandan kĭ dirīġ-i mey ėdüp işbu ḳulıŋdan yetişüp ḳulḳul olup leşker-i ġam başdı göŋül şehrini birden ferahıŋ eglenecek yerlerini yaḳdı yaḳup ḳoymadı aṣār-ı imāret ide tā bir de imāret çıḳarup atdı esāsın yetürüp zühde bināsın yeniden vażʿ-ı temel itdi rebāba çevirüp işbu temelsiz ḳadimi ḳāmet-i yāya işimüz şimdi riyādur bilürem cümle hebādur ġama batmaz mı ferah yā bıŋa gülmez mi ḳadeḥ ḳahḳaha itmez mi ṣurāḥī ne iderler ise şāyān mı degül söyle a ẓālum kĭ açıḳdur saŋa ḥālüm beni ne ḥālete ṣoḳdıŋ ne disem cümle revādur saŋa meyl itme ḫaṭādur ne ḫaṭā belki cefādur kĭ cefādan ḫaberiŋ yoḳ nice üftādeleriŋ ben gibi var anlara hergiz naẓarıŋ yoḳ var ise bir eṣeriŋ yoḳ hele sen söyle de ġāfil çekilür mi bu tegāfül bu ḳadar ġaflete bāʿiṣ ne sebeb ne diseŋ ā

Mıṣraʿ-ı ṣānī

[. . - - / . . - - feʿilātün / feʿilātün / …]

Ṭut elüm ḳaldur ayaġa uruvir merhemi dāġa kĭ ḳalup düşdüm ayaḳdan yetişür ḳahr ise besdür bu ḳadar ḳahra düzülmez düzilür mi çekilür mi yā taḥammül olınur mı hele sen söyle de māhum ḳapadı gökleri āhum kime derdüm açayum yā kime eşküm ṣaçayum açsam ve ṣaçsam ṣorılur mı bilürem kimse ṣoran yoḳ var ise çāre gören yoḳ yine ḳaldı saŋa himmet **59b** ḳadeḥiŋ luṭfına minnet kĭ odur cümle ʿilācum ide taʿdīl-i mizācum ola bāzār-ı revācum ḳamer-i leyle-i dācum şeb-i ẓulmetde sirācum ġam u miḥnetde neşāṭum feriḥ-i ẕevḳ-i sürūrum hemmi dāfiʿ ġamı rāfiʿ elimi ḳaṭʿı u sāṭʿı ʿilel ʿaşḳ-ı muḥrik maraz-ı ġussaya nāfʿi ḥased ü ḥırṣı müzīl u kerem ü luṭfa müsāʿid kederiŋ ʿaraḳını ḳāmıʿ nice ḫāṣiyyeti cāmʿi özi fā'iḳ işi lāyıḳ ṭoludur cümle ḥaḳāyıḳ ne disem medḥe sezādur ʿacabā böyle mi yā böyle degül mi hele bir kere de inṣāf eyle fikr it ṣanemā

Mıṣraʿ-ı ṣāliṣ

[. . - - / . . - - feʿilātün / feʿilātün / …]

Ne olur meclise gelseŋ o hümā-sāyeŋi ṣalsaŋ oṭurup gülseŋ açılsaŋ ḳadeḥi destiŋe alsaŋ bizi luṭfıla ṣuvarsaŋ feriḥiŋ baḥrine ṭalsaŋ ġam u endūhumı dilden çıḳarup ṭaşraya ḳadsaŋ ʿacabā bir şey olur mı ṭoḳunır mı ṣorılur mı ne içün böyle idersin bu reh-i cevre gidersin saŋa lāyıḳ mı bu eṭvār u bu ḥāl ü bu gidişler bu ḳadar cevr idişler ṣu gibi böyle aḳışlar gice aġyārla tenhāda alup virme çaḳışlar bize ḳahrile baḳışlar ne sebeb nāra yaḳışlar yaḳışur mı yaraşur mı bu ḳadar muġ-beçe zilletde felāketde melāletde melāmetde sefāletde ḳalup gelmeyesin gitmeyesin n'oldı ne oldı deyü bir ṣormayasın ḳanda sebū ḳande ḳadeḥ cām-ı ṣurāḥī ne ider ṣavt-ı maʿnā nirede ġulġul-i mestāneleriŋ ḫandesi peymāneleriŋ **60a** ḳulḳul-ı mīnā-yı meyiŋ bülbül-i ṭanbūr u nīk ḳande ḳalup n'oldı meger ḫāṭıra gelmez mi ʿacep böyle unutmaḳ mı olur cevrini yutmaḳ mı olur cevr ü cefā bitmedi mi ẓulm ü eẕā yetmedi mi ḳahr ṣavup gitmedi mi ḳande o luṭf u keremiŋ ḳandedür iḥsānı cemiŋ ḫayf yazıḳlar saŋa kim vāriṣ -i Cemşīd olasan ḥüsnde ḫurşīd olasan itmeyesen meyl-i vefā

Mışraʿ-ı rābiʿ

[- . . - / - . . - müfteʿilün / müfteʿilün …]

Gülşen-i ḥüsniŋ gülisen sünbülisen zanbaḳısan bezm-i cihānıŋ mülisen neş’esisen revnaḳısan merḥamet eyle kerem it meclis-i teşrīfiŋ ile bir daḫı beytü’l- ḥarem it bendeleriŋ muḥterem it bezmi cemāliŋle ṭonat maḥfili bāġ-ı İrem it cāmı bıraḳ sāġarı al ṭut ḳadeḥi kāseyi ṣal birbiri ardınca yürit bādeyi seylü’l-ʿarim it def döge tā sīnesini çeng aça tā ṭurrasını şevḳile ney nāle ide encümini vālih ide ḳadd-i kemānıŋ ola ḫam zīrini ḳānūn ideyüm ḳoymaya dillerde elem ʿaşḳıyla muṭrib çeke hey sāzına mıżrābına v’ey ṣavt-ı muġanī ide ṭayy menzil-i evc-i felegi būselik ile getüre raḳṣa ʿumūmā melegi gāh ṣabā gāh nevā baġlaya geh beste-nigār rāḥatü’l- ervāḥa inüp ide muḥayyerde ḳarār hāy ide mestāneleriŋ hūy ide dīvāneleriŋ devr ide peymāneleriŋ ʿArab’da āfāḳı ṭuta naʿralar eflākı yıḳa zühre temāşāya çıḳa cümlesi medhūş olalar mey ile bī-hūş olalar āḫiri ḫāmūş olalar ṣoŋra ferāmūş olalar ḫāk olalar pāk olalar neş’ede tāk olalar sen ḳalasan bezmde tek bezm ḳala cümle saŋa

limeni’-l- mülkü’l-yevm

GAZELLER

Ġazeliyyāt

[ḪARFÜ'L- ELİF]

1

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

30a **1** İşraḳat şemsü'n ʿale'l-uşşāḳ min burcü'l-hüdā
Ḳavl-i hezār bile kevn ü mekān ṭoldı sedā

2 Her nice baḳdımsa erbāb-ı baṣīret ėtmedi
Zülfini ruḫsārdan ruḫsārı zülfden cüdā

3 ʿAşḳ-ı Bārī oldı çün īcād-ı kevne ibtidā
Birbirinden ʿāşıḳ u maʿşuḳ u ʿaşḳ olmaz cüdā

4 ʿAşḳdır ol nūr-ı rūşen kim anıŋ her zerresi
Mihr ü māha dā'imā çarḫ üzre vėrmekde ġıdā

5 ʿAşḳdır ol ṭūṭī-yi gūyā-yı şeker-ḫāy kim
Bī-ḥurūf u ṣavt bu nüh ṭāḳı ṭoldurmış sedā

6 Bāde-i ʿaşḳ-ı ḥaḳīḳīden hemen bir cürʿa bul
Her ne varıŋ var ise bir ḳaṭresine ḳıl fedā

7 Ṣāfiyā ḳaṣdıŋ ḥaḳīḳatse Fużūlī söylemiş
Sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat ʿaşḳa eyler iḳtidā

2

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

30a **1** Zihī Ḫudāy kĭ virmiş cemāl ü tāb saŋa
Bu āb u tāb ile bir ẕerre āfitāb saŋa

2 Zihī sirāc-ı münevversin ey ḥabīb-i Ḫudāy[87]
K’olup işāretiyle şaḳḳ-ı māhtāb saŋa [88]

3 Nice beyān ideyüm irtifāʿ-yı maʿrifetiŋ[89]
Bu şeb-i ʿurūcda refʿ oldı her ḥicāb saŋa

4 Vücūd-ı ʿāleme mūcib vücūd-ı pākiŋdür
Temevvüc-i yem-i raḥmetsin il ḥabāb saŋa

5 Bu girye ile felek istiyor şefāʿatiŋi
Sirişkdür kĭ ṣaçar her zamān seḥāb saŋa[90]

6 Şefāʿat eyle bana bābını k’olur meftūḥ
Der-i ḫazāyin-i ġufrān hezār bāb saŋa[91]

30b **7** Ṭarīḳ-i mülk-i beḳāyı gözet fenādan geç[92]
Bu mülk-i fānīde Ṣāfī yeter bu ḫ̆āb saŋa

3

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

10a **1** Çeşm-i bīmārıŋla rencūr oldıġum ḳaldı baŋa
Ḥasretiŋle giryeden kör oldıġum ḳaldı baŋa

2 Ey büt-i nevres seniŋle bunca ẕevḳ ü şevḳden
Kūşe-i miḥnetde mehcūr oldıġum ḳaldı baŋa

3 Vaṣlınıŋ el vėrdigi dem ėtdiŋ āheng-i firāḳ

---

[87] Ḫudāy: Ḫudā B1/58a
[88] k’olup: olup B1/58a
[89] Nice beyān ideyüm irtifāʿ-yı maʿrifetiŋ: ʿUrūc-ı leyle-i isrā saŋa kifāyetdür B1/58a, Bu şeb-i ʿurūcda refʿ oldı: Muḥabbetiŋle olup refʿ B1/58a
[90] ṣaçar: döker B1/58a

[91] der-i ḫazāyin: ḫazāyin-i der B1/58a
[92] fenādan: ṣafādan B1/58a

Senden ey ārām-ı cān dūr oldıġum ḳaldı baŋa

4 Neş’e-yāb oldumsa da biraz şarāb-ı vaṣldan
Meclis-i ʿaşḳda maḥmūr oldıġum ḳaldı baŋa

5 Görmedüm Ṣāfī o Leylīden ṣafā ancaḳ meger
Ḳaysveş ʿaşḳıla meşhūr oldıġum ḳaldı baŋa

4

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

(-- . -- -- / -- . -- -- / -- . -- -- / -- . --)

56a **1** Giryemi gördükçe nālān olmada bülbül baŋa
Aġlamazsın çünki ey gül-ġonce bārī gül baŋa

2 Pāyıŋa yüz sürmegümden ḳılma ey meh ictināb
İftiḫār eyler göŋül ẓann itme gelsün ẕüll baŋa

3 Söyledür keyfiyyet-i esrār-ı ʿaşḳıŋ dem-be-dem
Bezm-i meyde gerden-i mīnādaki ḳulḳul bana

4 Bāde-i laʿl-i lebiŋden ġayrı yoḳdur neş’e-baḫş
Neş’e virmez n’eyleyem ʿālemde hiçbir müll bana

5 Bū-yı zülfiŋ vėrdigi ẕevḳiŋ gülüm bir şemmesin
Ne benefşe baḫş ėder ne müşk ne sünbül bana

6 Ṣāfiyā yandum yaḳıldum bunca nār-ı ʿaşḳıla
Gülşen-i ḥüsniŋden ol gül vėrmedi bir gül bana

5

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

78b **1** Ḳāmetiŋ görsem gelür bilmem ne ḥāletdür bana

İşbu ḳāmetle ḳıyāmıŋ bir ḳıyāmetdür bana

2 Sevdigüm cāndan uṣandurdı beni derd-i firāḳ
Cānumı almaḳ bu demde cānā minnetdür bana

3 ʿĀṣıḳ-ı mehcūrıŋa vėrmekde vaṣlıŋdan ḫaber
Ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i lebiŋ ḫaṭṭ-ı beşāretdir bana

4 Sāye-i serv-i ḳaddiŋ ẓıll-ı Hümā'dan vāye-baḫş
Başuma düşse ne devlet ne saʿādetdir bana

5 Naḳş-ı pā tek pāy-māl olsam da rāh-ı dostda
Ṣanma zilletdir o da bir güne ʿizzetdir bana

6 ʿĀlem-i ʿuzletde ʿAnḳā-yı tevekküldür göŋül
Āşiyān-ı himmetüm Ḳāf-ı ḳanāʿatdir bana

7 Ṭoġrısı bī- yār-ı cennet ḫoş degildir Ṣāfiyā
Ṣaḥn-ı cennet yārsız ṣaḥrā-yı miḥnetdir bana

6

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿilün]

81a **1** Şerbet-i laʿliŋ o günden kĭ müdām oldı bana
Laḥm-ı ḫınżīr gibi bāde ḥarām oldı bana

2 Baġlanup zülfüne āzāde iken oldum esīr
Ḫāliŋ ey āfet-i cān dāne-i dām oldı bana

3 Sezdiler çeşm-i siyāhıŋla olan ülfetümi
Cümle āhū-yı Ḫoten geldi de rām oldı bana

4 Rūz-ı fīrūz-ı viṣāliŋle göz aydınlar idim
Dem-i hicriŋde cihān ẓulmet-i şām oldı bana

5 Ḳaʿbe-i ḥüsne teveccühle idince niyet
Ṣāfiyā meger ḳurı dilde imām oldı bana

7

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿīlātün faʿilatün fāʿilātün fāʿilün]

81b **1** Derdiŋ öldürdi beni n'eyler ʿaceb düşmen bana
Nār-ı ʿaşḳa düşmişem ne sūd ḳılsun ten bana

2 Leyle-i firḳatle çeşmüm olḳadar ḫū ṭutdı kim
Żulmet-i ġam rūz-ı vaṣliŋden gelür rūşen bana

3 Çāk çāk olur girībānum gibi dāmān-ı ṣabr
Āteş-i hicriŋ kesüp biçdikçe pirāhen bana

4 ʿAşḳına bir böyle bī-rāḥmıŋ giriftār oldıġum
Kimseden bilmem ḫaṭā ey dil sen itdiŋ sen bana

5 İstemem seyr-i gül ü gülşen o güller ḫārsız
Ḥāṣılı gülşen gelür seyr-i gül ü gülşen bana

6 Girye-nāk idi benümle bir zamān merdümler
Aġlaram şimdi melālet güşesinde ben bana

7 Ṭavaf-ı kūyıŋ ārzūsı ile cān virsem ne ḫoş
Hey ne devletdür ser-i kūyıŋ ola medfen bana

8 Ol gülün derdiyle Ṣāfi çıḳsa tenden murġ-ı cān
Kimse yoḳ bülbülden özge eyleyen şīrin bana

8

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

81b 1 Ḥāyil-i nūr-ı cemāliŋ ẓulmet-i tendür bana
Gün gibi ey māh-rū çoḳdan bu rūşendür bana

2 Dil yaḳar cānum virür seylāba eşküm cismümi
Ġam güni zaḥmet viren bu iki düşmendür bana

3 Gūşe-i külḫen ruḫıŋ fikriyle gülşen sivdigüm
Gülşen-i Firdevs sensiz ṣaḥn-ı külḫendür bana

4 Ġam elinden ḳaçmaġa ʿālemde bir yer bulmadum
Gūşe-i mey-ḫāne tek bir eski meskendür baŋa

5 Merhem itme Ṣāfiyā sīnemde zaḫm-ı tīrine
Seyr içün dīdārına bir başḳa revzendür bana

9

66bFarsī ve ʿArabī ḳarışıḳ ve baʿż'en Türkī ve Farsīyi taʿrīb ile inşād olunan ġazeldir

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Mā re'eytu minke bir gün tā beporsī ḥālenā
Yoḳ vefāke yā ḥabībī yoḳsa yoḳdur mā lenā

2 Âşināke terk ėdüp gördü vefā peykānüke
İtmediŋ bir kez teraḥḥum yaḳdı cevret cānenā

3 Heyyenā in kāne olduḳsa mekon ʿayb āvüke
Ḫālüke ṣod dāne-i mā sāre zülfük dāmenā

4 Rūyuke ṣubḥun ve gīsūke ḳaranlıḳ gīceten
Geçmede fī fikri heẕeyn ṣabāḥ u şāmenā

5 Būyuke indī bu gülşen içre ṣāḫu'l-fencete

Rūyuke verdiŋ velīken būyu vermez kāmenā

6 Miṣl-i to kimse nedīde fi gulistāni'l-cemāl
Var mıdır çoḳ kimseden ṣordum heme goftendinā

7 Mā nenūlī'l-bāde fī bezmin ve mā neḥtācu fīh
Ṣāfiyā min bādeti'd-dudāġ por-dur cāmenā

[ḪARFÜ'L-BĀ]

10

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

39a **1** Çün lebiŋ keyfiyyetin gūş itdi mest oldı şarāb
Zülf ü ḫāliŋ şerḥin itmekde muḥayyer şeyḫ ü şāb

2 Devr-i ruḫsārıŋda ḫaṭṭıŋ aġladur ʿuşşāḳıŋı
Hāleye girmiş bugünlerde meger kim meh-tāb

3 Çeşm-i gevher-bārumı çün gördi hicriŋ günleri
Ḳaṭre ḳaṭre terleyüp ṣu oldı reşkiŋden seḥāb

4 Görmesün dīdār-ı pür-envārını her ḫayra çeşm
Çekdi ol ḫurşīd ruḫsārına ẓulmetden niḳāb

5 Ṣāfiyā mülk-i vücūd içre benem yoḳdur diyen
Ṣalmasa mir'āt-ı mevcūdāta ʿaks ol āfitāb

[ḪARFÜ'T-TĀ]

11

[. - - / . - - - / . - - - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

30b **1** Esīr-i zülf-i iyāz ol şeb-i dırāzı gözet
Yolıŋ mecāz ise maḥmūd-ı pāk-pāzı gözet

2 Firāz çıḳma güneş-veş nişībe meyl eyle
Ṭarīḳ-i nāzdan el çek reh-i niyāzı gözet

3 Oturma ṣavmaʿada nā-temizdür ehli
Şarāb-ḫānede erbāb-ı imtiyāzı gözet

4 Mey-i ḥaḳīḳati nūş-ı ṣaf eyle bu ʿālemde
Ney-i muḥabbete dem ur ṣadā-yı sāzı gözet

5 Şikenc-i zülf ü leb-i laʿl-i dilbere cān vir
Ṣadā-yı ḳulḳul-ı mey tār-i dil-nüvāzı gözet

6 Hemīşe secde ḳılup eyle ḳaşların miḥrāb
Gel ehl-i ḳıbleden ol dā'imā namāzı gözet

7 Ṭarīḳ-i zühdi bıraḳ lā-yecūz terkin ḳıl
Dutup şerīʿat-i ʿaşḳı reh-i cevāzı gözet

8 Bu cism ü cāna naẓar ḳılma Kaʿbe-i dile gir
ʿIraḳ fitnesine düşme gel Ḥicāz'ı gözet

9 Dehān-ı yār imiş Ṣāfiyā me'āl-i ʿadem
Bu sırrı kimseye açma ḥuḳūḳ-ı rāzı gözet

12

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün[93]

36b **1** Her çend āh mīkeşem eşkem füzünter est
Ārī ḫurūş-ı mevc-i yem ez-bād-ı ṣarṣar est

37a **2** Begşā dehen çu ġonçe kĭ tā vā şeved dilem

[93] Bu şiirin ikinci ve üçüncü beyitlerinin üzeri müellifi tarafından çizilmiştir.

Nuṭḳ-ı to rā çu dest-i ʿAlī bāb-ı Ḫayber est

3 Ṣāfī begūy vaṣf ez ān ḥusn ez ān cemāl

Herçend vaṣf mī koni z'ān ḥusn ber-ter est

13

71b

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün]

1 Serv-i çemeni der naẕẕrem ḳāmet-i tīr est
Cūyeş be ḥaḳīḳat heme zencīr-i esīr est

2 Herçend çu āhū'st nigāhet be taṣavvur
Ḫūn-rīzi-yi müjgān-i to çun pençe-i şīr est

3 Bī-rūy-i to rūşen neşeved āyn-ı baṣīret
Çeşm-i dil –i ʿuşşāḳ zi ḥusn-i to baṣīr est

4 Por-çīn neşeved cebhe-em ez şām-ı şehādet
Pīşāni-yi şemşīr be men ṣubḥ-i aḫīr est

5 Ṣāfī ḫored in mıṣraʿ-ı Ṣāyib zi dilem ḫūn
Der dīde-i men şehper-i bulbul per-i tīr est

[ḤARFÜ'Ş-ŞĀ]

14

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

13b **1** Ol büte ey dil niyāz itmek ʿabeş imiş ʿabeş

Luṭfın ummaḳ keşf-i rāz itmek ʿabeş imiş ʿabeş

2 Ḳurtuluş yoḳdur çekmekle ḳaderden kimseye

Her ḳażādan iḫtirāz itmek ʿabeş imiş ʿabeş

3 Bāġ-ı istiġnāda fikr-i ḫām ile ey dil eliŋ

Mīve-i vaṣla dırāz itmek ʿabeş imiş ʿabeş

4 El uyar şimdi niyāz eyler seniŋ tek niceler
ʿİbret al ʿuşşāḳa niyāz itmek ʿabeş imiş ʿabeş

5 Ol bütün Ṣāfī vefāsın beklemek beyhūdedür
Lüṭfın ummaḳ keşf-i rāz itmek ʿabeş imiş ʿabeş

15

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - meʿfāīlün meʿfāīˋlün meʿfāīlün meʿfāīlün]

71a **1** O bedr-i kāmile noḳṣān viren efsānedür bāʿiş
İden Leylā'yı rüsvā Ḳayṣ-veş dīvānedür bāʿiş

2 Bu baḥr-i bī-girānı boylayup ġarḳ oldıġum zāhid
Ḫayāl itme ʿabeşdür belki bir dürdānedür bāʿiş

3 Degül bī-cā yanarsın böyle her şeb ṣubḥa dek ey şemʿ
Seni sūzān iden āh-ı dil-i pervānedür bāʿiş

4 Ne zülf-i ʿanberīniŋden ne bād-ı ṣabādan bil
Perīşānlıḳ viren ʿuşşāḳa cānā şānedür bāʿiş

5 Kemend-i zülfe düşdümse sebeb ḥāl-i siyāhumdur
Esīr iden beni dām-ı belāya dānedür bāʿiş

6 Dönüp meclisde ḫand-ā-ḫand cāma sāġar-ı çeşmiŋ
Bu devr-ā-devr nūş-ā-nūşa hep peymānedür bāʿiş

7 Bu cism-i müsteʿāra bend olup ḳalmış göŋül Ṣāfi
Ḳafes-i bend eyleyen murġānı ḳayd-ı lānedür bāʿiş

16

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - meʿāfāilün feʿilātün meʿfāilün feʿilün]

78a **1** Felekden her ne belā olsa ʿāleme ḥādiṣ̲

Siper benüm o belāya ʿaceb nedür bāʿiṣ̲

2 Ṣadā-yı āhum ile deşt ü kūh inler hep

Benüm kĭ Ḳays ile Ferhād'a olmuşam vāriṣ̲

3 Firāḳıŋ odı yaḳup ḫırmen-i taḥammülümi

Görince mezraʿa-i vaṣlda beni ḥāriṣ̲

4 Çekerse bir ḳadeḥin başına olur mehbūt

Kim ise ḥürmet-i meyde mücādil ü bāḫiṣ̲

5 Benüm o tīr-i belāya siper bugün Ṣāfī

Felekden her ne belā olsa ʿāleme ḥādiṣ̲

17

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

78a **1** Ḳılsa cennet yeri var vuṣlat-ı cinān ile baḥṣ̲

Dūzaḫ ėtse ne revā āteş-i hicrān ile baḥṣ̲

2 Laʿliŋe kendiŋi beŋzetmege ister bāde

İde lāyıḳ mı gedā mest ola sulṭān ile baḥṣ̲

3 ʿAşḳa ṭaʿn itmededür ʿaḳl [u] dili bilmez kim

ʿĀrif olan idemez cāhil [ü] nādān ile baḥṣ̲

4 Yaḳdı yandurdı beni āteş-i hicrān Ṣāfi

Dūzaḫ itse ne revā āteş-i hicrān ile baḥṣ̲

[ḪARFÜ'L-CĪM]

18

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

75b **1** Ey ṣafā-yı fikr-i rūyıŋ iʿtidāl her mizāc
Şefḳatiŋ olmazsa kimse derdiŋe bulmaz ʿilāc

2 Kāsid olurdı ʿadem-i düşünde kālā-yı vücūd
Virmeseydi fıṭratıŋ pāzār-ı āfāḳa revāc

3 İḳtibās-ı nūr ider şems-i ruḫıŋdan mihr ü māh
Nūr-ı ḥüsniŋdür virür dā'im cihāna ibtihāc

4 Ẕevḳ-i dīdārıŋ ile bulmış mevālīdār nebāṭ
Şevḳ-i ruḫsārıŋ ile itmiş ʿanāṣır imtizāc

5 Ḳıymadı yüz sürmege buldı şeb-i miʿrācda
Ḫāk-i pāyıŋ eyledi gerdūn ser-i ḫurşīde tāc

6 Çünki Ḥaḳ ḳılmış seni ḫalḳa şefīʿü'l- müznibīn
Luṭfıŋa herkesde ẓāhirdür kemāl-i iḥtiyāc

7 Ḳıl elif tek ṭoġrı rāh-ı istiḳāmetde beni
Ṣāfi-yi bī-çāreye yā gibi virme iʿvicāc

19

[- . - - / . - . - / - - Fāʿilātün Meʿfāilün Fāʿlün]

75a **1** Rāh-ı ʿaşḳ içre ṭurma cāndan gėç
Yāri iste iki cihāndan gėç

2 Yoḳ reh-i ʿaşḳ içinde sūd u ziyān
ʿĀşıḳ ol yaḫşi vü yamandan gėç

3 Yārsız yoḳ ṣafāsı āḫir tek
Yāri bul cennet ü cinândan gėç

4 Dikme dünyā metāʿna gözinį
İgne tek her ne görsen andan gėç

5 Ṭoġrısan egrilerle yār olma
Oḳ gibi buldıġıŋ kemândan gėç

6 Giçme ey tīr-i ġamze sīnemden
Hā giçersen ṭarīḳ-i cândan gėç

7 Ṣāfiyā vaḳti vaḳtine uymaz
Bī-vefādır o dil-sitândan gėç

[ḤARFÜ'L-ḪĀ]

20

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün fe'ilātün mefāʿilün fe'ilün]

75b **1** O gün kĭ yārdan ayrıldı girmedi tene rūḥ
Sihām-ı ġamze ile olmayınca tā mecrūḥ

2 Getür getür kerem it sāḳiyā dirīġ itme
Ki zaḥm-ı firḳatime merhem oldı cām-ı ṣabūḥ

3 O deŋlü ḳābildi ṭūfān-ı ġam ten-i ḫāki
Beni ḫalāṣ ide ẓan eyleme sefīne-i Nūḥ

4 Ḳapatmışıdı anı muḥtesib bu günlerde
Açıldı meygede yüz şükr kim ėrişdi fütūḥ

5 Ṣaġınma meyden ide tövbe Ṣāfi ey nāṣıḥ

İşitdüm ėtmiş imiş tövbe tövbeden çü naṣūḥ

21

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü meʿfāīlü fāʿilün]

76a **1** Ṣirk-i ḫafīyi göstererek ṣūret-i ṣalāḥ
Zāhid riyāyı ḫalḳ arasında ḳılup mübāḥ

2 Ḫāliŋ Bilāl tek ḳaşıŋa secde irmege
ʿUşşāḳa ḫaddiŋ üzere oḳur *ḥayye ʿale-ṣ-ṣalāḥ* [94]

3 Ṣahbāya sāḳī daʿvet içün ḫalḳı dün çıḳup
Söylerdi bām-ı mey-gedede *ḥayye ʿale-l-felāḥ*

4 Düşdük de güne zülf-i ruḫıŋ fikri ṭıfl tek
Ve'l-leyl oḳur gice felek *Ve'ş-şems* oḳur ṣabāḥ

5 Naḳd-ı şuʿūrıŋ mihrine virdüm ėdüp ḳabūl
Ṣāfī bu gice duḫt-ı rezi eyledüm nikāḥ

[ḪARFÜ'L-ḪĀ]

22

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

76a **1** Ḳapadı tekyeye dün bir güzel oġlanı şeyḫ
Ḫalvetüm var deyü defʿ eyledi yārānı şeyḫ

2 Ṭaġıdup dā'iresin tīz bitirüp devrānın
Celb ėdüp ḫalvete ol āfet-i devrānı şeyḫ

3 Girmesün kimse deyü ḫalvete girmiş gūyā
Oṭası ḳapusına ḳoydı nigeh-bānı şeyḫ

[94] Vezin bozuk.

4 Defʿ ẓann itmek içün açdı muḥabbetden baḥş
Aldadup işbu ṭarīḳ ile mürīdānı şeyḫ

5 Ṣāfiyā ḳoḳladı mı ḳoḳlamadı bilmem yā
N'eyledi n'etdi ʿacep ol gül-i ḫandānı şeyḫ

23

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

76b **1** O kim firāḳıŋa benzer dimiş tef-i dūzaḫ
Caʿīddür bu miṣālinde nice biŋ fersaḫ

2 Ḳomaz görem raḫtı zülf-i āh olmuşdur
Miyān-ı ʿāşıḳ u maʿşūḳa bir büyük berzaḫ

3 Ṣorulmadı nice biŋ ḫāne itdi zīr ü zeber
Girişmelerle o gül-gūn ʿiẕār u sīb-i zenaḫ

4 Muḥabbet eyler iken duḫt-i rezle germ-ā-germ
Ṣoḳuldı meclise ṣūfī virüp bürūdet yaḫ

5 Çıḳınca ḫaṭṭı yüze ol gülün dėdim Ṣāfī
Yazıḳ kĭ gülşen-i Firdevs'e uçdı mūr u melāḫ

24

[ḤARFÜ'D-DĀL]

[- - . / . - - . / . - - . - . - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün]

32b **1** Ey ʿārıż-ı gül-gūn lebi-mül ḳāmeti şimşād
V'ey kirpigi oḳ ḳaşı kemān gözleri cellād[95]

2 Baḳdıḳça saŋa ḳan yaşarur merdüm-i dīdem
Ey ẕerre-i ḫüsniŋle bulan mihr [ü] felek ad[96]

[95] kirpigi: kiprigi B1/55a

3 Dil mülkini żabṭ eyler iken leşker-i hicriŋ[97]
Pey-der-pey tīr-i nigehiŋ eyledi imdād

4 Şīrīn deyü Ferhād ṣadā virmede Mecnūn
Leylā deyü Mecnūn ṣadā virme[de] Ferhād

33a **5** Hep ʿaksine dönmek işi dolāb-ı sipihriŋ
Ṣāfī idelüm çarḫ-ı denīden kime feryād[98]

25

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

62b **1** Nār-ı ḥarf olan ruḫa mihr-i dıraḫşān ḳoymış ad
Nūr-ı maḥż olan cebīne māh-ı tābān ḳoymış ad

2 Bir alāy āhū ṣıġışmışdur iki nergise
Ol gözi cādūya baḳ kim çeşm-i fettān ḳoymış ad

3 İki ṣaf ḫancer be-kef kāfir göŋüller ḳaṣdına
Der-kemīn itmiş de ol ḫūn-rīz-i müjgān ḳoymış ad

4 Niçe ṣaḥrā mār u efʿī cemʿ ėdüp siḥrile ol
Zīr-i fesden gösterüp zülf-i perīşān ḳoymış ad

5 Sūre-i Ve'ş-şems olan ruḫsār-ı bismillāhına (Şems K.K.91)
Ol kemān ebrū neden şemşīr-i bürrān ḳoymış ad

6 Ṭoplamış bir veche iki ʿālemiŋ envārını
Ḥasret-i māh eyleyüp ḫurşīd-i raḫşān ḳoymış ad

---

[96] bulan: tapan, // Ṭūṭī ṣıfatum pīş-i merāyā-yı ruḥıŋda / Gūyālıġı derd-i dilümdür baŋa üstād B1/55a
[97] leşker: miḥnet B1/55a
[98] denīden: elinden, // Ṣāḳī bir ayāġ-ı mey ile bezm-i cihānda/ Hergiz dil-i nāşādımızı eylemediŋ şād B1/55a

7 Ḥamdilillāh Ṣāfiyā ol çeşm-i cellādum beni
Meslaḫ-ı ʿaşḳa ḳabūl itmiş de ḳurbān ḳoymış ad

26

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

82b **1** Ḳapadı çeşm-i siyāhın o güliŋ derd-i remed
Her olur olmaza bir de naẓarın ėtmeye medd

2 Kimyā-yı naẓarı ḳadrini bilmezdi o şūḫ
Herkese medd ėder idi ḳomadı eyledi sed

3 O siyeh mest-i kemān arḳada ḫancer elde
Ḫalḳı ḳatl eylemege bādeden almışdı sened

4 Eyledi ḫalḳı emīn ġamze-i ḫūn-rīzinden
İşbu ʿīd içre ʿases-vārī anı ṭutdı remed

5 Ṭutmasaydı o siyeh mest ü ġurūr -ı çeşmi
ʿĪd-gehde kime itmezdi yed ol ṭūbā ḳad

6 Dilleri ġārete ḳaṣd ėtmişdi virmedi yol
Düzdi mest oldıġı ḥāletde ʿases ṭutdı meded

7 Söyledim ẓanneyle Ṣāfi bunı līkin bilmem
O mı ṭutdı remedi yoḳsa anı ṭutdı remed

27

82a **[- - . / - . - . / . - - . / . - -** mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü feʿūlün]

1 Dānem be rāh-ı meykede mestem girifte end
Dāġem ez in kĭ şīşe zi destem girifte end

2 Rāhem be tīr-i āh keşiden nemī dehend
Gūyī zi ġayb-i sāʿid u şestem girifte end

3 Bīrun zi ḥukm-i ū netevānem ḳadem zeden
An ahd rā kĭ rūz-i elestem girifte end

4 Ez ters-i seyl-i fitne bulendī nehāstem
Z'anem henüz bāḳī kĭ pestem girifte end

5 Ṣāfī durustī ez men-i işkeste-dil me-hāh
Âyīne-em berāyı şikestem girifte end

[ḤARFÜ'Ẕ-ẔĀL]

28

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

73b 1 Şevḳ-i dīdārıŋ bana Firdevs-i ʿalādan leẕīẕ
Ḳāmetiŋ fikr eylemek yanumda Ṭūbā'dan leẕīẕ

2 Āteş-i ʿaşḳıŋla yanmaḳ seyr-i gülşenden eleẕẕ
Ḫāk-i kūyıŋ ārzūsı mülk-i dünyadan leẕīẕ

3 Nergis-i çeşmiŋ ḫayāli cām-ı meyden neş'e-baḫş
Sīnede laʿliŋ ṣafāsı ẕevḳ-i ṣaḥbādan leẕīẕ

4 İtleriŋ ile ser-i kūyıŋda feryād eylemek
Meẕhebümce ḥāṣılı dünyā vü ʿuḳbādan leẕīẕ

5 Āteş-i dūzaḫda yanmaḳlıḳ rıżā-yı dost ile
Sündüs ü istebraḳ u dībā-yı ḫaḍrādan leẕīẕ

6 Ṣāfiyā benkim ḳanāʿat mülkiniŋ sulṭānıyam
Gūşe-i faḳrüm yanumda ṭāḳ-i Kisrā'dan leẕīẕ

29

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü meʿfāīlü meʿfāīlü faʿūlün]

74a 1 Ėtdikçe olur yār cefādan müteleẕẕiẕ

Yā Rab anı ḳıl bir de vefādan müteleẕẕiẕ

2 Luṭfıŋ dilemem ḳahrıŋ ile ṭutmuşum ülfet
Olmaz güzelim ḫasta devādan müteleẕẕiẕ

3 ʿUşşāḳa cefā ʿayn-ı vefādır dime ʿāşıḳ
Ol kimseye olmazsa cefādan müteleẕẕiẕ

4 Sensiz müteleẕẕiẕ olamam ẕevḳ ü ṣafādan
Sensiz olamam ẕevḳ ü ṣafādan müteleẕẕiẕ

5 Ṣāfi bu ḳadar nāle nedür yoḳsa ölürsün
Bülbül gibi beyhūde nevādan müteleẕẕiẕ

[ḤARFÜ'R-RĀ]

30

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

33b **1** Ey perī-peyker ruḫıŋ ḥūr-ı cinānı ditredir
Fikr-i tīr-i ebruvānıŋ ins ü cānı ditredir

2 Yād-ı mey-gūn-ı lebiŋ şevḳi Mesīḥ-āsā begüm
Mürde cismümde reg-i rūḥ-ı revānı ditredir[99]

3 Āteş-i mihr-i cemāliŋ şuʿlesi sīm-āb-var
Sīne-i eflākde mihr-i cihānı ditredir

4 Bāġa girsen rengligi gördükde gül pā-best olur[100]
İʿtidāl-i ḳāmetiŋ serv-i revānı ditredir

[99] revānı: revānum B1/56b, şevḳi: vaṣlı B1/56b
[100] rengligi: laʿliŋi B1/56b

5 Neş'e-i āb-ı zülāl-i ʿaşḳınıŋ endīşesi

Āsiyāb-ı çarḫ-veş seng-i girānı ditredir[101]

6 Ṣāfiyā āh u figānın naġmesin ġūş eylese[102]

Devr-i gülde bülbül-i şīrīn-zebānı ditredir

31

[- - . / - . - - / - - . / - . - - mef'ūlü fāʿilātün mef'ūlü fāʿilātün]

34a **1** Her şebnemi bu bāġıŋ cām-ı cihān-nümādır

Her ḫārı ehl-i ʿaşḳa engüşt-i reh-nümādır

2 Her ġonce-i ḫamūşı rāz-ı nihānile pür

Her bāng-i ʿandelībi āvāz-ı āşinādır

3 Her ḳumrı-ı muṭavvaḳ bir ʿāşıḳ-ı muḳayyed

Her serv-i dil-firībi bir şūḫ-ı dil-rübādır [103]

4 Tīġ-i sitemle her yān dil-ḫūndur şehīdi

Meydān-ı lāle-zārı ṣaḥrā-yı Kerbelā'dır

5 Baġlan o zülfe Ṣāfī dīvāne tek aṣıl ḳal[104]

Dil virme çeşm-i meste kim ġamzesi belādır[105]

32

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün] 35a

35a **1** ḥ Ḫayāl-i ḫaṭṭıŋ itse ʿĪsī-i çār-āsumān ditrer

Ṣemīm-i zülfün alsa ser-te-ser kevn ü mekān ditrer

---

[101] çarḫ-veş: çarḫ-tek B1/56b, B1/55a, // Āh-ı mevc-engīz-i serdümdür ḳılan rüsvā beni/ Ḳulzüm-i ḫūn-ı göŋül-veş bī-kerānı ditredür B156b, B155a

[102] āh: ṣıyt, fiġānın: fiġānıŋ B1/56b, B1/55a

[103] //Her ḥavż-ı ābı baḳsan āyīne-i Sikender/ Her berg-i sebzi ṣankim ṭūṭī-i ḫoş edādur// (Bu beyitin asıl nüshada sonradan üstü çizilmiş. Āb-ı ḥavżı: ḥavż-ı ābı, ṣankim: baḳsan) B1/51a

[104] Bu beyit B1/51a'da yok.

[105] // Ferş-i giyāh-ı sebzi ṭaʿn eyler āsumāna/ Üstinde ḫūb-rūlar ṣan māh-ı ḫoş-liḳādur, // Esse nesīm-i ṣubḥı ʿĪsāya cān bağışlar/ Aʿmāya gerd-i ḫāki pür-nūr-ı tūtiyādur, // Āvāz-ı bāġbānı çün naġme-hā-yı Dāvud/ Feryād-ı ʿāşıḳānı bir ḫüsn-i ḫoş-nidādur, // Olduḳça Ṣāfī ʿömriŋ vaṣf eyle kū-yı yārı/ Her bī-baṣarın bilsün vaṣf-ı reh-i hüdādur//

2 ū Vesīm-i lebleriŋ vaṣf eylesem ṭūṭī olur ḥayrān
Ṣuʿāʿ-yı ʿārıżıŋ medḥ eylesem mihr-i cihān ditrer

3 r Ruḫ-ı gül-rengiŋi görse gülistān-ı cemāliŋde[106]
O demde gülşen içre ʿandelīb-i nā-tüvān ditrer

4 ş Şehīd-i nār-ı hicrānıŋ olan maḥşer güni cānā[107]
Görünse ḳorḳusundan duzāḫ-ı āteş-feşān ditrer

5 i Yazarsa vaṣf-ı ḥālüm Kūh-ken ger Bī-sütūn üzre
Derūn-ı sīnesinde naḳş-ı Şīrīn-i zamān ditrer

6 d Dil-i mecrūḥa Ṣāfī tīr-i müjgānı doḳunduḳça[108]
Ġażabdan ḳanımı dökmeklik içün bir zamān ditrer

33

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

37a **1** Hilāl ḳaşlarıŋ ey meh-liḳā ḳamerden ṣor
Ṣafā-yı cevher-i dendānıŋı güherden ṣor

2 Meẕāḳını bilemez ṣorma telḫ aġızlardan
Lebiŋ ḥadīṣini var ṭūṭī vü şekerden ṣor

3 Ḫaṭıŋ meżāmīnini ṣorma gel ḳażā bilmez
Siyāh nāme-i baḫtumdurur ḳaderden ṣor

4 Vaṭan ṣafāsını ġurbet cefāsın ey hem-şehr

[106] Beyitte gül-reng ve gülistān kelimeleri müellif tarafından gül-berg ve gülzār olarak yazılmış daha sonra üstleri çizilerek gül-reng ve gülistān kelimeleri tercih edilmiştir.
gül-reng: gül-berg B1/47b
[107] nār-ı hicrānıŋ: tīr-i müjgānıŋ B1/47b
[108] mecrūḥa: pür-zaḫma B1/47b
B1/47b'nin sonunda " Ḫurşīd mi-şeved" yazıyor.

İşitmek istersen gel bu der-be-derden ṣor

5 Mizāc-ı āb u gili berg ü şāḫı bilmezler
O sırr-ı pür-eṣeri Ṣāfiyā ṣemerden ṣor

34

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

39b **1** Teʿaddüd ṣūret içre hep şü'ūnāt-ı Ḫudā'dandır
Ẓuhūr-ı ẕerre nūr-ı āfitāb-ı pür żiyādandır

2 Çalış maḥv-ı vücūda kesb-i feyz eyle żiyā-dār ol
Żiyāsı şemʿ-i bezmiŋ keṣret-i meyl-i fenādandır

3 Nice ṭāḳāt getürsün ʿaşḳa göŋlüm itmeden feryād
Kemāl-i ıżṭırābı mevc-i deryānıŋ hevādandır

4 Ḳılın pā-beste ḫalḳı ārzū-yı genc-i ḥüsn olmuş
Ṭılsımıŋ ḳaydın efsūn ṣanma gel kenz-i ḫafādandır

5 Belā ḳurbetdedür ẓann itme vaḥşetden olur ḥāṣıl
Belāya maẓhar olmaḳ maḥż-ı taḥṣīl-i rıżādandır

6 Ṭabībe ʿarż niyāż ėtmekdürürür feryādı bīmārıŋ
Ṣuʿūdı ṭāliʿ-i mehbūṭıŋ ifrāṭ-ı duʿādandır

7 Sebeb ḫāk oldı bunca ıżṭırāb u gerdiş-i çarḫa
Kibārıŋ çekdigi cevr ü cefā cümle gedādandır

8 Bıraḳma nām Ṣāfī isteme ʿAnḳa gibi şöhret
Fenā rāhında nāmıŋ ḳalsa ger ol hem beḳādandır

35

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü meʿfāīlü meʿfāīlü feʿūlün]

42b **1** Bu mülkde ẓann eyleme noḳṣān u kemim var
Şāh-ı süḫanim ḫayli sipāh ü ḥaşemim var

2 Nefḫ eyler isem naẓm deyü ger ney-i kilke
Her lafẓa birer rūḥ vėrir böyle demim var

3 Āheng-i ṣafīr ėtdirir olsam ḳalemim ger
İcrā-yı maḳām ėtmede biŋ zīr ü bemim var

4 Ger meclis-i eşʿāra ḳadem ḳorsa dil-i zār
Her laḥẓada nūş ėtmede biŋ cām-ı Cem'im var

43a **5** Gülzār-ı ḳaṣīdem ger ola perde-ber-endāz
Her beytde biŋ şīveli bir ġonce-femim var

6 Kec-gerdi-i gerdūn-ı felekden ne ġamım var
Bir sen gibi ʿālemde veliyyü'n-nʿiamım var

36

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

50b **1** Vecd ü istiġrāḳ ararsan māye-i müllerdedir
Devlet istersen cihānda sāye-i güllerdedir

2 Neş'e virmez bāde nālān olmasa murġ-ı göŋül
Ġālibā ḫāṣṣiyyet-i mey-i ṣavt bülbüllerdedir

3 Şiddet-i ʿaşḳ gül ü rūyıŋla mest ü mużṭarib
Ṣaclar murġ-ı çemen gör kim ne ġulġullardadır

4 Gömgök olmuş ārzū-yı bū-yı gīsūlarla hep
Ẓāhiren sevdā-yı zülfün şimdi sünbüllerdedir

5 Ṣāfa baḳma Ṣāfiyā nūş it dem-ā-dem derdümi
Vecd ü istiġrāḳ ararsan māye-i müllerdedir

37

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün]

66b **1** Firāḳıŋdan ḥabībüm āb-ı çeşmüm başdan aşmışdır
Gelüp seyr eyleyenler ẓann ider kim Dicle ṭaşmışdır

2 Kimi gördümse eyler zülf-i pīç-ā-pīçden feryād
Ne efʿīdür o kim biŋ gerdene birden ṭolaşmışdır

3 Her istiġnāda biŋ ülfet ėder her nāzda biŋ luṭf
Ḳabā-yı nāz u istiġnā o serve pek yaraşmışdr

4 Degildür kūhlarda lāle şīrīn lebler uġrunda
Yatur herbiri bir Ferhād'dur ḳana bulaşmışdır

5 Kesilmişse elüm dāmāndan tīġ-i teġāfülle
ʿAzīzüm dūd-ı āhum dāmen-i ʿarşa yanaşmışdur

6 Birin belā iderse digerin pest ėtmedür kārı
Felek didükleri devriŋ elinde ḫalḳ şaşmışdır

7 Amān hīç ṣorma ḥālin Ṣāfiyā göŋlüm bu günlerde
Devāsı ġayr-ı mümkün böyle bir derde ṣataşmışdır

38

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

67b **1** Ḫandeden laʿl-i lebiŋ oldem kĭ gevher-bār olur
Ne ṣadef-i şevḳ-i lebiŋle dürr ü şehvār olur

2 Āfiyet bulmaz gönül çoḳdanberüdür bilmişem
Çeşmiŋi bir kez gören tā ḥaşre dek bīmār olur

3 Bezm-i vaḥdetde ḥamūş olmaḳ gerekdir ehl-i ḥāl
Ḥaḳ deyüp ḥaḳ isteyen Manṣūr-veş berdār olur

4 Ḳılma ifşā ḫalḳa sırr-ı ʿaşḳı ey dil ol ḥamūş
Kātim-i sırr-ı muḥabbet nā'il-i dīdār olur

5 Ḫˇāb-ı ġaflet ḫalḳı Ṣāfī eylemişdir bī-ḫaber
Neş'e-i uḫrāda ancaḳ ḫˇābdan bīdār olur

39

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü meʿfāīlü meʿfāīlü faʿūlün]

69b **1** Ol çeşm-i siyāhıŋ bilür ėtdükleri dekdir
Bilmem n'ideyim gönlüme ḳorḳmaz gözi pekdir

2 ʿIyār-ı cihān āfet-i devrān ise çeşmi
Ol ġamzeleriŋ herbiri cellād-ı felekdir

3 Ḥūrī vü perīde hele yoḳ bundaki ḥālet
İnsān degül elbetde bu bir nevʿ-i melekdir

4 Ṭā'iflериniŋ ṣıdḳıyla güẕīn ḳılur iẓhār
Ol ḫāl-i siyeh Kaʿbe-i ḥüsninde miḥekdir

5 Yoḳdur bilirim ehl-i ḫarābāta yaḳīniŋ
Zāhid seni bī-vāye ḳılan şübhe vü şekdir

6 Sırr-ı Ḥaḳḳ'a maḥrem görinir ṣūfī-i mücrim
Ḫalḳıŋ gözine n'eyleyeyim noḳṭası ḥakkdır

40

10a **Ġazel-i muvaşşaḥ**

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün]

1 Maḥrūm-ı viṣāliŋ olalı ḫayli zamāndır
Hicriŋ elemiyle cigerim ṭopṭolı ḳandır

2 Ḥasret odı ile yanarım şām u seḥer ben
Māʿlūm degilse saŋa mevlāya ʿayāndır

3 Mümkün ise vaṣlıŋ cān ile cānuma minnet
Zīrā dil ü cān bu işe çoḳdan nigerāndır

4 Dāġ-ı dile ḥasret-keş imiş dāġımda lāle
Ey gül bu taḥassüs daḫı bir dāġ-ı nihāndır

5 ʿĪd eyledi herkes ben hicrān-zede mātem
Şīveniŋde meydān-ı dil-i āh-ı nişāndır

6 Lām ėtdi ḳadem-i yār-ı ġam miḥnet-i hicriŋ
Çarḫa atılan tīr-i dil-i āha gümāndır

7 Yā Rab kime iẓhār ḳıla derdini Ṣāfī
Ol māha eger söyler ise dėr kĭ yalāndır

41

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

71a **1** Zen-i dünyā yine ferzend-i ḳaderden gebedir
Baḳalım ne ṭoġırır māder-i gerdūn ebedir

2 Cām-ı mey mi görinen çarḫda yā ebrū-yı yār
Yoḳsa ʿīd-i ramażān oldı meh-i yek-şebedir

3 Leb-i laʿliŋle begim her ne ḳadar el bir ise
İttikāsı yine çāh-ı zeḳanıŋ ġabġabadır

4 Ṭutdı başdan ayaġa ʿālemi ṣīt-i ḥüsniŋ
Hele baḳ ḫalḳıŋ arasındaki ne debdebedir

5 İttiḫāz eylediğiŋ maʿbedi zāhid biz biliriz
Eski meyḫāne idi şimdi yeŋi maṣṭabadır

6 Ḫˇāceniŋ çünki içinde boġaz otlatması var
Sūḫteye dersi bütün ṣarfdan **** şübhedir

7 Ṣāfi ṣıbyān-ı nücūma gėceli gündüzli
Mihr ü māhı felegiŋ iki güzel melʿabedir

42

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

71b **1** Tenümi mū-tek ėden derd-i firāḳıŋ ġamıdır
Zülfiŋiŋ berhemi gīsūlarıŋıŋ dirhemidir

2 Görmemiş miṩlini gözler hele ḳan aġlamada
Budur ancaḳ gözümün ʿaybı biraz demdemidir

3 Ḳo öpem ḫāliŋi ruḫsārda ey lāle ʿiẕār
Firḳatiŋ yaḳdığı dāġ-ı dilimiŋ merhemidir

4 Sāġar-ı çeşmümi ġam ṭoldurur ol başa çeker
Merdüm-i dīdelerim ṣanki o cāmıŋ Cem'idir

5 Beni dīvāne ḳılup silsile-i ʿaşḳa ṣalan

Zülfiŋiŋ gūşe-i ebrūdaki ḫam-der-ḫamıdır

6 Ayrılıḳ miḥneti il ṭaʿnesi öldürdi beni
Aġla aġla gözümün nūrı kim şimdi demidir

7 Gönlümiŋ maḥremi yoḳ kimdür ėden sırrumı fāş
Ṣāfiyā eşk dem-ā-dem var ise maḥremidir

43

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

77a **1** Ḳanġı eflākiŋ seniŋ tek mihr-i ʿālem-tābı var
Ḳanġı arżıŋ nūr-ı ruḫ-sārıŋ gibi mehtābı var

2 Ḳanġı bāġıŋ servi üstünde ʿaceb zülfün gibi
Geh perīşān gāh cemʿ bir sünbül-i pür-tābı var

3 Ḳanġı kānūn bilmezem dür-dāne-i eşkim gibi
Dāne dāne laʿlden rengīn dür-i nā-yābı var

4 Iżṭırābın görseŋ ey bī-derd ʿayb ėtme ṣaḳın
ʿĀşıḳıŋ sīm-āb-ı eşki tek dil-i bī-tābı var

5 Ṣayd içün zülfün olup ḫam ḫam girih-ender-girih
Her girihde biŋ ḫamı her ḫamda biŋ ḳullābı var

6 Zāhidā ṭaʿn etme ger meyl eylemezsem mescide
Gönlümiŋ bir başḳa ḳıble başḳa bir miḥrābı var

7 Ṣafiyā bu ol ġazeldir kim Nevāyī söylemiş
Ḳanġı yer gökiŋ yüziŋ tek mihr-i ʿālem-tābı var

44

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

82b **1** Ṣanma tenhā firḳatiŋ bu nātüvānı söyledir
Ayrılıḳ ṭūṭī gibi şīrīn zebānı söyledir

2 Ṣaḳlı ḳoymaz neş'e-i lāliŋ göŋül esrārını
Cān içinde gizlenen rāz-ı nihānı söyledir

3 Ḳuvvet-i şaṣtdan degil cānā gelen zühdden ṣadā
Ḳaşlarıŋ vehmidir ol görkim kemānı söyledir

4 Tār-ı ṭanbūra ḳulaḳ ṭutsaŋ lisāndır büsbütün
Hey ne şeydür ol kĭ tār-ı bī-zebānı söyledir

5 Ben sükūt ėtsem müfīd olmaz yine ġam Ṣāfiyā
Cebr ėder tā ḫāme-i muʿciz-beyānı söyledir

45

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

82b **1** Ḥālümi ol yār bilmez mi bilir bilmezlenir
Yandıġım ʿaşḳında görmez mi görür görmezlenir

2 ʿİffet-i zendir ėder ketm muḥabbet yoḳsa kim
ʿĀşıḳın maʿşuḳ sėvmez mi sėver sėvmezlenir

3 Nāzına mecbur vü istiġnāsına maḥkūmdır
Daʿvet ėtsem bezme gelmez mi gelir gelmezlenir

4 Būse-i laʿl-i leb-i cān-baḫşıma ḳılsam bedel
Naḳd-i cān vėrsem de almaz mı alır almazlanır

5 Ṣāfiyā hengām-ı vuṣlatda sürūrumdan eger

Aġlasam beyhūde gülmez mi güler gülmezlenir

46

[- - . / . - - - / - - . / . - - - mefʿūlü meʿfāīlün mefʿūlü mefāʿīlün]

80b **1** Her kim kĭ lebiŋ görse meyl-i mey-i nāb eyler
Murġ-ı dili bezminde āteşde kebāb eyler

2 ʿUşşāḳıŋa bīdārıŋ kim görse getirmez ḫ̆āb
Feryādı ile tā ḫalḳa ṣubḥ-ı ʿaẕab eyler

3 Beyhūde degil bunca ḫāmem kĭ ėder taḥrīr
Vaṣf-ı ḫaṭ-ı nev-ḫīziŋ bir yengi kitāb eyler

4 Destinde cefā tīġi ḳatl ėtmege ʿuşşāḳı
ʿÖmrüm gibi ol ẓālim bir gör ne şitāb eyler

5 Mest eyle beni sāḳi refʿ eyle ḥicābım sen
Derdin dėmege göŋlüm ol yāre ḥicāb eyler

6 Uy ehl-i ḫarābāta ol mest ü ḫarāb ey dil
Maʿmūr olanı āḫir bu dehr ḫarāb eyler

7 Ḳoymaz güle ey bülbül ėtdüklerini devrān
Ṣuyın çıḳarır bir gün yaʿni kĭ gül-āb eyler

8 İç bāde göŋül vėrme her bir ġam-ı dünyāya
Bir gün seni de devrān olur kĭ türāb eyler

9 Dem urma tecerrüdden Ṣāfī gibi ey ṣūfi
ʿİlm ü ʿamelin birden kim rehn-i şarāb eyler

47

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

84a **1** Gör beni almaḳ dilersen Ḳays-ı şeydādan ḫaber
Baḳ cemāl-i yāre maṭlūbıŋsa Leylā'dan ḫaber

2 Bī-sütūn'a ṭut ḳulaḳ feryād-ı Ferhād'ı işit
Vāmıḳ ol al baʿd-ezīn dīdār-i ʿAẕrā'dan ḫaber

3 Al ele cāmı saŋa şerḥ ėtsün aḥvāl-i Cem'i
Ṭāka seyr ėt ḳaṣdıŋ ise mülk-i Kisrā'dan ḫaber

4 Ṣal naẓar-ı āyīneye İskender'i der-ḫāṭır ėt
Almaḳ istersen eger aḥvāl-i Dārā'dan ḫaber

5 Çek bisāṭ u raḫtı cehd ėt ṭurma gir mey-ḫāneye
Alma Ṣāfī bir daḫı dünyā vü ʿuḳbādan ḫaber

48

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

86b **1** Beni dīvāne ėden āh o ṣaçı sümbüldür
Ṭolaşan gerdenüme ham-be-ḫam kāküldür

2 Bülbülin ḳadrini bilmez hele ol ġonce dehen
Gülşen-i ḥüsnde bir nīm-şüküfte güldür

3 Dime pervāneyeʿāşıḳ kĭ yanar şemʿ odına
Bir zamān şemʿi gözet gör kĭ ne sūzān-ı dildir

4 Bir iki cümle yetür derd-i ġam öldürdi beni
Sāḳiyā derd-i ġam-ı ʿāşıḳa dārū müldür

5 Sofra-i ḥüsnde ḫāl-i siyeh ile zenaḫı

Ṣāfiyā biri nemek-dān öbüri fülfüldür

[ḤARFÜ'Z-ZĀ]

49

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

30b **1** Baŋa ẓulm ėtme cānā ẓulm ėden ḫayr ile yād olmaz
Cihānda pādişāhum dād tek sulṭāna ad olmaz

2 Cihān-gīr olmaḳ istersen gönül mülkini tesḫīr ėt
Bu kişverde göŋül mülkinden aʿẓam bir süvār olmaz

3 Bu hem bir şādlıḳdur ġam yüzinden gösterir ṣūret
Ġamıŋla kim kĭ bir dem ülfet ėtmiş olsa şād olmaz

4 Ḫatıŋ şerḥ ėtmege ḳaşıŋla zülfünden meded yoḳdur
Bu rūşendir ḳalem ḫaṭṭ-ı siyāhīsiz midād olmaz

5 Bu gülşen içre taḥḳīḳ ėtmişem zülf ü dehānıŋdan
Açılmaz ʿuḳde-i dil ġonce-i baḫtım güşād olmaz

6 Sirişk-i çeşme ey dil aldanup dem urma ʿaşḳından
Hevādan naḳş-ı mevc-i baḥre hergiz iʿtimād olmaz

31a **7** Dutan Ṣāfī seniŋ efsāne-i ʿaşḳıŋ āfāḳı
ʿAceb görme eger efsāne-i Ferhād yād olmaz

50

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

35a **1** Yandırdı berḳ-i ʿaşḳ ten-i kūhsārımız
Vėrdi hevāya āh-ı muḥabbet ġubārımız

35b **2** Bir ḫande ile açdı o gül-ġonce dili

Oldı dem-i Mesīḥ nesīm-i bahārımız

3 Dökdüm kenāruma o ḳadar eşk çeşmümden
Bir baḥr-tek görünmez olupdur kenārımız

4 Doldur piyāle-i cām felek doldı derd-i ser
Sāḳī meded kĭ ġāyete yetdi ḫumārımız

5 Mihr-i ruḫıŋdan ayru çü sīm-āb-ı bī-ḳarar
Yoḳ bir mekānda ey şeh-i ḫūbān ḳararımız

6 Hicriŋde derd-i dil o ḳadar çekdi çarḫa ser
Ėtdi siyāh baḫt gibi rūzigārımız

7 Döndürdi rū-yı nāza niyāzını Ṣāfiyā
Ol meh görince kendine var ıżṭırārımız

51

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

44b **1** Hevā-yı zülf-i berbādıŋla berbād olmayan bilmez
Ṣafā-yı laʿl-i Şīrīn'iŋle Ferhād olmayan bilmez

2 Ne maʿmūr oldıġın miʿmār-ı ʿaşḳıŋla dil-i vīrān
Bu vīrān-ḫāne-i fānīde ābād olmayan bilmez

3 Dehānıŋ ġoncesi vehmini rūz u şeb bu gülşende
Çü bülbül yoḳ yere āhıyla muʿtād olmayan bilmez

4 Tecerrüd ʿāleminde seyr ėden āzādelik ẕevḳin
Bu ḳayd-ı māsivādan yek-reh āzād olmayan bilmez

5 Ne bilsün bir bölük dīvāne Ṣāfī ol bütün ḥālin
Anıŋ tek bir perī-rū bir perī-ẕād olmayan bilmez

52

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

55a **1** Şems-i tābān çehre-i dil-dāra beŋzer beŋzemez
Nār imiş ol tecellī-i zāra beŋzer beŋzemez

2 Ṣūretā yaḳmaz dili maʿnā yaḳar cān u teni
Āteş-i ʿaşḳıŋ göŋülde nāra beŋzer beŋzemez

3 Genc-i ḥüsniŋ üzre pīç-ā-pīç olup düşmüş yatur
Pīçiş-i zülf-i siyāhıŋ māra beŋzer beŋzemez

4 Nergis-i çeşmiŋ gül-i rūyıŋ o serv ḳāmetiŋ
İşbu ḫaṭṭ-ı sebzile gül-zāra benzer beŋzemez

5 Gāh olur bigāne-ḫū geh āşinālıḳlar ėder
Ṣāfiyā ol dil-rübā dildāra beŋzer beŋzemez

53

[- . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün] 70b

70b **1** Mülk-i istiġnā nigeh-bān istemez
Ḫāne-i dervīş der-bān istemez

2 Bilse ẓālim ger perīşānluḳ nedür
Kimseniŋ ḥālin perīşān istemez

3 Derdündür dermān nedendür bilse ger
Derdine bir kimse dermān istemez

4 Çāk çāk firḳat-i Leylī olur

Câme-i Mecnûn girîbân istemez

5 ʿĀşıḳı ʿāşıḳ raḳîbi ʿadd ider
Böyledür mihmânı mihmân istemez

6 Menziliŋdür yaḳma göŋlüm şehrini
Ḥânesin bir kimse vîrân istemez

7 ʿĀşıḳa bürhân-ı aḥvâli yeter
Ṣâfiyâ ʿuşşâḳa bürhân istemez

54

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - meʿfâîlün meʿfâîlün meʿfâîlün meʿfâîlün]

80a **1** Güler gülşende her bir ġonce fem ammâ besîm olmaz
Eser her semtden yel lîk ṣubḥ içre nesîm olmaz

2 Aṣîliŋ cevher-i fıṭrîyyesidür ẕâtına revnaḳ
Ne deŋlü ḳâbil-i revnaḳsa da tîmûr sîm olmaz

3 Güzellik virse ziynet ʿâriyetdür çehre-i zişte
Ṭabîʿî olmayınca ḥüsn zîverle vesîm olmaz

4 Giçer mi müstaḳîmü'l-ṭabʿ olan hîç istiḳâmetden
Ṭabîʿat müstaḳîm olsa saḳâmetle saḳîm olmaz

5 Semer virmez sükut ger içse kevṯer-i dest-i Rıḍvân'dan
Kerâmet olmasa ẕâtında insânıŋ kerîm olmaz

6 ***[109]ʿâlemiŋ gün gibi ẕâhirdür temîzden
Ḳademden dem uran bu cism-i ḥâdiṯle ḳadîm

[109] Silik.

7 Ümīd ü bīmdür dünyāyı Ṣāfi döndüren yoḳsa
Bu rūşendür kĭ bir dilde ümīd olmazsa bīm olmaz

[ḤARFÜ'S-SĪN]

55

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

50a **1** Degül ser-geşteyüm ben kākülün şevḳiyle ey nevres
Bu sevdādan döner pervāne-veş ser-geştedür herkes

2 Eger maḳhūr-ı ḥāṣ u ʿām olursam ḳılca bāküm yoḳdur
Seniŋ luṭfıŋla mużmer bir ser-mū-yı iltifātıŋ bes

3 Giriftār-ı kemend-i zülfiŋem meydān-ı ʿaşḳıŋda
Ḳolı baġlı esīrem ister āzād eyle ister kes

4 Yanarsan bāri nār-ı ʿaşḳa feryād eyleme ey dil
Yanar pervāneler gör şuʿle-i şemʿe çıḳarmaz ses

5 Ḥas u ḫārından itme bu cihānıŋ Ṣāfiyā nefret
Hezārıŋ āşiyānı baḳsaŋa geh ḫārdur geh ḫas

56

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

79a **1** Ġālibā derd-i firāḳ ayında ḳılmışdur mess
Yoḳsa beyhūde degül deştde feryād-ı ceres

2 Gice gündüz bu ḳadar nāleden ey dil ḫaẕer it
Eyleyen naġmesidür bülbüli maḥbūs-ı ḳafes

3 Dili yaġmada iken ḫ̆āba ṭutuldı çeşmi
Düzdi mest oldıġı ḥāletde girift itdi ʿases

4 Giceler āteş-i hicrān ile şeb-tāb gibi
Şuʿleler ẓāhir olur sīneden aldıḳça nefes

5 Zülf ḥaḳḳında uzun ḳışa dimek bunca neden
Ey ḳalem luṭf it uzatma bu ḳadar ḳışṣayı kes

6 Şu kĭ baḫş eyledigi renc-i ḫumāra degmez
İnanup sāġar-ı iḳbāle şaḳın virme heves

7 Çarpılan ol büte Ṣāfī degülem tenhā ben
Çarpılup ḫüsnine dīvāne ider herkes

57

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - faʿilātün faʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

79a **1** Vādi-i miḥnetde feryād eyledi bunca ceres
Yetmedi feryādına ḥayfā kĭ bir feryād-res

2 Māh tek bir āfitāb-ı ḫüsne ʿāşıḳ oldıġı
Āh-ı serdinden nümāyāndur ṣabāḥıŋ her nefes

3 Tīġdendür ṭurralar ʿāşıḳdan itmiş ḳaṭʿ-i yed
Şeb-reve āram virmez sevdigüm ḫavf-ı ʿases

4 Murġ-ı rūḥum tende ḳaldıḳça olur āşüfte ter
ʿAndelībiŋ nālesin efzūn ider ḫabs-i ḳafes

5 Duymasun aġyār ey dil kes fiġān u nāleyi
Ḫalvetiŋde yār mihmāndur çıḳarma ṭaşra ses

6 Bülbül-i dil ḫalḳa-i zülfünde ṭutmış āşiyān

Murġ-ı üns eylemez elbetde ṣaḥrāya heves

7 Bir gün evvel Ṣāfiyā saʿy eyle dünyādan çekil
Tīġ-i ʿuzletle taʿalluḳ riştesin cehd eyle kes

[ḤARFÜ'Ş-ŞĪN]

58

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

32a **1** Sebeb-i ḫilḳat-i ʿālem sen imişsin sen imiş
Bā'iṣ-i fıṭrat-ı ādem sen imişsin sen imiş

2 Lā-mekān seyrine yol bulmadı senden ġayrı
Ḥarem-i maʿnīye maḥrem sen imişsin sen imiş

3 Ḫātem-i mühr-i nübüvvetle olubsan ḫātim
Enbiyā ḫayline ḫātem sen imişsin sen imiş

4 Ṭurmasun sāye muḳābil saŋa maḥv eyledi ḥaḳḳ
Cümleden aḥsen ü ekrem sen imişsin sen imiş

5 Nefesiŋ zinde ḳılur mürdeyi dilān hevesi
Ṣanma ʿĪsī-i Meryem sen imişsin sen imiş

6 Sīne-i münşeriḥiŋ sırr-ı ḥaḳāyıḳdan pürr
Dėdiler genç-i muṭalsam sen imişsin sen imiş

7 Vaʿd ḳılmış yaḳa bir ʿāşıḳı nār-ı hicre
Ṣāfiyā aġla dem-ā-dem sen imişsin sen imiş

59

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

32b **1** Hevā-yı kākülüŋle dūd-ı dil çarḫa ʿalem çekmiş

Cefā-yı firḳatiŋle merdüm-i çeşmim ne dem çekmiş

2 Çekende ṣūretiŋ naḳḳāş-ı ḳudret vaṣf-ı ḥüsniŋçün[110]
Midād-ı ʿanberīnle ḳaşlarıŋ bir ḳıl ḳalem çekmiş[111]

3 Sevād-ı ḫaṭṭ mı gerd ruḫıŋda yoḳsa çeşm-i fettānıŋ
Sınur-ı zülfden mülk-i dil üzre ceyş-i ġam çekmiş

4 Dil-i şūrīde sāḳī bezm-i ġamda öyle mest olmuş [112]
Lebiŋ yādıyla ṣanḳim başına biŋ cām-ı Cem çekmiş

5 Ruḫıŋ bir dem uzaġ olmaz gözümden hicr ü vuṣlatda[113]
Meger kim şekl-i rūyıŋ dīdede kilk-i müjem çekmiş

6 Ezel kātipleri ser-defter-i ʿaşḳ içre ʿuşşāḳıŋ
Ḥurūf-ı ʿayşına Ṣāfī meger ḫaṭṭ-ı ʿadem çekmiş[114]

60

[- - . - / - - . - / - - . - / - - . - müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün]

38a **1** Ey dil ġam-ı ferdāyı ḳo gel ẕevḳ-i yāre şevḳe düş
Bu īn ü ānı terke ḳıl ʿayş u ṭarabla ẕevḳe düş

2 Gör ḥalḳa ḥalḳa perçemin sevdā-yı zülfünden kesil
Dīvāneliḳden ḳıl ḥaẕer zincīre düşme ṭavḳa düş

3 Bağlanma ʿaḳd-i zülfine ḫurşīd-veş rūyın gözet
Maġribde ḳalma ey gönül bir himmet ile şarḳa düş

---

[110] vaṣf-ı ḥüsniŋçün: naḳş-ı ḥüsniŋçün B1/62b, ḳaşlarıŋ iki kere yazılmışB1/57a
[111] ḳalem ḳıl: ḳıl ḳalem şeklinde takdim- tehirli olduğu müellif tarafından belirtilmiş.
[112] 4. ve 5. beyitler B1/57a'da takdim- tehirli.
[113] uzaġ: ıraġ CB1/57a.
[114] ḫurūf-ı ʿayşına Ṣāfī meger: ḫuruf-ı ʿişret ü ʿayşına hep B1/62b, B1/57a, çekmiş: - B1/57a'da yok) //Esīr-i nātüvānam Ṣāfiyā bir ḥüsn-i leylāya/ Dil-i dīvāne-i zencīre zülf-i ḫam-be-ḫam çekmiş B1/62b, B1/57a.

4 Ruḫsārı üzre düşme gel birden ḳapatma ḥüsnini
Ey zülf-i ʿanber-bār-ı yār bārī düşersen ḥalḳa düş

38b **5** ʿÖmrümle hicrin çekmişem vaṣlı bu demdür ey ecel
Ol āfitāba baḳmaġa bir göz açınca ʿavḳa düş

6 Yetmek dilersen vaṣlına Ṣāfī ger ol meh-pāreniŋ
Mey-ḫānelerde çek ḳadeḥ maḥbūblarla ʿaşḳa düş

61

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

78a **1** Giçen eyvāh meger nāzıyla cānānum imiş
Böyle feryād ile ardınca giden cānum imiş

2 Yār u aġyārı uyutmaz giceler ṣubḥa degin
Beni müstevcib-i cevr eyleyen efġānum imiş

3 Cigerüm ḳanını böyle aḳıdan seyl gibi
Elem-i hicrān ile dīde-i giryānum imiş

4 Dile ey miḥnet ü ġam girmege ruḫṣat yoḳdur
Bu gice yār ḫayāl-ḫānede mihmānum imiş

5 Vaḥşetiŋ benden ey āhū-yı remīde bildüm
Kendü feryādum imiş nāle vü efġānum imiş

6 Vuṣlatıŋ derd-i ġam-ı hicriŋe dārū ṣandum
Bildüm derdime bāʿiṣ yine dermānum imiş

7 Böyle elden çıḳaran dāmen-i vaṣlıŋ elden

Yaḳamıŋ çāki ile dāġ-ı nümāyānım imiş

8 Ġayra meyl itmege ḳoymaz beni bir laḥẓa göŋül
Ṭarafıŋdan meger ey yār-ı nigeh-bānum imiş

9 Eyleyen Ṣāfi n'idem böyle perīşān ḥālüm
Kendi baḫt-ı siyehüm ḥāl-i perīşānum imiş

[ḤARFÜ'Ṣ-ṢĀD]

62

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

67b **1** Atılan tīr-i müjeŋden olamaz kimse ḫalāṣ
Bu kemānı çeke ẓann eyleme Saʿd-ı Vaḳḳāṣ

2 Ḳatl-i ʿuṣṣāḳa ḥarīṣ olma bu deŋlü ne ḳadar
Bu şerīʿatde saŋa yoġise de ḥükm-i ḳıṣāṣ

3 Ayaġından başa dek biŋ sene baḥr-i kevni
Arasa sen gibi bir dürr bulamaz bir ġavvāṣ

4 Çoḳ çalındum çabaladum gice çār-pāre gibi
Ḳoynıma girmedi bir sāʿat o şūḫ-raḳḳāṣ

5 Güvenüp cāhıŋa her kimseye ḳarşu ṭurma
Naẓar it görinür ey seng-dil elmāsa raṣāṣ

6 İltifāt eyleme her bü'l-hevese ḳadriŋi bil
ʿĀm olanlar ne bilür ḳıymetiŋ ey cevher-i ḫāṣ

7 Ġam elinden seni ḳurtarmaḳ içün çoḳ aradum
Bulmadum n'eyleyeyüm Ṣāfī ne melce' ne menāṣ

63

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

67b

1 İtme yā Rab gerdenüm zencīr-i gīsūdan ḫalāṣ
İşbu ẓulmet-ḫāne-i ġamda bana oldur menāṣ

2 Ölmeden hicriŋle öldürsen beni itme ḫaẕer
Ḫūb-rūyāna kitāb-ı ʿaşḳda bu ḳadar ḳıṣāṣ

3 Ol perī-ruḫsāruma itmez füsūnum bir eṣer
Ḳalmamışdur ġālibā ʿālemde teʾṣīr-i ḫavāṣṣ

4 Sīne-i mirʾate zaḫm açduḳça elmās pāreler
Bir ṭarīḳ-i intiḳām ile urur merhem raṣāṣ

5 Ṣāfiyā olmuṣ esīr-i zülfe rabṭüʾl-fem
İtmesün mevlā beni zencīr-i gīsūdan ḫalāṣ

64

[. . - - / . . - - / . . - - / . - - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

68a

1 Eyleḍiŋ dāne-i ḫāliŋle beni dāma ḥarīṣ
Ḳayd-ı murġ-ı dilime zülfiŋi ḳıldıŋ taḫṣīṣ

2 Vaḳte merhūndur işi vaḳti gelince yetirür
Mısırʾdan rāyiḥa-i Yūsufʾı Yaʿḳūbʾa ḳamīṣ

3 Māh u ḫurşīd iki delāle müşābihdür kim
Sūḳ-ı ʿālemde gezüp ʿömri iderler tenḳīṣ

4 İşbu ġam-ḫāne-i ʿālemde ecelden ġayrı
Yaḳamız var mı iden pençe-i ġamdan taḫlīṣ

5 Ḳara baḫtıŋdan imiş baḥş işitdüm dirler
Ṣāfiyā ḫaṭṭını ol şūḫıŋ idenler telḫīṣ

65

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

73b **1** Eyleme yā Rab beni ʿaşḳ u hevādan ḫalāṣ
ʿAşḳ u hevāda daḫı derd-i belādan ḫalāṣ

2 Virme vefā ehlini dest-i cefā-kāra sen
Ėtme vefāsızları dest-i cefādan ḫalāṣ

3 Zülf-i perīşāndur māye-i cemʿiyyetüm
Olmaya gīsūlarıŋ bād-ı ṣabādan ḫalāṣ

4 Derd-i ġam-ı ʿaşḳıŋa bulmadı kimse devā
Ḫaste-i çeşmiŋ olan oldı devādan ḫalāṣ

5 Ḥürmetini ṭutdıġum ṣanma ʿabeş bādeniŋ
Ėtdi beni zāhidā şarāb-ı deryādan ḫalāṣ

6 Vaʿẕı bugün vāʿiẓiŋ ḫavf u recādan idi
Eyleme yā Rab anı ḫavf u recādan ḫalāṣ

7 Ṣāfi-i bī-çāreniŋ eyle duʿāsın ḳabūl
Eyleme yā Rab anı ʿaşḳ u hevādan ḫalāṣ

66

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün]

85a **1** Ey cebhe-i dil-dār ṣabāḥat saŋa maḫṣūṣ
O reng-i ruḫ-ı yār leṭāfet saŋa maḫṣūṣ

2 Her söz kī çıḳar senden mażmūnı bilinmez

Ey leb-i bütün īhām u kināyet saŋa maḫṣūṣ

3 Her kimseyi gördümse seniŋ ḳıṣṣanı söyler
Ey zülf-i siyeh cümle ḥikāyet saŋa maḫṣūṣ

4 Zaḫmıŋ yememiş görmedüm eṣnāf-ı beşerde
Ey ġamze-i ḫun-rīz cerāḥat saŋa maḫṣūṣ

5 Ḥer ḳande kĭ ṭurdıŋ ḳoparup anda ḳıyāmet
Ey ḳāmet-i mevzūn ḳıyāmet saŋa maḫṣūṣ

6 Firdevs'e siyeh-rū giremezsin nice girdiŋ
Olmış meger ey ḫāl-i saʿādet saŋa maḫṣūṣ

7 Ḳıl Ṣāfi-i bī-çāreŋüze luṭf u ʿināyet
Ey yār u vefā-kār ʿināyet saŋa maḫṣūṣ

[ḤARFÜ'Ż-ŻĀD]

67

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

68a **1** Yoġıdı kimse ḳıla ḥālümi cānānuma ʿarż
Çekdigüm cevr ü cefāyı hele sulṭānuma ʿarż

2 Bu gice pāyına pervāne gibi düşdüm irüp
Yanaraḳ sūzişüm ol şeb-i şebistānuma ʿarż

3 Gülşen-i ḥüsnini gördükçe o güller ḫisārıŋ
Ġonceler ḥālin ider çāk-i girībānuma ʿarż

4 Āteş-i firḳat-i cān-sūzıŋ elinden eyler
Lāleler dāġ-ı derūnın dil-i sūzānıma ʿarż

5 Ṣāfiyā yol bularaḳ işte düşürdüm düşde
Eyledüm ḥālümi bir bir şeh-i ḫūbānuma ʿarż

68

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

68b **1** Bāġ-ı ruḫsārıŋ imiş İdrīs'e īmāndan ġaraż
Dāġ-ı hicrānıŋ imiş İblīs'e ʿiṣyāndan ġaraż

2 Vaṣl-ı dīdārıŋ imiş ʿuṣṣāḳa cennetden murād
Gülşen-i kūyıŋ imiş mülk-i Süleymān'dan ġaraż

3 Olmasaydıŋ bulmaz idi ʿālem ü insān vücūd
Sensin ey meh ḫilḳat-i ʿālemden insandan ġaraż

4 Rūşen oldı Ḫıżr'a ger ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt
Şerbet-i laʿl-i lebiŋdür āb-ı ḥayvāndan ġaraż

5 Sensizin seyr-i gülistān eylemem Firdevs ise
Gül yüzündür ʿāşıḳa seyr-i gülistandan ġaraż

6 Bezmde peymāneler ṣunduḳça peymān eylediŋ
Rind ile bilmem nedür sāḳī bu peymāndan ġaraż

7 Küfre baġlandıysa Ṣāfī maḳṣadı īmāndur
Çünki zülf ü rūyıŋ oldı küfr ü īmāndan ġaraż

[ḤARFÜ'Ṭ-ṬĀ]

69

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

35a **1** ḫ Ḫāme-i ḳudret yazınca ʿārıż-ı cānāne ḫaṭṭ
Ḫıżır'dur yetdi dėdiler çeşme-i ḥayvāna ḫaṭṭ

2 ū Virmez oldı rāh-ı ehl-i ʿaşḳa ḥüsniŋ görmege
Ḫalḳalandı hāle-āsā ol meh-i tābāna ḫaṭṭ

3 r Rūḥ-ı ʿālem cümle ḥayrāndur bu iʿcāza nice
Döndürüp bir demde küfr-i zülfiŋi īmāna ḥaṭṭ

4 ş Şāh-ı ḫāliŋ māt ėdüp ruḫ ḫānesinde āh kim
Sürdi at meydān-ı ḥüsni żabṭ ėdüp ferzāne ḥaṭṭ

5 ī Yana yana āteş-i ʿaşḳile ʿuşşāḳıŋ ḳalup
Döne döne cām-ı laʿliŋden çeker peymāne ḥaṭṭ

6 d Dādlar çarḫ-i sitem-i maʿnāda bitdi Ṣāfiyā
Bunca cevr ü ẓulmden kim eyledi iḫvāna ḥaṭṭ

70

[- . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

68b **1** Ey ḥayāliŋden bulan dil biŋ neşāṭ
Vaṣlıŋ ümīdinde yüziŋ inbisāṭ

2 Zülfiŋ ile ḫaṭṭı bir yerde ḳoma
İtmesün kāfirle müslim iḫtilāṭ

3 Luṭf iderken dil diler ġamzeŋ oḳı
Ḫalḳa lāzım ol kemāndan iḥtiyāṭ

4 Köprisin söyledümse incime
Umma dīvāne sözinde irtibāṭ

5 Ehl-i dil ẓann itme gitmiş ḳalmamış

Boş degüldür ehl-i dilden bu besāṭ

6 Bir misāfir-ḫānedür göçer ḳonan
Kimseye mülk olmaz oldı bu ribāṭ

7 Meslek-i ʿuşşāḳa Ṣāfi baṣ ḳadem
Kendiŋi bu silke eyle inḫirāṭ

71

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

69a **1** Ṣafḥa-i ruḫsār-ı āliŋ üzre cānā ḫāl ü ḫaṭṭ
Āyet-i Nūra ḳonulmış ṣanki iʿrāb u nuḳaṭ

2 Muṣḥaf-ı ruḫsārıŋa ḳarşu ḳomış kevn levḥasın
Sūre-i Şemsin ider taṣḥīḥ vāḳıʿadur ġalaṭ

3 Hiçbir āteş yaḳabilmez cism ü cān-ı ʿāşıḳı
Yanduran ʿuşşāḳı nār-ı iftirāḳıŋdur faḳaṭ

4 Sākin ol itme cedel yetseŋ eger bir kāmile
Baḳsaŋa ḫāmūş olur deryāya vāṣıl olsa Ṣaṭ

5 Lengdür zāhid ṭarīḳ-i ʿaşḳa gitmez ʿöẕri var
Pāyını bār-ı riyā altında itmişdir saḳaṭ

6 Medḥ ü zemde ėtdügi ifrāṭ [ü] tefrīṭe göre
Yoġımış şāʿir sözinde Ṣāfiyā ḥadd-i vaṣaṭ

[ḤARFÜ'Ẕ-ẔĀ]

72

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü meʿfāīlü meʿfāīlü faʿūlün]

69a **1** Mey-ḫāneye girdi ḳadeḥin atmadı vāʿiẕ

Bir gicecik olsun orada yatmadı vāʿiẓ

2 Çoḳ gezdi ṭolaşdı çalışup sūḳ-ı riyada

Dün şükr olakim bir şey’ alup ṣatmadı vāʿiẓ

3 Vaʿẓ eyler iken ḥürmet-i afyon ile berşi

Ḫalṭ eylemedi birbirine ḳatmadı vāʿiẓ

4 Emredleri nehy eyler idi baḳmaḳı ḳaṣdı

Çatmaḳ diler idi birine çatmadı vāʿiẓ

5 Vaʿẓında geçişdürdi niçün baḥṣ-i riyāyı

Dūn müstemʿīne eyü anlatmadı vāʿiẓ

6 Cer itmege ṭolāb-ı riyāyı çevirüp çün

Ṣāfi ne ʿacep kimseyi aldatmadı vāʿiẓ

73

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

69b **1** Bu bāġ-ı dehrde bir mīve-i nā-kāmdur vāʿiẓ

Yetişmişdür ṣanur ḫalḳ anı līk ḫāmdur vāʿīẓ

2 Riyāsı cāma ṣıġmaz vaʿẓı rindāna eṣer ḳılmaz

Anıŋçün düşmen-i rindān u ḥaşm-ı cāmdur vāʿiẓ

3 Ṣaḳalı veş uzatdı kesmez oldı baḫṣ-i tāmūyı

Cehennem mālikine baḳ ner gelür rāmdur vāʿiẓ

4 Ṣabāḥ u şāmı bilmez devr-i ebvāb itmedür kārı

Ne yapsun ḥırṣ bende ḳayd u bend-i kāmdur vāʿiẓ

5 İnanma ṣaçsa dāne dāne eşkin cer içün Ṣāfī
Gönüller mir’ati celb itmege bir dāmdur vāʿiẓ

[ḤARFÜ’L-ʿAYN]

74

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü meʿfāīlü meʿfāīlü faʿūlün]

73a **1** Ḥayfā ḳapanup mey-gedeler oldı ṣavāmiʿ
Zühhād-ı riyā-kāra güşād oldı cevāmiʿ

2 Nīk ü bedi farḳ eylemezem nūr-ı cemāliŋ
Kāşāne-i gönlümde eger olmasa lāmiʿ

3 Bi’l-cümle ṣaçılmaḳda güẕer-gāhıŋa ey dost
Gözden dökilen dāmenüme dürr-i medāmiʿ

4 Elfāẓ-ı güher-bārıŋ işitdükçe ṣadef tek
Cān gibi anı sīneye çekmekde mesāmiʿ

5 Cemʿ olması bir yerde muḥāll āteş ü ābıŋ
Baḳ siḥriŋe kim laʿliŋ olup bunlara cāmiʿ

6 Güş itdüremez nālesini bir güle bülbül
Ṣāfī ne dise diŋledemez ṣāġara sāmiʿ

75

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

73a **1** Ėtmek ümīd-i vefā maḥbūb-ı zibādan ṭamaʿ
Eylemek defʿ-i ʿaṭaş tek āb-ı deryādan ṭamaʿ

2 Beŋzer ol maḥbūba dünyā kim vefāsı yoḳ ola
Ol seni terk ėtmeden sen kes bu dünyādan ṭamaʿ

3 Cāh u māla aldanup düşme felāket dāmıŋa
Çek etek Yūsuf gibi görsün Zelīḫā'dan ṭamaʿ

4 Şimdi ebnā-yı zamāndan ėtmek ümmīd-i vefā
Eylemekdir ʿādetā bīnālıḳ aʿmādan ṭamaʿ

5 Ben kĭ geçdüm Ṣāfiyā cāndan ṭabībi n'eylerim
Ḳaṭʿ ėder cāndan giçen elbet Mesīḫā'dan ṭamaʿ

76

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

74a **1** Geh yanar geh aṣılur geh baġlanır dīvāne şemʿ
Gör nice virmiş iṭāʿat gevdenin fermāna şemʿ

2 Gezmede mescid-be-mescid Kaʿbe Kaʿbe deyr deyr
Geh çıḳar īmāndan gāhī girer īmāna şemʿ

3 Yandığın gördükçe nār-ı ʿaşḳıŋa pervānesi
Yana yana gözyaşın dökmekde dāne dāne şemʿ

4 Ḳanġı āfet ʿaşḳına düşmüş arar ṭurmaz gezer
Döne döne her gice mumlarla ḫāne ḫāne şemʿ

5 Çıḳmaz āvāzı yanar başdan ayaġa bilmezem
Ḳanġı gül-ruḫ şemʿine olmuş ʿaceb pervāne şemʿ

6 Kendini çengālden çengāle urmaḳ boş degül
Dil virüpdür ġālibā bir ḫançer-i müjgāna şemʿ

7 Ẓāhiren yanmaḳda bulmış lezzet-i ʿaşḳı müdām
Ṣāfiyā ṭurmaz yanar şevḳile ḳana ḳana şemʿ

77

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

74b **1** Kendini biŋ bunca yaḳsa bezmde bī-çāre şemʿ
El yetişdürsün ne mümkün dāmen-i dil-dāra şemʿ

2 Ḳaṭre ḳaṭre dāmene dür-dāne-i eşkiŋ döker
Sūzişin iẓhār ider her şeb öŋler ḫisāra şemʿ

3 Tāb-ı ḥüsne bī-nevā ṭāḳat getürmez n'eylesün
Şöyle bir ṭursa erir bir laḥża ḳarşu yāre şemʿ

4 Ṣanma ol kākül kemendüm baḳsun ip ṭaḳsun aŋa
Kendini çengāle ister ursun ister dāra şemʿ

5 Ḫalvet-i yāre duḫūle Ṣāfiyā yol bulmaġa
Bunca kim yanmış yaḳılmış bulmamış bir çāre şemʿ

[ḤARFÜ'L-ĠAYN]

78

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

76b **1** Āteş-i hicrān elinde sīnem olmuş dāġ dāġ
Bir siyeh rūzem kĭ gündüz isterem yaḳmaḳ çerāġ

2 Serv-i ḳaddiŋ kesdi cümle ārzūlardan beni
Ne çemen seyrin diler sensiz göŋül ne geşt-i bāġ

3 Dildeyüm dirsen degülsen ḳandesen bilmem sen
Bulmadum ḥāṣıl mekānıŋ almadum senden sürāġ

4 Gūşe-i külḫen bana Firdevs'den aʿlā gelür
Nār u dūzaḫdan beter sensiz hevā-yı bāġ u rāġ

5 Şiddet-i ʿaşḳıŋ şuʿūrum aldı başdan n’eyleyem
Olmışam Mecnūn gibi hicriŋle muḫtelü’l-dimāġ

6 Ḳaṭʿ ḳılma birbiri ardınca şon peymāneyi
Sāḳiyā luṭf eyle kesme bī-nevālardan ayāġ

7 Naḳl ėdüp mey-ḫāneye raḫt u bisāṭı çekdüm el
Ṣāfiyā mescidleri zāhidlere itdüm ferāġ

[ḤARFÜ’L-FĀ]

79

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

86a1 Elem-i hicriŋ ile almış emānet iki keff
Ṭurmayup sīne döger anlar ile dā’im def

2 Ḫāk-i dergāhıŋa yüz sürmez ise her gün gün
İdemez ḥāṣılı bir ẕerre ḳadar kesb-i şeref

3 Āyet āyet oḳıdum vaṣf-ı ḫaṭṭ u ḫāliŋ imiş
Ehl-i ʿaşḳa güzelüm cümle ḫuṭūṭ-ı muṣḥaf

4 Reşkden besleyemez ḫāke döker gevherini
Vaṣf-ı dendānıŋı ġūş eylese deryāda ṣadef

5 Sīne kim pür idi ʿaşḳıŋ ile ey ḳaşı kemān
Ṭaʿn-ı aġyāra seper tīr-i ġam oldı hedef

6 Ṣāfiyā çeşm-i baṣīret ḳapanup ḳaldı meger
Tūtiyā-baḫş ola ḫāk-i reh-i sultān-ı Necef

80

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün feʿilün]

86a1 Sīne-i ṣāfıŋa āyīne ne yüzle ura lāf
Bu küdūretle muṣaffā o küdūretsiz ṣāf

2 Żabṭ-ı mülk-i dil-i ʿuşşāḳa ṣaf-ı müjgāndan
İtmede ġamze-i Skender gibi tertīb-i maṣaff

3 Ḳarşu aġyāra revān oldı gözümden aḳdı
Seyl-i ʿaşḳum bu gice ṭutdı reh-i semt-i ḫilāf

4 Nüsḫa-i ʿaşḳ u muḥabbetde meger kim yoġimiş
İsm-i āyīn-i vefā resm-i ḫuṭūṭ-ı inṣāf

5 Āyet-i ḫaṭṭ-ı cemāliŋ o ḳadar mücmeldür
Keşf ü tafsīl-i rumūzātına ʿacz-i keşşāf

6 Öpmege dāne-i ḫāliŋ ḥacerü’l-esved tek
Kaʿbe-i ḥüsniŋi ḫūbān-ı cihān itdi muṭāf

7 Ṣāfiyā yoḳdan imiş baḫṣ dimişlerse ġazel
Fe’ fem ḳāfiyesinde şuʿarā-yı eslāf

[ḤARFÜ’L-ḲĀF]

81

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün]

31b **1** Ey sālik-i ḥaḳḳ yoḳ dime çoḳ ḥaḳḳa ṭarā’iḳ
Taʿdāde gelür mi ʿaceb enfās-ı ḫalā’iḳ

2 Vir ʿaşḳa göŋül ḳaṣdıŋ ise menzile yetmek
ʿAşḳ oldı bu vādīde dil-i sālike sā’iḳ

3 Ebrūsına dil vir ser-i zülfinde aşıl ḳal
Şemşīr ile tā ḳaṭʿ ola esbāb-ı ʿalā'iḳ

4 Sırr-ı dehenin kimse açup bilmedi hergiz
Keşf ide bu sırrı meger aṣḥāb-ı ḥaḳā'iḳ

5 Vehmiyle miyān-ı mū deyu endīşeye düşme
Yoḳdur dėdi cumhūr ile erbāb-ı daḳā'iḳ

6 Ḳıl menziliŋ aʿlā yürü ser-geşteler içre
Dut başına kākül gibi gül cümleye fā'iḳ

7 Ṣāfī bu vücūd içre eger yoḳ ise vārıŋ
Vir cānıŋ eger cān ola cānāna lā'iḳ

82[115]

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

50a **1** Eyyühe's-sāḳī fī fenāvilnī mine'l-ḥamri'r-raḥīḳ
İnnehā tehdī bi men ḍalle ile'l beyti'l-ʿatīḳ

2 Eyyühe's-sāḳī fī ferüşşe minhā ʿaleyye ḳaṭreten
Fī fuʿādī min lehībi'l-ʿışḳi işteddeʾı-ḥarīḳ

3 Sāḳiyā an mihr rā ber kon māh-i nov kĭ tā
Nūruhā fī leyleti'ẕ-ẓalmā yudavvīna'ṭ-ṭarīḳ

4 Şefḳat ėdüp iltifāt eyle ben dil-ḫesteye
Senden özge işbu bezm içre bulınmaz bir şefīḳ

5 Ger refīḳ istersen ey Ṣāfī ṭarīḳ-i ʿaşḳda

[115] Farsça-Türkçe gazel.

Yoḳdurur dīvānelikden ġayrı bir ʿalā refīḳ

[ḤARFÜ'L-KĀF]

83

[- . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

32a 1 Dut sözümi eyle yaḳīn itme şekk

Fī ṭuruḳü'l-ʿaşḳi neccā men selek

2 Yār gelür ṣūret-i aġyārı hep

Ṣafḥa-i dilden çıḳarup eyle ḥakk

3 ʿĀlemi ṣayd eyledi ol dil-rübā

Ṣayddan hīç olmadı fitrāki fekk

4 Leẕẕetini bilmem iki ʿālemiŋ

Virmez ise laʿl ü lebiŋden nemek

5 Gezmededür ʿaşḳı ile mihr ü meh

Dönmededür şevḳ-i ruḫıyla felek

6 Çarḫ-ı çihārümde Mesīḥā degül

Ḫiẕmetine baġladı bil bir melek

7 Ṣāfī-i bīçāreye itme ḥased

Mā eḥadu ḥāsidun illā helek

84

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

81a **1** Ṣalınca sāye cihān üstine o reşk-i melek

Kemāl-i dehşetle devrini şaşırdı felek

2 Gözüm yaşı beni ḳaldurdı ḫākden öyle

Gören ṣanur kĭ gezer āb-ı Dicle üzre kelek

3 Hezār ʿuḳde-i güşād eyledi çemende ṣabā
Şemīm-i zülfle itmez bu ʿuḳde-i dili fekk

4 Düşürdi kendini āḫir belālara göŋlüm
Naṣīḥat her ne ḳadar itdüm ise ṭurmadı tek

5 Dem-ā-dem öpmek içün pāy-ı merdüm-i çeşmiŋ
Ne ıẓṭırābdadur baḳ gözüm içinde bebek

6 Hezār tek o gül-i bī-vefānıŋ uġrında
Bilinmedi n'ideyüm güne güne çekdüm emek

7 Dem-i viṣālde Ṣāfi o māh-ı Kenʿānum
Mürüvvet itmedi āhir çeküp elemden etek

85

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

39b1 Künc-i ġamda beni ey şūḫ bıraḳdıŋ gitdiŋ
Āteş-i hicriŋ ile cānumı yaḳdıŋ gitdiŋ

2 ʿAcabā ḳanḳı çemen seyrine ey serv-i revān
Eşk-i çeşmüm gibi gözden çıḳup aḳdıŋ gitdiŋ

3 Ḫaste-i dīdeleriŋ oldıġumı fehm ėtdiŋ
Hīç raḥm eylemediŋ ḥālime ḳalḳdıŋ gitdiŋ

4 Kāküliŋ şevḳine ṣaldıŋ beni ey rūḥ-ı revān
Gör ne zincīr-i cünūn boynıma ṭaḳdıŋ gitdiŋ

5 Ḳaşlarıŋ resmini cān üzere elem dirken dil
Sīneme ḫancer-i bī-dādıŋı çaḳdıŋ gitdiŋ

6 Ėtmediŋ Ṣāfī-i bī-çāreye bir nīm nigāh
Niçe biŋ luṭf ile aġyārıŋa baḳdıŋ gitdiŋ

86

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü meʿfāīlü fāʿilün]

66a **1** Ey çarḫ-ı bī-vefā ne içün yoḳ mürüvvetiŋ
Ol dem çeke çeke gide git derd-i miḥnetiŋ

2 Dāyim işiŋ gücün pezevenklikdür ʿāleme
Yoġrulmuş işbu fiʿlle ṭıyn-ı cibilletiŋ

3 Her ḳande bir teres var ise müstenid saŋa
Deyyūṣa ḥāṣdur hele luṭf u riʿāyetiŋ

4 Ḳuvvādeye teveccüh ü ḳuvvāde iltifāt
İtmek sebeb ne yoḳ mı ʿacep hīç ḥamiyyetiŋ

5 Yoḳ senden erzel işte dirüm ḳaḥbeden beter
N’eylersen eyle ṭurma eger varsa ġayretiŋ

6 Ṣāfī bilürsin itmededür cinsi cinse meyl
Çek zehr-i ḳahrı çekme anıŋ bār-ı minnetiŋ

87

12a **Ġazel-i müşterek bā-Ḥamdī**

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün]

1 Ṣāfī Baḳ mevc-i ṣafāsına bu şebʿālem-i ābıŋ
Ḥamdī Ṣaçsun başına çarḫ ḥasedden ḳo türābıŋ

2 Ḥamdī Ey dilber-i nāzik bedenüm bunca ḳaçınma
Ṣāfī Gel ḳoynıma gir ḳaçmaya tā leẕẕet-i ḫ̔ābıŋ

3 Ṣāfī Girdāb-ı ġama ṣalma dili ẕevḳ dururken
Ḥamdī Baḥr-i feriḥe ẕevraḳını sür mey-i nābıŋ

4 Ḥamdī Ḳulḳul dėdigiŋ ʿişrete dā'ir mey degil mi
Ṣāfī Gel ṣavtın işit gerden-i mīnāda şarābıŋ

5 Ḥamdī Gizlenmesi mümkün mi ʿaceb ḳanlu sirişkiŋ
Ṣāfī Mādām aḳar dīdesiniŋ ābı kebābıŋ

6 Ṣāfī Baġlandıŋ ise ṭurrasına zülfe ilişme
Ḥamdī Ey murġ-ı göŋül pençesine düşme ʿuḳābıŋ

7 Ṣāfī Vuṣlat demidir boġma bizi nāz u ʿitāba
Ḥamdī Hīç sevdicegüm vaḳti midür şimdi ʿitābıŋ

8 Ṣāfī Hīç var mı yeri Ṣāfī ḫarābatdan özge
Ḥamdī Bu mey-gedede ben gibi bir ḫāne-ḫarābıŋ

88

52a **Müşterek**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ṣāfī Çeşm-i mesti cām-ı göŋlümde döner cānāneniŋ
Bir ṣafādur bezme devrinden ġaraż peymāneniŋ

2 Ḥasbī Çözme tār-ı ṭurra-i zülfünle baġlu göŋlümi
Żabṭı ḳayd u bendle mümkün olur dīvāneniŋ

3 Ṣāfī Neş'e bulmam dilde olmazsa ḫayāl-i çeşm-i yār

Olmasa sāḳīsi yoḳdur ẕevḳi bir mey-ḫāneniŋ

4 Ḥasbī Sīnemi ġamzeŋ oḳı sürāḥ sürāḥ itse ḫoş
Tār olur ger revzeni olmazsa bir kāşāneniŋ

5 Ṣāfī Ḥalḳa-i zülfiŋle ḫāliŋden göŋül eymen degül
Ḳaṣd-ı celb-i murġdur dām üzre vaż'ı däneniŋ

6 Ṣāfī Erre-i ṣamt ile ḳaṭ' eyle zebānıŋ sālim ol
Sīnesi zaḫmına bā'iṯdür zebānı şāneniŋ

7 Ṣāfī Murġ-ı 'aḳlıŋdur hevālardan seriŋ maḥfūẕ iden
Rūzgār alur gider olmazsa murġı lāneniŋ

8 Ḥasbī Ṣıdḳ u kiẕbe iḫtimāli var nesin diŋler Ḥasīb
Ḳıṣṣa-i Mecnūn u Leylā tek ḳurı efsāneniŋ

9 Ṣāfī Ṣāfiyā Ferhād u Ḳayṣ efsānesin ġūş eylemem
Celb-i ḫ'āba müntehī ḫāṣṣiyyeti efsāneniŋ

[ḤARFÜ'L-LĀM]

89

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

31a **1** Zebānıŋ biŋ ise sūsen gibi söyleşme ḫāmuş ol
Öziŋ bir güne maḥv it tā göŋüllerden ferāmūş ol

2 Cihānıŋ farḳ ḳılma dürr ü ṣāfın çek ayāġ andan
Zamānıŋ fehm ḳılma ḫūb u ziştin mest-i medhūş ol

3 Hevānıŋ ḳıl perīşān ḫār u ḫāşāk ta'allüḳ gel
Ṣaḳın bir yerde mesken dutma dā'im ḫāne-ber-dūş ol

4 Pür it dil şīşesin cehd eyle ṣahbā-yı muḥabbetle
Maḳāmıŋ gūşe-i meyḫāne ḳıl ḫum gibi der-cūş ol

5 İlin ʿaybın muḥikk-veş ḳılma ifşā rū-yı siyāh olma
Ḫezār ḳıl Ṣāfiyā cehd ėt ne ġaşşāş u ne maġşūş ol

90

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

40a **1** Ḫayli demler gūşe-i hicriŋde zār oldı göŋül
Şükrülillāh vāṣıl būs u kenār oldı göŋül

2 Sāḳiyā ẓann itme meydür arturan keyfiyyetüm
Bāde-i laʿl-i lebiŋden neş'e-vār oldı göŋül

3 Gāh zülfe baġlanup geh meyl ėdüp ruḫsārıŋa
Gāh aṣḥab-ı yemīn ü geh yesār oldı göŋül

4 Vaʿde-i teşrif-i yār ile bu şeb tā ṣubḥa dek
Vaḳf-ı sūz-ā-sūz nār-ı inṭiżār oldı göŋül

5 Kime kim baḳdum virüp māhiyyeti senden nişān
Bu cihetle her kimi gördiyse yār oldı göŋül

6 Tūtiyā-yı çeşm-i ʿibretdür baṣīret ehline
Ṣanma bī-cā yandı ʿaşḳıŋla ġubār oldı göŋül

7 Gerçi kim ben de ḥalīm-i pey-rev oldum Ṣāfiyā
Nāḳış u kāmil miyānında ʿıyār oldı göŋül

91

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

82a **1** Āteş-i hicrānile sīne kebāb oldı gel
Ṣu dir idiŋ eşküme şimdi şarāb oldı gel

2 Başḳa kitāb oldı gel ḳıṣṣa-i ʿaşḳum benüm
Ḳıṣṣa-i ʿaşḳum benüm başḳa kitāb oldı gel

3 Ṭurfe ḥabāb oldı gel baḥr-i ġam içre serüm
Baḥr-i ġam üzre serüm ṭurfe ḥabāb oldı gel

4 Cāna ʿaẕāb oldı gel istediginden füzūn
İstediginden füzūn cāna ʿaẕāb oldı gel

5 Cānı ḫarāb oldı gel Ṣāfi-i bī-çāreŋüz
Ṣāfi-i bī-çāreŋüz cānı ḫarāb oldı gel

[ḤARFÜ'L-MĪM]

92

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

33a **1** Sāḳī çü şemʿ-i āteş-i ʿaşḳıŋla hem-demüm
Dut bir ayāġıla elim üftāde-i ġamam

2 Her çend ḫāksār isem bezm-i ʿaşḳda
Bir cām ilen Sikender ü bir cām ilen Cem'em

3 Çoḳ ḫˇār görme sāye-i pīr-i muġāndan
Esrār-ı cām u nādī-i rindāna maḥremem

33b **4** Her şeb ḥayāl-i sūr-i viṣāliŋle sāḳiyā
Tā ṣubḥ olınca müşt-zen-i ṭabl-ı mātemem

5 Girmezse bārī destüme laʿl-i leb-i nigār

Düşdükçe Ṣāfiyā leb-i peymāneyi emem

93

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

36a **1** Bir siyeh-çerdeye ṣayd oldı dil-i nālānum
….[116] ġamında çıḳa geldi cānum

2 Kevkeb-i baḫt-ı siyāhımı sefīd eylemedi
Her seḥerden felege yetse n'ola nālānım

3 Bir bir eṭfāl-i ḫaṭṭı ḫāl çıḳardı yüzden
Bu ḳadar Hindū'ya yüz mi virilür sulṭānum

36b **4** Yer virüp kāküle baş üzre ḳo çıḳsun başdan
Gice gündüz ṭolanur başıŋa ben tek cānum

5 Bilmezem hicr güni bunca kī ḳandan ḳandın
Dem-be-dem eşk döker dīde-i ḫūn-efşānum

6 Fikr-i dendānıŋ ile aġlamışam eşkümden
Ṭoludur gevher-i tābende ile dāmānum

7 Ey güzel sen gibi bir kāfir elimden aldı
Sende yoḳdur kī sen aldın diyeyim īmānum

8 Beni ḳan ṭutmışa döndürdi ḫurūş itdükçe
Ṣāfiyā şiddet-i ʿaşḳile tenimde ḳanum

94

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

38a **1** Tīġ-i ġamıŋla sīnemi çāk olmaḳ isterüm

[116] Silik.

Bu çāk-çāk-i ġamla helāk olmaḳ isterüm

2 Yanup yaḳıldıġum gice gündüz ʿabeṣ degül
Ol ḫak-i pāya yetmege ḫāk olmaḳ isterüm

3 Beyhūde ṣanma nāḫun ile sīne ḳazmaġım
Dārü'l-ḳarār-ı ʿaşḳa mifāk olmaḳ isterüm

4 Meyḫānelerde gezdigime maḳṣadum bu kim [117]
Hem-rāz-ı bāde-i maḥrem-nāk olmaḳ isterüm

5 Mey-ḫˇārelerle ülfete Ṣāfī budur sebeb
Āb-ı laṭīf-nāk ile pāk olmaḳ isterüm

95

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

38a **1** Ben nār-ı ʿaşḳ-ı yāre kebāb olmaḳ isterüm
Ḫūn-ı dili o bezme şarāb olmaḳ isterüm

2 Bu ḫān-ḳāh-ı ʿaşḳda pīrüm civān gerek
El-ḳıṣṣa şeyḫi tekyede şāb olmaḳ isterüm

3 Ol bāġ-ı vaṣla yaġmaġa bārān-ı eşk-i çeşm
Başdan ayaġa cümle seḥab olmaḳ isterüm

4 Mū-yı mecāzda ṭolanup gezdigüm bu kim
Baḥr-i ḥaḳīḳat içre ḥabāb olmaḳ isterüm

5 Rāh-ı muḥabbet içre olursam da pāy-māl
Āḫir o ḫāk-i pāya türāb olmaḳ isterüm

[117] "maksadum" daki "m" sonradan eklenmiş.

6 Ḥaḳḳımda iltifātını gördükçe sāḳīniŋ

Ṣāfī o bezm-i meyde ben āb olmaḳ isterüm

96

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

38b **1** Geliŋ ey cān u göŋül āh u figānı çekelüm

Der-geh-i yāre amān üzre amānı çekelüm

2 Virelüm şaṣt-ı dile ḳuvvet-i bāzū-yı ḫayāl

Rüstem-āne hele ol tīr ü kemānı çekelüm

3 Cān virüp ḳurtulalum cism ü fenādan tā kim

Sīne-i vuṣlata ol rūḥ u revānı çekelüm

4 Görelüm menzil-i maḳṣūda yeter mi dil-i zār

Cān çıḳınca hele bu bār-i girānı çekelüm

5 Vaṣf-ı dendānda Ṣāfī-veş ey erbāb-ı süḫan

Rişte-i naẓmda kilk-i dürr-i maʿānī çekelüm

97

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

39a **1** Ser-te-ser dutdı ʿIrāḳ'ı hele yelli yelelüm

Dönmege mülk-i Ḥicāz'ı daḫı vardur emelüm

2 Ey ṣabā var ḫaber it rāst ise ʿuṣṣāḳ içre

Ola Baġdād'da nevres bu hevāda yedelüm

3 Çāk ider dāmene nāmūs-ı nihāvend-i ʿAcem

İsfahān perdelerinde görinür olsa elüm

4 Būselik vaḳti gelince çıḳar evc-i nāza
Bu muḫālifde o şehnāz ile bilmem n'idelüm

5 Muṭribā rāḥatü'l-ervāḥ oḳı geldi nevrūz
Bu nevālar ile gülşende oḳınsun ġazelüm

6 Sāz-kār ol berü gel dāmeni ṭāhirlerle
Ḳalma vehmeyle bu meydānda muḥayyer güzelüm

7 Ṣāfiyā işi Ḥüseynī'ye çıḳar ḫūblarıŋ
Gül-güli itmese ruḫsārını ḍarbü'l-meṣelüm

98

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

52b 1 Dünyāda kār u bārı hem ister hem istemem
Cevr ü cefā-yı yāri hem ister hem istemem

2 Geh ḥā'il-i neẕẕāre olur gāh zīb-i ḥüsn
Ol zülf-i tāb-dārı hem ister hem istemem

3 Gördükçe laʿliŋi cigerüm ḳanını döker
Bu çeşm-i eşk-bārı hem ister hem istemem

4 İẓhāra ḳorḳarum ġamumı ketme yoḳ mecāl
Ġamḫˇār u ġam-güsārı hem ister hem istemem

5 Hem maḫzen-i sürūrdur hem mesken-i ġumūm
Bu cism-i müsteʿārı hem ister hem istemem

6 Ẕevḳ-i bahārı çıḳmadan evvel gelür ḫaẓān
Bu devr-i bī-ḳarārı hem ister hem istemem

7 Ne vaṣla tāb var ne firāḳa taḥammülüm
Ṣāfī viṣāl-i yāri hem ister hem istemem

99

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

62a **1** Ayrılıḳ fikriyle dā'im cānumı yaḳmaḳdayum
Gice gündüz āteş-i ʿaşḳıŋla uġraşmaḳdayum

2 Ḳande bir şimşād ḳadd görsem sen ẓann eylerüm
Pāyını būs itmege cūlar gibi aḳmaḳdayum

3 ʿĀrıżıŋ yādıyla girsem gülşene ey ġonce-fem
Ḥasretiyle geh güle geh ġonceye baḳmaḳdayum

4 ʿAḳldan ḳurtulmaḳ efkārıyla mecnūnlar gibi
Gerdene zencīr-i zülfün ey perī ṭaḳmaḳdayum

5 Şerbet-i laʿlini hevās eyle ol ʿĪsī demiŋ
Ṣāfiyā mey-ḫānelerde bādeler çaḳmaḳdayum

100

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

77a **1** Rāz-ı dehri tā ḳadeḥ-nūş olmayınca bilmedüm
Güft-gūsın tā kī ḫāmūş olmayınca bilmedüm

2 Derdümi keyfiyyet-i cemşīdi bildirmişşe de
Sırr-ı cāmıŋ mest ü med-hūş olmayınca bilmedüm

3 ʿAndelībiŋ nāle-i bī-iḫtiyārın dehrde
Gül gibi başdan başa gūş olmayınca bilmedüm

4 N'idügiŋ māʿnā-yı maḥviyyetle mefhūm-ı fenā

Tā gönüllerden ferāmūş olmayınca bilmedüm

5 Faḳrile seyr ü seyāḥat n'oldıġın ey hem-sefer
Bād tek tā ḫāne-berdūş olmayınca bilmedüm

6 Ġayrı terk itdükçe artdı ṣafvet-i mir'at-i dil
Ẕevḳ tecrīdi nemed-pūş olmayınca bilmedüm

7 Esʿad-i Baġdādī'den Ṣāfī işit bu mıṣraʿı
Güft-gū-yı ʿaşḳı ḫāmūş olmayınca bilmedüm

101

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün]

83b **1** Aḥşāmlamadı geldi bize ol yüzi māhum
Ḳoydı ḳara günlerde beni baḫt-ı siyāhum

2 Ṭaḳıldı düşüp arḳasına āh o şūḫıŋ
Döndürdi beni merd-i resen-bāfa nigāhum

3 Rūḥum ise lāzım saŋa fermāna muṭīʿem
Ḥükm eyle de teslīm ideyüm rūḥumı şāhum

4 Ḳanlu gibi zincīre düşürdün beni lā-ḳayd
Ey zülfi müselsel ne imiş söyle günāhum

5 Dest-i emele girmese dāmān-ı viṣāliŋ
Elbetde ṭutar ʿarş etegin şuʿle-i āhum

6 Ṣāfi beni ḳurtarmaġa dehriŋ eleminden
Yoḳdur nėdeyüm mey-gededen özge penāhum

102

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

85b **1** Derd-i firḳat çekdüren baḫt-ı siyāhımdır benim
Yanduran āteşlere kendi günāhımdır benim

2 Ḫāk-i miḥnet başum üzre fevc fevc olmuş döner
Gird-bād-ı cevre bā'iṣ medd-i āhımdır benim

3 Pāyıŋa bī-cā mı ey serv-i revān düşmek sirişk
İtdigüm küstāḫlıḳdan öẕr-ḫˇāhımdır benim

4 Dest-gīrüm cām-ı mey-i sāḳi-i mehrū melce'im
Pāy-ı ḫum mey-ḫānede püşt-i penāhımdır benim

5 Çeşm-i yāre baḳmasam Ṣāfi bulunmaz zaḫme yol
Zaḫm-ı tīr-i ġamzeye bādī nigāhımdır benim

103

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

136b **1** Āʿazīzüm ā ḥabībüm ā efendüm ā begim
Żāyiʿ itme kerem it bunca çekilmiş emegim

2 Cān çıḳınca idemem ḳaṭʿ-i taʿallüḳ senden
Dāmeniŋden çekemem el kesilürse bilegim

3 Bunca luṭfıŋ nice mümkün çıḳarım ḫāṭırdan
Ėtdigiŋ luṭf u vefādan ṭolu aʿṣāb u regim

4 Hecrde vaṣlda ayrılmayasan tā gözden
Ṣebt ėder dīdeye taṣvīriŋi dā'im begim

5 Giçmemişsin bilürem Ṣāfī-i bī-çāreŋden

Ėtdigiŋ luṭf u vefādan daḫı giçme melegim

[ḪARFÜ'N-NŪN]

104

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün]

10b **1** Güzelsin bī-bedelsin ʿişvegersin bir gül-i tersin
Saŋa mānend kimse olamaz bir ḫūb-ı manẓarsın

2 Disem ʿanber misin ḥāşā ger bir ʿanberde yoḳ bu bū
Sen ey gīsū-yı ḫoş-bū müşk mi yā sünbül-i tersin

3 Nesin müjgān mısın yā iki ṣaf ḫançer be-kef kāfir
Kemān mısın degil yā ḳaş mı yā tīġ-i mücevhersin

4 Dehāniŋ var mıdur lā lā neden yoḳ var güftāriŋ
Miyāniŋ mūy mı yoḳ yoḳ iki yoḳdan muṣavversin

5 Seniŋ emṣāliŋi bulmaḳ ne mümkün māsivā içre
Cemīʿi māsivādan ayrılan Allahuekbersin

6 Gele ḳarşu beyān-ı ḥāle başla ṭurma feryād it
Neden ṣūret gibi Ṣāfī ṭurup böyle muḥayyirsin

105

[- - . - / - - . - / - - . - / - - . - müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün]

31b

1 Ḳalb-i mis-i men sāḳiyā iksīr kon iksīr kon
Ḫākem pes ez morden be mey taḫmīr kon taḫmīr kon

2 Ân āfitāb-i āb-veş der maşrıḳ-ı dilhā fiken
İn ẓulmet-i kāşānehā tenvīr kon tenvīr kon

3 Der mihr-i rüyet ḫaṭ rā fehmīden-i mā muşkil est
Çün āyet-i nūr est in tefsīr kon tefsīr kon

4 Ez genç-i ḥusnet mülk-i dil vīrāne şod vīrāne şod
Raḥmī nümā vīrāneem taʿmīr kon taʿmīr kon

5 Dīdem kĭ şemʿ-i rūy-i to vīrānehā rā cümle suḫt
În ḫˇāb-ı bī-taʿbīr-i men taʿbīr kon taʿbīr kon

6 An zulf-i pīç-ā-pīç rā der şehr ü ṣaḥrā ey perī
Ber gerden-i dīvānegān zencīr kon zencīr kon

7 Ez hecr-i an Īsī-nefes cān ber leb āmed sāḳiyā
Tā key keşem in bār rā tedbir kon tedbir kon

106

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün]

32b **1** Gösterme gözüm ṭurralarıŋ ṭarf-ı külehdan
Sevdāları al gūşe-i ebrū-yı çü-mehden[118]

2 Tīġ-i sitemiŋle cigerüm pārelenüpdir
Ey merdüm-i dīdem ḥaẕeriŋ yoḳ mı günehden

3 Ḳanlar dökerüm ṣubḥa degin dīdelerimden[119]
Ayrı düşeli sen güzel ü çeşm-i siyehden

4 Cānum gibi pinhān iderem sīnede cānā
Her tīr kĭ perrān ola ol şaṣt-ı nigehden

5 Ṣāfī ḳaṭr[e]-ı eşk giçüp menzil-i çeşmi
Ṭayy itdi reh-i ʿaşḳını bu baḥr-i siyehden[120]

107

[118] ebrū: ruḫsār B1/50b
[119] 3. ve 4. Beyitler B1/50b'de takdim-tehirlidir.
[120] itdi: ide B1/50b

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

35b **1** Ḳopardım nāḫun-ı hicriŋle göŋlüm dāġınıŋ başın
Aḳıtdım dīdesinden seyl-veş ḫūn-ābe-i yaşın

2 Baḳup seyl-i sirişküm atdı bir bir ṭaşraya gözden
Ciger-ḳan-ı binā-yı çeşmümiŋ hep laʿl iden ṭaşın

3 Zihī ḫaṭṭāṭ-ı ḳudret muṣḥaf-ı ḥüsninde o şūḫıŋ
Yazupdır ḳıl ḳalemle şekl-i Bismillāh-veş kaşıŋ

4 Uyup ol dil-rübāya dil giçüp cāndan temāşā ḳıl
Bu vādī-i ḫaṭar-nāk içre ḳoydı gitdi yoldaşın

5 Başarsız zāhide taʿrīf-i ḫurşīd eyleme Ṣāfī
Cenāb-ı kibriyā kör eylemişdir çeşm-i ḫuffāşın

108

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

37b **1** Dest-i ẓulm-i çarḫla kimdir kĭ memsūs olmayan
Leyle-i firḳatde bā-hem-ḫˇāb-ı kābus olmayan

2 Ol bütün īmā-yı ebrūsından almaz maṭlabı
Dīdesi remz-i muḥabbet içre cās olmayan

3 Ƶevḳ görmez bezmden tā kim ḥavās-ı ḫamsesi
Bāde vü germiyyet-i ḥüsnile maḥsūs olmayan

4 Pāy-māl-ı ceyş-i ġafletdür hevā-yı ḥırṣıla
Mülk-i cismi şükr-i ʿaşḳıla maḥrūs olmayan

5 Rütbe-i vālāya Ṣāfī olabilmez dest-res

Ḫilʿat-i pīrāhen-i ḫūn ile melbūs olmayan

109

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

39b **1** Firdevs-i kāmı terk ḳılır ümem diyen
Maḳṣūd-ı nefs arar ḫar-ı lā-yefhemem diyen

2 Her ẕerre ḫāki dīde-i ḥasretdir āḫiri
Cām-ı cihān-nümāya baḳup da Cem'em diyen

40a

3 Dest-i ümīdi kāse-i deryūze-veş tehi
Ḳılmaḳdurur seḫāvet ėdüp Ḥātem'üm diyen

4 Bī-bāk pāy-ı dāra yürür pāy-dār olur
Manṣūr-veş ḥarīm-i Ḥaḳḳ'a maḥremim diyen

5 Āmāde eylesün hele esbāb-ı rāḥatı
Ḫum-geşte-i girānī-i bār-ı ġamum diyen

6 Nālān ola hemīşe gerek ʿandelīb-vār
Bu gülşen içre mā'il-i ġonce-femem diyen

7 Ṣāfī çeh-i belā kī fütāde olup gider
Bu rezm-gāh-ı fānīde ben Rüstem'em diyen

110

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

57b **1** Tīr-i cevre sīnemi ėtmiş nişān bilmem neden
Bir ġaraždan mıdur ol ḳaşı kemān bilmem neden

2 Ḥırṣdan yā bir ṭabīʿatden midür ʿaḳreb gibi
Birbirin ṣoḳmaḳda ebnā-yı zamān bilmem neden

3 Muḳteżā-yı ʿaşırdan mı yā kemāl-i ʿusrdan
Eyler iẓhār-ı keder pīr ü cān bilmem neden

4 Ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz olmada dā'im kemāl-i ḥüsne dal
ʿĀşıḳıŋ eyler zevālinden beyān bilmem neden

5 İsterem gördükçe ol yāri beyān-ı ḥāl idem
Ṣāfiyā ḳalur tekellümden zebān bilmem neden

111

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

84b **1** Ḳayda çekdiŋ bunca ʿuşşāḳı bu gīsūlarla sen
Gör ne sāḥirsin kĭ dīvler baġladıŋ mūlarla sen

2 ʿĀlemi zülfün gibi ḳırdıŋ ḳarışdırdıŋ bütün
Ṣūret-i āhūya girmiş iki cādūlarla sen

3 Kesdiler ses ḫūblar ʿuşşāḳdan göz yumdılar
Kuḥl-i çeşmiŋ imtiḥān itdükçe āhūlarla sen

4 Ḳorḳusından renkden renge girer ḳavs-i ḳuzaḫ
Ḳāmetin māh-ı neviŋ bükdükçe ebrūlarla sen

5 Sen perīsin cinnīyle ünsiyyetiŋ görmem revā
Ey melek-ḫū ülfete meyl itme bed-ḫūlarla sen

6 Dūş-i yāre düşdigiŋ günden beridür bilmişem
Ḫaŋe-ber-dūş oldıġıŋ ey zülf-i şebbūlarla sen

7 Pey-rev olmaḳlıḳ neden Ṣāfi Nedīm [ü] ʿİzzete [121]

Başa mı çıḳmaḳ dilersin ol süḫan-gülarla sen

112

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

40a **1** O gül-rūyıŋ iden şemʿ çīn-i zülf-i müşk-bārındur

Giçer mānend ḳader evvel gice dehriŋ nehārından

2 Özin benzetmek ister ḥāle taḳlīd ile ḳāl ehli

Düşer mi hīç zāġa ḥiṣṣe ʿAnḳā'lar şikārından

40b **3** Yüzin ol sürer pāyına serviŋ ṣun çıḳar başa

Tevāżuʿ ögren ey ser-keş bu bāġıŋ cūy-bārından

4 Bu bezmiŋ kāmı hep mest-i şarāb-ı nā-murādıdur

Dimişler güş ḳıl erbāb-ı ʿaşḳıŋ hūş-yārinden

5 Dil ol vādī-i Eymen'dür yanar Ṭūr-ı tecellī-gāh

Dıraḫt-ı şuʿle-dār-ı ʿaşḳımıŋ ednā şerārından

113

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

44b **1** Cān virür mürdeye āvāze-yi surnāy-ı vaṭan

Maẓhar-ı cānumı meger nefḫa-i vālā-yı vaṭan

2 Hicr-i cānāne ile dūzaḫ-ı ġurbet-i ḥālin

Ne bilür olmayan āvāze-i meʿvā-yı vaṭan

3 Remz-i ḥubbü'l-vaṭanı fehm iden erbāb-ı rumūz

Ola her laḥẓada biŋ cānile cūyā-yı vaṭan

[121] Nedīm ve İzzet'i izinden gittiğini, onların takipçisi olduğunu söylüyor.

4 Tā nefes vār idelüm vādī-i firḳatde esīr
Tā ölince çekelüm ʿillet-i ḫulyā-yı vaṭan

5 Ṣāfiyā yüz çevirüp birbiri ardınca gider
Kū-yı cānāneye cān atmada ebnā-yı vaṭan

114

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

52b **1** Al niḳābıŋ çehreden nā-māḥrem olsun olmasun
Gün yüzün ʿarż eyle mihr-i ʿālem olsun olmasun

2 Bir meh içre iki ġurre gösterir ebrūlarıŋ
Ḳāmeti māh-ı neviŋ ister ḫam olsun olmasun

3 Giryeden ḫālī degül bir dem sipihr-āsā göŋül
Çeşm-i ḫūn-bārumda isterse nem olsun olmasun

4 ʿĀlem-i ʿaşḳıŋ neşāṭın bul kĭ hīç bulmaz fenā
Ẕevḳi bāḳīdür bu fānī ʿālem olsun olmasun

5 Ḫātem-i mühr-i lebiŋ virdi Süleymānlıḳ bana
İsm-i Aʿẓam'la münaḳḳaş ḫātem olsun olmasun

6 Çünki ben āyīne-i ʿālem-nümā itdüm velī
N'eyleyem cām-ı Cem'i cām-ı Cem olsun olmasun

7 Ṣāfiyā mülk-i melāmet dest-i tesḫīrümdedür
Pādişāh-ı miḥnetem dilde ġam olsun olmasun

115

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

77b **1** Āteş-i ʿaşḳı göŋülde berde yaḳmam bʿad-ezīn

Ṣu gibi her gülşen ü gülzāra aḳmam bʿad-ezīn

2 ʿAhd ü peymānı çorıŋ her bī-vefā maḥbūb içün
Ḳıl ḳadar ġam sīneye girsün bıraḳmam bʿad-ezīn

3 Dest-i ʿāşıḳdan çeker āḫir etek Yūsuf gibi
Ṣāḥib-i ḥüsne īnānmam bir de baḳmam bʿad-ezīn

4 Aŋladum dīvāneliḳ bir zülfe baġlanmaḳ imiş
Gerdene zencīr-i zülf-i yāri ṭaḳmam bʿad-ezīn

5 Ṣāfiyā peymāne-i ʿaşḳıŋ bu peymānsızlarıŋ
Mürdeye ʿĪsī gibi cān virse çıḳmam bʿad-ezīn

116

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

80b **1** Tenüm ḫāk oldıġı dem çıḳsa peykān üstüḫ̆ānumdan
Çıḳarmam leẕẕet-i tīr-i nigāhıŋ zaḫm-ı cānumdan

2 ʿAcep görmeŋ eger ʿĪsā gibi mevtaya cān virsem
Düşerse ḳabrüm üzre sāye ol serv-i revānumdan

3 Felekden merḥamet ummaḳ gibi cellāddan mühlet
Ümīd-i mihribānlıḳ itmek ol nā-mihribānumdan

4 Şaşırmış devr-i nā- hem-vārını gördüm bu günlerde
Felek bī-hūşdur ẓan eylerem āh u fiġānumdan

5 Göŋül hicriŋ ivinde āteş-i ʿaşḳıŋ ile yanduḳça
Melek revzenlerümden seyr ider ḫalḳ āsitānumdan

6 Ṭayandı cān ivine şest-i ġamzeŋden çıḳan oḳlar
Ḫaber mi almaḳ ister bilmezem dāġ-ı nihānumdan

7 Ḫayāl-i ʿārıż-ı āliŋle fikr-i zülfün itdükçe
Gül ü sünbül dererler deste deste bostānımdan

8 Nişānum var iken luṭf eyle ḥālümden ḫaber-dār ol
Bulunmaz bir gün olur kim ḫaber nām u nişānumdan

9 Gelürse ṭurmaz āġūşumda bir laḥẓa o oḳ boylum
Uşanc gelmiş aŋa Ṣāfī meger ḳadd- i kemānumdan

117

85b **Sāde Türkī Ġazeldür**

[- - . - / - - . - / - - . - / - - . - müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün]

1 Ayrıldıġum günden berü gözler dökerler gözyaşın
Bāġrımda gözler ṣaŋki var yaḳmaḳdadur bāġrum başın

2 Çepçevremi almış Muġal ḳayġular öldürdi beni
Bir bir alup döksem n'olur Kerkük'ime çaylar ṭaşın

3 Kirpikleri oḳ mı ne oḳ oḳdan beterdür bellü bil
Her yan yürekler dilümde yay tek ḳurup çatmış ḳaşın

4 Uydıŋ o cādū gözlere ṣaldıŋ bizi ḳayġulara
Bu bellü kim ḳayġu çeker bilmeyen aşın yoldaşın

5 Aldanma bu gök ü yere bir bir bizi ṣoḳar yere
Bu genç midür yā iḫtiyār Ṣāfī yiyer ṣormaz yaşın

118

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

87a **1** Merāmum kendi ḥālümdür ḥadīṯ-i bülbül itsem ben
Ġaraż ruḫsār-ı ālündür eger vaṣf-ı gül itsem ben

2 Mey-i hicriŋle pür dil şīşesi ṭaʿn eyleme sāḳī
Çü mīnā ḫūn-ı dilden bezm içinde ḳulḳul itsem ben

3 Ṭutuşsun āteş-i ḥasret ile baġrum kebāb āsā
Lebiŋ devrinde cām-ı Cem ise meyl-i mül itsem ben

4 Sipāh-ı gamzesinden ḳurtuluş yoḳdur o ḫūn-rīziŋ
Semend-i ṭabʿımı meydān-ı dilde düldül itsem ben

5 O gül-ruḫ gördi bunca nālemi bir ṣormadı Ṣāfi
N'ola bülbül gibi bu gülşeni pür ġulġul itsem ben

[ḤARFÜ'L-VĀV]

119

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün]

78b **1** Gözüm yaşın görüp ẓann eyleme seyl-i revāndur bu
Ḳopup tennūr-ı dilden cūş ider ṭūfān-ı ḳandur bu

2 Firāḳıŋ miḥnetinden çıḳmaḳ ister murġ-ı cān tenden
Çeker mi bunca derdi n'eylesün bir ḳuşca cāndur bu

3 Ḳaşıŋ yāyı firāḳından ḫam olsa ḳāmetüm ey meh
Beni ʿayb eyleme zīrā çekilmez bir gümāndur bu

4 Tırāş it ḫaṭṭıŋı ḳoyma beyāż ṣafḥa-i rūdan
Ḳara aġ üzre ḳalmaz ey mühim āḫir-zamāndur bu

5 Vefā ḳıl ḫoş geçin ebnā-yı cinsiŋle cefā itme

Görürseŋ kimseye ḳalmaz vefāsız bir cihāndur bu

6 Bize nevbet zamānı gelmedi devriŋde ey sāḳī
Bu devrān böyle ḳalmaz devr ider elbet zamāndur bu

7 Giçirdi baḫs-i Ḳayṣ u Kūh-keni bezm-i muḥabbetde
Giçer gün Ṣāfi gūş itmeye bir eski dāstāndur bu

[ḤARFÜ'L-HĀ']

120

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

31a **1** Serv-i nāzum itme gelgil bunca ser-keşlik bize
Eyleme ḳumri gibi ʿādet sitem-keşlik bize

2 Ben hilāl oldum ḳaşıŋ fikriyle ḫaṭṭıŋ hāle-vār
Durur ḫisārıŋda ʿarż itmekde meh-veşlik bize

3 Gerçi insānum dėdiŋ gösterdiŋ ammā cilvede
Geh ferişteh-i ḫūblik gāhī perī-veşlik bize

4 Rūyıŋ üzre bilmege ḳoymaz ḫaṭıŋ mażmūnını
Pīçiş-i zülfün virir dā'im müşevveşlik bize

5 Yanmadan ḫākister oldum Ṣāfiyā hicriyle ol
Āteşīn ruḫsār ider gitdükçe āteşlik bize

121

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

31a **1** Gözlerüm görmez o dem kim ḳılca gönlüm zār ola
Vāyesi perhīz olur her ṭıfl kim bīmār ola

2 Eşk dutmuş dīdemi ḳoymaz görem ruḫsārıŋı

ʿAks alup göstermez ol āyīne kim jengār ola

3 ʿAḳl-ı yāver olsa yol bulmaz gönül şehrine ġam
Düzd fırṣat mı bulur ger pās-bān hüşyār ola

4 Ḥüsniŋi iẓhār iden zülfündür ehl-i ʿāleme
Gencdür taḥḳīḳ ider kim görse ḳanda mār ola

31b **5** Gönlümi dā'im mey-i laʿliŋle mest itsem ne var
Derd-i ser kesb eyler ol meyḫˇāre kim hüşyār ola

6 Ḳande kim ṭurdıŋ oṭurdıŋsa yıḳıldı ehl-i ʿaşḳ
Cemʿ olur bülbüller ol menzilde kim gülzār ola

7 Almadum ḫurşīd-i ruḫsārıŋda ḫāliŋden murād
Rūşen olmaz kevkeb-i baḫtı kimiŋ kim tār ola

8 Gözlerinden kesmedi göz Ṣāfiyā göz merdümi
Menzili rindiŋ gerek kim ḫāne-i ḫumār ola

122

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün]

33a **1** Ey cūd-ı vücūdıŋ eṣeri fıṭrata māye
Envār-ı [ru]ḫıŋ virdi żiyā rāh-ı hidāya

2 Sāyen yere düşse hep olur mürdeler iḥyā
Bu ḥikmet ile ḫāke ḳaddiŋ ṣalmadı sāye

3 Kānūn-ı dil içre dutuşan āteş-i ʿaşḳıŋ
Ḫāk-i tenimi āhum ile virdi hevāya[122]

[122] 3. ve 4. beyitler takdim- tehirlidir B1/55b

4 Alınca şemīm-i ḫaṭṭıŋ āhū-yı dil-zār
Çīn-i ḫam-ı zülfün diyerek düşdi Ḫıṭā'ya[123]

5 Muḥtāc-ı ġubār-ı rehiŋem dīde-i terle
Raḥm eyle efendüm reh-i ʿaşḳıŋda gedāya

6 Kesmem gözümi Ṣāfī ben ebrū-yı güzelden[124]
Meftūn mı oldum ʿacabā ol yeŋi aya

123

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

33b **1** Ḳıl iḥyā mürdeyi cānā Mesīḥ-āsā kelām eyle
Tekellüm şekkerini şerbet-i *yuḫyi'l-ʿaẓām* eyle

2 Saŋa ʿāşıḳlıġum gördükçe il dīvānedür dirler
Meded göster cemāliŋ selb-i ʿaḳl-ı ḫāṣṣ ü ʿām eyle

34a **3** Bahār eyyāmıdır çıḳ geşt ḳıl ṣaḥn-ı gülistānı
Çemende ḫāke tapşur serv-i şimşādı ḫırām eyle

4 Yeter ey tīr-i ġamze olmam baġrım içre ḫūn-ālūd[125]
Nihāl-i ʿömrsün gel göz kenārında maḳām eyle

5 Lebiŋ şevḳiyle mestem gözleriŋ şevḳiyle maḫmūram[126]
Lebiŋ ḳurbānıyam sāḳī beni mest-i müdām eyle

---

[123] //Her zerre-i nāçīze baḳup mihrini ṣalmaz/ Ḫurşīd ṣıfat ṣalmış olan mihrini āya B1/55b

[124] kesmem gözümi: kesmez gözüni, ben: dil, oldum: olmuş (Asıl nüshada " gözini, dil ve olmuş" ifadeleri üzerleri çizilerek" kesmem, ben ve oldı" olarak değiştirilmiştir B1/55b.

[125] tīr-i ġamze: nāvek-i yār, 4. ve 5. Beyitler B1/56a'de takdim-tehirli.

[126] şevḳiyle: gördük de, şevḳiyle: gördükçe , ḳurbānıyam: ḫayrānıyam, // Nigīn-āsā gögüs-gire çarḫ-ı gerdūn-ı sitem-kāra/ Dili mecrūḥ it andan ārzū-yı nik-nām eyle B1/56a

6 Sirişkiŋ dāne baġrıŋ āb ėdüp dök Ṣāfī ebr-āsā
Bu bāġıŋ ḳuşlarına böyle bir nevʿile dām eyle

124

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

34b **1** Gezer göz merdümi geh zülf geh ḫāl-i siyāh üzre
Döner ol murġa kim pervāza gelsün dāmgāh üzre

2 Şuʿā-yı nūr-ı ruḫsārıŋ düşende çeşm-i giryāna
Ṣanasan berḳdür cevelān ėder ebr-i siyāh üzre

3 Degildür naḳş-ı pā hep ḫāksārān-ı muḥabbetdür
Yaturmış pā-yı būsıŋ ārzūsı ḫāk-rāh [üzre]

4 Hevā-yı kākülünden cemʿ olup başımda dūd-ı dil
Çü medd-i munfaṣıl kim resmi derler şekl-i āh üzre

5 Müjeŋ ḫançer çeküp ḳaşıŋ ḳılıç ġamzeŋ kemān u tīr
Yürüşdür her ṭarafdan ittifāḳā mihr ü māh üzere

6 Gülünce ḫaṭṭı Ṣāfī ḳablayup ruḫsār-ı tābānın
Kelef düşdi per-i Cibrīl'den ṣan rū-yı māh üzere

125

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

34b **1** Ey melek sīmā getürme çeşm [ü] zülfün bir yere
Biŋ füsun taʿlīm ider her demde ol efsūngere

2 Cān virür ḫāṣiyyet-i kevṣerde maʿdūm olmasa
Beŋzer dem-i reşḥa-i laʿliŋ zülāl-i kevṣere

3 Ḳaşlarıŋ ḳavse ruḫıŋ ḫurşīde beŋzetmekce var

Gözleriŋ mirrīḥe müjgānıŋ elinde ḫançere

4 Güşe-i çeşmiŋde ḫāliŋ nükte-sencān-ı süḫan
Beŋzedürler nāfe-i āhūda müşk-i ezfere

5 Ḥalḳa ḥalḳa gerden-i maḳṣūda döndi Ṣāfiyā
Genc-i ḥüsniŋde dönüp zülf-i siyāhı ejdere

126

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

37b **1** Çıḳupdur taḫt-ı nāza ol güzel şāhāne māhāne
Ki tīr-i ḳaşlarıŋ urmaḳ diler Īrān'a mīrāna

2 Ṭılsım-ı genç-i ḥüsniŋ ḥalḳa-i zülf-i siyāh ėtmiş
Bu yüzdendür kĭ her dem gösterir bārāna mārāna

3 Meded tīr-i nigāhıŋ kesme ḳaṣd-ı cān ider ġamzeŋ
Bu rīş ḳılmış ḥiṣār-ḫāne-i ġam zorāna morāna

4 Ayaġum kesmezem meyḫāneden pend itme ey nāṣıḥ
Nice pīr-i muġān irşād ėdüp şeyḫāne meyḫāne

5 Oḳur cānā cihān bāġında evṣāf-ı gül-i rūyıŋ
Ḳulaḳ dut bülbül-i dil başladı destāna mestāna

6 Eger mühr-i gönülde nām-ı mihrin yazmaḳ istersen
Nigīn-āsā gögüs ger çarḫ-i kec kervāne mervāne

7 O şūḫa beẕl-i cāna Ṣāfiyā ʿuşşāḳlar gördüm
Girībān çāk çıḳmış her ṭaraf şeydāne meydāne

127

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

40b **1** Tār-ı zülfün çün ṭolaşdı gerden-i efkārıma
Yaz diger ʿömr-i ṭav'īl ṣafḥa-i ṭomarıma

2 Gördi çeşmiŋ ḫastasıyam kesdi geçdi pīr-i ʿaşḳ
Lā'übālilik ḳabasın ḳāmet-i eṭvārıma[127]

3 Yoḳ olup hergiz dehānıŋ sırrını keşf itmedüm
Şekki kim iẓhārı maġlūb eyledüm esrārıma[128]

4 Kāsid olmaz bizde kālā-yı ḥuḳūḳ dostı[129]
Āh-ı serdüm oldı şāhid germī-i bāzārıma

5 Zülf-i pīç-ā-pīç ġam gitdükçe lāl itdi beni
Ṭolaşur mū gibi dā'īm ḫāme-i güftārıma

6 Ṭabʿ-ı Ṣāfī gibi ġarḳ-ı ḫayretem Allah içün
Pey-rev ol ey ḫāme şiʿr-i Ḥamdī-i dil-dārıma

128

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

43a **1** Her kim naẓar ḳılursa o meh-veş yanaġına
Elbetde bezmde dönecek şemʿ yāġına

2 Mey tek başa çıḳılmaz imiş laʿl-i yārile
Tā düşmeyince sāḳī-i dehriŋ ayaġına

3 Ḫūn-ı dilümle eşk-i revān itdü lāle-zār

---

[127] "Ṭūṭi-yi nuṭḳum ne mümkin nuṭḳ ide tā kim müdām / ʿAks-i ḥüsniŋ düşmesün ʿāyine-i didarına" bu beytin üstü müellif tarafından çizilmiştir.
[128] "ʿAhdiŋi åābit-i dīdem her çend ḳılsan naḳż-ı ʿahd / Ṣanma kim inkârı hemdem eyleyem iḳrāruma" bu beytin üstü müellif tarafından çizilmiştir.
[129] Vezin bozuk.

Seyr it düşerse reh-güẕeriŋ sīne-dāġına

4 Ḳıldı şikest Mānī vü Behzād ḫāmesin
Naḳşıŋ çekince kilk-i müjem çeşmüm āġına

5 ʿAşḳ içre cümle dūzaḫ-ı hicrāna düşmese
Mümkün degül kĭ yekden ire vaṣl bāġına

6 Cānıŋ dudāġa yetdi ġam u cevr çekmeden
Ṣāfī irüşmediŋ hele miḥnet duraġına

129

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün]

68a 1 Şuʿā-yı şemʿ-i rūyıŋ rūşen olsa milket-i Çīn'e
Ser-ā-ser zümre-yi āteş-perestālar gelür dīne

2 Ruḫ-ı āliŋde gördüm ḫāliŋi ẓann eyledüm şāhum
Ḥabeş sulṭānıdur itmiş cülūs o reng-i Māçīn'e

3 Yumulmaz nergis-āsā çeşmi ʿuşşāḳıŋ temāşādan
O gül bir deste sünbül ṭoplamış zīr-i ʿaraḳ-çīne

4 Beni ṭaʿn itme baġlandumsa da ey āhū-yı vaḥşī
Ġazālān-ı Ḫoten hep benddür ol zülf-i müşgīne

5 Dėdim ol şāh-ı ḥüsne tīġ-i ġamzeŋ olmasaydı āh
Didü bilmez misin cellād lāzımdur selāṭīne

6 Bu ṣafvetle ʿacep pür kīndür Ṣāfī o sīmīn-ber
Görinür sīnesinde ʿāşıḳa āyīne-veş kīne

130

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü meʿfāīlü meʿfāīlü faʿūlün]

70b **1** Gel sevdicegüm gel bize bir gün kerem eyle
Teşrīfiŋ ile ḫānemi Beytü'l-Ḥaram eyle

2 Ṭut ḥürmetimi ʿāşıḳınam ben-daḫı luṭf it
ʿUşşāḳıŋ arasında beni muḥterem eyle

3 Bir oldı yanmada sitem ü luṭf-ı ḥabībüm
İster bana luṭf eyle de ister sitem eyle

4 Ḳaṭʿ olmadı zülfün cedeli med-naẓarla
Faṣl eylemege tīġ-i nigāhıŋ ḥükm eyle

5 Pervāne-veş ol şemʿ ayagında şeb-i vaṣl
Yā Rab beni cān virmede ṣābit-ḳadem eyle

6 Cem cāhını aḫẕ eyledi feyz ḳadeḥiŋden
Sāḳī beni de bir iki cām ile Cem eyle

7 Bīmār-ı ġam-ı ʿaşḳa devā fā'idesizdür
Zaḫm-ı cigere Ṣāfi ne merhem ne em eyle

131

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

74b **1** ʿAşḳa düşdiŋ ey göŋül beyhūde efġān eyleme
İşbu efġānile ḫalḳı zār u giryān eyleme

2 Bunca feryād eylerem raḥm itmez ol kāfir baŋa
Kimseniŋ yārin İlāhī nā-müselmān eyleme

3 Çözme zülfün sünbülistān içre ey gül luṭf ḳıl

Anlarıŋ da ben gibi ḥālin perīşān eyleme

4 Ḳaṣd ḳılmış ʿāşıḳın öldürmege ol şāh-ı ḥüsn
İtdügi işden anı yā Rab peşīmān eyleme

5 Hicr-i laʿliyle ciger ḳanın eyle ʿarż itmege
Ġonceler tek ey göŋül çāk-i girībān eyleme

6 Çıḳmaḳ ister cān ḫalāṣ içün ṭarīḳ-i ʿaşḳdan
Göŋlümiŋ yā Rab bu yolda kārın āsān eyleme

7 Ṣāfiyā cāndan giçer her kim ḳılur cānāna meyl
Yā ṭamaʿ kes cāndan yā meyl-i cānān eyleme

132

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

77b **1** Yüri ey cān-ı ʿazīzüm yüri mey-ḫānelere
Ṣaḳınup ṭutma ḳulaḳ söylenen efsānelere

2 Zülfiŋiŋ ḳaydına düşmüşleri incitme ṣaḳın
Ḫāṣdur işte bu zencīr o divanelere

3 Bilsünler başıŋa dönmege gelmişler hep
Ḳıyma ey şemʿ emān bezmde pervānelere

4 ... ebed bana ****[130]
Yine öbdiŋ ḥayf ki*****[131]

5 Ḳuş olursa daḫi ḳayd-ı elem dāma düşer
Göz diken ey güzelüm murġ gibi dānelere

[130] Baş kısmı eksik.
[131] Okunmuyor.

6 Bāde-i ʿaşḳıŋ ile ṭopṭolu dillerdür hep
Ḥürmet ile ele aldıḳça o peymānelere

7 Çoḳ aradum ṭaradum tīr-i zebān beŋzemedi
Ṣāfiyā zülf-i siyāhı ṭarayan şānelere

133

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

83a **1** Başlarsa kāre ġamze ḥaẕerden ne fā'ide
Ḫavf u hirās tīr-i ḳaderden ne fā'ide

2 Hengām-ı rezm raʿşe ṭutan dest-i sāʿide
Tīr ü kemān u tīġ ü siperden ne fā'ide

3 Bir eşk kim ṣaçılmaya pāy-ı nigārına
Gevher olursa da o güherden ne fā'ide

4 Çevgān-ı zülf-i yāre fedā olmasa çü gūy
Meydān-ı miḥnet içre o serden ne fā'ide

5 Zāhid cebīn ü ʿārıżı yāre baḳarsa da
Aʿmāya nūr-ı şems ü ḳamerden ne fā'ide

6 Āġūşa ṭurma çek şeb-i vuṣlatda hāle tek
Ol meh cebīni yoḳsa naẕardan ne fā'ide

7 Ṣāfi tīr o seng-dile eylemez eṯer
Te'ṯīrsiz duʿā-yı seḥerden ne fā'ide

134

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

83b **1** Ol iki āhūlarıŋ fikri dil-i ġam-pīşede
İki şīr-i meste beŋzer kim yata bir bīşede

2 Çoḳ çalışdı bulmadı Şīrīn'den encām-ı kār
Kūh-ken buldı ʿilāc derd-i ʿaşḳın tīşede

3 Ḳadd-i ṣabra n'eyleyem bir güne çespān gelmedi
Çoḳ söküp dikdüm ḳabā-yı firḳati endīşede

4 Fikr bir ṣūretde naḳş itmiş dile taṣvīriŋi
Bir perīdür ṣanki gizlenmiş derūn-ı şīşede

5 Sāye-i pīr-i muġāndan ḥażret-i Rāġıp gibi
Ṣāfiyā itmem müdārā şeyḫe de dervīşe de

135

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

84b **1** Bunca itdüm ey göŋül feryād feryād üstine
Dönmedi bir gün o ẓālim āh kim dād üstine

2 Ditredüm bād-ı ḫazāna uġramış yapraḳ gibi
Gice gündüz ṭurmayup ol ḳadd-i şimşād üstine

3 Tīġi altından giçürmekdür murādı ḳaşlarıŋ
Gör nice şimşīr çekmiş çeşm-i cellād üstine

4 Ḳurtarup cehd eyledi ġavġā-yı Şīrīn'den başın
Bir belādur tīşe ṣanma indi Ferhād üstine

5 Kilk-i müjgān kim çeker göz levḥasına ṣūretiŋ
Görseŋ eylersin anı tercīḥ Behzād üstine

6 Tāze ḥaṣlet nīkī-ḫū bu nev ṭabīʿatlerinden
İtsek olmaz mı muḥabbet eski muʿtād üstine

7 Ṣāfiyā cāndan uṣandum cevrile bīdāddan
Dönmedi bir gün o ẓālim āh kim dād üstine

136

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

85a **1** Urdıġıçün bunca kūh-ı bī-sütūnıŋ ṭaşına
Tīşesi seng-i belā Ferhād'ıŋ oldı başına

2 Şīve-i muḥtāle-i dünyāya dil virme ṣaḳın
Bir zen-i mekkāredür terk it anı oynaşına

3 Devlet mi luṭf-ı sāḳīden eger sīmurġlar
İlticā itse n'olur mey-ḫāneniŋ ḫuffāşına

4 Sāye-i pīr-i muġāndan işbu bezm-i minnetiŋ
Ferşine başmam ayaḳ baş egmezem firāşına

5 Çeşmüm olmuş fikr-i dendānıŋla deryā-yı ʿaden
Sāḥilinden seyr ḳıl gel mevc-i gevher-pāşına

6 Ġarḳ ėdüp Zevrā'yı seylābıyla ṭuġyān eyledi
Dicle āḫir kendini beŋzetdi çeşmüm yaşına

7 Boş degildir Ṣāfiyā her ayda bir hilāl olmaḳ
Māh-ı nev elbet özin benzetmek ister ḳaşına

[ḪARFÜ'L-YĀ']

137

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

10b **1** Āferīn iḥsānıŋa mest-i müdām ėtdiŋ beni
Bir ḳadeḥ meyle bugün sāḳī tamām ėtdiŋ beni

2 Ṭāḳatüm almışdıŋ ol ṣabrı da aldın hele
Çekmege derd-i firāḳıŋ bī-devām ėtdiŋ beni

3 Ṭatlı ṭatlı şerbet-i vaṣlıŋ çekerken başuma
Bī-meẕāḳ itdiŋ damāġum telḫ-kām ėtdün beni

4 Ḥayf kim ṭutdıŋ vefāsızlıḳ ṭarīḳin ʿāḳıbet
ʿĀzim-ı kū-yı cefā bī-kām u nām ėtdiŋ beni

5 Ayrılıḳ ḥazm eyleyüp ḳıldıŋ reh-i ġam-ı firāḳ
İşbu …[132] tamām itdiŋ tamām ėtdiŋ beni

6 Dūr ḳıldıŋ bāde-i gülfām-ı laʿliŋ bendeden
Mā'il-i meyḫāne vü muḥtāc-ı cām ėtdiŋ beni

7 Ṣāfiyā dīvānesin ḥāṣıl varup bir ḥāl içün
Zülfe baġlandıŋ esīr-i ḳayd-ı dām ėtdiŋ beni

138

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün]

33a **1** Bilmem güzelim tīr-i müjen cānda mı ḳaldı
Yā cān siperinden ṣavuşup ḳanda mı ḳaldı

2 Ṣaldıḳça virür rūyıŋa mū sāye ṭarāvet
Efzāyiş-i ḥüsniŋ ʿacabā anda mı ḳaldı

[132] Silik.

3 Ḳaldırmış ayāġın ṭolanur sāḳī-i mehveş
Bezm ehline baḳmaz gözi devrānd[a] mı ḳaldı

4 Derd-i dil-i ʿuşşāḳı eṭibbā-yı zamāne[133]
Defʿ itmek içün dilleri dermānda mı ḳaldı

5 Ṣāfī dil-i sūzānı yaḳup āteş-i teşvīş
Eyā o perī-peykeri büryānda mı ḳaldı

139

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

33b **1** Mıżrāb-ı ġamla rişte-i cān sāza başladı
Kef-i sitemle deff-i dil āvāza başladı

2 Gördi fütāde meclis-i ʿaşḳında her ṭaraf
ʿUşşāḳı rāst bildi o şehnāza başladı

3 Şeh-bāz-ı çeşmiŋ eyledi hep ṣayd ʿālemi[134]
ʿAnḳā'ları şikār ḳılup bāza başladı

4 Gözden n'ola düşürsem eger ḳanlu yaşumı
Esrār-ı reng-i leblериŋ ibraza başladı

5 Devr-i muḫālifiŋ göricek derd-i cevrini
Ṣāfī muḫālife o güzel tāze başladı

140

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

34a **1** Olan mest-i muḥabbet ʿaḳlıyla bigāne olmaz mı

---

[133] ʿuşşāḳı: nāṣūrı B1/60b

[134] Şehbāz-ı çeşmiŋ: Şehbāz-ı ʿaşḳıŋ B1/61a, ḳılup: idüben B1/61a, // Murġ-ı göŋül hevā-yı gülistān-ı vaṣl ile/ Dām-ı derūn-ı sīnede pervāza başladı//, // Faṣl-ı bahār geldi ḫazān gitdi ʿandelīb/ Hicrān şikāyetin yine āġāze başladı// B1/61a.

Seniŋ tek bir perīye çarpılan dīvāne olmaz mı

2 Çeker nūr-ı cemāliŋ sīnede her laḥẓa biŋ ṣūret
O dil kim ʿaks-i ruḫsārıŋ ala büt-ḫāne olmaz mı

3 Ḫalel buldı ḥavāssım n'ola ger dirsem sirişkümden
Memer-i seyl olan ābādlar vīrāne olmaz mı

4 Hemīşe mest isem ger lebleriŋ yādıyla maʿẕūram
Mey-āṣāmān-ı ʿaṣḳıŋ māyil-i mey-ḫāne olmaz mı

5 Beni nār-ı muḥabbet yaḳsa da āh itmegüm müşkil
Seniŋ tek şemʿ ile hem-bezm olan pervāne olmaz mı

6 Beni peymāneden menʿ eylemek beyhūdedür nāṣıḥ
Mürūr-ı dehr ile ḫāk-i serüm peymāne olmaz mı

34b **7** Bu ṣayd-gāhda her çend ṣayd-ı ye's isem Ṣāfī
Sirişküm celb-i murġ-ı kāma āb u dāne olmaz [mı]

141

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

37a **1** Dün getirdim yādıma cānā kĭ vaṣlıŋ çāġını
Rişte-i cān birle yandırdım vücūdum yaġını

2 Laʿl neşr eyler gözüm ḳanı nüvīd-i vaṣlıŋa
Kān-ı laʿl ėtmiş ḫayāl-i lebleriŋ dil dāġını

3 ʿUḳde ʿuḳde ġonce-veş ḳan itdi bāġrım ʿārıżıŋ
Ḳoymadı ḫaṭṭıyla bir gül aça bu dil bāġını

4 Reşk-i ḳurb-ı zāġdan açmış aġız zaḫm-ı hezār
Ḫancer-i ḫāre virüpdür ġālibā gül zāġını

5 Bād-ı āhumla perīşānlıḳda zaḥmet çekmesün
Ṣularum her dem sirişkümle yolun toprağını

6 Māh-ı nev ẓann itme Ṣāfī gökde ol reşk-i melek
Yol giçer iken kesüp atmışdurur ṭırnaġını

142

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

49b **1** Teng-i dil olma beni aġlatma bülbüller gibi
Ḫandeler ḳıl gül açıl ey ġonce-fem güller gibi

2 Ḳıl perīşān gerden-i billūr üzre zülfiŋi
Bezme fer vir gerden-i mīnāda sünbüller gibi

3 Menzil-i aʿlāya vāṣıl olmaḳise maḳṣadun
Başa dönmek ʿādet it ser-geşte kāküller gibi

4 Dāne dāne dest-i ḥikmetle ṣaçılmışdur yatur
Ḫāller gerdende kāfūr üzre fülfüller gibi

5 Ġıll u ġışşdan Ṣāfiyā ṣāf it derūn-ı şiʿriŋi
Neş’e baḫş olsun oḳunduḳça dile müller gibi

143

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

52a **1** Kes başum aṣ müje çengāliŋe gövdem yarıvir
Yār görsün cigerüm dāġını ḳaṣṣāb gibi

52b **2** Meydān-ı cisme girdi ġamıŋ ḳahramān gibi

Aldı vücūdı ḳabża-i tesḫīre cān gibi

3 Nüh ṭāḳ-i çarḫı delse n'ola tīr-i āh-ı dil
Bükdiŋ bilüm a ḳaşı kemānum kemān gibi

4 Ḳan itdi baġrum āḫir o nā-miḥribān gözin
Evvel baḳışda baḳdı eger miḥribān gibi

5 Genc-i viṣāle şām u seḥer pāsbān olup
Bekler ṭurur o zülf-i siyāhıŋ yılan gibi

6 Peymāneler ṣunar bana sāḳī-i çeşm-i yār
Sāfī bu bezm-i ʿaşḳda pīr-i muġān gibi

144

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü meʿfāīlü meʿfāīlü faʿūlün]

67a **1** Ḫūn-ı dili bezm içre şarāb itmeyelüm mi
Bir de cigeri anda kebāb itmeyelüm mi

2 Ṭoldurdı hevā ile serüm bāde-i ʿaşḳıŋ
Deryā-yı meye anı ḥābāb itmeyelüm mi

3 Ḳurtarmayalum mı yaḳayı zühd-i riyādan
Seccādeyi rehn-i mey-nāb itmeyelüm mi

4 Seccādeŋizi āteşe yaḳmasa gücenme
Ṣūfī azacıḳ biz de ṣevāb itmeyelüm mi

5 Her gice ḫayāl ile bizi ṣubḥa çıḳardıŋ
Ey dil kerem it bir gice ḫ̆āb itmeyelüm mi

6 Kim gerdiş ile itdi göŋül mülkini vīrān
Efġān ile eflāki ḫarāb itmeyelüm mi

7 Elbirligi ile idiyorsız bize cevri
Sizden de felekden de ʿitāb itmeyelüm mi

8 Mücmel mi ḳala böyle ḫaṭṭ-ı muṣḥaf-ı ḥüsniŋ
Her ḥarfine bir başḳa kitāb itmeyelüm mi

9 İtdüklerini Ṣāfī-i bī-çāreye ey yār
Bir gün oturup sizde ḥesāb itmeyelüm mi

145

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü meʿfāīlü meʿfāīlü faʿūlün]

67a **1** Sāʿat beşe vardı ḳadeḥi atmayalum mı
Ol dilberi āgūşa çeküp yatmayalum mı

2 ʿİlm ü ʿameli bāda virüp almalı bāde
Mey-ḫāneciye varı yoḳı ṣatmayalum mı

3 Ġam furṭınası zevraḳı çatdurdı ḳaraya
Baḥr-i meye cān atmayalum batmayalum mı

4 Ḫūn-ı dil ile gözyaşunı ʿaşḳıŋ ucından
Hicrān gicesi birbirine ḳatmayalum mı

5 Vaṣlıŋ ḫaberin virmeyelüm mi ruḳebāya
Kāfirleri bu ḳahr ile paṭlatmayalum mı

6 Ḳaynatdı ciger ḳanlarını āteş-i ʿaşḳıŋ
Ḫāk-i rehiŋ ol ḳan ile ışlatmayalum mı

7 Hīç merḥamet itmezse de Ṣāfī n’idelüm yā
Çekdüklerümi ol mehe aŋlatmayalum mı

146

[- - . / . - - - . / . - - - . / . - - mefʿūlü meʿfāīlü meʿfāīlü faʿūlün]

70a **1** Hīç ġamze-i ḫūn-rīzde mühlet bulunur mı
Cellādda inṣāf u mürüvvet bulunur mı

2 Pāk eyle ġaraždan diliŋi ġamdan emīn ol 1
Baḳ bāde-i bī-ġışşda küdūret bulunur mı

3 Deryā gibi ṭut ḥilmi bıraḳ ḥiddeti ṣāf ol
Seyr eyle de gör seylde ṣafvet bulunur mı

4 Dil āyīnesin itme maḥal ṣūret-i ġayra
ʿAks olsa da āyīnede ṣūret bulunur mı

5 Aldanma amān şeyh-i riyakāra ḳapılma
Aṣḥāb-ı ḍelāletde kerāmet bulunur mı

6 Nefsiŋden emīn olma ṣadāḳatde görürseŋ
Hīç düşmen dīniŋde ṣadāḳat bulunur mı

7 Ġayretdür iden ṣāḥibini merd-i taʿaṣṣub
Bī-ġayret olanda ʿaṣabiyyet bulunur mı

8 Ṣāfī ḳapamış bāb-ı ʿazīzānı meẕellet
Ẕilletle ṭolan ḫānede ʿizzet bulunur mı

147

[- - . / . - - - / . - - . / . - - mefʿūlü meʿfāīlü meʿfāīlü feʿūlün]

70a **1** Baḫt-ı siyehümden meded vuṣlat olur mı
Himmetsiz olanlarda ʿacep himmet olur mı

2 Düşdiŋ maraz-ı ʿaşḳa müdāvāya çalışma
ʿAşḳ oldıġı yerde ʿacabā ṣıḥḥat olur mı

3 Cānā ḥaẕer it yaḳma ḥased nārını dilde
Hīç āteş-i sūzende ile ülfet olur mı

4 Ṭutmaḳ ne revā ṣūfī-i mūfī ile ülfet
Ḥayvānla mayvānla ünsiyyet olur mı

5 Aḥbāb deyü açma ṣaḳın kimseye derdiŋ
Bu ʿaṣırda bir kimseye emniyet olur mı

6 Devlet didüginŋ sāye-i ḳaddiŋ imiş ancaḳ
Sāyeŋde bulunmaḳ gibi hīç devlet olur mı

7 İtdiŋ ṭutalum ʿömri bütün ḫizmetine ṣarf
ʿĀlemde veliyyü'n- niʿama minnet olur mı

8 Saʿy eyle kĭ bir ṣūret ile çıḳmaya nāmıŋ
Şöhret gibi dünyāda ʿaceb āfet olur mı

9 Ṭut ʿaşḳı unut ḥikmeti birden bire Ṣāfi
Hīç ḥikmet unutmaḳ gibi bir ḥikmet olur mı

148

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

75a **1** Ey saçıŋ iḳlīm-i sevdānıŋ sevād-ı aʿżamı
Ṭopṭalu Mecnūn'la bir şehr-i cünündur her ḫamı

2 Ḥüsniŋe ḥayrān melek mebhūt u ser-gerdān felek
Mest-i med-hūş olmasın sen söyle n'etsün ādemi

3 Nār-ı firḳatle dökülmiş eşkidür bir ʿāşıḳıŋ
Lālesi cāmında işbu gülşeniŋ her şebnemi

4 Ṭāḳatüm bir göz ṭolusı baḳmaġa yoḳ līk dil
Bir yüzi pek gözgü tek olmuş cemāliŋ hem-demi

5 Dā'imā derdin bilen zaḫmın ṣaran ḥālin ṣoran
ʿĀşıḳıŋ bir āh-ı serden ġayrı başḳa yoḳdur maḥremi

6 Bir daha göstermez olmuş yār ruḫsārıŋ saŋa
Aġla aġla şimdi ey göz giryeniŋ geldi demi

7 İntiẓār-ı vaṣl-ı dīdārında Ṣāfi bilmişem
Öldürür āḫir beni bir gün bu hicrānıŋ ġamı

149

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

83a **1** Ṭaʿne-i aġyārıŋıŋ işler cigerde yāresi
Anlar ile eyleme ülfet a cānum pāresi

2 Derdümi bilmek tegāfül eylemek bilmem neden
Āh bilseydüm nedür derd-i tegāfül çāresi

3 Birbirine el atar müjgānlarıŋla perçemiŋ
Ġālibā çeşm ile gīsūnıŋ bozuḳdur arası

4 Ġonce-i göŋlüm açılmaz sensiz ey serv-i revān

Bāġ-ı dehriŋ ḳayd-ı miḥnetdür bana neżāresi

5 Naḳd-i zühdi dökdi pīş-i ḫalḳa dāġ-ı cebhe-veş
Zāhide ḳaldı bu yüzden el kiri yüz ḳarası

6 Ṣāfiyā hüşyārīde meyl-i mey-i ġaflet ḳılur
Çoḳlaşup gitdikçe bezm-i ġafletiŋ mey-ḫˇāresi

150

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

84a **1** Meh-i nev gibi elif ḳaddi ḫam itdüm Ṣāfi
Tā o mihre dili Beytü'l-ḥarām itdüm Ṣāfi

2 Bu gice hāle gibi dā'ire-i āġūşum
O meh-i Naḫşeb ile muḥterem itdüm Ṣāfi

3 Ḫāl-i müşgīn lebin ḳoḳlamaḳ içün bir dem
Teni başdan başa dāġ-ı elem itdüm Ṣāfi

4 Gelmedi ḥāl-i perīşānuma bir cemʿiyyet
Āh-ı serdüm ne ḳadar bīş ü kem itdüm Ṣāfi

5 Sīne-i cānı yetince o kemān ebrūya
Nice yıllar hedef-i tīr-i ġam itdüm Ṣāfi

6 Çoḳ zamān bāde-i ʿaşḳile boşaldum ṭoldum
İşbu dīvānçemi cām-ı Cem itdüm Ṣāfi

151

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

85b **1** Ey ḳaşıŋ sūre-i Nūr'ıŋ çekilen besmelesi
Ḫaṭṭıŋ ol sūreyi tefsīr ideniŋ ḥamdelesi

2 Sözleriŋ cevher cismiŋ bir açıḳ nüsḫasıdur
Dehen̈iŋ madde-i rūḥıŋ ḳapalı mes’elesi

3 Dāne-i ḫāl-i ruḫıŋ dām-ı vücūd olduḳça
Zülf-i pür-tābıŋ olup pāy-ı ʿadem silsilesi

4 ʿĀlemi başdan ayaġa nice ṭutmuş hele gör
Ṣīt-ı ḥüsniŋ ile ʿāşıḳlarınıŋ velvelesi

5 Kaʿbe-i kūyıŋa yetmek nice mümkün zīrā
N’eylesün ʿāşıḳa bir ʿömürdür her merḥalesi

6 Necm-i baḫtum ne ḳadar tīre ise rūşendür
Āhımıŋ şuʿle-i mihri ḳapadan meşʿalesi

7 Ṣāfiyā ʿazm-i beḳā isterem ammā n’ideyüm
Dāmen-i ʿazmümi çekmekde fenā meşġalesi

152

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

86b **1** Ṣoran yoḳ ḥālümi pervāne-i dil-sūzdan ġayrı[135]
Yanan yoḳ ʿāşıḳa ol şemʿ-i bezm-i efrūzdan ġayrı[136]

2 Döken yoḳ ḳanumı ebrū-yı ḫancer-dārdan özge
Alan yoḳ cānumı ol nāvek-i dil-dūzdan ġayrı

3 Dutan yoḳ gerdenüm zincīr-i zülf-i yārdan özge
Alan yoḳ ʿaḳlumı ol çeşm-i siḥr-āmūzdan ġayrı

[135] pervāne-i dil-sūzdan: ol şemʿ-i bezm-i efrūzdan B1/60b.
[136] ol şemʿ-i bezm-i efrūzdan: pervāne-i dil-sūzdan B1/60b.

4 Çeken āġūşa yoḳ ol māhı ḫaṭṭ-ı hāleden özge[137]
Öpen yoḳ laʿliŋi peymāne-i fīrūzdan ġayrı

5 Bilen yoḳ ḳadriŋi ʿālemde Ṣāfī dürūddan özge
Gören yoḳ dāġ-ı ʿaşḳıŋ āh-ı ʿālem-sūzdan ġayrı

153

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

87a **1** Sāḳī getür piyāle ṭolup cām-ı lāle mey
Çekmek ġam u küdūret-i dünyāyı tā-be-key

2 Bu kār-ḫāne ġaflet ile ḫalḳı döndürür
Vir bāde ġāfil eyle beni benden ey ṣabiyy

3 Aldanma mihr- ü māhına dehriŋ mey iç mey iç
Güş it bülend-i ṣavtıla söyler nevā-yı ney

4 Dil virme zīb ü zīnete senden alur seni
Budurur bī-vefāya inanma virürse şey

5 Aç çeşm-i iʿtibār hele bir baḳ kĭ ḳandedür
Dārāt u tāc u taḫt-ı Ferīdūn u mülk key

6 Yād eyledükçe bezm-i Cem'i iŋleyüp gider
Ṭanbūr u çeng ü berbaṭṭ u mızmār u nāy u ney

7 Ey naḫl ḳad güvenme ṣaḳın berg ü bārıŋa
Girmiş kemīn-gehe gözedürler ḫażān u dey

8 Bir nāmdur cihānda ḳalan Ḫātem-i Ṭay'iŋ

[137] çeken: alan, yoḳ ol māhı ḫaṭṭ: yoḳdur māhtābı B1/60b.

Devr-i zamāne gör nice ṭomārın itdi ṭayy

154

[- . - . / . - . - / . - . - / - - fāʿilātü mefāʿilün mefāʿilün fāʿlün[138]

87b **1** Geldi ḳabladı ḫaṭṭı devr-i rūy-ı cānānı
Hāle çekdi āġūşa āh-ı māh-ı tābānı

2 Bir ṭabīb-i maḥrem yoḳ derdüm eyleyem izhār
Söylesem kime yā Rab işbu derd-i pinhānı

3 Virme dest-i aġyāra ġonce-i leb-i laʿliŋ
Dīve eyleme teslīm ḫātem-i Süleymān'ı

4 Gel ġubār-ı rāhıŋla çeşmüme cilā-baḫş ol
Rūşen itdi pīrāhen çeşm-i pīr-i Kenʿān'ı

5 Çeşmiŋ āfet-i cāndur küfr-i zülfün īmāndur
Zāhidiŋ bu taʿrīfe var mı bilmem īmānı

6 Meyden özge ey Ṣāfi işbu ḫāne-i ġamda
Var mı dest-i miḥnetden ḳurtaran girībānı

155

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

87b **1** Görmek olur mı ʿacep bir daḫi dünyāda seni
Yoḳsa dünyā bıraḳur görmege ʿuḳbāda seni

2 İştiyāḳ-ı āteş yaḳmaḳda vücūdum n'ideyüm
Göremez dīde ne bezm içre ne tenhāda seni

3 Resmiŋ almış anıŋ ile mütesellī oluram merdüm-i çeşm[139]

[138] Vezin ilginç.

Gizlemiş nūr gibi dīde-i bünyāda seni

4 Gice gündüz dil-i nā-şād temenni eyler
Görmedi n'eyleyeyüm bunca temennāda seni

5 Çarpılur ḥüsniŋe her kim görecek olsa yüzün
Bilemem beŋzedeyüm ḳanġı perī-zāda seni

6 Ey dil-i mest bu dünyādan uṣandın mı ʿacep
Görürem ʿālemiŋe gitmege āmāde seni

7 Yetmeden menzil-i maḳṣūdıŋa Ṣāfi ḥayfā
Pīrlik eyledi şefḳat gibi üftāde seni

156

Gazel-i Nā-tamāmlar

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fa'ūlün]

1b **1** Zengīmisen ey baḫt-ı siyāh yā şeb-i yeldā
Yā şibh-i dil-i kāfirdür yā dīde-i ʿamā

2 Yā māye-i ẓulümāt veyā sāye-i ġaybī
Yā cān-ı ʿadem yā dil-i gīsū-yı dilārā

3 Oldıŋsa siyeh bārī müsāvātı bıraḳma
Her baḫtı siyehden siyeh olmaḳda ne maʿnā

157

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

13b **1** Ey düşen ẕāt-ı şerīfiŋ māsivāllah içre tek
Nūr-ı ruḫsārıŋla bīnā āsumān üzre melek

---

[139] "merdüm-i çeşm" ifadesi fazladan yazılmış.

2 Mihrüm dā’im şuāʿ-yı ḥüsniŋiŋ ser-geştesi
Rūz u şeb dönmekdedür sevdā-yı zülfünle felek

3 Ṣanma ṣūret bağlasun mir’at-i ḳalbümde o büt
Olmayınca ṣafḥa-i dilden ***[140]

158

[- - . / - . - . / . - - - / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

13b **1** Sāḳi bu gice meclis[e] gel ayāġile
Ḳalsun felek ḳıyāmete dek işbu dāġile

2 Evṣāf-ı ḥüsn-i dilbere cān ile güş ṭut
Muṭrib oḳur velīk işitme ḳulaġ ile

3 Cān ile būs ḳıl eger el virse ṭāliʿiŋ
Būs itme ḫāk-i pāyın öp ḳıl dudāġile

4 Ẓulmet ivinde ḳoyma dil-i nā-tüvānumı
Cānā münevver eyle anı bir çerāġile

5 Ol şemʿ-i ḥüsne ḳarşu ḳo yansun bu yāġile[141]

159

Eksik gazel

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

15b **1** Yād-ı zülfünle sipihre çıḳdı efgānum bu şeb
Bī-ḥużūr itdi Mesīḥi māh-ı tābānum bu şeb

2 Seyle virdi ʿālemi egdürdi ṭūfān demlerin
Ḥasret-i laʿl-i lebiŋle çeşm-i giryānum bu şeb

[140] Bu şiirin son iki mısraı okunamayacak derecede siliktir.
[141] Beytin ikinci mısraı yazılmamıştır.

3 Sīnede peykān-ı ġamzeŋ açdığı sūrāḫlara
Vāḳıf itdi ḫalḳı hep cān-ı giryānım bu şeb

4 Ḫayli demdür gözlerüm gözlerdi özler idi dil
Şükrilillāh bezmi teşrīf itdi cānānum bu şeb

160

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

37b **1** Āteş-i ʿaşḳıŋ yaḳup pervāne-veş bāl ü perüm
Dāġ-ı dilden dökilen ḳanlar eritmiş peykerüm[142]

2 Noḳṭa-i pergār-ı ḥayretdür sırrum rūz-ı firaḳ
Hāle-veş devr eyler eṭrāfında dūd-ı āḫkerüm[143]

3 Şāh-ı ʿaşḳam başda tācum ʿayn u taḫtum Ḳāf-ı ʿaşḳ
Leşkerüm ġam dāverüm dildür derūnum kişverüm[144]

161

77b **Ve-lehu**

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü meʿfāīlü fāʿilün]

1 Hicriŋ odıyla geh ciger ü sīne dāġladum
Geh seyl-i çaġlayan gibi eşkümle çaġladum

2 Gördükçe geh bana gehī aġyāra luṭfını
Geh güldüm işbu ḥāliŋe cānā geh aġladum

3 Ṣad ḥayf kim seniŋ ile ey bī-vefā ṣad āh
Püşt-i muḥabbete kemer-i ʿahdi baġladum

---

[142] Müellif tarafından önce "yaḳup bāl ü perüm" yazılmış daha sonra bu ifadenin üzeri çizilerek üstüne "eritmiş peykerüm" şeklinde yazılmış.
[143] devr eyler: cemʿ olmuş B1/52b, // Üstüḫānum ḫār u ḫās –āsā bıraḳmış ḫākde/ Bād-ı āhum rū-yı eflāke çeker ḫākisterüm// B1/52b.
[144] leşkerüm: leşker B1/52b // Geldi ṣaḥrā-yı ʿademden cāna bir ferzend-i dil/ Ḥāk-i Ṣāfīden muṣannāʿdur bu nev şiʿr-i terüm// B1/52b.

4 Ḳırdıŋsa ġayra uymaḳ ile ʿahdi bilmediŋ
Bende işüm bu ʿahd ḳırılmaḳla ṣaġladum

KITALAR

1

12a Kerkük'de ḥükūmet ḳonaġı ile memleket beynini fāṣıl olan çayıŋ ṣuyı feyeżān iderek zümre-yi küttābıŋ *[145] gitmesine maniʿ olup żarūrī me'mūriyetlerini bir gün terk itmiş olduḳlarından Şehrizor mutaṣarrıfı ***[146] Yūsuf Maẓhar Pāşā ṭarafından küttāba iʿtirāż güni söylediği beyt ve aŋa cevāb olaraḳ inşād ***[147] ḳıṭaʿdır**

Maẓhar Pāşā

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ḫiẕmetin īfā ider mi elde ḥāżır var iken

Zümre-i küttāb için bir ġadr-ı bārid ṣu gibi

Ṣāfī

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ḳıl ḳadar kalmaz bahāne ḥażret-i Maẓhar eger

Eylese bir köpri inşāsın velev bir mū gibi

2 Eylemez kimse taʿallül ġadre yer ḳalmaz hemān

Ḫiẕmet īfāsı içün aḳup gelürler cū gibi

3 Yoḳsa böyle ḳalsa gitse ḥāli üzere bu hevā

Her zamān bir ġadr-i bārid gösterirler bu gibi

2

42bMaẓbaṭa vü iʿlāmda iḫtilāf-ı isme bādī-i ʿavḳı lāzım gelmekle Tesviye-i Ḫuṣūṣī Evḳāf-ı Hümāyūn Maḥkemesi Mümeyyizi Muḥammed Saʿīd Efendi'ye virilen ḳıṭʿadır

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

1 Eyā mümeyyiz ʿālī tebār ü kūh-ı vaḳār

Eyā sipihr-i ẓarāfetde māh-ı pür-envār

2 Nedir bu ism-i müsemmāda bunca müşkiller

Neden bu emre düşen kārlar olur düşvār

3 Ḥaḳīḳatinde gönül ġarḳ-ı baḥr-i ḥayretdür

---

[145] Yırtık.
[146] Yırtık.
[147] Yırtık.

Degil gönül iki ʿālemde kī olan deyyār

4 Netīce virmedi kimse bu emr-i düşvāra
Egerçi kim denilür her şeyiŋ netīcesi var

5 ʿAle'l-ḫuṣūṣ benüm mażbaṭayla iʿlāmum
Bu bābda eyü penddür egerçi dil-āzār

6 Kemāl-i ʿavḳı yine isimden ėdüp neş'et
Niçün kī olmuş o da iḫtilāf-ı isme dūçār

7 Kerem ḳıl eyleyegör ʿuḳde-i ḫilāfını ḥall
Kemāl-i nāḫın luṭfıŋla ey vücūh-ı kibār

8 Bu vāṣıṭayla kī tā müşkilāt-ı dārınıŋ
İde sühūlet ile ḥall ḳasīm-ı cennet ü nār

3

42a **Lira fi'yātı üç Yüz ġuruşa teraḳḳī itdigi gün söylenildi**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Ḳāf'a çıḳsun bıraḳıŋ siʿr ü ḳıyām-ı lira
Olsun efsāne-i ʿAnḳā gibi nām-ı lira

2 Bir yüz iken iki yüz lira olup ṣabr itdük
Şimdi üç yüzle döner bezmde cām-ı lira

3 İşbu ṣūret ile bilmezlere bildirmek idi
Ḳıymet ü ḳadrini maḳṣūd u merām-ı lira

4 Niçe biŋ Yūsuf-ı ṯānī çalışur olmuşlar

Celb ü tesḫīri içün cümle ġulām-ı lira

5 Ḫalḳı āşüfte ḳılan ṭurra-i ṭuġrāsıdur
Zülf-i dilber gibi nāmında lām-ı lira

6 Rūyı aṣfer deyü lā-ḫayr dir iken ṣūfī
Eylemiş şām u seḥer derdini nām-ı lira

7 Unudup ḳıṣṣa-i Leylī ile Ḳays'ı herkes
Oldı dīvāne-i zincīr-i ġarām-ı lira

8 Ḳaddiniŋ cümle cihān dilberi ḫam-geştesidür
N'ola dil-beste ḳıla ḫalḳı ḫırām-ı lira

9 Ḳanġı esmāya ʿaceb maẓhar olupdur böyle
Ki ḳılur āhen dilleri rām lira[148]

10 Nuḳre-i ḫām-ı mecīdiye daḫi puḫteleşüp
Bir ḳıyām itse olur olda imām lira

42b 11 Ṣāfiyā ḫayrdurur ümmet-i merḥūme içün
İsteme tesviye-i emr-i mehāmm lira

4

42b **Ḳıṭʿa**

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

1 Şeker olursa eger söz dehān-ı nādānda
Şikeste-beste dimekle olur helāhil-i zeher

2 Egerçi zehr olursa dehān-ı dānāda

[148] Bu mısranın vezni bozuk.

Kemāl-i ḥüsn-i feṣāḥat ile olur şeker

3 Sözüm ḳırā'at-ı eşʿāra āb-ı nīsān-veş

Dehān-ı māra düşer zehr olur ṣadefde güher

5

[- - . / - . - - / . - - . / . - - mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fa'ūlün]

44b **1** Ey fitne-sāz-ı devrān v'ey āfet-i zamāne

Gitdükçe ṣıġmaz oldı ḥüsniŋ cihān u cāna

2 Tīġ-i muḥabbetiŋle ʿālem boyandı ḳana

Ze çekdi tā kĭ ġamzeŋ ḳaşıŋ gibi kemāna

Tīr-i belāya oldı ʿuşşāḳlar nişāne

6

[- - . / . - - . / . - - . / - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿlün][149]

47b **1** Bu şeş-der-i ḥayretde beni zār itdiŋ

Bir pula alınmazlar ile yār itdiŋ

2 Bir etmek içün şehr-i Sitanbul içre

Ey çarḫ-ı riyā-kār riyā-kār itdiŋ

7

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü meʿfāīlü fāʿilün]

47b **1** Ben ġurbet ilde yār-ı dil-ārā vaṭandadur

Ben külḫen içre serv-i sehī-ḳad çemendedür

2 Ḫamyāze ṣanma çekdigüm ālām-ı hicriŋden

Her dem hezār miḥnet ile zehr-i ḫandedür

8[150]

47b **1** Be- ḫāk-i pāy-i to ez- āteş hevā-yı ruḫet

Be-cū-yı Rūd zened ṭaʿne āb-ı dīde-i men

2 Ne şod muyesserem ey dūst bā-hezār firīb

Derīn mecāl goftār-ı to şenīde-i men

9[151]

[149] Vezinden emin olunamadı.
[150] Vezin?
[151] Vezin?

47b **1** Siyāh çeşm-i to der-deşt-i Mecnūn kerd āmū rā
Ḫayāl-i ḥāl-i to der dīde Leylī kerd Hindū rā
2 Sikender-vār der ẓulmāt-ı zolfeş māndem ez-reftār
Naṣīb-i Ḫıżr ḫaṭ şod āb-ı ḥayvān leb-i ū rā

10

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feīlātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

47b **1** Ramażān oldı çıḳup ḳalmadı mey-ḫānede muġ
Varalum duḫter-i rez ḫidmetine fāriġadur
2 Çek ayaġın düşivir üstine bintü'l-ʿinebiŋ
Dime kim duḫter-i nā-bāliġadur bāliġadur

11

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

48a **1** Çıḳdı hicrānile Mecnūn-ı ḥazīniŋ cānı
Ẓāhir'en ḫaste-i ʿaşḳıŋ bu imiş dermānı
2 Ḥüsniŋi zülfde gizletmek anıŋçündür kim
ʿĀşıḳ-ı rūyıŋ olan küfr göre īmānı

12

[. - . - / . - . - / . - . - / . - . - mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün]

87a **1** Bulunca ḳuvveti ḫaṭṭıŋ o zülf-i müşg-fāmdan
Çekildi leşger-i Ḥabeş diyār-ı Rūm'a Şām'dan
2 Bu günde ḳatl-i ʿām ider bütün fütāde-gānı eli
Çıḳarma tīġ-i ġamzeni şade'l- ḥaẕer niyāmdan

13

[. - - - / . - - - / . - - - / . . - mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün]

97a **1** Fenādur ʿāḳıbeti virme dil amān ey oġul
İnanma zīnetine işbu dār-ı dünyānıŋ
2 Utandurur seni mülk-i beḳāda āḫir-kār
Devāmı yoḳ olamazsa esāsı bünyānıŋ

14

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

119a **1** Zihī nebī kĭ olup mümkünāta cevher-i ḥāṣ

ʿArż bu ḥikmete mebnī ʿademden oldı ḫalāṣ

2 Eḥadle mīm-i ṣamed oldı nāmına mensūb

Bıŋa işāret imiş *naṣ-ı sūre-i İḫlāṣ*

15

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

119a **1** Ḥażret-i Tevfīḳ o ʿālī himmet ü sāmī-şiyem

Ṭarz-ı nevde işbu te'līfiyle açdı bir ṭarīḳ

2 Nāmın iḥyā itdi bunca şāʿirān milletin

Cümleye el-ḥaḳḳ kemāl-i luṭfıla oldı şefīḳ

3 Ṭabʿ u neşr olup oḳınduḳça bu te'līf-i laṭīf

Ḥażret-i mevlā ide Tevfīḳ'e tevfīḳin refīḳ

16

11b **Telġrāf-nāme-i Ṣāfī**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - fe'ilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Rütbe-i sāmiye-i ẕāt-ı kirāmīlerini

ʿArż-ı iḫlāṣ u meserret ile tebrik iderüm

2 Yeŋiden eskimeyüp gerden-i iḫlāṣımda

Bend olan silsile-i ṣıdḳumı taḥrīk iderüm

RÜBAİLER

1

11b **Rübāʿī**

Ahreb

Bīdād bu çarḫ-ı bī-vefādan bīdād
Bilmem kĭ elinden kime itsem feryād
Hicrān eliyle yaḳdı yandırdı bizi
Bir laḥẓa viṣāl ile beni itmedi şād

2

50b **Rübāʿī**

Ahreb

Biz çeşm ü leb-i yār ile germāye-peẕīrüz
Bir ṭāyifeyüz sāġar u ṣahbāya esīrüz
Mir’at-i muḥabbetde hem āyīne hem ʿaksüz
Diḳḳatle naẓar eylese gör sāye-i pīrüz

3

60b **Rübāʿiyyāt**

Ahreb

Ey yār neden böyle beni zār itdiŋ
Bir niçe gün oldı terk-i diyār itdiŋ
Ḳaṣdıŋ bu idi çünki bana evvelden
Āḫir ne içün beni giriftār itdiŋ

4

60b **Ve-lehu**

Ahreb

Raḥm eylemediŋ bunca saŋa yalvardum
Ṣerḥ eylediŋ kāġıẓa bunca derdüm
Yoḳ mı güzelüm sende mürüvvet ʿacabā
Dāġ itmededür dilleri āh-ı serdüm

5

60b **Ve-lehu**

Ahreb

Cānā beni hicriŋ eyledi zār u nizār
Bilmem kime aḥvālümi ḳılsam iẓhār
Yoḳ kimse şikāyet eyleyem senden ben
Senden saŋa ger şikāyet itdümse ne var

6

60b **Ve-lehu**

Ahreb

Hicrān ile oldem ʿarż-ı ḥāl eylemedüm
ʿAşḳıŋ beni yaḳdı kimseye söylemedüm
Ḳahr itdüginge bana sebeb sevmekse
Sevdümse ʿazīzüm seni küfr eylemedüm

7

60b **Ve-lehu**

Ahreb

Girdüm reh-i ʿaşḳıŋa fütūr eylemedüm
Sevdüm seni sevmekde ḳuṣūr eylemedüm
Sevdümse seni rıżān ile sevdüm ben
Ḥükm eylemedüm sevmege zūr eylemedüm

8

60b **Ve-lehu**

Ahreb

Sen giçmiş isen benden eger ben giçemem
Kendi elüm ile zerʿ-i ʿömrüm biçemem
Lāzımsa da insāna giçenden giçmek
Cāndan giçem ṭoġrısı senden giçemem

9

60b **Ve-lehu**

Ahreb

Sū söyledi ʿahd eyledi ḳandırdı beni
Ṣoŋra çekilüp kenara yandurdı beni

Geh sev dėdi geh sevme dėdi ol meh-rū
Bu ḥālet ile benden uṣandurdı beni

10

60b **[Ve-lehu]**

Ahreb

Yā Rab beni ʿaşḳıŋ ile şeydā eyle
Şeydālıḳ içinde maḥv u peydā eyle
Nūr-ı ruḫıŋ Eymen'deki eşcār ḳadar
Luṭf eyle de göŋlümde hüveydā eyle

11

60b **[Ve-lehu]**

Ahreb

Dünyāda egerçi dostluḳ ʿādet imiş
Lākin güzelüm ʿitābsız āfet imiş
Aḥbābıŋ ile ʿitābsız ḳalma ṣaḳın
Tezyīd-i muḥabbete ʿitāb ālet imiş

12

61a **Ve-lehu**

Ahreb

Ey mūnis-i cān mihr-i şerīʿat nirede
Ey Yūnus-ı dil baḥr-i ṭarīḳat nirede
Cānumdan uṣandurdı beni ʿaşḳ-ı mecāz
Ey pīr-i ṭarīḳat bu ḥaḳīḳat nirede

13

61a **Ve-lehu**

Ahreb

Yā Rab mey-i ʿaşḳıŋ eylegil pīşe baŋa
Bir fāʾide göstermedi bu şīşe baŋa
Endīşemi tevḥīdiŋe eyle maẓhar
Tevḥīdden özge vėrme endīşe baŋa

14

61a **Ve-lehu**

Ahreb

Yā Rab beni ʿaşḳ u şevḳden eyleme dūr
Hem eyleme ʿaşḳ u şevḳi benden mehcūr
Oldur bana bildüren seniŋ maʿrifetiŋ
Oldur benüm içün eyleyen ẓulmeti nūr

15

61a **Ve-lehu**

Ahreb

Dil bağlamadı zülfüne imkānı olan
Ḥavf eyledi īmāndan iẕʿānı olan
Dökme yüze anı bunca yüz virme dėdim
Hīç kāfire yüz virür mi īmānı olan

16

61a **Ve-lehu**

Ahreb

Ḥikmet ne ʿaceb cennet ü nār eylemeden
Var eylediğiŋ nār eyle zār eylemeden
Var eylemeden çünki ġaraż yaḳmaḳ imiş
Ne fā’ide oldı böyle var eylemeden

17

61a **Ve-lehu**

Ahreb

Maḳṣad ne idi beni civān eylemeden
Ṣoŋra yine pīr ü nā-tüvān eylemeden
Öldürmek imiş çünki ezelden ḳaṣdıŋ
Ḥāṣıl ne olup ḫalḳ u ʿayān eylemeden

61a **18**

Ahreb

Esrārumı ey āfet-i cān fāş itdiŋ
Ṭıfl-ı dilümi ġamla Beşikṭaş itdiŋ
Nūş itmege ḳoymadıŋ mey-i laʿl-i lebiŋ
Āḫir beni ol hevesle ʿayyāş itdiŋ

19

61b **Ve-lehu**

Ahreb

Maḳṣad bu gelişden yine bir gitmek imiş
Ṭūmār-ı ḥayātı tīzce ṭayy itmek imiş
Dünyāya gelenleri gider gördüm hep
Bildüm bu iviŋ işi gelüp gitmek imiş

20

61b **Ve-lehu**

Ahreb

Zāhid beni rāh-ı ʿaşḳdan azdurma
Bunca günehüm üste güneh yazdurma
Maḳṣūdıŋ eger dāma düşürmekse beni
Dāma düşemem yolumda çeh ḳazdurma

21

61b **Ve-lehu**

Ahreb

Zāhid reh-i ʿaşḳdan ṭarīḳiŋ şen mi
Yāḫūd saŋa sū’-yı ḫātime rūşen mi
Ben cādde-i ʿaşḳı ṭutmuşam sen zühdi
Baḳ kim yetişür menzile ben mi sen mi

62a **22**

Ahreb

Yā Rab saŋa ḫafī degüldür ḥālüm
ʿAşḳum elemüm ġamum bütün aḥvālüm
Maḥbūbumı ḫasteliklerden emān

Luṭf eyle de ḥıfẓ eyle de eyle sālim

68b **23**

Ahreb

Luṭf eyle beni raḥmet ile yād eyle

Bu mürdeye himmet it bir imdād eyle

Ey dost meded bu gün saŋa muḥtācum

Bir Fātiḥā ile rūḥumı şād eyle

24

70b **Rübāʿī**

Ahreb

Ehl-i ḥasediŋ mizācı āteşdendür

Cismi ḳayadandur yüregi ṭaşdandur

Cān u cigeriŋ yaḳar ḥased āteşine

Bilmez mi kĭ maḥsūdıŋ işi başdandur

25

70b **Rübāʿī**

Ahreb

Taḥsīn iderüm ol kimesneniŋ himmetine

Nār-ı ḥasedi düşürmemiş fikretine

Taḳdīr-i Ḥaḳḳ'u irādetu-llâhı bilen

Eyler mi ḥased bir aḥadiŋ rifʿatine

26

79b **Rübāʿī**

Ahreb

Olmış ʿazminiŋ netīcesi derd ü maraż

Āzād olamaz maraždan aṣḥāb-ı maraż

Rāḥat yaşamaḳ ister isen dünyāda

Kimseyle ġaraż ṭutma ġaraż oldı ʿaraż

84a **27**

Ahreb

İster baḳıvir ḥālüme ister baḳma

İster yaḳıvir āteşe ister yaḳma

Her cevriŋe rāżıyam hemān lutf idivir

Alçaḳlara yüz ṭutup ṣu gibi aḳma

28

118b Şeyḫ ʿAbdu’r-raḥman Ḫāliṣ Efendi-zāde Şeyḫ ʿAbdü’l-ḳādir Efendi’niŋ işbu merṣiyeye söyledigi taḳrīż-güne rübāʿī

Ahreb

Īn merṣiye kāṣīr-i ḥayāl-i Ṣāfiest

Çün āb-ı güher zehr-i küdūret Ṣāfiest

Ber daʿvī-i faż̧l o güvāhī kāfiest

İnkār-ı faż̧īleteş zibī in-Ṣāfiest

MUAMMALAR

1

9b **Muʿammā-yı Ṣāfī be-ism-i İsmāʿīl**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Ara bul baḳ bu muʿammāda ne ḫoş[152]

Gizlemişdür şuʿarā-yı ism-i ʿalīde nāmıŋ

2

63a **Muʿammeyāt-ı Ṣāfī**

Be-ism-i muʿammā-yı Muhammed Reşīd

[- - . - / - - . - / - - . - / - - . - müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün]

1 Māhum ḥabībüm meh-veşüm dīdārıŋa ḥasret-keşem

Ruḫsārıŋıŋ şemʿine yol dil bulmadı pür-āteşem

3

63a **Muʿammā-yı be-ism-i Reşīd**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Saŋa bir şey viren olursa ṣaḳın itme ḳabūl

Reddiŋ ortasına ḳo ṣāḥibine döndür anı

4

63a **Be-ism-i Reşīd**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Kesdi dilde n’ideyüm başın ayaġın feriḥiŋ

Döndürüp ṣādıŋ elif ḳāmetini yāya felek

5

63a **Be-ism-i Reşīd**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün]

1 Yigirmi sekizi biŋ ile tanṣīf eyleseŋ cānā

Bulursun nāmıŋı işbu muʿammā içre ser-tā-pā

6

63a **Be-ism-i Reşīd**

[- - . / . - - - / - - . / . - - - mefʿūlü meʿfāīlün mefʿūlü meʿfāīlün]

[152] Mısrada eksiklik var, vezin bozuk.

1 Hep bağlu ser-i zülfe sevdā-yı viṣāliŋle
Ḫāk-i ser-i kūyunda şeydāya nihāyet yoḳ

7

63a **Be-ism-i Reşīd**

[- . - - / . - - - / . . - fāʿilātün meʿfāīlün feʿilün]

1 Ḳaṭre-hā-yı sirişk dīde-i men
Refte refte be-baḥr-i ʿaşḳ-ı resīd

MÜFREDLER

1

2a **Ṣāfī**

[- - . / - . - - / - - . / - . - - mefʿūlü fāʿilātün mefʿūlü fāʿilātün]

1 Rūz-ı ezelde herkes bir isme maẓhar olmuş

Anıŋ içün gelürmiş hergeleden bir āvāz

2

2a **Ṣāfī**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Mülk-i kevneyne degişmem ḥāṣılı ol mūyı kim

Tā zülfünden ḳopup ḳalmış ḳırılmış şānedür

3

[Dīger müfred]

10a **1** Yüzde ḳaşıŋ kiprigün kim görse söyler …

Tīre ḳarşu ḳavs burcundan ṭoġ[ar] …[153]

4

[Dīger müfred]

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

11a **1** Ayaġın öpmese sāḳīniŋ almaz cām destinden

Ḳadeḥ-nūşıŋ edeb bezminde ḫoş ḫāṣiyyeti vardur

5

13b **Müfred**

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

1 Dumānı çarḫa çıḳar bir sigāra sen alsaŋ

O deŋlü ḥisseti vardur tütüncibaşımızıŋ

6

14a **[Dīger müfred]**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ditrerüm bād-ı ḫażāna uġramış yapraḳ gibi

Gice gündüz ṭurmayup ol ḳaddi şimşād üstine

[153] Beytin mısra sonları yırtık olduğu için okunamamıştır.

7

14a **Ṣāfī**

[. - . - / . - . - / . - . - / . - . - mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün]

1 *Çonān şodest meẕāḳ ez-ġam-ı firāḳ-ı to telḫ*

Yekist der-dehenem ḳand o zehr o şehd o şereng

8

14a **Ve-lehu**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1 *Ḳasem be ism-i celāled kĭ perde ber fiken ez-ruḫ*

Ki tā cemāli to bīnend ʿāşiḳān-ı celālī

9

14a **Ṣāfī**

[- . . - / . - . - / - . . - / . - . - müfteʿilün mefāʿilün müfteʿilün mefāʿilün]

1 *Īn ḳadeḥ-i şikeste-em por zi şarāb-ı nāb ḳom*

Ḫāne-i māh-ı nev biyā menzil-i āfitāb kom

10

14a **Ṣāfī**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 *Nīst mey der ḳadeḥem gerçi porest mey-i bīnī*

Āfitābet be peymāne-i men kerde ṭulūʿ

11

14a **Sāfī**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Şerbet-i laʿl-i lebiŋ çünki müdām oldı bana

Laḥm-ı ḫınžır yer gibi [bā]de ḥarām oldı bana

12

14a **Ṣāfī**

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

1 İder mi ʿaḳlı olan ṭaʿn Ḳays [u] Mecnūna[154]

Bu meclisin delisi bir midür hezār hezār

14a **13**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Tār-ı zülfünden eger ḳaṭʿ-i taʿallüḳ ḳılsa

Ṭoḳuz eflāki giçer rişte-i medd-i naẓarum

14

14a **Ṣāfī**

[- - . / . - - - / - - . / . - - - mefʿūlü mefāʿīlün mefʿūlü mefāʿīlün]

1 Rāḥat bulamaz kimse bir laḥẓa bu dünyāda

Dimiş şeh-i ev ednā *"lā-rāḥata fi'd-dünyā"* (Hadis)

15

14a **Ṣāfī**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1 Ḳabūllen arzūsı var ise gönliŋde ey dervīş

Boyın bük pīr öŋinde müstaḳīm ol elde çevgān veş

16

14a **Ve-lehu**

[. . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Ḳaṣr-ı ẓulm olsa nedeŋlü muḥkem

Temelinden söker āh-ı maẓlūm

42a **17**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Gice gündüz bī-tekellüf ḥalvet-i cānımdasın

Ḳande olsan ey perī yine benüm yanımdasın[155]

18

43b [. . - - / . . - - / . . - - / . . - fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün feʿilün]

[154] Koca Râgıp Paşa'nın "Efendî taʿn idenin aklı var mı Mecnûn'a / Gürûh-ı ehl-i hevâ içre bir mi bin deli var" beytine naziredir.

[155] Bu beyit derkenardır. Āşiyān-ı murġ-ı dil zülf-i perīşānundadır… beytinden alıntı var.

1 Şekl-i nīk ü bedin iẓhār ḳılur nāẓarına

Ṣanki bir āyīne-i ʿaks-nümādur tekye

47a **19**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Ṣūretiŋ çekdi muṣavver irişince dehene

Arayup bulmadı ʿazm itdi diyār-ı ʿademe

47a **20**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Āb-ı ecel çıḳardı ten Şehrizor'dan

Ḳāḍı Ḫalīl Efendi gibi bir cenābeti

47a **21**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün]

1 Müslümānum dir ise zülf-i siyeh-dil ey dil

İʿtimād eyleme ol kāfiriŋ īmānına çoḳ

47a **22**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Nūr-ı ruḫsārıŋla ṣubḥ u ẓulmat-ı zülfünle şām

Sūre-i *ve'ş-şems*-i *ve'l-leyl* oḳuram ḥāṣıl-ı kelām

23

48a **Müfredāt**

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

1 Gelince sebz-i ḫaṭı rām olup o meh-pāre

O ʿīde benzedi kim ol bahāra düşe[156]

24

48a **Ve lehu**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Būs ider geh mūs u geh cınbız ʿiẕār-ı āliŋi

Çünki āhen dilsen āhenler öper ruḫsārıŋı

25

[156] Bu mısranın vezni bozuktur. Eksik kelime olabilir.

48a **Ve lehu**

[- . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Mīr Kāẓım hicv-i ḫalḳı kendine kār eylemiş

Ġālibā *ve'l-Kāẓımīnü'l-ġayzı* inkār eylemiş

26

48a **Ve-lehu 48a**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 *Ez-berā-yı defʿ-i Ye'cūc hevā ez-āb ḫoşk*

Ḫākiyān seddī berū-yı āteş-i ter besteend

27

48a **Tercüme**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1 ʿAceb sed urdı Ye'cūc hevāya āb-ı ḫuşk ile

Türābīler Skender-veş kesüp yol āteş-i terden

28

48a **Beyt**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 *Āh eger mestī nümūdī her ḥarāmı çün şarāb*[157]

Ān zamān maʿlūm gerded der-cihān hüşyār kist

29

48a **Tercüme**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Āh eger mest eylese mey gibi ḫalḳı her ḥarām

Ol-zamān maʿlūm olur ʿālemde kimdür hüşyār

30

48a **Ve lehu**

[- . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Vārıŋ infāḳ eyle gel ey ḫūb-rū

Len tenālü'l-birre ḥattā tunfiḳū

[157] Bu mısranın üçüncü ve dördüncü kelimelerinin bir bölümü yanıktır.

31

48b **Ve lehu**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Ḳande olsam dilerüm rū-siyāhumla meded

Ḫāk-pāyiŋden eyā Ḫażret-i ʿAbdü’l-ḳādir

32

48b **Ve lehu**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Maġribeyn-i zülfe baġlandumsa rūyıŋdur sebeb

Ol ḫaṭā-kāra göŋül virmem vü rabbü’l-maşrıḳeyn

33

48b **Ḳıbrıslı Ṣadraʿẓam Muḥammed Pāşā’nıŋ ḥaḳḳında**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Yanmada ḫākister ẕilletde elmās-pāreler

Parlayan ḫātemler üzre şimdi Ḳıbrıs ṭaşıdur

34

48b **Ve lehu**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Bū-yı sūfī gelicek meclise gitdi sāḳī

Böyledür ġam gelicek dilde sürūr eğlenmez

35

48b **Ve lehu**

[- . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 *Āsumānvār ez-telāṭum-ı dil*

Mevc-hā mīzenem zi ḫāk o zi āb

36

48b **Ve lehu**

[. - . - / . . - - / . - . - / . . - mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün]

1 Görince ol mehi bī-hāle āb-ı ḥavż içre

Dėdim kĭ kevkeb-i iḳbālimiz düşüp āba

37

48b **Ve lehu**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Fetvā-yı ʿaşḳile ṭāyifleri būs itmek içün

Kaʿbe-i ḥüsn çeküp sīne-i ḫāliŋ ḥacereyn

38

48b **Ve lehu**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

(. . -- -- / . . -- -- / . . -- -- / . . --)

1 Dime rükūʿa varup mescid içre zāhid-i ḫar

Kemāl-i ṣıḳl ile bār-ı riyā bilin bükmiş

39

49a **Ve lehu**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 *Pend-i vāʿiẓ heme bādest kĭ ḫākeş ber ser*

Āteş-i ʿaşḳ neānest kĭ bā-āb reved

40

49a **Ve lehu**

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü meʿfāīlü meʿfāīlü faʿūlün]

1 Zincīre düşüp mū-yı miyānıŋ hevesiyle

Dīvāne olup ʿaşḳıŋ ile ben gibi sāʿat

41

49a **Ve lehu**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün meʿfāīlün]

1 Gözümden itme pinhān ḫāl-i müşgīniŋ gözüm nūrı

Gözümden dūr olursa noḳṭa-i ḫāliŋ gözüm görmez

42

49a **Ve lehu**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ey naḳiyyü’l-ḫadd sefīd ü sürḫ-i rūyıŋ olmasa

Ḥāṣıl olmaz biŋ beyāż u ḥamradan bir ictimāʿ

43

49a **Ve lehu**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 *Mācerā-yı men o gol ez-leb-i bulbul meşnevv*

Der-miyān-ı men o coz nefsem maḥrem nīst

44

49a **Ve lehu**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Ġūş ḳıl feryādum ey meh-rū tegāfül eyleme

Terk idem ṣanma o panbūġı ḳulaġıŋdan çıḳar

45

49a **Ve lehu**

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün]

1 Rūz-ı ruḫıŋı ḳābildi birden ḫaṭṭ-ı şeb-gūn

Ve'ş-şems üzere sūre-i *ve'l-leyl* yazıldı[158]

46

49b **Ve lehu**

[. . - - / . . - - / . . .- - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Dil-i sevdā-zede fikr-i dehenıŋle cānā

Bir gün ol var olayum dir iken āḫir yoḳ olur

47

49b **Ve lehu**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1 *To hem zī üftādegān ḫalḳa-i anzolf-i şeb-rengī*

Demī kon bā murīdān-ı hevā ey şeyḫ-i tehlīlī

48

49b **Ve lehu**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

[158] Şems ve Leyl sureleri.

1 ʿİlm taḥṣīliŋe saʿy it ḳalma cāhil ey oġul

Baḳma cāha bulmadı cāh ile cāhil ḳadrini

49

49b **Ve lehu**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Diḳḳatiyle mū-şikāf eylerse de …[159]

Cāhiliŋ erbāb-ı ʿirfān içre ḳılca ḳadri yoḳ

50

49b **Ve lehu**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Aḳıdup tīr-i ġamıŋla dīdeden ḫūn-īn nemüm

Sen beni ḳarşıŋda Rūyīnten mi ṣandun Rüstem'üm

50b **51**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

(. -- -- -- / . -- -- -- / . -- -- -- / . -- -- --)

1 Vefā Meydānu'ŋa gel dėdim ol ṣūḫ-ı cefā-kāra

Çelenklerdür ṭaḳınmış gitdi ol Şehzādebaşı'nda

52

50b **Ve lehu**

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

1 Cānıŋ ṣıḳıldı ise Sıtanbul'da eger

Gel ẕevraḳ-ı muḥabbete bin Üsküdār'a giç

53

50b **Ve lehu**

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün]

1 Çalġısı müheyyā vü mey ü muṭribi ḥāżır

Āh eyler isem sīnede biŋ böyle fener var

54

50b **Ve lehu**

[159] Bu mısrada vezin bozuk. Sonda kelime eksik olabilir.

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Şemʿ-i kāfūrları gerden-i ḫūbāndur hep
İtmiş İstanbul'ı rūşen leb-i deryāda fener

55

50b **Ve lehu**

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

1 Bir beg oġlına dūçār oldı Begoġlı'nda göŋül
Eylemiş vālih ü şeydā nice Beglerbegi'ni

55b **56**

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāīlü mefāʿīlü faʿūlün]

1 Ḥālümden o dilber nėdeyim olmadı āgāh
Lā-ḥavle ve-lā-ḳuvvete illā bi-llah

57

57b **ʿĀlem-i rü'yāda söyledigim beyit**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Şeb-i vuṣlatda geliŋ bir ulu dīvān ėdelim
Ārzūmuz nigeh-dār ise nümāyān ėdelim

58

78a **Ve-lehu**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Vėrme bir başḳa elem Ḥaḳḳ'ı sėversen cānā
Kerem eyle yetişir kendime kendi elemim

82b **59**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

1 Ḳıl selāmet o siyeh çeşm o pāk naẓarı
Yā Rab ol nergis-i mestāneye vėrme kederi

87b **60**

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1 Pozulsun bezm sāḳī cām-ı meclis ser-nigūn olsun

Ḳadeḥ ṣunsun ṣurāhī pārelensün bāde ḫūn olsun

92b **61**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün fe’ilün]

1 Müslümānım dėr ise zülf-i siyeh dil eydil

İʿtimād eyleme ol kāfiriŋ īmānına çoḳ

62

203a **Ṣāfī**

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

Bī-vefālıḳ seni ol nesneye döndürmüş kim

Ne seni ġayb iden acır ne bulanlar sevinür

EK ŞİİRLER

1

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

B1/62b 1 Bāġ-ı ḥüsn içre ḳadiŋ serv-i revān olmuş baŋa
Serde ʿaḳd-i kākülün bir murġ-ı cān olmuş baŋa

2 Nār-ı ʿaşḳıŋdan derūnum içre biŋ biŋ dāġlar
Firḳatiŋden lāle tek dil dāġı ḳan olmuş baŋa

3 Rişte-i cān tāb buldı devr-i çerḫ-i ʿaḳsden
Tābdan ṣīt-i figānum el-amān olmuş baŋa

4 Bir esīr-i nātüvānum bend-i küfr-i zülfüne
Gözleriŋ cellād ġamzen dīde-bān olmuş baŋa

5 Levḥ-i dilde görinür vaṣlıŋ ḫayāl-i ḫˇāb tek
Fikr-i hicriŋden ḫayālüm bī-nişān olmuş baŋa

6 Bir hilāl-i nev deyü ẓann eyledüm ebrūlarıŋ
Şimdi bir ḫunrīz-i tīġ-i cānsitān olmuş baŋa

B1/62a 7 Ṣāfiyā dil öyle sūzāndur kĭ nār-ı hicrile
Āteş-i Nemrūd gūyā āşiyān olmuş baŋa

2

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

B1/62a 1 Rūy-ı yāre baḳmaġım ey dil muḥāl olmuş baŋa
Bir tefekkür ile gel gör kim ne āl olmuş baŋa

2 Batdı deryā-yı ḫayāliŋde hayālüm zevraḳı
Nāḫudā-yı ʿaşḳdan bir ṭurfe ḥāl olmuş baŋa

3 Tīr-i müjgānıŋla faḫr itsem Hümāya n’ola kim
Her ṭarafdan sancılub bir perr ü bāl olmuş baŋa

4 Vāriṣ-i mülk-i cünūnum ḫānedān-ı ʿaşḳda
İşbu ṣūretle cünūn mülki helāl olmuş baŋa

5 Ṣanmagil Ṣāfī firāḳ-i yārdan ḳan aġlarum
Bunca kim aġyāra meyl itmek melāl olmuş baŋa

3

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

B1/53b 1 Ol zamān yüz döner ol dīdār-ı Kaʿbe baŋa
Güher-efşān olur ol dīde-i ḫūn-bār baŋa

2 Gül rūyıŋda ḫaṭ-ı sebziŋi itdüm taḥḳīḳ
Bāġ-ı ruḫsārıŋ olub bir gül-i gülzār baŋa

3 Ġam-ı hicriŋle olub dīdede ṣaf müjeler
Ṣan gülistānda hār-ı ser-i dīvār baŋa

4 Ḫ̆āb-ı rāḥat saŋa ey dīde-i ʿālem-bīnüm
Çeşm ü bīdār u cefā vü ġam u āzār baŋa

5 Ṣāfī-i sūḫteniŋ giryeleri andan kim
Olmış ey ṣūḫ kerāhiyyetiŋ iẓhār baŋa

4

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

B1/53b

1 Göŋül ifşā-yı rāzıŋ dīde-i nem-nākdendür hep
Fiġān u nāleler ol dilber-i bī-bākdendür hep

2 Sirişk-i dīdeden seyl-i ḥavādiṣ üzre cemʿ olmuş
Degüldür ḫār u ḥas ol bu ten-i ḫāşākdandur hep

3 Degüldür lāle tek dāġ-ı dilümden ḫūn ile memlū
Dil-i pür-ḫūn tīr-i ġamze-i çālākdandur hep

4 Ḫaṭā gülden degüldür hem-dem olmuş ḫāre ey bülbül
Bu hem-demlik ezelden bād [u] āb u ḫākdendür hep

5 Cefā vü cevr-i miḥnet ṣanma kim ol dilrübādandur
Saŋa cevr [ü] cefālar Ṣāfiyā eflākdendür hep

5

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

B1/58b

1 Resmdür ʿālemde insāna gelür düşnām telḫ
Ey perī saŋa neden bilmem gelür ibrām telḫ

2 Gūş idelden berlü cān vaṣf-ı şarāb-ı laʿliŋi
Olmış aġzumda ḥabībüm şeker ü bādām telḫ

3 Ḫaṭṭ-ı nev-ḫīz-i ʿiẕārıŋ gülşen-i firdevs-i dil
Gülşen-i me’vāda sensiz eylemek ārām telḫ

4 Sāġar-ı hicriŋ çekelden telḫ görmem cevriŋi
Bāde her-çend telḫ görmez anı zehr-āşām telḫ

5 Ārzū-yı kām-ı dil itmek ne lāyıḳ ʿāşıḳa
ʿĀşıḳ-ı nā-kāmla hem kām hem nā-kām telḫ

6 Ṣāḫ-ı ḥanẓal tek ḳıyās itdüm cihānı Ṣāfiyā
Berk ü bārı telḫ ḫāṣıl kāffe-i endāmı telḫ

6

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

B1/57b

1 Mihrümden ayru ṣaldı beni ibtilāya çarḫ
İtdi hilāl ẓulm ḳılub āşināya çarḫ

2 Vīrāne oldı āh-ı felekden besī binā
Vīrāneyi yetürdigi yoḳdur fenāya çarḫ

3 Āhum direk direk çekilür ṭarf-ı bāmına
Gelmez bu āh-keşindür hergiz ṣadāya çarḫ

4 Ey ʿömr olma sen de felek tek vefā ʿadīm
ʿÖmrinde meyl ḳıldıġı yoḳdur vefāya çarḫ

5 Ger dāġ dāġ oldı tenüm lāle tek n'idem
Ḳıldı esīr bir gözi ḳaşı ḳaraya çarḫ

6 İtmezdüm imtiyāz ḳaradan aġı hele
Sevdā-yı haṭṭıŋ ile ṣalub bu hevāya çarḫ

7 Ḫavfından ilticā ider olmuş raḳībe yār
Çoḳ şāhzādeyi ḳul idüpdür gedāya çarḫ

8 Pürdür derūnı āteş-i ġam Ṣāfī cevrden
Ṣalmış ola kimiŋ kī vücūdına sāye çarḫ

7

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

B1/57b

1 Göŋül dāġına merhem ḥalḳa-i zülf-i siyāhıŋdır
Gözüm ekşiyle pür-nem bā'iṣ-i terk-i nigāhıŋdır

2 Bu dām u dāne ile bir ʿaceb ṣayyādsın ey meh
Ki ḫāliŋ dāne zülf -i dām-ı çeşmiŋ dām-gāhıŋdır

3 Degil seyyāre gökde sīne-i pīr-i felekden hep
Giçüb peştinden ey dil revzen açmış tīr-i āhıŋdır

4 Getürmez tāb sensiz çeşm-i pür-nem cism-i pür derdim
Beni bu ʿālem içre gezdiren ruḫsār-ı māhıŋdır

5 Olur rūşen gözüm bād-ı ṣabālar esdügi demde
Gözüm nūrı ġubār-ı tūtiyā-yı ḫāk-i rāhıŋdır

6 Niçün tāb-ı naẓarla incidürsin rūy-ı dildārı
Seni bu dūzaḫ-ı hicr içre yanduran günāhıŋdır

7 Cefā-yı derd-i ġamdan Ṣāfiyā dād itme aġyāra
Seniŋ çünkim o şāhenşā-yı ḫubān dād-hˇāhıŋdır

8

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

B1/57a

1 Ġonce ḥüsniŋ ey gülüm her çend kim ḫandāndadır
ʿAndelīb-i dil fiġān-ı āhıla giryāndadır

2 Cānumı mir'at-i ruhsārıŋda buldum tābnāk
Ḳılmazam ḳaṭʿ-i naẓar her çend cānum cāndadır

3 Sāġar-ı ṣahbā gibi lebrīz o demden dīdeler
Ārzū-yı emel-i mey-günıŋla göŋlüm ḳandadır

4 Bezm-i devrānda ayaġıŋ kesme bizden sāḳiyā
Merdüm-i çeşmüm ayaġıŋ öpmege devrāndadır

5 Ṣıḥḥat imkānı ne mümkün zaḫm-ı tīr-i ġamzeŋe
İltiyāmında Felāṭūn-ı cihān dermāndadır

6 Ey gözümden dūr göŋlümde taḳarrub gösteren
Nār-ı ʿaşḳıŋla cihān-ender-cihān büryāndadır

7 Ṣanma mehveş ḥüsnini zāyil ḳılur ebr-i ḫaṭṭı
Güldigince Ṣāfī gün tek şāhidüm tābāndadır

9

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

B1/55b

1 Cihān bezminde cānā iʿtibārum varsa sendendir
Miyān-ı ʿālem içre iştihārum varsa sendendir

2 Zamāne merdüminden itmez oldum hergiz istimdād
Hemīşe dest-gīr-i kār-bārum varsa sendendir

3 Ġulām-ı zer-ḫırīdem dergeh-i ʿālī-cenābıŋda
Begüm itme teġāfül her ne zārum varsa sendendir

4 Eger faḫr eyler olsam āşinālar üzre ʿayb olmaz
Ne var faḫr eyler olsam iftihārum varsa sendendir

5 İdersem Ṣāfiye iḥsānıŋı bir bir ḥesāb olmaz
Muḥaṣṣal ʿālem içre her ne varum varsa sendendir

10

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿlün]

B1/54b

1 Ṭūr-veş nūr-ı ruḫıŋ nārın dil-i sūzānda gör
Reng-i laʿliŋ ʿaksini bu çeşm-i ḫūn-efşānda gör

2 Ehl-i ʿaşḳıŋ zār-ı giryānıŋı bilmezsen eger
Nār-ı ʿaşḳa ey gözüm nūrı berez giryānda [gör]

3 Ey beni seng-i melāmet içre vīrān gösteren
Cuġd tek maʿmūr-ı ʿaşḳam cānıŋı vīrānda gör

4 Görmek istersen cihānda çeşm-i mestin sāḳī tek
Bezm-i meyde zāhidā rindāne var devrānda gör

5 Ey gören ʿayb-ı āh [u] efġānum firāḳ-ı yārda
Cām-ı hicri bezm-i ʿaşḳ içre berez iç ḳanda [gör]

6 Şanma ebr-i ḫaṭṭı maḥv eyler şuʿāʿ-ı ḥüsnini
Rāh-ı ʿaşḳ içre tamāmet tāb-ı sevdā anda [gör]

7 Yandı fānūs-ı tenüm dil hem dutuşdı āteşe
Şemʿ tek sūz [u] güdāzam gel hicrānda gör

8 Dūdmān-ı nār-ı sevdā içre yandı cism [ü] cān
Sīḫ-i miḥnetde ciger büryānını büryānda gör

9 Nāleden nāl oldı cism-i nātüvānum Ṣāfiyā
Bülbül āsā her seḥer murġ-ı dili tālānda gör

11

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

B1/54a 1 Alub siḥrile ʿaḳlum bir baḳışda çeşm-i cādūlar
Delüb ḳan itdi baġrum āh kim müjgān-ı ebrūlar

2 Ḫaṭıŋ devr-i ruhıŋdan ser çeküb iḳlīm-i ḥüsn üzre
Şanursan mülk-i Rūm'a ḳaṣd ḳılmış ceyş-i Hindūlar

3 Ruḫıŋ rengin görüb gül çāk çāk itmiş girībānın
Siyāh çeşmiŋi gördük de mecnūn oldı āhūlar

4 Degül bī-cā delüb baġrını olmuş zīver-i ʿālem
Dişiŋ şevḳiyle deryādan çıḳubdur bunca lü'lü'ler

5 Lebiŋ hicriyle çeşmin kān-ı laʿl ü gevher itmiş kim
Nüvīd-i vaṣlıŋa bezl ide Ṣāfī laʿl-i lü'lü'ler

12

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

B1/53b 1 Dėdim bū-yı saçıŋ ʿanber mi yā müşg-i Ḫoten'dendir
Dėdi bū-yı ʿabīr ü müşg bū-yı zülf-i şikendendir

2 Dėdim reng-i lebiŋ yāḳutdur yā laʿl-i mercāndır
Dėdi rūz-ı ezel dād-ı Ḫudā-vech-i ḥasendendir

3 Dėdim cānā gül ḥüsniŋ gel itme ḫār ile hem-dem
Dėdi benden degüldür bād [u] āb u ḫāk-i tendendir

4 Dėdim sīnem pür itmiş zaḫmla ol tīr-i müjgānıŋ

Dėdi ẓulm [ü] eẕālar cümle bu çeşm-i fitendendir

5 Dėdim Ṣāfī niçün bunca fiġān u nāle eylersin
Dėdi hep hicr-i yār-ı gül-ʿizār-ı sīm-i tendendir

13

[. . - - / . . - - / . . - - / . . - feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün]

B1/52a 1 Varaḳ-ı dil ḫaṭ-ı reyḥān-ı vefādan pürdür
Anı nā-būd ḳılan ceyş-i ġam-ı kāküldür

2 Ruḫ-ı gül-gūnıyla zülf ü haṭṭı cānānemiziŋ
Bāġ-ı taḥḳīḳde reyḥān u gül ü sünbüldür

3 Dime pervāneye ʿāşıḳ kim yanar şemʿ odına
Bir zamān şemʿi gözet gör kĭ ne sūzān-ı dildür

4 Sāḳiyā cāmı peyāmı baŋa ṣun maḫmūram
Zaḫm-ı dil ḫāṭır-ı meksūrıma merḥem müldür

5 Ṣāfiyā ḥilm-i edeb kān-ı seḫādan giçme
Ḥubb-ı evlād-ı ʿAlī ol kĭ ʿimād-ı dīndür

14

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - faʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

B1/49a 1 ʿAks-i laʿl-i yāre baḳ cām içre cānın gösterir
Dīde-i ġām-dīdeye rāz-ı nihān gösterir

2 Zülfini efʿī ṣıfat rūy üzre ḫam-der-ḫam ṣalub
ʿĀşıḳa kim genc-i ḥüsni pāsbānın gösterir

3 Ol zamān eyler işāret ḫançer ebrūlara
Merdüm-i çeşmime tīġ-i bī-emānın gösterir

4 Tün çeşm üzere ġamzen nīze-i müjgānıla
Ḳatl-i ʿāmm eyler eger bir kec-ʿinānın gösterir

5 Nem degildür ḫūn-ı dildür gözde hicriŋden seniŋ
Merdüm-i çeşmüm saŋa baḳdıḳça ḳanın gösterir

6 Tīr-i müjgānıŋ delüb sīnem aḳıtmaz ḳanımı
Yaʿni ġamzen ʿāşıḳa bir ḫurde-dānın gösterir

7 Bülbül-i bīçāre şāḫ-ı gülde her ṣubḥ u mesā
Naġmelerle ġonce āh u fiġānun gösterir

8 Ger baŋa bir dem tebessüm birle ḳılsan iltifāt
Ṣan mesīḥā mürdeye rūḥ-ı revānıŋ gösterir

9 Ṣāfiyā dil bār-ı miḥnetden ḫalāṣiçün meger
Çarḫa tīr-i āhla ḳadd-i kemānıŋ gösterir

15

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

B1/60a 1 Gözümde eşk-i ḫūnīn hicr-i laʿl-i yārdan ḳalmış
Tenümde dāġlar bir ḫāl-i ʿanber-dārdan ḳalmış

2 Alınca būy-ı zülfün yelden āhū-yı Ḫoten cānā
Düşüb deşt-i Ḫıṭā'da reşkile reftārdan ḳalmış

3 Başumda dūd-ı āhum ṣanmaŋuz beyhūde-gerd eyler
Meşām-ı dil şemīm-i zülf-i müşgīn-tārdan ḳalmış

4 Görince ṣūretiŋ ṣūret-gerān-ı Çīn ser-tā-pā
Düşüb dām-ı derūn-ı ḥayret içre kārdan [ḳalmış]

5 O zaḫm-ı ḫūnfeşān-ı cism-i żaʿīf bülbül-i dilde
Bu bāġ-ı dehri de bir gülden ötri ḫārdan [ḳalmış]

6 Dime Ṣāfī cefā vü cevr-i miḥnet yārdandur hep
Saŋa cevr ü cefālar çarḫ-ı kec-devvārdan ḳalmış

16

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

B1/54a 1 Görelden çīn-i zülfiŋ revnaḳ-ı ʿanber-şikest olmuş
Ḫayāl-i ḳāmetiŋle ḳaddi serviŋ gör ne pest olmuş

2 Bilüb ebrūlarıŋ şeklini çün miḥrābda zāhid
Geçüb zehr-i riyādan bendegān-ı büt-perest olmuş

3 Saŋa vaʿẓ-ı naṣīḥat ger müyesser olmuş ey vāʿiẓ
Baŋa peymāne-keşlik ḳısmet-i rūz-ı elest olmuş

4 Amān sāḳī pey-ā-pey ṣunma ben üftādeye sāġar
Gönŋül cām-ı ṣarāb-ı laʿl-i meygūnıŋla mest olmuş

5 O māh-ı nev diyüb ẓann itme gökde Ṣāfiyā şeksüz
Felek ʿuşşāḳ ḳanın dökmege ḫancer be-dest olmuş

17

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

B1/49b 1 Çeşm-i bīmārıŋ baŋa taʿlīm idüb bīmārlıḳ
Fikr-i ruḫsārıŋla çeşmüm ögünüb bīdārlıḳ

2 Mest olub cām-ı leb-i laʿliŋ hevāsıyla gönŋül

Öyle mest olmuş kĭ görmez ḥaşre dek hüşyārlıḳ

3 Aġladursın hicrile şeb-tā-seḥer ʿuşşāḳıŋı
Kimden ögrendiŋ efendüm böyle dil-āẕārlıḳ

4 Āb-ı eşk ü bād-ı āh u bāġbān ṣabırla
Eyledüm iḳlīm-i ḥüsniŋ ser-te-ser gülzārlıḳ

5 Ṣāfiyā dil öyle sūzāndur kĭ nār-ı hicrile
Dā'imā eyler derūnum içre āteşbārlıḳ

18

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

B1/52a 1 Müselsel zülfine bend oldı dil bir şūḫ-ı bī-bākiŋ
Ki alur her baḳışda cānını biŋ ʿāşıḳ-ı pākiŋ

2 Başumda gird-bād eser vü āhumdur kĭ ḳaldurmış
Ġubār-ı rāhıŋı çekmek diler çeşmine eflākiŋ

3 Ḳadiŋ dil-keşdür ey serv itme ser-keşlik kĭ ḳumrılar
Muṭavvaḳ her biri dil-beste gerden-beste ġamnākiŋ

4 Gel ey ṣayyād bir dem ṣaydgāh-ı zülf-i cānāna
Ġam-ı miḥnetle bend it her ṭaraf bīhūde fitrākiŋ

5 Ṣaçar göz merdümi her yan ḫūn-ı dil tezāḫümde
ʿAceb ḫūnbāş imiş Ṣāfī seniŋ bu çeşm-i nem-nākiŋ

19

[- . - - / - . - - / - . - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

B1/57a 1 Nevḥa vü zārumla dün bir gūne ṭūfān eyledüm
Seyl-i eşkiŋle binā-yı cismi vīrān eyledüm

2 Ārzū-yı laʿl-i mey-gūnıŋla bezm-i hicrde
İçdigüm cām-ı melāli dilde hep ḳan eyledüm

3 Ḳıldı teʿsīr nālem kim saŋa ey sengdil
Nāl tek inceldi cānum bunca efġān eyledüm

4 Zülf-i pürçīniŋ perīşān gördigüm dem şevḳden
ʿAḳlumı sevdā-yı zülfiŋle perīşān eyledüm

5 Ḳıldı ifşā merdüm-i çeşme ġamıŋdan ḫūn-ı dil
Cānda sırr-ı ʿaşḳıŋı her çend pinhān eyledüm

6 Bulmadum reh çıḳmaġa ġamdan feżā-yı ʿaşḳda
Tevsen-i ʿaḳlumla bī-cā bunca cevlān eyledüm

7 Dün gice fikr-i firāḳ-i yār idince Ṣāfiyā
ʿĀlemi efġān-ı nālānumla giryān eyledüm

20

[- - . / - . - . / . - - . / - . - mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün]

B1/56a

1 Sāḳī çü şemʿ-i āteş-i ʿaşḳıŋla hem-demüm
Dut bir ayāġılan elim üftāde-i ġamam

2 Çoḳ ḫˇār görme sāye-i pīr-i muġāndan
Esrār-ı ʿaşḳ-ı nādī-i rindāna maḥremüm

3 Her çend ḫāksār isem bezm-i ʿaşḳda
Bir cām ilen Sikender ü bir cām ilen Cem'em

4 Her şeb ḫayāl-i sūr-ı vişāliŋle sāḳiyā
Tā ṣubḥ olınca müşt-zen-i ṭabl-ı mātemüm

5 Girmezse bārī destüme laʿl-i leb-i nigār
Düşdüḳçe Ṣāfiyā leb-i peymāneyi emem

21

[- . - - / - . - - / - . - - / - . - fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün]

B1/52b

1 Ḥalḳa ḥalḳa çīn-i zülfiŋ bend-i zincīr-i cünūn
Bu dil-i dīvāne andan çıḳarmaz biŋ füsūn

2 Mevclerdür dilde ḳandan baḥr-i bī-pāyān şıfat
Āh-ı hicriŋ fevc fevc itmiş bu deryā içre ḫūn

3 Sūz ḳılmışdur nemek-sā-yı ġamıŋ dil dāġını
Çeşm-i pür-ḫūnum ḳılupdur levḥ-i sīnem lāle-gūn

4 Sāḳiyā cām-ı feraḫ-baḥşāyı baḫş it dehr kim
Eylemişdür hicr-i laʿl-i yār ile ḥālüm zebūn

5 Ser-nigūn olsun ḥabāb-ı mey gibi çarḫıŋ müdām
Ey felek ḳıldıŋ murādum cāmını çün ser-nigūn

6 Her gelen bu kāzım-ı vālādan eyler dād-ı āh
Bilmezem Ṣāfī kimiŋle başa gitmiş dehr-i dūn

22

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün 23*

B1/50b

1 Başum ḳaldurmaz oldıŋ bir kezin bu bī-nevālıḳdan
Uṣandum kūçe-i hicriŋde sulṭānum gedālıḳdan

2 Hemīşe ṭabʿ-ı şīrīniŋ süvār-ı raḫş-ı hicrāndır

Gözüm nūrı ʿaceb bilmem ne buldıŋ bu cüdālıḳdan

3 Çü cevriŋ ʿāṣıḳ-ı bīçāreye aġyāredür luṭfıŋ
Saŋa yaḫşı imiş bīgāne olmaḳ āşinālıḳdan

4 Gözüm ḳanlar dökerse her ṭaraf ʿayb itme ey merdüm
Cüdāyam ḫāk-i pā-yı yārveş bir tūtiyālıḳdan

5 Nesīm-i āh-ı serdümle açınca perde-i rūyın
Ṭulūʿ itdi ṣanasın mihr ʿālem-i subḥ-ı fāliḳdan (Falik, 6/Enam/96)

6 Ḥużūr-ı ḳalb lāzımdur ṣalāt-ı ḫamse-i ḫaḳḳa
Sen ey ḫodbīn zāhid var dem urma evliyālıḳdan

23

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

B1/49a 1 Leb-ā-lebdür lebiŋ yādıyla gönlüm ġonce tek ḳandan
Ḫayāl-i nergis-i mestiŋle sīnem doldı müjgāndan

2 Ṣadā-yı ḫancer-i ebrūlarıŋdur kim çıḳar yāḫud
Fiġān u āhdur çıḳmaḳ diler sīnemde peykāndan

3 Ḫam-ı gīsūlarıŋ her bir seri bir neşter-i ḫūn-rīz
Baŋa şimdi gelen cevr [ü] cefādur sū-yı cānāndan

4 Feżā-yı deşt-i ʿaşḳı eşḳ bārānıyla ḳıldum yem
Cefā-yı çarḫ-ı kec-revden füzūn-ı rūz-ı hicrāndan

5 Getür sāḳī ḳadeḥi pāy-māl-i ceyş-i ġam oldum
ʿİlāc-ı derd-i ʿaşḳ u defʿ-i ġamdur ḳalb-i insāndan

6 Beni Ṣāfī bu çarḫ-ı kec-revişdür nātüvān itmiş
Hilāl eyler ıraġ ėtdükçe ol ḫurşīd-i raḫşāndan

24

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

B1/58b 1 Başumdan aldı ʿaḳlum āh kim bir gözleri āhū
Beyābān-ı Ḫoten tek oldı gönlüm müşgden ḫoş-bū

2 Görelden laʿl-i nābıŋ içdigüm ḫūn-ı cigerdür hep
Zülāl-i laʿliŋe leb-teşneyüm ey ḳāmeti dil-cū

3 Dehānıŋ yoḳ mı ey ṭūṭī süḫan yāḫud kī olmuşdur
Sirişk-i çeşm-i ʿāşıḳdan dehānıŋ maḫzen-i lü'lü'

4 Ḫaṭıŋ ṭarf-ı bināgūşıŋda gördüm öyle ṣandum kim
Ayaḳ başmış sanur Rūma ceyş-i leşker-i Hindū

5 Ḳaşıŋ yādıyla Ṣāfī māh-ı nevden gözlerin kesmez
Bu hicr ile yanar tā ṣubḥ olınca ey hilāl ebrū

25

[- - . / . - - . / . - - . / . - - mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü feʿūlün] 17*

B1/53b

1 Gönlümde ṣafā ḳoymadum ol yārdan özge
Efsūs-ı vefā görmedüm azardan özge

2 Bāġ-ı emeli eşkile pür-derd ḳılaldan
Bir ġonce şiküft eylemedi ḫārdan özge

3 Dökmek ne revā dāne zemīn-i nemgīne
Bir ḥāṣılı yoḳ miḥnet ü pergārdan özge

4 Ey şemʿ yaḳılma bu ḳadar bezm-i belāda
Yoḳ ḥāṣılımız çeşm-i güher-bārdan özge

5 Āh eyledigüm ṣanma kī dīdārdan ayru
Ṣāfī ġamumız yoḳ ġam-ı aġyārdan özge

26

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün] 3*

B1/61b

1 Ṣafā dirken o ḳaddi servüme naḫl-i cefā çıḳdı
Vefā meʿmūl iderken ol sitemger bī-vefā çıḳdı

2 Açınca perde-i rūyın nesīm-i āh-ı serdümle
Gül-āsā dāmeni altında biŋ ḫār-ı ḫafā çıḳdı

3 Degil birden çıḳupdur ḫaṭṭı o şūḫ-ı Ḫaṭā'nıŋ kim
Ḫaṭāsı ol kī ḫaṭṭla ol güzel yüzden fenā çıḳdı

4 Ḫoten āhūların ṣayyād çekmiş ṣayd idem dirken
Ḫaṭıŋ dām-ı ruḫıŋdan çīn-i zülfüñ tek ḫaṭā çıḳdı

5 Ḫurūf-ı māh-ı ḳāli ḳāl idince būtede Ṣāfī
Maḳāl-i āh-ı āġūşında bir māhliḳā çıḳdı

27

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

B1/61a

1 Ḫayāl-i ḫaṭṭıŋ itdüm mülk-i cismi mūr-ı ġam baṣdı
Dili fikr-i ḫam-ı zülfünle kābūs-ı elem baṣdı

2 Yarıldı erre-i bīdādile ṣaḥn-ı melāmetde
Sütūr-ı ḫāk-i mülk-i ʿaşḳıŋa her kim ḳadem baṣdı

3 Nigāh-ı tīr-i ġamzeŋ resmini gördük de aġyāra

Ḥasedden nār-ı ʿaşḳın cāna biŋ dāġ-ı sitem başdı

4 Żiyāya aḫter-i ṭāliʿde bildüm yoḳdur istiʿdād
O günden dest-i ḳudret ḫaṭṭ-ı müşgīne ḳalem başdı

5 …..(Silik) döne fikr itdigüm dem ġūşe-i ġamda
Vücūdum sāye-āsā ser-te-ser ḫʿāb-ı ʿadem başdı

6 Lebiŋ rengini her dem yād ḳıldıḳça dil-i mecrūḥ
Beyābān-ı cünūnı eşk-i çeşmüm dem-be-dem başdı

7 Düşelden Ṣāfī-i bīçāre vaṣl-ı ḥüsniŋe cānā
Firāḳiŋle dil-i nāşādını hemm üzre hemm başdı

28

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

B1/60a

1 Ḫayāl-i lāl-i şīrīniŋ sirişk-i lāle-gūn itdi
Ne itdiyse dil-i Ferhād'a dāġ-ı bī-sütūn itdi

2 Degil Mecnūn serinde lāne tāc-ı ʿaşḳ-ı Leylā'dur
Anı bir pādişāh-ı mülk-i ṣaḥrā-yı cünūn itdi

3 Gülistānda özin gül laʿliŋe benzetmek isterken
Anı tīġ-i nigāh-ı cānsitānıŋ ġarḳ-ı ḫūn itdi

4 Gören dem mihr-i gerdūn şuʿle-i rūy-ı dıraḫşānıŋ
Şuʿāʿıŋ perde-i ebr içre anı ser-nigūn itdi

5 Firāḳ-i hicriŋe bāʿiṣ deyü dād itme ṭāliʿden
Ne itdiyse saŋa Ṣāfī bu çarḫ-ı nilgūn itdi

29

[. - - - / . - - - / . - - - / . - - - mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün] 7*

B158b

1 Gülistān-ı melāḥatde ḳadiŋ çün dilsitān çıḳdı
Gözümden ḫūn-ı dil tek ḳāmet-i serv-i revān çıḳdı

2 Açınca ḫāliŋi āhumla ẓıll-ı çīn-i zülfiŋden
Ṣanasın perdeden şāhenşeh-i Hindūstān çıḳdı

3 Ne mümkün naḳş-ı rūyıŋ levḥ-i dilden olması zāyil
Ẓuhūr-ı ḥüsniŋ iʿlāmına bu muʿciz-beyān çıḳdı

4 Dirīġ itme dil-i mecrūḥdan tīr-i müjeŋ her dem
Meded kim iltiyām-ı zaḫmıma ol bir nişān çıḳdı

5 Felek ün virmede her şeb ṣadā-yı āhuma cānā
Kerem ḳıl firḳatiŋden çarḫa ṣītü'l-emān çıḳdı